

Siiir
7102
Syilligi

TDED YAYINLARI nu: 7

Şiir Yıllığı 2014

TDED YAYINLARI

Yayın Nu: 7
Edebiyat Serisi
Sertifika Nu: 14057

ISBN 978-605-89356-7-9

1. Baskı, İstanbul Şubat 2015

Kapak- İç Tasarımı

Selçuk Eser

Yahya Kemal El Yazısı

Şenol Tanju arşivi

Genel Dağıtım ve Pazarlama

Dil ve Edebiyat Derneği
İktisadi İşletmesi

Baskı - Cilt

Pelikan Bas. Matb. ve Amb. Tic. Ltd. Şti.

Yayın hakları TDED'e aittir.

İsim zikredilerek alıntı yapılabilir.

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

Feshane Caddesi Nu: 3

Eyüp / İstanbul

Tel : (0212) 581 69 12

Fax: (0212) 581 12 54

www.tded.org.tr - bilgi@tded.org.tr

Kapaktaki Metinler

Fuzulî

Mehmet Âkif

Yahya Kemal

Necip Fazıl

Cahit Sıtkı

Sezai Karakoç

Hilmi Yavuz

Cahit Koytak

Doğan Hızlan

Siiir
byilligi 2024

*Fikir, Aksiyon Adamı ve Kudüs Şairi
M. Akif İnan'a Rahmet ve Dua ile...*

İÇİNDEKİLER

Üzeyir İlbak <i>Yeni Türkiye'de Kültürel Kimliklerin Ortak Değerleri İnşası- Anadolu'nun, 'Yerli Düşünce' Kaynaklarına Dönüşü</i>	3
Zafer Acar <i>Kargışları Alkış Olarak Görmek:Tatlı Limon</i>	25
Doğan Hızlan ile Eleştiri Üzerine Bir Sohbet	27
Zafer Acar 2014'te Dergiler: <i>Muhtarsız Edebiyat Köyü</i>	55
ŞİİRLER -2014-	
Mehmet Sadık Kırımlı - <i>Tuhaf Sızı</i> -	65
Ülkü Tamer - <i>Seni Seviyorum</i> -	67
Nurettin Durman - <i>Şehir Ahalisi</i> -	69
Hüseyin Peker - <i>Savaş Arabası</i> -	70
Mehmet Atilla Maraş - <i>Sessiz Ölmeli</i> -	71
Cumali Ünal Hasannebioğlu - <i>Güvercin/Maria Magdalena</i> -	72
Cahit Koytak - <i>Terzi Çırağı</i> -	77
Ebubekir Eroğlu - <i>Derede</i> -	79
İzzet Yasar - <i>Vive l'amour</i> -	87
Enis Batur - <i>Yanık</i> -	88
Turan Koç - <i>Artış</i> -	89
Ali Günvar - <i>Francisco Sanchez Gomez'e Sone</i> -	91
Arif Ay - <i>Kahire Konuşuyor</i> -	92
Mustafa Özçelik - <i>Cüz</i> -	95
A. Vahap Akbaş - <i>İnşirah</i> -	97
Osman Serhat - <i>Yeniden Diriliş</i> -	98
Murathan Mungan - <i>Arzunun ve Bilginin Alacakaranlığı</i> -	99
Haydar Ergülen - <i>Üç Uzun Şiir</i> -	100
Bünyamin Durali - <i>Şiirin Ömrü</i> -	101

Ali Ural - <i>Bir Ağıtı Şarkı Sanıp Oynamak</i> -	102
Ömer Aksay - <i>Ocakta Panik</i> -	104
Hüseyin Alemdar - <i>Yedi Şifalı Taş</i> -	106
Hüseyin Atlansoy - <i>Duvar</i> -	108
Müştehir Karakaya - <i>Güz Nevrotik Vakadır Gamzelerine</i> -	109
Mehmet Narlı - <i>Kanama</i> -	111
Mürsel Sönmez - <i>Sesin Evim</i> -	113
Süleyman Çelik - <i>Allah'ım Ne Kadar da Canlı Bu Ölüler</i> -	114
Ali K. Metin - <i>Rövanş</i> -	115
Erkan Kara - <i>Fısılda Duanı</i> -	117
Mustafa Aydoğan - <i>Eşyaya Övgü</i> -	118
Yücel Kayıran - <i>Son Akşam Yemeği</i> -	121
Hüseyin Akın - <i>Son/Uç İlahisi</i> -	123
Seyfettin Ünlü - <i>Tahta At</i> -	125
Hicabi Kırlangıç - <i>Beklenmedik Bir Haberdir</i> -	127
Süleyman Çobanoğlu - <i>Bir Ki Üç</i> -	128
A. Galip - <i>Dipsiz Girdap</i> -	130
Ali Emre - <i>Büyük Beden</i> -	132
Bülent Keçeli - <i>Yağmurun İnceliğini Meteorolojiden Öğrenmiyoruz</i> -	133
Cevdet Karal - <i>Gözüm Yok Artık</i> -	134
Özcan Ünlü - <i>Özlemek</i> -	136
Mehmet Can Doğan - <i>Ürünlerimiz Kendi İmalâtımızdır</i> -	138
İbrahim Tenekeci - <i>Yaklaşan</i> -	140
Mehmet Habil Tecimen - <i>Nur Gemisi</i> -	142
Ahmet Murat - <i>Geride Kalanların Bakışı</i> -	143
Hakan Arslanbenzer - <i>borçlu babalar için şiir</i> -	144
Mehmet Aycı - <i>Bayraklar Yarıya Gazeli</i> -	145
Murat Güzel - <i>Sophia Aeterna-2/2. Kalbimde Nun Harfinin Esrarı</i> -	146
Bülent Ata - <i>Yağmur Bir Taksidir Şimdi</i> -	148
Bünyamin K. - <i>Koparak</i> -	149
Celâl Fedai - <i>Bu İş Bütün Vaktimi Alıyor -II-</i>	150
Mehmet Çakır - <i>Hakkınızı Helal Edin</i> -	152
Suavi Kemal Yazgıç - <i>Belki</i> -	153

Süreyya Evren - <i>Anne Sözü Dinler Gibi Ermeni-</i>	154
Hayriye Ünal - <i>Emrolunduğum Gibi-</i>	155
Ahmet Örs - <i>I. Bölüm, Giriş: [halepşammusulkobanibağdat]</i>	
<i>Ortadoğı kırsalında uzun bir gece</i>	158
Hayrettin Taylan - <i>Artık, Taha Ben, Doğu Masalının Perisi Sen-</i>	160
Atakan Yavuz - <i>Kapanış Konuşması-</i>	162
Said Yavuz - <i>Yürüyüş Atlası-</i>	163
Mustafa Ergin Kılıç - <i>Her Şey Us'ta-</i>	165
Süleyman Unutmaz - <i>İstanbul Hâtrası-</i>	167
Tuncay Günaydın - <i>Sağlık Durumu-</i>	169
Barış Türk - <i>Kıyamet Gününe Ertelenmiş Ruh Hâlleri-</i>	171
Rıdvan Ünal - <i>Gözetlileri-</i>	173
Yeprem Türk - <i>Yeniden-</i>	176
Gonca Özmen - <i>Kara-</i>	177
Furkan Çalışkan - <i>E 77-</i>	178
Mehmet Sümer - <i>Yüzüm Taşra-</i>	180
Halil Toprak - <i>Soma-</i>	181
Oktay Yılmaz - <i>Tesirli-</i>	182
Serap Aslı Araklı - <i>Dörtteki Beş-</i>	183
Sertaç Gereç - <i>Ben İstasyondayken Sensiz-</i>	185
Habil Sağlam - <i>Benden Demesi-</i>	187
M. Sadi Karademir - <i>Taşırın Damla-</i>	188
Ömer Kaçar - <i>Teçiz Tamam-</i>	189
Aykut Nasip Kelebek - <i>Kederle Bela-</i>	190
Enes Talha Tüfekçi - <i>Efsaneye Veda-</i>	196
Selim Sina Berk - <i>Bizim Evde Duvarların Rengi, Şampanya Değil</i>	
<i>Muhammedî/Kanlı Koltuk-</i>	198
Abdullah İlhan - <i>Apolyon, Heli-</i>	202
Ali Yasin Güzey - <i>Tarifsiz Bir Tezkire-</i>	204
Belya Düz - <i>Zamanlama Manidar-</i>	205
Fatih Balcıoğlu - <i>Kağıt-</i>	208
Sercan Erbaş - <i>Sonsuz-</i>	209
Turgay Demirel - <i>Şarkısı Derin-</i>	210

Ahmet Yılmaz - <i>Kün Saati</i> -	211
Ertaç Omur - <i>Sensin</i> -	212
Zeynep Yılmaz - <i>Savaş, Kızilderili, Memi</i> -	213
Adem Yazıcı - <i>BİR ÇIRPIDA SOYLU ŞİİR</i> -	216
Ahmet Çakmak - <i>ey</i> -	217
Aybüke Yılmaz - <i>Nakiş</i> -	218
Aydan Yalçın - <i>Eylül Uçurtması</i> -	219
Birsen Üzgeç - <i>Şiire Misafir</i> -	221
Cengizhan Genç - <i>Nar</i> -	223
Cihat Taşan - <i>Unique-Benzersiz Olan Her Şey İçin</i> -	224
Cihan Deniz - <i>Bu Felaketler Doğal</i> -	225
Dursun Göksu - <i>Güzel Misafirlikler</i> -	227
Elif Güngör - <i>Çizgisiz</i> -	229
ElyesaKoytak - <i>KemalpaşazadeninFi'l-Fakr İsimli Risalesine</i> <i>Düştüğüm Şerhtir</i> -	230
Fatih Kırtorun - <i>Papatya Söylencesi, Masal II</i> -	232
Gökhan Taner Günsan - <i>Bülent Bi Çay</i> -	233
Hakan Yirik - <i>Nar Tarifi</i> -	235
Gökhan Ergür - <i>Acele Vesikalk</i> -	236
Hakan Cem - <i>Göge Tutunarak Gelenler ve Gidenleriz</i> -	238
Hakan Şahin - <i>Paris Mezarlığına Bir Selam Daha</i> -	239
Hasan Bozasalan - <i>Yağmurlu Şiir</i> -	243
Hüseyin Köse - <i>Temiz Kesik</i> -	246
İbrahim Demir - <i>Şimdi Senden</i> -	248
İnci Okumuş - <i>Aşığa Konuşmak Yok Diyorlar</i> -	250
Kemal Can Açık - <i>Acıların Kuyusu</i> -	251
Mesut Aşkın - <i>Otobiyografi</i> -	252
Muammer Güngör - <i>Manifesto</i> -	253
Muhammed Faruk Özcan - <i>Ayıp İkinci</i> -	255
Muhammed İkbâl Yıldırım - <i>İz Sürücü</i> -	257
Mustafa Oğuz - <i>Haydi</i> -	258
Mustafa Ökkeş Evren - <i>Darbeci</i> -	259
Ozan Eren - <i>An Kara</i> -	260

Önder Birol Bıyık - <i>Savaşın Büyüttüğü Çocuklar İçin Ağıt</i> -	261
Pınar Şahintaş - <i>Kız Kuşu</i> -	263
Rasim Demirtaş - <i>Terk</i> -	265
Salim Nacar - <i>Şairin Kurtuluşu</i> -	267
Sıddık Elbistanlı - <i>Su</i> -	270
Sıddık Ertaş - <i>Glizli</i> -	271
SıraçGenceli - <i>Sevmenin Altın Rengi</i> -	273
Soner Karakuş - <i>Sahibinden</i> -	274
Şenol Korkut - <i>Gülağzı</i> -	275
Yahya Kurtkaya - <i>Küçükşehir</i> -	276
Yavuz Ertürk - <i>Santuri</i> -	278

MEDENİYETİMİZİN DİLİNDEN ÇEVİRİLER

Abdal Rahim Salih Al Rahim - <i>Ortadoğu Şiiri, Her Gün, Yol</i> -	281
Ahmet Matar - <i>Evet Ben Bir Teröristim</i> -	283
Ebû Tâlib b. Abdulmuttalib - <i>Kaside-i Şib'îye, Divandan XIV</i>	286
Farouh Jwaideh - <i>Hazin Kuş'un Ağıtı</i> -	288
Feridüddin Attar - <i>Ben Seninim Sen de Benim Ol</i> -	293
Hafız - <i>Gazel 231</i> -	295
Mahmud Derviş - <i>İşte Burada ve Şimdi</i> -	296
Muhammed Mâğût - <i>Hicri Mushaf</i> -	297
NizarKabbani - <i>Vefat Haberi</i> -	299
VaheArmen - <i>Cehennemlik Bir Gece</i> -	307

ANADOLU KÜLTÜR HAVZASINDAN ŞİİRLER

-Kürtçe-

Abdullah Arif İnan - <i>BîlhâmaMela, (Mela'nun İlhamıyla)</i> -	313
İbrahim Halil Çelik - <i>LiEynzelîxéHavîn Û Zivistan</i> (<i>Anzilha'da Yaz ve Kış</i>)-	315
Hüseyin Baykuş - <i>Dengé te (Sesin)</i> -	317
Seyyid Ahmed Kaya - <i>(Xewnek Rast Dibe (Bir Rüya Gerçekleşir)</i>	319
Mihemed Adil Oymaq - <i>LeylûMecnûn (Leyla ile Mecnun)</i> -	323

Fakî-yi Teyran - <i>Dîvan'dan (Divan'dan)-</i>	329
Melayé Cizîrî - <i>Dîvan'dan (Divan'dan)-</i>	340
Ehmedé Xanî - <i>Mem û Zîn'den-</i>	345

-Lazca-

İsmail Güney Yılmaz - <i>Him Trağuda, Za!, GonduneriŞurımşine, Zemsku, İgzali (O Şarkı, Bak, Kayıp Sevgili, Karakuş, Yürü)-</i>	355
Sinan Albayrakoğlu - <i>Sotxa Vida, Var Miğun, AziMendrapes Re Do, Namu Nena Vigura Skanda Meğarğaluşa, Man QoropatenMzami (Nereye Gitsem, Bende Yok, Şimdi Uzaklardasın, Hangi Dili Öğrensem Sana Konuşmaya, Beni Sevginle Öldür)-</i>	365

-Süryanice-

Kutsal Ruh'un Kavalı	379
-----------------------------------	-----

YABANCI DİLLERDEN ÇEVİRİLER

Carson McCullers - <i>Taş, Taş Değildir-</i>	387
Gioconda Belli - <i>Kadımdan Erkeğe-</i>	388
John Montague - <i>Adem Elması-</i>	389
Louis Mac Neice - <i>Kendimin Öyküsü-</i>	390
T.S. Eliot - <i>Kedilere El Koymak-</i>	392
XiChuan - <i>Nehrin Öteki Tarafı-</i>	394

SORUŞTURMA

Abdullah İlhan	399
Ali Emre	403
Ali Görkem Userin	409
Ali K. Metin	411
Aykut Nasip Kelebek	419
Celâl Fedai	423
Furkan Çalışkan	427
Hayrettin Taylan	429
Hayriye Ünal	435
M. S. Karademir	439

Mustafa Özçelik	443
Nurettin Durman	449
Özcan Ünlü	453
Selim Sina Berk	457
Seyfettin Ünlü	461
Suavi Kemal Yazgıç	463
Şeref Akbaba	465

POETİK ALINTILAR ve DURUŞLAR

Ezra Pound -Şiiri Nasıl Çalışmalı-	469
Üzeyir İlbak -Bir Kimlik Arayışı-	481
Haydar Ergülen	495
Mürsel Sönmez -Ne Yapmalı-	497
Enver Ercan	503
Hüseyin Akın	505
Ali Emre	507
İbrahim Tenekeci	509
Bünyamin K.	513
Aykut Nasip Kelebek	515

YENİ ŞİİR KİTAPLARI

Aykut Nasip Kelebek:

"Taştan Adam"a Karşı Akif İnan Şiiri	521
Hüseyin Peker'den "Beni Oyuna Kaldır"	527
Salih Bolat'tan "Atların Uykusu"	528
Hüseyin Alemdar'dan "Şifalı Taşlar"	531
İsmail Kılıçarslan'ın "Meseleler"i	533
Hakan Kalkan'ın "Çorak Topraklar"ı	536
Şafak Çelik'in İlk Kitabı	537
Murat Sözer'in "Darılma Bana" Adlı İlk Şiir Kitabı	539
"Şiirin Saçağı Altında" Bir Ali Emre	542

Abdullah İlhan:

<i>Can Bahadır Yüce; "Yaslı Mızıkı", "Uzakta Beyaz", "Unuttum Dünya" .....</i>	549
<i>Dilek Kartal, "Taşı Kim Atacak" .....</i>	552
<i>Mehmet Sümer, "Göz Gürültüsü" .....</i>	556
<i>Cihat Duman; "Ya da Pişman Değilim", "Kızkardeşleşmek", "Bir Fil Müddeti", Yağız Gönüleri, "Kırılınca Klarnet" .....</i>	561

Fatih Balcıoğlu:

<i>"Gün Bitti", Ümit Zeynep Kayabaş .....</i>	567
<i>"Baykuşta Yangın Tekrarı", Eşref Yener .....</i>	569

Zafer Acar:

<i>Her Yarışta Birinci Gelen Şair (!) Gülten Akın .....</i>	575
<i>Dudakta Bekletilen Şarkılar: Cahit Koytak .....</i>	595
<i>Şiir ve "Din Dili": Turan Koç .....</i>	599
<i>Enver Ercan'ın Erotik İronik Şiiri .....</i>	611
<i>Modern Zamana Karşı Bir Melami Şair: Mürsel Sönmez .....</i>	619
<i>Anlamsızlığı Zorlayan Anti-Lirik Şair: Ali Ural .....</i>	633
<i>Ali K. Metin'in Saf Kan Melez Şiiri .....</i>	639
<i>Cahit Zarifoğlu'na Rağmen Adem Turan Şiiri .....</i>	649
<i>Beni Bir de Özlerken Görmelisiniz: Özcan Ünlü Şiiri .....</i>	655
<i>Bir Tecâhül-i "Arif Şair": Ahmet Murat .....</i>	659
<i>Bir Hakan Arslanbenzer Ütopyası: Neo-Epik .....</i>	669
<i>Hayriye Ünal'ın Köksap Poetikasına Karşı Şiiri .....</i>	675

TARANAN KAYNAKLAR	692
--------------------------------	-----

Yeni Türkiye’de Kültürel Kimliklerin Ortak Değerleri İnşası Anadolu’nun, ‘Yerli Düşünce’ Kaynaklarına Dönüşü

*“Göklerin ve yerin yaratılması,
renklerin ve dillerinizin farklılaştırılması (da)
O’nun alametlerindedir: bunda, kuşkusuz,
(fitri) bilgiye (anlama ve kavrama yeteneğine)
sahip insanlar için dersler vardır!” Kur’an 30/22*

Akdeniz-Mezopotamya havzası dünya kültür ve medeniyetinin çıkış merkezidir. Semavî ve Firavunî inanç sistemlerinin merkezi niteliğindeki bu coğrafyanın uzantısı olan Anadolu da, bu birikimlerin geçiş noktasıdır. Bundan dolayı Anadolu tarihin kültür ve medeniyetlerinin en yaygın ve belirgin bir biçimde yaşadığı ve yaşatıldığı coğrafyadır. Bu coğrafyanın inanç, medeniyet, kültür ve diğer yaşama tercihlerine müdahale etmek, insanlık mirasına ihanetle eş değerdir. Anadolu insanı, iki temel çıkışla üzerinde mutabık kalınacak merkezi düşünüş ilkelerini inşa edebilir. Birincisini hatırlatan Karacaoğlan’dır: “Sual eylen bizden evvel gelene/Kim var imiş, biz burada yoğ iken” diye, bizden öncekilere daha öncekileri sual ederek büyük bir miras sınırı çizer. Yunus da: “Biz dünyadan gider olduk kalanlara selam olsun/Bizim için hayır-dua kılanlara selam olsun” diyerek gelecek nesillere seslenir. Yunus ‘öte ile ilişkisini’ öne çıkarırken; Karacaoğlan ‘Kim var imiş, biz burada yoğ iken’ sorusunu insanın geçiş güzergâhına sarsıcı bir uyarı levhası olarak asar.

‘Biz yoğ iken’ Mezopotamya - Akdeniz havzasında Sümerler, Urartu, Eti-Hitit, Frigya, Truva, Roma-Greek, Bizans, Selçuklu...

ve daha yüzlerce topluluk vardı. Büyük medeniyetler inşa eden topluluklar tarihi süreç içerisinde kimliklerini şekillendiren inanç ve “dillerini” kaybettiler ve farklı topluluklarla bütünleşerek yeni ve farklı topluluklara dönüştüler.

Kimlik asimilasyonu ve yok sayma politikalarının geçmişi tarihin uzak dehlizlerinden seslenir. Bu alanda yapılmış sosyolojik tartışmalara girmeden¹ Osmanlı Batılılaşmasıyla başlayan tek tipleştirme ve yasaklarla ‘hizaya getirme’ sürecine kısaca bakmak gerek.

Tanzimat: Bir Sapmanın Hikâyesi

Tanzimat, altı yüz yıllık Osmanlı devlet geleneğini yok sayarak vatandaşlarını tasnife tabi tuttu. Tanzimat Fermanı devlet – millet dengesinin bozulduğu, bugüne kadar da yeniden kurulamadığı bir sapmadır. Tanzimat devletin sınırları içinde yaşayan toplulukların etnik ve dini kimlikler üzerinden tanımlanarak tasnife tabi tutulduğu ve yürürlüğe girmesinden sonra hiçbir etnik ve dini topluluğun da mutlu olmadığı bir dönemin adıdır.

Osmanlı Modernleşmesi Batı ile rekabet etmek yerine, Batılı olmak [*Batı’da eğitilmiş, bu topraklarda kendi batılarını kuran seçkinci topluluk*] için batılılaşmayı benimseyen seçkincilerin topluma dayattıkları bir sapmadır. Tanzimat’la başlayan etnik, dini ve kültürel ayrışma, Meşrutiyet, İT ve Cumhuriyet dönemlerinde de ağırlaştırılarak devam ettirildi. Halk bu süreçte cevaplandırılmayan “**Devletin milleti kimdir?**” sorusuna bu gün dahi cevap verememektedir. Tanzimat Müslümanların, Kürtlerin, Alevilerin, Hristiyanların, Musevilerin, Rumların, Ermenilerin, Süryanilerin ve Osmanlı devletinde yaşayan diğer

---

1 - Robert Park, W. Ernest Burgess, Jacqueline Stevens, Dominique Schnapper , J. Herbermas ve Milton M. Gordon’un çalışmalarına bakılabilir.

tüm kesimlerin problemlerinin ortaya çıkmasına ve çözüm üretilmemesine zemin hazırlamıştır.

Tanzimat “Devletin milleti kimdir?” sorusunun sorulmasına sebep olan dinî, ideolojik, ırksal ya da etnik bir zorunlulukla bu soruyu soranların da kendilerini nasıl bir devletin milleti içinde görmek istediklerini belirlemede aciz bırakmış; soruya Fransız İhtilâli’nin ortaya koyduğu eşitlik, hürriyet ve adalet kavramları çerçevesinde bir cevap da üretememiştir.

Osmanlı modernleşmesi taleplerinin içeriksiz batılılaşma ve taklit boyutunda başlatıldığı dönemde, mukallit münevver kendi batısını kurmaya ve ülkeyi mukallit ölçüsünde, görünüş itibarıyla batılılaştırdı. Tanzimat ve sonrası münevver iktidar sahipleri millet, din, Türk, Kürt, Sünni, Alevi, ırk, kavim, kabile kavramlarının yükledikleri içerikleri netleştirmek yerine daha da muğlâklaştırmıştır. Fermana konu bireysel haklar, haklı ve makul olabilecek talepler, öneriler bile bu tarihten itibaren çatışmaların kaynağı haline getirilmiş, halk Tanzimat’ın getirdiklerini “bundan sonra gâvura, gâvur denmeyecek” şeklinde özetlemiştir.

Fransız İhtilâli’nin dünya siyasî hayatına armağan ettiği Milliyetçilik, Balkanlardan başlayarak Osmanlı Devlet geleneğini iğfal etmiş; Balkanlar’da, Kafkasya’da, Anadolu’da, Kuzey Afrika’da, Ortadoğu ve Arap yarımadasında yaşayan farklı dini ve etnik yapılarla mensup topluluklar arasında çatışmaların artarak yaşanmasına sebep olmuştur.

Fransız İhtilâli etkisiyle coğrafyamızda tahrik ve tahrip savaçısı yetiştiren milliyetçilik/ırkçılık fikri; tüm etnik ve dini toplulukların zihinsel kodlarını iğfal etti ve batı düşünce tarihinin gayr-ı meşru çocuğunu ulus ekseninde başlayan bağımsızlık talebiyle devlet olmaya teşvik etti. Sırp ve Yunan ulus hareketi, Balkan tehcirine sebep oldu ve bu hareket “Bir

Kimlik ve Soy Sürgünü’ne dönüştü. Yüz yıl sonra bu temel tespiti göz ardı ederek doğru bir sonuca ulaşamayabiliriz? Kafkas ve Balkanlar’dan Anadolu’ya başlayan zorunlu göçler tarihini kim görmezden gelebilir?

Teklik – tek tipçilik [Monizm] ya da homojenlik teziyle ortaya saçılan söz konusu siyasi argümanlar, toplumların farklılıklarını aforoz ederek, yok sayma ya da yok etme yollarına yönelmekte bir sakınca görmemekteydiler². Var olan farklılıklara karşı takınılan modern tavırlara rağmen yine de nüfus hareketleri, göçler, ulaşım ve iletişim imkânlarının artışı gibi nedenlerle ortaya çıkan etnisitelerin önüne geçilemiyordu. Ancak etnisiteler artık ulus ve ulus devletin tehdit olarak algıladığı temel topluluklardı. Geçmişte de etnisiteler/farklılıklar mevcuttu. Batı geçmişinde etnisitelere karşı olumsuz bir bakış takinsa da, Osmanlı etki bölgelerinde bu anlamda bir olumsuzluk yoktu. Ancak önerilen yenedünyada etnisiteler bir tehdide dönüşmeye başlamıştı. Ya da egemenler bunu bir tehdit olarak okumak istediler.

1856 Islahat Fermanı da Fransız İhtilali ile başlayan Tanzimat Fermanı’nın “hukuk tanzim etme ve halklar arasında adaleti tesis” iddiasını gerçekleştirilememiştir. Birinci Dünya Savaşı İmparatorluklar çağını ve çok kültürlü, çok dinli bir arada yaşama şartlarını ortadan kaldırmıştır. Meşrutî dönemler, İT ve Cumhuriyet dönemi ‘eşit vatandaşlık ve kimliklerini yaşayan toplulukların’ devletini inşa edememiştir. Cumhuriyet, Osmanlı coğrafyasında yaşayan insanların dillerini, dinlerini ve etnik kimliklerini ötekileştirme gerekçesi yaparak yok saymış ve asimilasyonu devlet politikası haline getirmiş, hatta Türkçülük ideolojisine Kürtlerden, Yahudilerden ve diğer dini etnik unsurlardan destekçiler de bulmuştur.

---

2 - Zygmunt Baumann, Modernlik ve Müphemlik,(Çev. İsmail Türkmen), Ayrıntı, İstanbul, 2003,s.88-89.

Osmanlı Devlet geleneğinde olmayan tasarrufların Tanzimat sonrası ortaya çıktığını, ilk defa insanların dil, din, etnik kimlikler üzerinden tasnif edilerek, Osmanlı coğrafyasının etnik haritasının çizildiği, etnik kökenlere dayalı demografik haritaların yapıldığı, yerleşim alanlarını biçimlendirmek üzere projelendirildiği bir dönemdir. Tüm etnik ve dini topluluklara yönelik hafiyelik faaliyetleri de bu “modernleşme / batılılaşma” dönemine tekabül eder.

İT iktidarı Rum, Bulgar, Ermeni, Kürt, Yahudi, Nasturî ve Süryanilere yönelik yer değiştirme, mübadele, tehcir, “yeniden iskân” politikalarını gizlemeye gerek duymadan yürürlüğe koydu. Bu çaba İTC üyelerinin Cumhuriyetin yönetici elitine eklenenler için de önemli bir ödev olarak kimi illerde yaşayan etnik ve dini topluluklara uygulandı.

Osmanlı coğrafyası farklı din, dil ve etnik yapılardan teşekkül eden bir insanlık senfonisiydi. Bir mozaikten ziyade bir ebruydu. Renklerin geçirgenliğiyle büyük etkileşim gerçekleştirmiş İmparatorluğun Asya bölgesi ile Kuzey Afrika’da yerleşik nüfusu çoğunlukla Müslüman’dı. Türk, Arap, Fars ve Kürt etnik topluluklarından oluşuyordu. Bu coğrafyada bilinen nüfusun bir kısmı da Hıristiyan-Yahudi olup Rum, Ermeni ve Yahudilerden müteşekkildi. Balkanlarda yaşayan tebaanın ekseriyeti Hıristiyan Rum, Bulgar, Sırp, Ulah ve Karadağlılardan oluşuyordu. Balkan Müslüman toplumu ise etnik kimliklerini serbestçe sürdüren Boşnak, Arnavut, Türk, Pomak ve Müslüman Bulgar ahaliden oluşmaktaydı.³

3 - Ayrıntılı bilgi için bkz. **Bir Kimlik Peşinde Türkiye**, Feroz Ahmed, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları; **Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu**, Ed. Halil İnalcık – Mehmet Seyithanoğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları; **Modernleşen Türkiye’nin Tarihi**, Eric Zan Zürcher, İletişim Yayınları; Türkiye İslam ve Sekülerizm, Şerif Mardin, İletişim Yayınları; Militarist Modernleşme, Murat Belge, İletişim Yayınları; Türkiye’de **Çağdaşlaşma**, Niyazi Berkes, YKY, **Modern Türkiye’nin Doğuşu**, Bernard Lewis, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

İmparatorluk coğrafyasında konuşulan diller çeşitlilik ve kültürel zenginlik olarak kabul ediliyordu. Her bir inanç sahibi büyük/küçüktopluluk, kendi inandığı dinin diliyle ibadet ediyor; ana diliyle istediği kültürel etkinlikte bulunuyor; istediği kitabı, dergiyi, şiiri, mensubu olduğu veya dilediği dilden yayımlıyordu. Konuşulan dil bu toprakların diliydi. Her yazılan şiir, okunan şarkı, söylenen ağıt ve yazılan her eser dili ne olursa olsun bu coğrafyanın nefesiydi. Sesler, türküler, ağıtlar, deyişler, divanlar, masallar... Arapça, Farsça, Kürtçe, Rumca, Ermenice, Bulgarca, Sırpça, Gürcüce Boşnakça, Süryanice... olsa da bu coğrafyanın ortak nidasıydı. Yıkılış aşırında dahi yirmiden fazla dilde dergi yayımlanıyordu.

İmparatorluk tarihinin en büyük sadrazamları, Balkan reayasından devşirme kimselerdi. Devletin resmi dili Türkçe olmasına rağmen bazen Rumca, Slavca hatta Latincenin yazışma dili olarak kullanıldığı görülebiliyordu. Ortodoks Kilisesi geniş dinî, hatta idarî imtiyazlara malik resmi bir kurum olarak tanınmış ve merkezi İstanbul'du. Osmanlı muhtelif dinleri, kavimleri sinesinde toplayan muazzam bir yapı kurmuş, koyduğu prensipler ve kurullarla devleti idare ediyordu.⁴ Osmanlı tebaası son döneme kadar hiçbir yabancılık ve "öteki"likle yüz yüze gelmemiştir. "Gayr-ı Müslim tebaa ve Batılı Hıristiyan uluslar 'farklı' bir kimlik olarak görülmüş ancak keskin bir 'öteki', düşman olarak algılanmamıştır."⁵

Modernleşme adıyla hayatımızın bir parçası hâline getirilmeye çalışılan Batılılaşma, aslında Osmanlı'ya yeni bir

---

4 - Halil İnalçık, *Tanzimat Nedir?, Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, Editörler: Halil İnalçık – Mehmet Seyithanoğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 2006, s. 33.

5 - Herkül Milas, *Türk ve Yunan Romanlarında "Öteki" ve Kimlik*, İletişim Yayınları, İstanbul 1979, s.37.

hayat tarzı önerisiydi. Kıyafet ve içi doldurulmamış ideolojik tezler üzerinden yeni bir hayat tarzı dayatılıyordu. Mekteb-i Osmanî’de yetiştirilen yeni yetme kiralık zihinler “münevver” sıfatlarına rağmen; Batı’nın “Şark Meselesi” ve “Hasta Adam” tezlerinin karanlık hedeflerinin etkisiyle, çağın yeni karanlık ve müphem hastalığını bu topraklara taşıdılar: İdeoloji...

Cemil Meriç’in 1796’da uydurulduğunu söylediği ve “vuzuhu kilitleyen bir anahtar”⁶ olarak nitelediği, felsefenin yerine ikame edilmek istenen ucube... “Kaypak ve karanlık”... İdeoloji üzerinden yapılan tanımlamalar, dinî azınlıklardan başlayarak Osmanlı toplum yapısını zehirlemeye ve toplumu kamplaştırmaya başlar. Balkan topluluklarının “milliyetçilik” anlayışlarla başlattıkları özerklik ve bağımsızlık talepleri, ilk büyük dinî, etnik ve kültürel çatışmaya kaynaklık etti. Sırp, Rum, Bulgar, Hırvat ve Arnavut etnik gruplar milliyetçilik üzerinden ayrışırken; Selanik’teki Sefarad Yahudileri, Müslüman tebaa ile birlikte İstanbul’a göç eder.

Batı, bilimsel (!) oryantalist⁷ incelemeler çağından sonra hasta adam ilan ettiği Doğu’nun en büyük devletini parçalayacak yeni silah olarak “ideoloji”, “modernleşme”, “milliyetçilik” ve “etnik dil -kimlik”i sistematik birer temel argüman olarak kurguladı. Bu ötekileştirici kavramları dinî farklılıklarla destekleyerek toplumu huzursuzlaştırdı ve farklı bütünü toplum kesimlerinin her bir parçasını diğerine birbirine düşman etmeyi başardı. Osmanlı coğrafyasını Balkanlardan başlayarak “ötekileştiren”

---

6 - Cemil Meriç, Umrandan Uygurluğu, İletişim Yayınları, İstanbul 2008, s.259-276.

7 - Batının yakın ve uzak doğuda yaşayan toplum ve kültürleri, inanç ve dillerini incelemek amacıyla kurduğu araştırma bilimi. 18. yüzyılda bireysel olarak yapılan incelemeler, zamanla sistematik hale getirilerek üniversitelerde kürsü haline getirildi. Zamanla öylesine “köklü bilimsel bir alan olan bu büyük bilim dalı (!)” doğunun bir parçası olan üniversitelerde de kuruldu. İstanbul Üniversitesi bunun tipik örneklerinden biridir.

Batı'nın kültürel saldırısını; "Panislamizm" ve "Pantürkizm"le savuşturabileceğini düşünen "Batı mektebinde yetişmiş yerli Batılılarımız" bize adı konmamış "oksidentalizm"⁸ sundular. Ötekileştirmeye karşı yeni bir ötekileştirme inşa ederek toplumu bir arada tutabileceklerini düşündüler.

İç çatışmaları çözmek amacıyla ortaya konan her karşı tez, çatışma alanlarını daha da derinleştirmiştir. Osmanlı coğrafyası bunun tipik örneğidir. Bin küsur yıldır devam eden "kendisi kalınarak" bir arada yaşama iradesi, 18. yüzyılda açık ve net bir şekilde yok edilme sürecine girdi; bu sancılı sürecin, kimi zaman dışarıda, çoğunlukla yaşadığımız coğrafyada etkileri hâlâ devam etmektedir.

Osmanlı deneyimi, "öteki biz"le yaşama-yaşayabilme konusunda bize önemli bir birikimi miras bırakmıştır. İki asır öncesine kadar coğrafyamızın tamamında ortaya koyduğumuz "birlikte yaşama" iradesinin iyi örneklerini hatırlayarak, yeni ve büyük bir kültürel zenginlik inşa edebiliriz. Farlılıklarını yaşadıkları ülkenin, coğrafyanın, bölgenin, evin... kültürü ve zenginliği olarak içselleştiremeyen toplumlar; bu yapılarından dolayı kendilerini yeni uzlaşmazlık alanlarına ve kavgalara mecbur etmiş olurlar.

Türkçü ideolojik ve politik geçmişiyle Tekin Alp savaş sonrasında Osmanlıcılıktan Türk milliyetçiliği ideoloğuna terfi eder. 1928 yılında yayımladığı kitabının başlığı *Türkleştirme*'dir. Aynı yıl Avram Galanti'nin *Türkler ve Yahudiler*'i de yayınlanır. Tekin Alp *Türkleştirme*'de Türkiye'de yaşayan Musevilerin gönüllü asimilasyonunu ve Türkleştirilmelerini savunur. Musa'nın On Emri'nden hareketle *Evâmir-i Aşere* başlığı altında bir projeyi yürürlüğe koyar.

---

8 - Kavram 2000'li yıllara aittir. Batı karşıtı sistematik "karşı koyma" fikri üzerinden inşa edilmiştir. Tarih boyunca adı konmamış karşı koyuşları ifade ettiği için kullanılmıştır.

Moiz Kohen/Tekin Alp ömrü boyunca *Türkleştirme* konusundaki ısrarlı tavrını sürdürür. 10 Mart 1928’de kurulan *Türk Hars Birliği*’nin kurucuları arasında yer alarak duruşunu güncelleştirir. 1934’te *Türk Kültür Cemiyeti*’nin üç Musevi kurucusundan biridir. 1936’da *Kemalizm*’i tamamlar ve Selanik’ten tanıdığı Yunus Nâdi’nin sahibi olduğu Cumhuriyet gazetesi matbaasında bastırarak bir ilke daha imza atar. Bu gün Gazi Mustafa Kemal’le ilişkilendirilemeyen ideolojinin kaynağı niteliğindeki bu kitaba Fuat Köprülü önsöz yazar ve Tekin Alp’ten “eski arkadaşım” diye söz eder. Tekin Alp kitabını meşrulaştırmak amacıyla dönemin komutan ve parti yöneticilerinden alıntılar yapar. Bunu analizlerinin, inkılâp şefleri ile parti (CHP) ortodoksisi içindeki kişilerin düşünceleriyle aynı/benzer kaldığını ispat etmek için yapar. 1930’ların Kadro elitlerinin vazgeçilmez siması Moiz Kohen ve çevresindeki isimler üzerinden daha uzun bir tahlil yapmaya gerek var mıdır?

1930-1950 arasında yürürlüğe giren uygulamalar [dil ve dine dair yasaklar], önemli ölçüde İttihat ve Terakki’nin iktidar olduğu 1913-1918 yıllarına denk düşen fikir kısıntılarıdır. İmparatorluk Pan İslamizm’den, Osmanlıcılık’a, oradan da Milliyetçi Türkçülük’e evirilerek, İT geleneğinden Cumhuriyetin tek partisi üzerinden de Demokrat Parti’ye geçiş yaptı.

Anadolu’da gelişen/geliştirilen egemen anlayış Müslümanlık ve İslam ana eksenini çevresinde yaşayan büyük çoğunluğun dini inancı ve buradan beslenerek oluşturduğu kültür kodlarıdır. Bu temel tespiti Laik/Seküler devletle bir ilişkisi yoktur. Bu devlette Kürdün Kürt kalarak, Türkün Türk kalarak, Lazın Laz kalarak, Çerkesin Çerkes kalarak; Süryani, Rum, Ermeni ve diğer tüm topluluklar ve farklı inanç sahipleri ile Müslümanlık inanç ekseninde ve diğer yaşama tercihleriyle oluşturdukları kültürlerini de koruyarak yaşama hakları olduğu hakikatini

hiçbir 'ama-fakat'a gerek kalmayacak şekilde kabul etmeliyiz. Hatta bu etnik tasnife tabi toplulukların her birinin itirazı halinde Müslüman da kalmayarak devlete aidiyetleri ile yaşama hakkına sahiptir. Ez cümle hiç kimse Müslümanlığın Sünni veya başka bir inanç tasnifine tabi tutulmamalıdır.

Bu coğrafyada yaşayan ve kendilerini yukarıda zikrettiğimiz etnik ve dini tasnif içinde tanımlamayan toplumların da **kendisi kalarak** insanlık üst kimliği ile eşit yaşama hakları vardır. Devlet, vatandaşını İT geleneğinden gelen ilkel kavramlar üzerinden tasnif etmekten vazgeçmelidir. Hiçbir devlet hiçbir bireye dinini, dilini ve etnik aidiyetini sormamalı ve dayatmamalı ve hiçbir inanç ve ideoloji devlet veya egemen çoğunluk tarafından dayatılmamalıdır.

Toplumların hafızasını-geçmişlerini hatırlama, hatırlanan değerler üzerinden kimlik sorunlarını ilişkilendirme ve kurulan bu ilişkilerle yeni bir algının inşa edilmesi mümkün müdür? Eğer bu mümkün değilse, toplumları bir arada tutan şey nedir? "Toplumların hafızası" ifadesi homojen olması mümkün olmayan dünya kültür ve medeniyet birikimine işaret etsin diye tercih edilmiştir. Hiçbir sosyal olay, olgu, tarihî ve kültürel hareket heterojen bir varoluşla ifade edilemez. Aynı ana-babadan olan kardeşlerin aile hayatlarında, düşünme ve algı biçimlerinde de heterojen bir yapıdan söz edilemez. Durum böyleyken milyonlarca yıllık kültür, medeniyet, sanat, edebiyat ve hayat birikiminin homojenliğinden söz etmek ya da hiçbir dinî, kültürel ve medeni toplumun diğerlerinin değerlerinden etkilenmediğini iddia etmek mümkün olmasa gerektir. İnsanlığın tarih boyunca ortaya koyduğu kültür ve medeniyet birikimiyle, şu anda yeryüzü coğrafyasını kullanan her bir dinî, etnik ve kültürel topluluk kendine özgü değerleri dışlamadan yaşamalı ve bu yaşama biçimi tercihinden dolayı da kendi aralarında "anlayış" ve bir "barış dili"

inşa etmelidirler. Algı kodlarının kesiştiği ortak alanlar içinde kalarak kurulacak bu iletişim dilinin ötekileştirmeyi, dışlamayı, kavgayı, savaşı, terörü ve öngörülemeyen diğer anlaşmazlık alanlarını azaltacağı umulur.

Irvin Cemil Schick: “Cumhuriyet Türkiye’inde kültür her zaman siyasetin fay hatlarını yansıtmıştır. Yansıtmıştır ama bunu asla tutarlı bir şekilde yapmamış, daha ziyade ‘biz’ ve ‘onlar’ın birbirinden tefrik edilmesine yarayan yarı keyfi bir araç olabilmıştır. Örneğin öz Türkçe gibi temelde faşizan bir ideoloji, ‘sol’ tarafından benimsenirken ‘sağ’ tarafından reddedilmiş, Yunus Emre’nin Bektaşî olup olmadığı gibi özünde tamamen olgusal olması gereken bir soruya verilen cevap, cevabı verenin solcu mu, yoksa sağcı mı olduğuna göre değişmiş, bu arada sol Necip Fazıl’ı, sağ ise Nazım Hikmet’i şairden saymamıştır. Atatürk, Safiye Ayla’yı severmiş belki ama Cumhuriyet kadroları Türkiye halkına opera, bale, senfoni sevdirmek için ellerinden geleni esirgememiştir. Buna mukabil Yakup Kadri Karaosmanoğlu gibi aslında kozmopolit olan, aynı cümle içinde hem Kitab-ı Mukaddes’ten hem de André Gide’den alıntılar yapabilen bir yazar kozmopolitliğe karşı atıp tutabilmıştır dönemin yayınlarında. Kemalist kadrolar arasında Osmanlı edebiyatı ve musikisi zamanı geçmiş, geri ve gerici bir kültürün ürünleri sayılmış ama Orhun Yazıtları gibi ondan çok daha öncesine dayanan eserler (*İslam öncesi ve Orta Asya kökenli olduklarından*) makbul sayılmıştır. Hele Arap alfabesi üzerine kurulu olan hat sanatı toptan mürteci sayılmış, binaların, çeşmelerin üzerindeki tuğralar ve kitabeler kazanmış, Hamit Ayaç gibi, Hulusi Yazgan gibi dünya çapında sanatçı olan onlarca hattat sefalet içinde ölüme terk edilmiştir.”⁹

9 - Irvin Cemil Schick, *Altüst Dergisi*, sayı 2, Z Yayıncılık, Haziran 2011.

Kültürün katıksız bir alanının olma ihtimali yoktur; çünkü dünyanın ve insanın yaratılış tarihinden beri insanın çatışmacı yapısından, sahip olma, gücü uhdesinde tutma gibi doğal eğilimlerinden ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılama zorunluluğundan kaynaklanan iletişim ve etkileşim sonucu, kültür her dönem farklı bileşimler şeklinde ortaya çıkmıştır. İnsanın, insanlığın, toplum ve devletlerin ihtiyaçlarının belirlediği kültürel öğeler olarak toplum tarafından yaşayan nesillere emanet edilen ve uzun süreçler içerisinde miras yoluyla sonraki kuşaklara intikal eden bu birikimin tarihin herhangi bir kesitinde ideolojik gerekçelerle yok edilmesi mümkün olmamıştır. Yukarıda Irvin C. Schick'in işaret ettiği Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki kültür politikaları bu değerlendirmeler için tipik bir örnektir. Sovyetler Birliği'nin katı ideolojik uygulamalarının hiçbir dinî, etnik ve siyasal grubun kültür ve inancını değiştirmeye muvaffak olamadığını da tecrübeyle öğrendik.

Milliyetçilik rüzgârıyla Osmanlı tebaasının savrulduğu bir dönemde Sovyet yönetiminin başaramadığını yapmaya koyuldular. Anadolu insanı **dil ve dinleri** üzerinde oynanan oyunlara itibar etmedi. Osmanlı gerilemesiyle başlayan "ulusçuluk", Anadolu coğrafyasında da "ötekileştirme"yi tetikledi. Rum ve Ermenilerden sonra; Kürt kimliği üzerinden de tartışmalar başladı ve tartışmalar, süreç içerisinde küçük dinî ve mezhebî topluluklara kadar indirgendi. Aleviler, Yezidiler, Süryaniler... bu bağlamda değerlendirildi.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında cumhuriyet elitleri İslam, Müslümanlık ve mezheplerini ayrı tutarak diğer dinî ve etnik azınlıkları "kimlik üzerinden tanım"lamayı denedi. Birden bire "Misak-ı Millî" sınırları içerisinde kalan bütün etnisiteler, dinî topluluklar "Türk"(?) oldu, yerleşim yerlerinin adları değiştirildi ve bu tanımlara uymayan tüm talepler "yasak" kılındı. Hukukilik gerçekleşse de ahlaki olmayan fitrata aykırı bu ve benzeri

yasaklar, birer utanç tablosu olarak iflas hanesindeki yerini aldı. Raporlarla ve askeri tedbirlerle çözüm arayan Tek Parti iktidarları döneminde Anadolu’da yerleşik Kürt ve Alevilere dair yazılan resmi rapor sayısı on beştir¹⁰.

Bilimsel temellerden mahrum “Türk Tarih Tezi” ve “Güneş Dil Teorisi” üzerinden “tasarlanmış yeni bir tarih ve uydurularak inşa edilmiş yeni bir dil” önerildi. Bu da yeni paradigmanın bir iflas kalemi olarak tarihteki yerini aldı. Müslümanların ibadet diline müdahale edilerek, ezan “Tanrı Uludur” diye okunmaya başlandıysa¹¹ da uzun ömürlü olmadı, bin yıl sürecek denilen 28 Şubat gibi.

Birlikte Yaşama Umudu ve insanın Yeniden İnşası

Aşımızı paylaşırken, komşuyken, bayramlarımızda birbirimizin bayramını tebrik ederken, Muharrem’de her dinden ve her dilden insanımız aşure pişirip dağıtırken; “sarı gelin” türküsünü üç kıtada beş dilden okuyup hüzünlenirken, nasıl birden düşman oluverdik? Bunları özetledik yukarıda. Aynı toprakta nasıl ötekileştirildiğimizi anlamaya çalıştık.

---

10 - Raporlar: İçişleri Bakanı Cemil Uybadın, **Cemil Uybadın Raporu**,1925; Meclis Başkanı Abdülhalik Renda, Meclis Başkanı **Abdülhalik Renda Raporu**, 1925; Mülkiye Müfettişi Hamdi Bey, **Dersim Raporu**, 1926; Vali Ali Cemal Bardakçı, **Ali Cemal Bey Dersim Raporu**, 1926; Umum Müfettiş İbrahim Tali Öngören, **I. Umum Müfettişlik Raporu**, 1931; Genel Kurmay Başkanı Fevzi Çakmak, **Fevzi Çakmak Dersim Raporu**, 1931; Korgeneral Ömer Halis Bıyıktay, **Halis Bıyıktay Dersim Raporu**, 1931; İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, **Şükrü Kaya Raporu**, 1932; Başbakan İsmet İnönü, **Kürt Raporu**, 1935; Korgeneral Abdullah Alpdoğan, **Abdullah Alpdoğan Dersim Raporu**, 1936; Umum Müfettiş Abidin Özmen, **Abidin Özmen Raporu**, 1936; Başbakan Celal Bayar, **Şark Raporu**,1936; Yazarı Bilinmiyor, **CHP Azınlıklar Raporu**, 1940; Umum Müfettiş Avni Doğan, **Avni Doğan Raporu**, 1943; Maliye Müfettişi Burhan Ulutan, **Cenup-Şark Anadolu Hakkında Bazı Notlar**, 1947.

11 - 18 Temmuz 1932 tarihinde yayımlanan bir genelgesi ile ezanın sadece Türkçe okunmasına karar verilmiştir. İlk Türkçe ezan 3 Şubat 1932’de Hafız Rifat Bey tarafından İstanbul’da Fatih Camii’nde okunmuştur. Bu uygulamaya 16 Haziran 1950 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe konan kanuna kadar sürdürülmüş, bu kanun ile ezanın okunmasında kullanılacak dil serbest bırakılmıştır. Ezan Türkiye’de “Tek Parti” iktidarı süresince aralıksız on ekiz yıl boyunca Türkçe okundu. Ayrıca konuyla ilgili olmasından dolayı dergimizin Ocak 2011/37. sayısındaki “**Mehmet Akif Meali Niçin Yakıldı?**” başlıklı yazının okunmasını öneririm.

Niçin ve nasıl öteki olunuyor? Kim, kime göre öteki? Fransız İhtilali ile başlayan, “aydınlanma” denilen karanlık ideoloji çağı ile birlikte üretilen karşıtlıklar veya kavram çiftlerinin tanımlamalarını ayrıntılı ve dikkatli bir şekilde incelememiz gerek. Bunu yapabilirsek biraz kimlikler, dinler ve kültür-medeniyet üzerine düşünebiliriz. Etnik ve dinî kimlikler ekseninde oluşan toplumsal kimlikleri ve bu kimliklere endeksli yaşama biçimlerini ve talepleri anlayabiliriz. Farklılıkları ötekileştirici bir unsur olarak değil, değer üretici ve mevcut birikimi daha da değerli kılıcı bir katkı aracına dönüştürebilsek; toplumu “dinî, etnik, kültürel” kodlarına müdahale etmeden bir arada tutabiliriz. Eğer sürekli komşumuzun etnik-dini kimliğini vurguluyorsak, dostluktan, et-tırnak ilişkisinden bahsetme ihtiyacı içindeyse; bir yerlerde bir sorun vardır ve gerçekten “dost” olamamışızdır. Örnek mi? Dindarlarla ilişki kurmak ve dindarlığına vurgu yapmak için “dedem hacıydı / büyükannem tülbent bağlar, beş vakit namaz kılardı”; Kürtler için konuşurken “Bizim alt katta yıllardır Kürtler oturur, içtiğimiz su ayrı gitmez”; Alevîler için, “Alevî bir komşum vardı, on yıl önce o mahalleden taşınmama rağmen hâlâ birbirimizi ararız” ya da gayrimüslim vatandaşlar için “Yahudi bir patronum vardı, emekli oldum ve hâlâ gidip çayını içerim”; “Her aşure pişirdiğimizde Rum ve Ermeni komşularımıza göndeririz” türü cümleler kurmak, bir arada yaşamak için gereken birlikteliği göstermeye yeter mi?

Suriye’de, Beyrut’ta, Fransa’da, Yunanistan’da, Amerika’da ve Şişli’de, Beşiktaş’ta yaşayan Ermeni ve Rum arkadaşlarımızın kaçıyla tanışıyoruz? Ya da hiç sorduk mu? Balat, Beyoğlu, Şişli, Beşiktaş, Bakırköy, Sivas, Kayseri, Malatya... yerine bunlar neden dünyanın farklı yerlerinde yaşıyorlar ve Türkiye aleyhinde lobi faaliyetleri yapıyorlar?

Bu coğrafya yasak ve travmalarla savruldu. Ülke çocuklarını

okumak üzere içinde yaşadığı aileden koparıp yatılı bölge okullarına götürdüğümüzde çocuk ilk olarak aslında olmayan bir ailede, olmayan bir dilde konuştuğunu öğrenip dilsizleşiyordu. Bu durumu en iyi anlatanlardan biri Muhsin Kızılkaya’dır: “Tel örgülerle çevriliydi okul. Şehrin içindeydi. Sabah kahvaltıdan önce bir etüt vardı, akşam yemeğinden sonra da etüt. Çarşıya çıkmak yasaktı. Ziyaretçilerle dilediğin an görüşmek yasaktı. Okula yiyecek sokmak yasaktı. Yüksek sesle konuşmak yasaktı. Manasız çocuk oyunları oynamak yasaktı. Öğretmenlerle “hazrola” geçmeden konuşmak yasaktı. Üstünü başını kirletmek yasaktı. Yatakhane de fısıldamak yasaktı. Akşam ayaklarını yıkamadan yatağa girmek yasaktı. Anneni özlemek yasaktı. Yemekleri beğenmemek yasaktı. Önüne konulan ekşimiş bulgur pilavını, suyun içinde yüzen mercimek çorbasına benzer şeyi, maşrapalara konulmuş soğuk çayı, kapuskayı siyah mercimeği beğenmeyip yememek yasaktı; sarmaşıklara zarar vermek, pencerenin önüne ekilmiş, şimdi bile gördüğümde tuhaf bir duyguya kapıldığım rengârenk, nizami yetişmiş, adına “müdürün çiçekleri” dediğimiz çiçekleri koklamak, koparmak yasaktı. Ve en önemli yasağı, daha okula gittiğim ilk gün öğretiler bana: Kürtçe konuşmak çok yasaktı!”¹²

Yasak listesinden hemen sonra Kızılkaya “Okula girer girmez, Allah’ın bile bildiği Kürtçeden pişman olduğunu düşünmeye başladım” diyecek ve Kürtçeyi unutmamak için geceleri yatakhane de Kürtçe anlattığı masallardan söz edecektir. Meselenin doğru anlaşılması için şu cümleler üzerine düşünmek gerek. Bu, bu ülkenin nereden bu güne geldiğinin acı bir belgesi olarak kayıtlara düşmüştür, “Siz istediğiniz kadar ‘bu ülkede Kürtler her şey olabiliyor, bakan da, başbakan da, cumhurbaşkanı da’ deyin. Siz istediğiniz kadar ‘bu ülkede Kürt-Türk ayrımı yok, hepimiz kardeşiz, etle tırnak gibiyiz’ deyin. Siz istediğiniz kadar ‘Eskiden Kürt sorunu nedir bilmezdik, yakın

12 - Muhsin Kızılkaya, *Bir Dil Niye Kanar?*, İletişim Y., İstanbul 2013, 16-17.

komşumuzun Kürt mü, Arap mı, Laz mı olduğunu sormaz, hep birlikte geçinir giderdik' deyin. Siz istediğiniz kadar 'Kürtler bu ülkenin birinci sınıf vatandaşıdır, istedikleri gibi istedikleri yerde yaşama hakları var, mal edinebiliyor, iş kurabiliyorlar' deyin. Evet, bu söylediklerinizin tümü doğru olabilir, siz haklı olabilirsiniz! Evet, Kürtler her şey olabiliyor, ama çok vahim bir şey var ki, onu hiçbir gerekçeyle izah edemezsiniz, kuracağınız hiçbir cümle bu vahameti hafifletemez. Evet, Kürtler ölümlerinin ölüm haberlerini kendi dilinden akrabalarına ulaştırıyor."¹³

İki asırdır ölerek ve öldürerek insanlığı yaşatamadık. Öldürmek ve şiddet; ölümleri çoğalttı, şiddeti besledi. Atalar sözünü ayağa düşürdük. Atalar "rüzgâr eken, fırtına biçer" demişlerdi. Kur'an "*Şüphesiz ki bir insanı öldürmesine yahut yeryüzünde bozgunculuk etmesine karşılık olmayarak birisini öldüren, bütün insanları öldürmüş gibidir ve kim, birisini kurtarır, diriltirse bütün insanları diriltmiş gibidir*"¹⁴ dememiş miydi? Yasaklayarak ve yok sayarak hiç kimsenin dinini, dilini ve hayat tarzını da değiştiremedik.

Dillerimize, edebiyatlarımıza, kültür ve medeniyetlerimize aidiyetlerimizi muhafaza ederek; her birimiz bir diğerimizin özel alanlarının "özel" olduğunu kabul ederek birlikte yeniden, yeni bir "birlikte yaşama iklimi" inşa edebiliriz. Bir tek temel kural üzerinde mutabık kalabiliriz: HER BİR İNSAN; KENDİSİ OLARAK BİRLİKTE YAŞAMAYA SADIK KALACAK. Bir küçük çaba ile "İklim değişir, Akdeniz olur". Akdeniz medeniyeti dünya kültür mirasının ana çekirdeğidir.

Devletin milleti, dini, dili olmadan; sadece resmi dilini anayasasına yazarak ve hiç kimseyi bir diğer kimseden

13 - Muhsin Kızılkaya, *Bir Dil Niye Kanar?*, İletişim Y., İstanbul 2013, 32-36.

14 - Kur'an, 5/32.

ayırmadan; insanın dünyaya gelirken seçimler yapmadığını göz ardı etmeden, insanlar için ve insanlık için ılıman bir iklim inşa edebilen devlet, yeniden büyük devlet olacaktır.

Kürt Edebiyatı

Yeni Türkiye kanunla yüklendiği ve karşılığı olmayan ağırlıklarından kurtuluyor. Yaptığı yeni düzenlemelerle bu coğrafyanın söz ve ses nehirlerini bir ortak değere, zenginliğe dönüştürüyor. Bunun ilk önemli girişimini de TRT ve Kültür Bakanlığı üzerinden yürürlüğe koydu.

Bakanlık ilk iş olarak Kürtçe yazılan klasik metinler içinde yazıldığı tarihten itibaren okur-yazar olmayanların bile ezberlediği dilden dile, şehirden şehire dolaşan, dolaştıkça efsaneleşen Ehmedê Xanî’nin Mem û Zîn’ini yayımladı. Kürtçedeki ilk mesnevinin müellifi olarak bilinen Ehmedê Xanî (1650-1707), büyük aşk hikayesi Mem û Zîn’i Memê Alan adlı halk destanından esinlenerek yazmıştır. Ancak Xanî eseri yeni bir yorum ve önemli bir sosyal muhteva ile kaleme alır.

Doğu’nun gizemli, uzak ve kendine özgü hikmetli coğrafyasında kaside ve gazellerle, mesneviler, divânlar inşa edilmiş; ağıt yakılıp Türküler söylenmiş, zılgıtlar dağlarda yankılanmış, sevdaların izinden dağlar aşılımış, beylerin zulmüne baş kaldırılmış ve bütün bu olup bitenler “sühan (söz) ülkesi”nin sesleri olup halk arasında dolaşıma girmiş. “Bilinmeyen bir dil”den büyük bir edebiyat vardı. Dengbejler ezberden bunları okuyup şerh ederken, bilmedikleri Türkçeden de Fuzulî ve Baki’yi ezberden okuyup Kürtçe olarak şerh ediyorlardı.

Klasik Kürt edebiyatı tasavvufi motifler taşıyan, felsefe, mantık ve belagat gibi birçok ilmi disiplininin yer aldığı; ünü İslam coğrafyasına yayılmış bölgedeki Kürt medreselerinde

yetişen bilge şairler tarafından ortaya eserler kondu. İyi derecede medrese eğitimi almış olan Kürt şair ve edebiyatçıları ilmî eserlerini yazarken bir yandan da ilahî aşk ve tasavvuf temaları çerçevesinde divan, mesnevi, gazeller ve kasideler yazdılar. Ayrıca ilk dönem şairler arasında Baba Tahirê Hemedanî ve 'Elî Herîrî'yi (1010-1070) hatırlamak gerek.

Klasik Kürt edebiyatının zirve dönemi kuşkusuz Melayê Cizîrî'nin¹⁵ (1567?-1640) Dîwan'ının yazıldığı tarihtir. Cizîrî'nin divanını yazdığı dönem, Osmanlı klasik şiirinin de zirve devridir. Onun için Cizîrî de Kürt edebiyatının zirve metni kabul edilen Dîwan'ını yazmıştır. Osman Tunç, Zivingî'den nakille Cizîrî'nin "Kürtçenin bütün lehçelerinin yanı sıra Arapça, Farsça ve Türkçe"ye de vakıf olduğunu aktarır.

Dîwan'ında kendisini "aşk'ın pîri" ve "şiirin mîri" olarak tanımlayan şair, zirve bir metin yazdığını ihsas ederek; edebiyat ve şiir meraklılarının kendi Dîwan'ından sonra Hafız-ı Şîrazî'yi okumalarına bile gerek kalmayacağını belirtir.

"Nazmın etrafa saçılmış incilerini görmek dilersen eğer,

Gel Mela'nın şiirinde gör onları, Şîraz'a gitmene ne hacet."

Dîwan'ında tasavvufî remizler, vahdet-i vücud, ilahi aşk ve peygamber sevgisi gibi temaları yoğun bir şekilde işleyen Melayê Cizîrî: "Sühan ülkesinin sultanıyım, cihangirim şiirde / Bayrak ve sancaklarım durur âşıklar kervanı önünde" demekten geri durmaz.

Cizîrî'nin çağdaşı Feqiyê Teyran (1560-1640) kullandığı sade ve anlaşılır dili, alegorik hikaye ve manzumeleriyle klasik Kürt edebiyatının önemli başka bir ismi. Tasavvufî-irfanî gelenekten beslenen şiirlerini Dîwan'ında bir araya getirdi.

---

15 - DİA, **Molla Cezeri**, C. 30, 241-243; Osman Tunç, **Molla Ceziri ve Divanı**, "Meyayê Cizîrî, Diwân", Nûbihar, İstanbul.

Fars edebiyatının Feriduddin-i Attar’ını hatırlatan şair, mahlasını da yine aynı İranlı şairin Simurg hikâyesinden esinlenerek almıştır. “Feqiye teyran” Kürtçede “kuşların öğrencisi” anlamına gelir ki Attar’ın hikâyesinde anlattığı meselden mülhem kabul edilir. Kimi tarihçiler onun “Ey av û av” (ey su, ey su) şiirinin Yunus’un “ey su kandan gelürsin” şiiri ile aynı temalar üzerine kurulduğunu da yazar.

Klasik Kürt edebiyatının önemli başka bir ismi de Ahmed-i Hanî’dir. Nakşibendi mutasavvıf ve medrese alimidir. Mum û Zîn ile zirve şairlerdendir. “Ehmedê Xanî’nin yaşadığı dönem ve ortamda dört dil önem taşıyordu. Bunlar Kur’an dili Arapça, edebiyat dili Farsça, resmi dil Osmanlı Türkçesi ve halkın konuştuğu dil olan Kürtçe idi. Bu dört dile de hakim olduğu anlaşılan Xanî eserlerini kendi anadili Kürtçe olarak yazmayı tercih etmiştir. 2656 beyitlik olan “Mem û Zîn” adlı eserinde yaklaşık olarak 27000 kelime kullanmıştır. Arapça 6015, Farsca 918 ve Osmanlı Türkçesi 26 kelimedenden yararlanmıştı. 20000 civarı saf Kürtçe kelime kullanmıştır.”¹⁶

Son olarak Klasik Kürt edebiyatının bir diğer güçlü şairi Melayê Batê’yi (1670?-1750?) hatırlatmak gerek. Kürt lirik şiirinin en iyi temsilcisi olarak bilinen Batê, Mevlid’i ile tanınmaktadır. Melayê Batê¹⁷ tarafından yazılan mevlid; Süleyman Çelebi mevlidi kadar önemli bir metindir. Bu metin yazıldığı tarihten itibaren Kürtçede en çok okunan metin özelliği de taşımaktadır. Yazdığı naatlarla da tanınan Batê kendine özgü üslubu, şiirini yoğun duygularla güçlendirmesi ve şiirindeki coşkulu/lirik yapısı ile öne çıkar.

16 - DİA, İslam Ansiklopedisi, **HÂNÎ, Şeyh Ahmed**, C. 16, 31-32; Mustafa Özer, **Ahmedê Hani Hayatı ve Eserleri**, http://www.diyarbakirayder.com/index.php?option=com_content&view=article&id=223:ahmede-xani-hayati-ve-eserleri&catid=44:ic-birakanlar&Itemid=71

17 - Melayê Batê’nin Mevlid’i Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanacak.

Anadolu'da İnsan Dilleri

Arapça, Lazca, Çerkesçe, Tatarca, Kürtçe, Arnavutça, Ermenice, Rumca, Gürcüce, Süryanice ... bu coğrafyada konuşulan diller. Biz yıllığa Kürtçenin klasik ve yeni metinlerden, Süryani Mor Efrem'in Kutsal Ruh'un Kavalı'ndan ve Lazcadan şiir örnekleri koyacağız. Yeterli görmemekle birlikte bu alanda bir başlangıç olması bakımından bunu önemsiyoruz.

Bu dillerin her birini bir kazanç ve zenginlik olarak benimsediğimizi söylemiştik. Bu coğrafyada konuşulan dillerden kim ne eser veriyorsa, Türkçesi ile birlikte bize ulaştırması halinde değerlendirilecektir. Ölçümüz tahkir, tezyif, ötekileştirme içermemesi ve genel ahlak kurallarına aykırı olmamasıdır.

Ve Yıllığımıza 'Eleştiri' Adı Altında Saldırılar

Dil ve Edebiyat Şiir Yıllığını eleştirmek için zoraki eleştirmenliğe yeltenen mütekit memur; ne yaptığımızı ve/veya yapmak istediğimizi anlama yerine, zihinsel takıntılarını kişiselleştirerek kişi ekseninde yaltaklanmaları hakikat diye hakikat diye bir dergide karaladı, gördük. Yazdıkları zorlama, hilafı hakikat iddialardı, karşılık bulmadı ve bulamayacaktır. Bu arkadaşına Cemil Meriç uyarısıyla "İnsanlar beyni fırlatıyor lâğım. Süleyman'ın sofrası iltifatlarına muntazır, onlar kemik peşindeler. Venüs'e arkaları dönük, köpeklere sırtıyorlar. Efsane yalan söylüyor: Sirse insanları domuzlaştırmamış, domuzları insanlaştırmış. Bunları tekrar ahıra sok Sirse!" diyoruz.

Kimi hazımsız sol şiir çevreleri ve akademik unvanlı kitap yakıcılarına da zihinlerindeki cürufu yakıp kitapları korumalarını öneririz.

Mehmet Akif İnan vefatının 15, doğumunun 75. yılında Kudüs ve Yiğitler şiirleriyle gönül dünyamıza yeniden döndü, ona Allah'tan rahmet diliyorum.

“Olayların kuşatması altındaysanız, bir yoğun hüznün ağmaktaysa üstünüze... Günler, saatler bunalımın otağını kurmuşsa içinizde, sıkıntı bezirgânı haraca bağlamışsa sizi... Aczden başka sermayeniz kalmamış gibiyse... Dualar, yüreğinizin semtine uğramadan çıkıyorsa ağzınızdan... Kendi sesiniz bile yabancı düşüyorsa kulaklarınıza... Şiir okumalısınız...”¹⁸

---

18 - Akif İnan, Edebiyat, Kültür ve Sanata Dair, 210

Kargışları Alkış Olarak Görmek: Tatlı Limon

Bazı işler, ilişkiler aşksız yürütülemez. Şiir de bunlardan biri. Yoksa bugün büyük diye anılan hiçbir şair, kalıcı olamazdı, çünkü nitelikli eser verenler, ilk başlarda övgülerle karşılaşmış, taş gibi yergileri başlarına taç yapmışlardır, günümüzde ise sosyal medyanın kaypak zemininde beliren maskeli-rumuzlu hayalet kişiler tarafından saldırılara uğramıştır. Biz böylesi metinleri imzasız birer mektup olarak görmekte ve ciddiye almamaktayız; yapıcı eleştirilere karşı ise boynumuz kıldan incedir. Aslında edebiyatın panoramik durumu, yıllar içerisinde değişmiş de benzemiyor, işte “Yönelişler”in 48. Sayısında (Temmuz 1990) Ebubekir Eroğlu, yarım yüzyıl evvel, adeta bu günümüze dipnot düşüyor: “Edebiyat ortamında, sırf anlamamayı ve uzak kalmayı örtmek için yapılan toptan karaçalmalar da ilgi topluyor. Çölleşmeye uğramış, boş övgülerle karaçalmaların birbirini dengelediği ve değer ortaya koyma girişimlerini gölgede bıraktığı bir edebiyat dünyası hakkında serdedilen küçültücü cümlelerin her zaman bir haklılık payı olacaktır. Ancak, ülkemizde sık sık görülen demagojik amaçlı karalamalar ve küçültücü tavırlar ile kaliteyi kollayan bir yazarın eleştirel yaklaşımını aynı kefeye koymamak lazımdır.” Öte yandan, yuhanmalar, kargışları alkış olarak görmeye alıştık. Buna psikolojide “tatlı limon” savunma mekanizması, edebiyatta ise “hüsn-i talil” savunma sanatı deniyor. Bunlar da olmasa işimiz gerçekten zor.

Yıllıkla ilgili çalışma takvimimize gelecek olursak: Bu yıl da Ocak’tan Aralık’a kadar her ay ortalama 50-60 altmış dergi takip ettim. Taranan dergi, fanzin sayısı 70-80 civarında. Bazı dergiler

iki üç ayda bir çıkıyor, bu da yoğunluk içerisinde olduğumdan beni sevindirmiyor değil. Toplamda ise 600-700 dergi taramak dile kolay. Ayrıca Ekim'den başlamak üzere yaklaşık dört ayımı, 12 usta şairimizi bütün kitapları üzerinden değerlendirmeye ayırdım. Hatırlayacağınız üzere 2012 şiir yıllığında Hilmi Yavuz, 2013'te Cahit Koytak'la hacimli söyleşiler yapmıştık. Bu yıl ise eleştirimizin önemli isimlerinden Doğan Hızlan'ı ağırlıyoruz. Kendisine, bizi Hürriyet'teki ofisinde nezaketle misafir ettiği için şükranlarımızı sunuyoruz. Bu arada edebi faaliyetlerim ve maışet derdi içerisinde bu işi kotarmaya çalıştım. Niçin? Kültür ve medeniyet için, camiamızın sesini duyurmak için, süfli ortama haklı müdahalede bulunmak için, yeni nesle rehberlik etmek için, bunlardan sonra en nihayetinde şiir için.

Unutmuyorum elbette, Aykut Nasip Kelebek 9, Abdullah İlhan 5 ve Fatih Balcıoğlu ise 2, hemen hemen hepsi 2014'te yayımlanmış ilk kitap değerlendirmesinde bulundu. Çok değerli şair ve eleştirmen arkadaşlarımız, beş soruluk soruşturmaya yük-sünmeyip cevaplar verdi, edebiyat tarihimiz açısından bu metinlerin önemi gelecekte daha iyi anlaşılacaktır kanaatindeyim. . Şiire büyük saygısı olan ve yıllığın bilhassa maddi yönden çatısını çatan Üzeyir İlbak'ı hatırlamadan edemeyeceğim. Yılığın hazırlanmasında katkısı olan herkese ve şuan bu yıllığı elinde bulundurmakla daha bir değerli kılan siz okurlarımıza teşekkürlerimi bir borç biliyorum.

Üzeyir İlbak, Zafer Acar, Zafer Özdemir,
Abdullah İlhan, Aykut Nasip Kelebek

Doğan Hızlan ile Eleştiri Üzerine Bir Sohbet

Birkaç defa randevulaştık Doğan Hızlan'la, ancak şiddetli kar araya girdi ve görüşmemizi erteledi, derken 16 Ocak'ta bir araya gelme imkânı bulduk. Eleştiri kuramları üzerine okumalar yapmış, düşünmüş ve daha önemlisi eleştiri metinleri kaleme almış biri olarak bu işin ustalarından Doğan Hızlan'la sohbet etmek keyifli olacaktır diye düşünüyordum. Oldu da. Bizi içtenlikle kapıda karşıladı Doğan Hızlan, öylesine kibardı ki kafamda didişip duran sert sorular yumuşamaya başladı. Cemaat görmüş, cemiyet hayatı içerisinde pişmiş eskiler, kalp kazanmak hususunda biz yenilerden kesinlikle çok daha yetenekli. Çaylar söylendi, ikolatalar sunuldu, havadan sudan, güncel edebiyat ve siyasetten konuşuldu ve sonra söyleşi başladı.

Z.A: İlk yazınızı 1954'te yazmanıza rağmen, ilk kitabınızı 1983'te yayımlanmış. Tam 29 yıl sonra, kitaplar arka arkaya geliyor. Niçin bu kadar beklediniz?

D.H: Çok doğru bir soru. Efendim, şöyle düşündüm: Yazıyorum, bunun meraklısı okur, ilgilenen bulur, yararlanır. İlla

bir kitapta mı toplanmalı? Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Muhip kaç yıl sonra kitap çıkardı? Ahmet Muhip kitap çıkarmaya geldiğinde tanışmıştım ben. Ölümüne bir yıl kala çıkardı, o zaman yüz yüze tanıdım Ahmet Muhip Bey'i. Ondan sonra "ince muhabbet"le diye kitabını imzalamıştı bana. Bir gün geldi, kendi yazımı aradım ve hiçbir yerde bulamadım. Yararlanacağım bir yazıydı. O yazıyı bulmak için Milli Kütüphane'ye gittim. Öyle bir dönem ki enerji sıkıntısı var. Elektrikler de çalışmıyor. Fotokopi makinesi bozuk. Orda Sina Akşin'le buluştuk. Oranın bir hademesi midir çalışanı mıdır, o, benim yazılarımın olduğu dergileri sırtına alıyor. Dışarıya çıktık, dışarıda bir fotokopiciye gittik, o da yanımdan ayrılmıyor, dergileri çalmamızdan korkuyor. Fotokopileri çektik. Kendi kendime dedim, insan yazılarını biriktirmeli, en azından kendi okumak istediği zaman bulabilsin. Dergiler veya gazetelerde de kalmayabiliyor yazı, Dağlarca için bir yazım gazeteden yırtılıp alınmıştı. Yazının demek ki kitaplaştırılması gerek dedim. Selim İleri, yazılarımı kitaplaştırmak için çok uğraştı, kulakları çınlasın. Geldi gitti, yazıları topladı. İşte o zaman da "Yazılı İlişkiler"i çıkardım. Sonra "Günlerde Kalan" diye bir kitap, onu da "Gür Yayınları"ndan çıkarmıştım. Böylece kitap çıkarma eylemine başladım.

Z.A: Şimdi bile kitaplarınıza ulaşmak zor, Allah'tan sahaf- lar var, olmasalar kim bilir ne yapardık. YKY'de ise kitapları- nızdan bazıları tükenmiş. Yeniden basılmaları gerek bence.

D.H.: İki yeni eserim "Doğan Kitap"tan çıktı, ben de yeni gördüm baskıları. Yoğunluktan kendimize sıra gelmiyor adeta. İş Bankası'na yeni kitap sözü verdim, onları hazırlıyorum. İki tane yazı eksikti. Biri Bedrettin Cömert, diğeri de Serol Teber. Bedrettin Cömert yazısını bitirdim, şimdi Serol Teber'i bitirme- ye çalışıyorum.

Doğan Hızlan ile Eleştiri Üzerine Bir Sohbet

Z.A: Sizin ifadelerinizle "Ataç, 24 saat edebiyat düşündüğü için kendini Türkiye'nin en tam edebiyat adamı sayarmış," Sizin için de benzeri şeyi söyleyebiliriz diye düşünüyorum.

D.H: Öyleyim, tabii onun için de ara verir, müzik dinleyip nota okurum.

Z.A: Müzik de edebiyatı besliyor sanki?

D.H: Çok, tabii.

Z.A: Sizin müzik tarafınızın olduğunu yıllar evvel bir söyleşinizden okumuştum.

D.H: Müzikte Klasik Türk müziğı ve Klasik Batı müziğı dinlerim. Zaten epeyce ud çaldım. Sonra pek çalmadım. Onların zaman zaman notalarını okurum. Bu nota okumayı da şöyle öğrendim, André Gide'in günlüğünde rastladım, diyor ki bugün Beethoven okudum. Aaa dedim, Beethoven çalınır, okunur mu ya dedim. Sonra Konyalı Lokantasından yukarı doğru yürüyorum, gazeteye, Babiali yokuşundan. O zaman sağda, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlarını satan bir dükkân vardı. Oradan bir nota aldım. "Sazkâr Peşrevi", Konyalı'dan yukarı çıkarken böyle okuyup okuyup durdum, zihnimde onların yankılandığını hissettim. O zaman anladım André Gide'yi. Onu bir başka dil gibi okuyorsunuz. Müzik besliyor tabii. Müziğın de bir icrası var. "Musiki İnkılabının Sosyolojisi" diye bir kitap çıkmıştı görmüşünüzdür, Doğu Yayınevi'nden çıktı. Gerçekten de Türkiye gibi bir yerde bütün zevkleri, bütün ölçütleri, bütün ideolojileri dengelemek demeyeyim ama bir bileşkede tutmak gerekiyor, çünkü ne olursa olsun, okuduğunuz devletin de savunduğı olsa, hiçbir şey yaşama biçimini etkileyemiyor. Yani dışarıda Avrupalı gibi davranan, içerde Türk gibi davranıyor. Alaturka demeyeyim, alaturka çünkü hep küçümseme için

kullanılmış. Oysa müzik deyimi Mozart'tan beri Alaturka, yani bir şey de değil, kötü de bir yanı yok. O bakımdan, yani müziğin bir etkisi oluyor, çünkü müzik de o dönemin uygarlığını, o dönemin zevkini veriyor. Onun da tabii edebiyata yansımaması mümkün değil.

Z.A: Arada sormuş olayım hemen, sanki özellikle de eski tarz müzikle ilgilenenler, işte uddan bahsettiniz, sonuç itibarıyla Osmanlı diliyle de yakınlık kurmuş oluyorlar. Zeki Müren meselâ, çok iyi Türkçe konuşmuş. Sizin zaten Zeki Müren hakkında yazılarınız var. Diğer taraftan Hilmi Yavuz'un da Türkçesi son derece fasih. Sizin de öyle, bu durum, müzikle bağlantılı olabilir mi?

D.H: Doğru bir soru, çünkü 1950 kuşağının bir özelliği var. Birçok defa buluşur, uzun uzadıya konuşurduk; hemen hemen her gün. Onun için konuşma alışkanlığımız, yani konuşma yeteneğimiz öyle gelişti. Hilmi Yavuz, rahmetli Onat Kutlar, rahmetli Kemal Özer, ben, Adnan Özyalçiner, yani hepimiz öyleyiz. Bu kuşak böyle. Ama teknolojiye konuşma imkânı olmuyor ki, yani teknolojik iletişim, konuşmayı aradan kaldırıyor. Etkileşimi kaldırıyor. O zaman da insan ortada kalıyor yani. Gençler bazen diyor ki siz buluştuğunuzda birbirinizle konuşacak bir şey buluyorsunuz, diyor. Birbirimizi tanıdığımız, birbirimizle çok sık görüştüğümüz için buluyoruz tabii. Yani duran bir şeyle değil. Konuşma da tabii ayrı bir şey. Çünkü bir topluluğa girdiğinizde o topluluğun yapacağınız konuşmanın düzeyini, içeriğini tayin ettiği kanısındayım. İçeri girdiğinizde efendim bir konuşma yapıyorsunuz, müzik. Anlattığınızda, Orhan Veli'yi biraz okumuş birilerine Orhan Veli'yi anlatırsanız, işte şiirseldir, şairanedir şudur budur, belli şiirleri falan anlatacaksınız. Onun için bizim kuşakta o var. Evvela söyleyeyim latife olarak, konuşma alışkanlığı oradan geliyor. Bu tabii konuşma

Doğan Hızlan ile Eleştiri Üzerine Bir Sohbet

başka bir mesaj. Konuşma, şimdi dışarıdan, yukardan bakarak bir konuşma tarzı olunca insanlar dinlemiyor. Aynı bu Sokrates, Eflatun gibi birçoğ şeyi anlatırken onda olan bilgileri de su yüzüne çıkarmanız, şuur altından şuura çıkarmanız, ama onu ortaya çıkarmanız gereken de özellikler taşıması gerekiyor. Bir de tabii bu tür şeylerde dışarıya öğrenilemez, erişilemez duygusuyla anlattığınız zaman, kendinizi yukarıya çıkardığınız anda, adam bunları zaten okusam da anlamam diyor. Hâlbuki okuyup da ne olacak, anlayacak yani.

Z.A: Fethi Naci, Ahmet Oktay, Nermi Uygur, Selahattin Hilav, Ahmet Oktay gibi çağdaşınız eleştirmenlerle benzerlikler arz ediyorsunuz. Ortak bir zekâ ve yeteneğin mi ürünüdür deneme ve bu dilin bizdeki mucidi ve sizlerin de atası Nurullah Ataç olabilir mi?

D.H: şimdi ortak dil, tabii kuşağın dili etkiliyor gördüğünüz üzere. Kavramlar konusunda özellikle etkiliyor. şimdi şöyle de bir olay var, 50 kuşağı bu söylediğim arkadaşların hepsi, evet denemeler, eleştiriler falan yazmışlardır ama hepsi hikaye, şiir, roman yazarlar. Aralarında bir tek eleştirmen benim. Onları ben temsil ettiğim kanaatine vardığım için, yani temsil ettim derken şunu söylüyorum: Onların tanınması, daha iyi anlaşılması, okura ulaşması için bazı çabalar harcamanın bana düşüğünü söylüyorum. Böyle bir olay yapılmıştı. 2009, beş tane A dergisi veya 50 kuşağı yazarının ilk kitaplarının çıkışının 50. yılıydı. Ferit Edgü bana dedi ki, "Biz toplandık aramızda, senin için bir şey düşündük", "Nedir?" "50 kuşağını anlatan bir yazı yazacaksın ve biz bütün 50. yıl baskılarına bu eleştiriye koyacağız" dedi. Ben de bir yazı yazdım, yazının başlığı şuydu: "Solistlerden Oluşan Bir Koro 50 Kuşağı". Gerçekten de Onat Kutlar, Erdal Öz, Orhan Duru, Adnan Özyalçınar, altı yazarın da ilk kitaplarının baskısının

başına benim yazım girdi. Hoşuma gitti tabii böyle bir şey. Yani ilk defa yapılan bir şey. 50 kuşağı aporitik şeyler yaşadı. Ama 27 Mayıs'tan sonra onlarda da politik edebiyat bazında, ideolojik edebiyat bazında bazı değişiklikler oldu. Hiç kuşkusuz bunların başında Erdal Öz geliyor. Daha sonraki siyasal yazılarında ve anılarında da Kemal Özer geliyor ondan sonra. Toplumsal ve siyasal şeyler de insanı etkiliyor ama işte orada ortak dilin birkaç unsurunun birkaç yazı ortamında değişik olduğu kanısındayım. Yani çok bireysel dil kitaplarınızda, eleştirilerinizde olur ama bizim toplumsal ortak dilimizde, biraz kavramlardan, terminolojiden uzak bir dil -ki gazete yazısı diyorum- ama bu bilgi içermiyor değil. Bilgi içeren ama o bilgiyi herkesin anlayabileceği bir dil. Herkesin derken tabii ki toplum demiyorum, belli bir okur düzeyi var sonuçta, onu gözetmek gerekiyor eleştiride. Mesela bakıyorsunuz Anglosakson işlerde hep didaktik yan vardır. Yani öğretici yan, analitik yan vardır. Bizde -Ataç tabii böyle değil- Ataç diyor ki mesela, işte bu şair var, ben zarımı buna atıyorum diyor. Yani çok kişisel, çok da âna bağlı Ataç'ınki. Ama 50 Kuşağının başka bir yanı var şimdi. Divan şiirini çok iyi biliyor. O kuşakta başka bir yan var. Onları yapmaları gerekli miydi, gerekmez miydi? Hep tartışırım. Divan şiirini çok iyi biliyor ama onları unutamam, onlardan söz etmeyelim, geliş yerimiz başkadır diyor. Bence böyle bir kesinti mümkün değil. Araya duvar koymak mümkün değil. O kuşağın kendi zevkleri başka. Ama Cumhuriyet'in Batı'yı seçtik dedikten sonra da Batı'ya uygun zevkleri var.

Hâlbuki Ataç'ın Divan şiiri üzerine ne güzel düşünceleri vardır. Baki Hoca da Divan şiiri üzerine bazı düşüncelerinden daha sonra vazgeçmiştir.

Z.A: Hakaretlere varan şeyler vardı o metinlerde.

Doğan Hızlan ile Eleştiri Üzerine Bir Sohbet

D.H: “Genç genç, bunda bir Şey yok” falan filan diye o ki-taptan hiç bahsetmezdi. Ben arada “Hocam o kitap ne oldu?” deyince çok kızardı. “Bir halt yedik bunu bırak artık” diye ke-serdi hemen o kitap konusunu. Ama Ataç Őuydu: Bunların bu seğimini ben uygun gördüm. Çünkü bir rejimin yerleşmesi, bir rejimin getirdiği kültür anlayışının, uygarlığın yerleşmesi için birtakım Şeylerin değişmesi lazım. Atatürk de bizim müziğimiz başkadır diyor. Orada bütün yapılacak Şey, müzik gibi bir Şeyin birdenbire kulaklardan atılması mümkün değil. Onun için de öbür müzik de var, ama bu müzik de var, ben sıkça Batı müziği dinliyorum. Bir gün bizde çalışan bir grafiker arkadaş, Ali Ufki’yi dinliyorum, “İçerde bizim müdürümüz bir ilahi din-liyor” diyor ondan sonra. Dedim ki bak dil başka, müzik başka. Sen Carmina Burana’yı dinliyorsun, metnini anlıyor musun? Müziğini, e bir de bunun müziğini sen dinleyeceksin, sadece kelimelere takılma. O birleşme ayrılır mı kelimelerden onu da bilemiyorum, o kadar kesin bir Şey söyleyemem ama Şimdi enstrümantal müzik diye bir Şey çıktı. Gerçekten Şarkıların sözleri olmadan herkes çalıyor, dinliyor. O da Türk musikisine yararlı mı? Yararsız mı? Bilmiyorum. Zeki Müren dediniz. Zeki Müren’in Şimdi sergisi açıldı Yapı Kredi’de. Bütün belgeleri tut-muş. Çok enteresan bir adam yani. İlk radyo kayıtları harikula-de kayıtlardı. Sonra gazino kayıtları doldurdu ama o müziğin solistleri de Şimdi fazla yok.

Z.Ö: Müsaadenizle sorayım, demin de bahsini ettiğiniz 1950 kuşağının temel özellikleri nelerdi?

D.H: Temel özellikleri, evet, Şimdi 50 Kuşağı deyince aynı anlayışı güden, aynı kaynaklardan beslenen homojen bir top-luluk olduğunu söyleyemeyiz. Adnan Özyalçiner kenar mahal-leleri yazdı. Onar Kutlar Güneydoğu’yu, Antep’i yazdı. Ferit Edgü ve Demir Özlü, onlar da Paris’e gitmişlerdi. Zamanın

akımlarını yazdılar. Yani ikisi Batıdan, diğeri Türkiye koşullarından geliyordu. Orhan Duru başka bir ironiyle her şeyi yazıyordu. Ama bu kuşağın önemli tarafı, bir toplulukta birbirleriyle çatışmadan, kavga etmeden, edebiyatın önemine ve değerine inandılar ve kendi gibi yazmayan da o kuşakta yer aldığında, "Evet, senin de yazdığın değerlidir," dediler. Aynı ayrı kaynaklardan besleniyorlar, hâlâ öyle, ama diyelim ki Adnan Özyalçınır o kenar mahalleyi yazdı, biri Antep'i yazdı. Demir de egzistansiyalizm etkisiyle bunaltıyı yazdı. Hepsi dediğim gibi, hiçbir kavga münakaşa olmadan buluşurdu, "Sen böyle mi yazıyorsun ya! Sen böyle mi anlıyorsun edebiyatı?" denmezdi. Herkes birbirinin değerine, birbirinin özgürlüğüne, birbirinin yaratıcılık farkına inandı. 50 kuşağının anlamı bu.

Z.A: Eleştiri kuramlarıyla ilgilendiğinizi bilmekteyiz. Sizde yer yer Yeni Eleştiri ve daha ziyade Yapısalcılar'ın izlerine rastlanıyor, metin merkezli gidiyorsunuz. Yapı-Sökümcülere bakışınız nedir? Eleştiride kendinize ait bir senteze mi ulaştınız?

D.H: Şimdi bir şey söyleyeyim. Edebiyatın her kuram açısından yeri farklıdır. Ama belli bir disiplinden, belli bir görüşün açısından baktığımızda belki de bazı yönleri, bazı unsurları yok sayıyorsunuz. Ama onun da bir yararı var, bir metne farklı bakılmasını ve sadece metinle uğraşılmasını, metin dışında da bir başka yere başvurulmasını sağlıyor. Onları ben böyle kabul ediyorum. Mesela Stilistik olanı var, Marksist olanı var, psikolojik olanı var, bunların da Frued'u var, Adler'i var, Marx'ı var, Kant'ı var, onlar edebiyat eserinin farklı bir açıdan değerlendirmesini yapıyorlar. Ama onun inceleme yapacak birinin bütün bu değişiklikleri, Derrida'dan başlayıp Türkiye'de Ataç'a kadar gelip hepsini okuması lazım.

Doğan Hızlan ile Eleştiri Üzerine Bir Sohbet

Z.A: Açıkçası ben de birtakım incelemeler ardından benzeri sonuca vardım, herhangi bir kurama bağlı kalırsan tosolarsın, ancak farklı eleştiri kuramları öğrenip bir senteze ulaşırsan metne göre eleştiri yaparsın. Billhassa akademik çevrenin sıklığına göre eleştiri yaparsın. Marksist eleştiriyle post-modern bir eseri incellerseniz ortaya bir kaos çıkar.

D.H: Şimdi dünyada siyasi olayların ortaya çıkardığı birçok edebiyatçı var, o siyasi kanaatler, o siyasi akımlar bitince edebiyatçı da bitiyor. Ama işte ben ona da karşıyım. Bugün bu ülkenin yerini, onları okumadan anlamak mümkün değil. Aynı Türkiye gibi yani. Geçtiğimiz hafta Orhan Pamuk'un yeni romanı hakkında yazdım, ama ben bir Ahmet Rasim'in de okunmasını istiyorum. Bir Sermet Muhtar Yavuz'un da okunmasını istiyorum. Hatta "Araba Sevdası"nın da okunmasını istiyorum. "Üç İstanbul"un da okunmasını istiyorum. Edebiyat bir petek. O petekler damlayan baldan oluşur. Çünkü o zaman o kadar yanlış şeyler oluyor ki. "Cover Mektubu" diye bir parçası vardı Zeki Müren'in. Yazılar yazıldı. İlk defa Türk müziğinde böyle yapıldı. Yok böyle bir şey. Bu yapıldı. Niye yapıldı. Arap filmlerinin müziği böyleydi. Türk filmlerine, Arap müziğine uydurmak için onlar yaratıldı. Yani o ezgide. Bunların hepsinin zincirleme olmasını istiyorsun. Türk musikisinde de öyle. Batı müziğinde de öyle. Şimdi ben gözde olanlar, ortada olanlar, gündemde olanlar, popüler olanlara bakarken hep onların geçmişlerini düşünürüm. Kütüphanede gezerken bakıyorum. Ooo, zamanında övdüğümüz, zamanında beğendiğimiz birçok imzadan Şimdi bahsedilmiyor. Ama ben hep eleştiri tarihini koruyorum. Bizim de sorunumuz var, sonradan bazı diyorlar; "Ya ben de bir şey zannettim." Zannetme kardeşim. Zannettin, artık o edebiyat tarihine kaldı yani. Müzikte de bakıyorsun, ya ne operalar, neler... Geçenlerde bu yabancı müzik dergilerinden

birinde gramofonda unutulmuş parçalar diye şey yapıldı. Bir kere icra edilmiş, bir cd yapılmış, unutulmuş hepsi. Onların yeniden presini yapıyor. Şimdi bizde de unutulmuş kitaplar çok önemli. Kütüphanelerde bulamazsınız. Bir yerde okuyamıyorsunuz. Onun için onların yeni baskısının yapılması lazım.

Z.A: Selim İleri de aynı dertten muzdarip.

D.H: Evet. Ama tabii zaman şöyle geçiyor. Şimdi bir zamanlar da aşk romanları furyası vardı değil mi? Platonik aşk işte. Kerime Nadir, Peride Celal, Muazzez Tahsin Berkand, hepsi yapıyor ve tiraj alıyor yahu. Yirmi beş bin gazete tirajı alıyor. Öyle ki; bazı kahramanlar öldürülüyor ama okur tepkisi gelince öldüğünü sanmıştık ama yaralıydı deyip tekrar diriltiliyor. Bunlar çok yapılıyor. Tefrika roman sonra ne şekilde gidiyor? Fotoroman şeklinde biraz. Şimdi tefrika roman okunmuyor. Aşk romanları dediğimiz şey, işte bu yazarların seri olarak satır diye Doğan Kitap kitaplarını çıkardı. Asla satmadı. Benim bir arkadaşım var da aktör ve biraz pırgıç. Dedim ya bu platonik kitaplar satmadı. Dedi ki; abi cintonik hayatlar başladı. Bunlar yok artık. Böyle bir şey yok dedi.

Z.A: Yeni nesil romancılar cintonik ilişkileri kullanıyor. Çok detaya girerek yazıyor artık.

D.H: Bir şey söyleyeyim, aslında öbürü gerçekçi değil ama bunlar da gerçekçi değil. Yani şimdi o kadar batı etkisi var mı Türkiye’de? “Gel senle yatalım!” Var mı böyle bir şey. Bu yalan. Beyaz dizi diye bir dizi vardı. Orada da aşk ilişkileri anlatılırdı. Pembe dizi. Ama tabii bir dönemin edebiyat modasıydı. Bence eleştirmenin görevi şu: Bütün o halkaların birbirine bağlanması konusunda çalışması lazım. Yeni okura yararının böyle olması lazım.

Doğan Hızlan ile Eleştiri Üzerine Bir Sohbet

Z.A: *T.S. Eliot'un fikirlerine değer veren biri olmanıza rağmen, şairler arası etkileşimlerden ve metinlerarasılıktan kıyasıya uzak duruyorsunuz?*

D.H: Doğru. şimdi mesela, işte bazı şairleri bir arada yazıyorum. Aynı temayı yahut aynı tezi işliyorum. Ama mukayeseli çalışmanın çok önemli olduğu kanısındayım. Gerçekten eleştirmenler bunu daha fazla yapmalı. Sadece tabii kendi ülkenin insanı değil, o yüzyılda olan başka dünyanın da değerlendirmesini yapmalı. şimdi çok haklısınız, ben bir temada yazdım. Orhan Veli, Sezai Karakoç, Ece Ayhan. Kapalı arşı'yı yapmıştım. şimdi tabii, şiirin aslında değişimi, Türkiye'de çok dar bir kalıpta anlatıldı. Çünkü yazılan şiir, 90 sonrası diyeyim, özellikle daha çok. şairler arasında bir ring, bir zincir oldu ama toplumsal ilgi kazanmadı, öyle değil mi? şimdi şairler var ki, bir sürü, Koytak'ı var, Zarifoğlu'su var. Okurların çoğu onlardan haberdar değil, ama Enver Gökçe'den de haberdar değil. Nazım Hikmet'ten dinliyor. Onun dışında İlhami Emin'den de haberdar değil. Gelenek ve bireysel yetenek ancak bu sınavdan geçtikten sonra ortaya konulabilir. Bazılarına bakıyorsun, hep birbirilerini anlatıyorlar. şimdi yine kim okunuyor o geç kuktan. Bir sürü şiir kitabı çıkıyor ama yine Nazım okuyorlar, Attila İlhan okuyorlar, Sezai Karakoç'u okuyorlar, Can Yücel okuyorlar. Ondan sonra Cemal Süreya okunuyor. Bugün ise talep küçük İskender'de. Çok satılıyor. O toplumla o bağı kurmuş.

Z.Ö: *50 ve 60 sonrasında nesnel eleştiri dediğimiz bir şey gelişiyor. Orada da artık metne dnlyoruz.*

D.H: Bence nesnel eleştiri yanlış kullanılıyor. Nesnel eleştiri aslında bilimsel anlamda bir disiplinin eşliğinde yapılan eleştiridir. 5 tane öznel eleştiriye toplayıp ona kendi yargınızı kattığı-

nızda bu nesnel olmuyor. Nesnel değil disiplinler bir eleştiri. Bir de tabii nesnel eleştirinın bazı yerlerde açık vermesi mümkün. Şimdi mesela ne diyoruz, sadece metinlere bağlı kalalım. Bunlar üzerine eleştiri yapalım ama diğer şeyleri, kapıları kapatıyoruz. Nazım'ın sadece metinleriyle bir eleştiri yapmak mümkün mü? Rıfat Ilgaz'ın sadece metinleriyle bir eleştiri yapmak mümkün mü?

Z.A: Yani biyografisinde de sağlam, güvenli metinler varsa tabii ki ondan yararlanmak gerekiyor.

Z.Ö: Ben Doğan Bey'den şöyle anladım. Yazdıklarınızdan ve dinlediğim kadarıyla, özneliğin içerisinde de bir nesnellik var aslında.

D.H: Çok doğru. Edebiyat tarihinde, onda, bunda, her şeyinde ve kriterler toplamında beğendiğinizi söyleyeceksiniz. Ama karşındakine özgürlük veriyorum. Karşıdaki diyor ki ben bu unsurlardan, ben bu kriterlerden oluşan bir edebiyatı sevmiyorum. Anlamıyorum da. Şimdi ilk geldiğimde Ataoğlu Behramoğlu'nun şiirleri için yazdım. Ataoğlu şimdi 50. Yıl kitabını çıkardı. Bir önsöz yazdım o kitaba.

Z.A: İslami camia ya da muhafazakârlardan nitelikli eserlerle karşılaştığınızda elinizden geldiği kadar bahsediyorsunuz. Diriliş ya da Maveria, Edebiyat Dergisine solun bakışını merak ediyorum. Kuliste neler konuşuluyordu? Yazılmadı bunların çoğu elbette.

D.H: Şimdi şöyle, Türkiye'de edebiyatın çok inanç üzerine indirgenmesine ben her zaman karşıyım. Bakın o zaman o dergilerde yazmadım, mesela bir tane Defter vardı. Türkiye Defteri. Öbüründe Edebiyat Dünyası vardı. Hepsi de onların sol dergilerdi. Öyle bir dönem oldu ki birçok kimse Moskova'ya

Doğan Hızlan ile Eleştiri Üzerine Bir Sohbet

gitti ya da oraya davet edildi. Bulgaristan anti-faşist hareketlerin, anti-faşist yazarların da daima bu sol dergilerle yürüdüğünü anlattı. Tamam, anti-faşist yanları vardır. Ama Avusturya edebiyatında da var, Alman edebiyatında da var anti-faşizm. Bir ülkeye bağlı, bir zamanlar Bulgar yazarların yayımlandığı o dergilerde pek yer almadım. O dergileri okumadım değil, okudum. Ama Türkiye’de herkesin kendi çıkardığı dergiyi okuma arzusu var. Dergiler o zamanlar bir etkiliydi. Şimdi dergileri pek o kadar kimse takip etmiyor. Ama sol onu görmezdi.

Z.A: İnanç olduğu için mi?

D.H: Siyasal ideoloji açısından görmezdi. Sağ da solu görmezdi ama. Yani belki okurlardı. “Yaşayan Edebiyatçılar” yapıyorum. Necip Fazıl’la konuşma yapacağım “Yaşayan Edebiyatçılar”la ilgili. Bana dediler ki “İktidarda CHP var, bunu programa alamayız.” Necip Fazıl’ı tanıyorum, evvelden görüştüğüm adamdı. Şöyle böyle. Ben iki gün, konuşsun diye Seyranbağları’ndaki huzurevinde Enver Gökçe ile görüştüm. Böyle bir Şey yapıyorsam Necip Fazıl’la da görüşeceğim. Sonra telefon ettiğimde “Şeref duyarım Hızlan, bekliyorum.” dedi. Gidip konuşma yaptım. Çok da hoş bir konuşma olmuştu televizyon için. Sene 70’ler. Şiir ve edebiyat o kadar kendi kendine var olan ve kendini baskıyla okutan bir Şeydir ki zamanında okunmayan birçok derginin yazarı Şimdi okunuyor. Bazıları da hiç okunmuyor. Sol dergilerde de çıkan, gündeme gelen, öne atlayanlardan bazıları okunmuyor. Yani edebiyat tarihi öyle bir süzgeç ki bütün ideolojileri de üstte bırakıyor. Şimdi bunları söylüyorsunuz tabii, adını andık o Şairlerin. Bunların içinde hep gündemde olan ve en çok satan Cemal Süreya. Onun Őeçmelerini de ben yaptım. Çok da sevdiğim bir insandı insan olarak. Alınan, hoş bir Şair. Ama okurun da Şöyle bir durumu var: Konuşmaların görüğüğü ilgi kitaba dönüşse çok başka tirajlar olacak ama herkes sözlü geliyor, dinliyor

ve gidiyor. Birçok şairin anma günü yapıldı, o anma günlerinde, isim vermeyeyim, bir tek kitap satılmadı. Çünkü başka bir yan da var: Acaba eski usta şairlerimizin yeni kuşağa ününü, şiirini öğreterek devredebiliyor muyuz? Bir toplantı yapılıyor, geliyor-sunuz, hep aynı insanlar var. E zaten onlarda da o kitaplar var, o kitaplara sahip olmayanlar gelmeli asıl.

Z.A: O bir avuç kişi her yerde oluyor.

Ü.İ: Bir de kolaycılığa kaçılıyor, yani internet denilen bela, yalan yanlış bir yığın şiiri önümüze döküyor.

D.H: Ve eksik ve yanlış. İnternetin bir komedisini söyleyeyim. Efendim Marquez'in Veda Mektubu diye bir şey çıkıyor internette. Onun ajansını tanıyorum ben, Madrid'te, ona telefon ettim, yok böyle bir şey dedi. Hürriyet hariç bütün gazeteler yazdı. Yok böyle bir rezalet. İki: Ya çaresizsiniz ya çare sizsiniz diye bir şey çıkıyor internette, Behçet Necatigil'e ait olarak. Necatigil'in bütün şiirlerini biliyorum, bunu hatırlamıyorum. En son Ayşe'yi aradım. Ayşe böyle bir şey var mı? Yok. Araştırdık, şiir Metin Üstündağ'a ait çıktı. İnternette böyle hatalar var, mısraları eksik şiirler çıkıyor.

Z.A: Bir de değişiyor, şiir değişiyor, mısralar değişiyor, kelimelerin yerleri değişiyor, başka kelimeler geliyor. Metamorphoza uğruyor adeta.

Z.Ö: Onu şöyle değerlendirenler de var: Biz artık yazılı kültürden uzaklaşıyoruz. Medya kültürüyle yaşıyoruz. Yani yazılı kültürün olması sözlü kültürden sonraki bir aşamaydı, şimdi artık sanal bir kültür...

D.H: Şimdi derler ki konuşma için, efendim yanlış Türkçe konuşuluyor televizyonlarda ve gazetelerde. Ya doğru ve güzel Türkçe gazete ve televizyonlardan öğrenilir mi? İyi edebiyat

Doğ an Hızlan ile Eleştiri Üzerine Bir Sohbet

eserlerinden öğrenilir. Nasıl ki iyi manzara resimleri yapmak manzaradan değil, iyi manzara resimlerinden öğrenilir. Bizde ise televizyondakinden. Yanlış. Dedim ki kardeşim, Türk Dil Kurumu'nda konuştum geçen sene, iyi edebiyat eserlerinden Türkçeyi öğreneceksiniz, bir de yanınızda sözlük bulunduracaksınız. Hem başka alanların türlerini. Sözlük yok masalarda Türkiye'de yahu. Sözcük sorarlar: bu böyle mi ya, -sözlüğe bak, -e bilmiyor musun sen derler...

Ü.İ: *Ben sözlük müyüm ya!*

D.H: Ama maalesef Türkiye'de var.

Z.A: *1989'da kaleme almışsınız Saraylardan Meydanlara Dizeler...*

D.H: Evet.

Z.A: *Yani acayip, şöyle söyleyeyim. Topografik bir metin. Buraya, çok hızlı geçmiş fragmanlar gibi ama özet tarafı var aynı zamanda. Özel tespitler var. Sanki gelecek kuşaklara, işte gücüm bu kadar, enerjim bu kadar, her şeyi ayrıntılı yazamam der gibi bir metin. Katılıyor musunuz bilmiyorum ama bana biraz da şeyi anımsattı, Ebubekir Eroğlu'nun Modern Türk Şiirinin Doğası adlı kitabını. Hem o kitabı nasıl buluyorsunuz, bu yazıyla ilgili de benim söylediklerime katılıyor musunuz?*

D.H: Pek hatırlamıyorum tabii -yani insan kendi yazısını hep unuttur-. İki metnin de amaçları biraz örtüşüyor. Bir eleştirme bir yere kadar getiriyor, uzayınca devam etmek gerekiyor. Ebubekir de böyle düşünüyor. Ben aslında hep gençlere şunu söylüyorum: Her kuşak bir eski şairi değerlendirmeli ki onun birikimine, onun öğrendiğine, onun yaşadığı yıllara göre bir başka yenilikler üretebilsin. Ben kendi birikimime göre bir Behçet Necatigil değerlendirmesi yaptım, ama bir başka genç Beh-

çet Necatigil'i başka türlü değerlendirecek. O zaman edebiyatı zengin edecek. Bizde şiirde takip var ama eleştiride takip yok. Bir zamanlar Bilkent'te genç eleştirmenler toplantılar yapıyor, bazı kitapları inceliyorlardı. Şimdi genç kuşaklardan üniversitede çalışanlar var, geçenlerde Şehir Üniversitesinde bir konuşma yaptım Halide Edip üzerine. Ondan sonra sordum, Halide Edip satılıyor mu dedim. Eeh dediler. Yok, efendim 50. Yıl... Sempozyum yapıldı, ben de yazdım... Yani nasıl bir toplum... Bırakın edebiyatı, cumhuriyet kavgalarını anlamak için Halide Edip okumak lazım. Böyle bir şey. Bugün doğu batı falan diyoruz ya, Halide Edip bunun için çok doğru tespitlerde bulunmuştu. Nesri o kadar önemli.

Z.A: Hüseyin Cöntürk'ün şairi sanki Turgut Uyar gibi.

D.H: Evet, her eleştirmenin bir şairi var aslında.

Z.A: Ben de oraya getirmeyi istiyordum. Sizin de sanırım Behçet Necatigil var, bir de Ece Ayhan var ve bunlara biraz daha fazla yer ayırmışsınız gibi.

D.H: Doğrudur. Yani Necatigil bir, Ece Ayhan iki.

Z.A: Necatigil ile Ece Ayhan birbirine zıt şairler gibi gelmiştir bana, aslında nasıl bu iki zıt kutbu sevebiliyorsunuz. Bunu başarabilmeniz eleştirmen kimliğiniz için çok avantajlı bir şey aslında, iki ayrı kutbu sevebilen bir eleştirmen.

D.H: Behçet Necatigil benim edebi yanıımı, Ece Ayhan da biraz taşkın yanıımı temsil ediyor aslında. Şimdi Necatigil gayet düzgün, iyi bir aile babası, çok sevdiğim, şiirini, düz yazısını da sevdiğim, bütün düz yazısını takip ettiğim biri, radyo oyunları için bile yazdım Behçet Necatigil'in. İkinci sevdiğim yanı, şiiri dışında, diğer şairlere saygı ve sevgi göstermesi, hepsinin emeğini desteklemesi.

Z.A: Sözlük hazırlamış bir defa, oturmuş.

D.H: Bir Şey söyleriz, “O da mı hocam” denildiğinde, “Öyle söyleme, bir kitap var ki iyi yazılmış” derdi. Yani onu hep söylerim, müthiş kadir bilir biriydi. Necatigil’le nasıl tanıştım bilir misiniz? 1953’te. İstanbul Erkek Lisesi’nde bir edebiyat matinesi oldu. Sonradan ben dedim ki Necatigil’e, onun da kitabı çıkmış, “Evler”di galiba. “Efendim, sizi ziyaret etmek istiyorum, neredesiniz” dedim, “Kabataş”tayım dedi. Lisede fötr şapka, kruvazö palto filan giyinirdim. Gittim bir gün kapıya, dedim ki orda kapıcıya: “Beni Behçet Bey’e götür yavrum.” Adam da beni Behçet Bey’e götürdü. Bir girdim, aaa çok utandım, bütün öğretmenler böyle duruyor, bana bakıyorlar, Hoca daha da ezilip büzülüyor, çok alçak gönüllü bir adam tabi. “Nasılınsınız Behçet Bey?” diye rek oturdum oraya. Konuştuk filan, ondan sonra ayrıldım ama sonra bir ahbaplık devam etti böyle. Böyle sakın insanlar, benim gibi mütecevaz insanları seviyor herhalde, biraz değişik bir tip olarak gördü beni. Ben de bahsettim hocaya yıllar sonra bundan, Hoca bana dedi ki, “Ben daha ilk gördüğümde anladım, sen mütecevaz, küstah bir adamdın” diyor. Fakat edebiyat dünyasında en sevdiği de bendim. İki sene evvel öğrendim, bir mektup yazmış Necatigil Almanya’da, benimle ilgili. “Gelme diyorum geliyor, beni dinlemiyor, bu baş belası bir adam, işte gelme hoca hanım, yok diyorum, hoca hanım mı şair sen mi hoca ne diyorsun” diyor. Böyle bir mektup. Sonra gitmiştim, ertesi gün de şöyle yazıyor: “Önleyemedim geldi”. Yemekler de almış, sonra dedi ki: “Televizyoncularla geliyorum ben yokum” dedi. “Nerdeyseniz ben gelirim hocam, hiç böyle Şey dinlemem” dedim. “Bela bu, atlatamıyorum bunu” dedi. Ece ise şimdi...

A.İ: Hocam, Ece Ayhan’a geçmeden, Hilmi Yavuz “Kelebeğin Rüyası”nda Behçet Necatigil’in çok iyi yansıtılmadığını söylüyordu. İzlediniz mi hocam?

D.H: Filmde bir şey iyi yansıtılmaz zaten, film başka, gerçek hayat başka, aktarılan romanlar yansıtılıyor mu canım. Bu dizilerde görüyorsunuz, zaten sakız gibi yayıla yalıla...

Ü.İ: *Yedi Güzel Adam'ın ne felaket hale döndüğünü hepimiz gördük.*

D.H: Ece de çok sakın görünen ve bir taşkınlığı olmayacak, düzenden aykırı bir şey yaşamayacak bir izlenim veriyor... Çınaraltı'nda tanıştım, ondan sonra ilk kitabı için yazdım, o yazı güzel, o yazı güzel dedi. Ece bir tür Fransız şairi gibi... Bir başka yabancı şair Wilde gibi... Yani hayatın bütün taşkınlıklarını, aykırılarını yaşamış bir adam. Hiç hissedemezsiniz ama şiirinde o kadar iyi veriyor ki... Yani en sevdiğim şiiri işte, "Orta İkiden Ayrılmış Şairler", hakikaten çok tuhaftır, bütün terk-i tahsil edenler orta ikide giderler, çok tuhaf bir şey, optimal noktadır. Ya oradan devam edersiniz ya dönersiniz. Erotizm katıyor, ama o erotizm de Ece Ayhan'da gerçekten o kadar simgesel, o kadar müthiş imgelerle verilir ki, yani ayrı bir şiir. Hayatı da müthiş bir hayat tabii. Kaymakamlıktan çıkar bilmem ne... Bir şair öyle yaşayabilir yani. Özdemir Asaf da öyleydi. Özdemir Asaf bana gelirdi gazeteye, peleriniyle... Böyle peleriniyle gelir, konuşuruz... Sonra Eşi Yıldız Moran vardı, çok iyi fotoğrafçı, dışarıda, yurtdışında fotoğraf okumuş birisi. Ona demiş ki: "Benim şiirimi en iyi anlayan Doğan Hızlan'dır." Öldükten sonra telefon etti bana, bütün kitapları baskıya ben hazırladım, gelen müsveddeli yayınlanmamış şiirleri de ben seçip hazırladım. Onun şiir kurgusunda hiç fazlalık yoktur ve çok tuhaf bir şey, onu az okuyan biri bile fazlalığı, değişikliği keşfeder.

Ü.İ: *Hocam epeyce yer almış, Turgut Uyar var, Attila İlhan var...*

D.H: Kim?

Ü.İ: Attila İlhan.

D.H: Aa tabii. Bak metin diyorsunuz, şimdi Ece Ayhan'ın metinlerinden gidiyoruz, düz yazılarından. şimdi Ece Ayhan'ın hayatını da okuduğunuzda bu eleştiriye yaparken göndermeler görmek mümkün. O göndermenin içinde acılar var, yıkımlar var, çok şey var ama şiirini kendi başınıza okusanız Ece Ayhan yetiyor. Ama Attila İlhan'da Paris şiirleri, Paris hayatı vardır. Ece'nin de bütün hayatında her şeye tanık olduğum için şunu söylüyorum, metinlere baksan da öbür o biyografik unsurlar da öyle bir şey ki Zafer, bazen gelip oraya konuveriyor, ondan kaçamıyorsun.

Ü.İ: Hocam ben akademik çalışma yaptığım için şunu gördüm, mesela bu metinleri okurken, yarın öbür gün buradaki şair ve yazarlarla ilgili birileri bir doktora çalışması yaptığında, sizin metninizi çok önemli ölçüde yol gösterici olacak, çünkü onların hayatlarında da yaşanmışlıklar vardır. Yani onlar önemli ipuçları veriyor.

D.H: Çünkü okur var, hazır lop bir şey bekliyor, okuma bunu diyorsun, oku diyorsun, edilgin bir okur ama okurun da kendi fikri olması lazım.

Z.A: Dikkatimi çekti, şimdi konuşurken de çekti, normalde Behçet Necatigil'i seven biri, bir eleştirmen, Yahya Kemal'i de sever ama siz öyle değilsiniz.

D.H: Niye ben Yahya Kemal'i çok seviyorum.

Z.A: şu cümleleri hatırlatayım, diyorsunuz ki, "Yahya Kemal Üzerine Dağmık ve Aykırı Düşünceler"de, ben sizden daha iyi hatırlıyorum, çünkü son zamanlarda tekrar okumuş oldum kitaplarımızı. "Bilgelikten söz edilen konulardaki yüzeysel-

liği karşısında hayal kırıklığına uğradım." Bir. "Dünyayı algılayan, kavrayan bir şiiri yok." İki. Bunlar beni şaşırttı, yani çok sert ifadeler ve siz de beğenmediğiniz kişiler hakkında kolay yazmıyorsunuz genelde. Herhalde beğendiklerinizi, milleti kırmayayım, bir de zaman kaybı olmasın yani, beğenilerinizin etrafında yazıyorsunuz gibi geliyor bana. O yüzden de kırıcı eleştiriniz pek yoktur.

D.H: Şimdi şu var: Ben zaten şairlerin bilgili olmasını beklemiyorum, şunu söylemişim, Yahya Kemal'in de Tanpınar'ın da müzik bilgisi yok. Unsur olarak kullanıyorlar.

Z.Ö: İkisi de Türk şiirinde musikiyi en iyi kullananlar olarak kabul edilir.

D.H: Yani şimdi, nerede müzik dinlemiş Tanpınar? Öğretmen okuluna gitmiş, orada Ankara'dayken, öğretmenken, birkaç tane plak dinlemiş, işte Beethoven dinlemiş, Schopen dinlemiş... ve Yahya Kemal'den Türk musikisi plağını da alıp dinlemiş. Ama onların iyi bir müzik bilgileri yok. Şairin bunu bilmesine de gerek yok bence. Ben aslında bir yazı yazdım Yahya Kemal için de. Birol Emil'i de bilirsiniz. Onunla beraber bir Yahya Kemal konuşması yapıldı, "Yahya Kemal aslında bir ölçüde bir levanten gibidir" dedim. Salondakiler "Ne diyor", dedi, dedim, "Bakın izah edeyim. Yahya Kemal geliyor Büyük Ada'ya bayram namazını kılmak için, İsmail Hakkı Paşa diyor ki: 'Efendim sizin gibi insanların biz bayram namazına gelmesini istiyoruz,' diyor." Dedim ki: "Şimdi ben papyonla bayram namazına gelsem şaşırmaz mısınız." "Şaşıırınız, doğru," dedi Birol Emil. Aslında böyle olduğu için iyi şair. Bir yazı yazmıştım Yahya Kemal'in "Atik Valde'den İnerken" şiiri için. Hani bir ramazan gecesini anlattığı şiiri. Şunu söylüyorum: Oruç tutan bir Müslüman olsa Yahya Kemal o şiiri yazamaz.

Doğan Hızlan ile Eleştiri Üzerine Bir Sohbet

Ü.İ: *Tabii tabii mümkün değil.*

D.H: Dışarıdan bakması var ya, mesafe, o yazı girmede daha kitaplara. Yahya Kemal o uhrevi havayı seviyor ama bir ölçüde bir oryantalist gibi, şiiri de onun için güzel. Yine Ahmet Hamdi, beraber İhsaniye'den inerken, "Osmanlı nasıldır hocam" diyor? "Osmanlı bütün gün mesnevi okuyup pilav yerdı," diyor. Osmanlı'ya da âşık bir adam değil. Bir doğum günü yapıyor, eğleniyorlar, yiyorlar içiyorlar falan, kendini kaybediyor, herkes giderken diyor ki: "Hamdi bu gece ecdadımız gibi eğlendik". Yahya Kemal'in büyüklüğü böyle, kendini kaptırması değil.

Z.Ö: *Yahya Kemal'le ilgili o zaman söyleyeyim. Din, millet, vatan şairi diyerek bir kesim göklere çıkardı. Bir kesim de din millet vatan şairi diyerek yerlere şey yaptı. Herhalde 90'lara kadar Yahya Kemal anlaşılmadı. Katılıyor musunuz?*

D.H: Evet katılıyorum. Yahya Kemal'i sağ bir şair diye tanıttılar. Yahya Kemal'in öyle bir adam olmadığı sonradan anlaşıldı. şimdi Türkiye'de okunmadan verilen bazı yargılar var, Yahya Kemal için öyle yapılmıştır. Hâlbuki yani müzik için söyledikleri, ben müzik bilmediği için şunu söylüyorum, bilmelerini de istemiyorum; müzikolog olmayacak bunlar. Çünkü oraya bir süs olarak girmiş müzik. Tanpınar geliyor işte, "şunu dinleyeyim" diyor. Yahya Kemal de "Ben şimdi Halil Dikmen'e götürüyüm sizi" diyor. O zaman Halil Dikmen Resim Heykel Müzesi müdürü. Ben çok Tanpınar dersine gittim, evine de gittim, hastaneye gittim. Bir şey anlatırken meraklı ve tutkulu öğrencinin hocasıydı o. Mesela Tanpınar'ın dersleri çıktı, kitap haline geldi, o dersleri göreceksiniz. Herhangi bir öğrenci ondan yararlanamaz ki. Oradan gelecek, işte efendim, o kitabı alacak. şimdi tiyatro dersi veriyor, bir akşamüstü ben de gittim,

“Hocam ben de tiyatro, tarih filan okuyorum.” dedim. İngilizce bilip bilmediğimi sordu, “Evet.” dedim. Kitaplar önerdi, çıktım ertesi gün gittim, Hachet’te o kitapları buldum. Tanpınar’ın bugüne kalmasında Kaplan’ın çok rolü vardır. Öğrencilerinin, Zeynep Kerman’ın, İnci Enginün’ün de.

Z.A: İyi bir şair kadar şiirin içerisindeyiz, bu aşkla ilgili olmalı herhalde.

D.H: Çok doğru ama şair olamadım.

Z.A: Peki 18 yaşında eleştiri yazıyorsunuz. Şiirle öyküyle filan ilgilenmediniz mi?

D.H: Hiç.

Z.A: İşte bu sizi ayırıyor.

D.H: Yani herkeste var. Fethi Naci de. Eleştirmenler şiir yazmışlar. Bir şeyi bilen herhalde o şey olmuyor yani. Yaratıcı şey yazamıyor herhalde. Çünkü eleştiride, hep bir şeyle bakıyorsunuz, kriter bulma gözüyle bakıyorsunuz. Bizim bir arkadaşımız vardı, sorardı bana, “Yahu sen eleştirmen olduktan sonra mı beğenmemeye başladın, beğenmediğin için mi eleştirmen oldun” diye...

Z.A: Sanki ikincisi gibi, bu ne ya deyip kızıyorsunuzdur belki veya çok güzel filan...

D.H: Biraz herkesle ince alay ederim ama kendimle de alay edilmesine müsaade ederim. Onu da hoş karşılarım. Bazıları vardır ki böyle sahte vakar bir şekilde gezerler, kendilerine bir şey söylediklerinde alınırlar.

A.İ: Bu anlamda Radikal Kitap’ta, Aziz Nesin’le ilgili yazıda, herkese mavi boncuk dağıtıyor gibi bir şey var...

Doğan Hızlan ile Eleştiri Üzerine Bir Sohbet

D.H: Bana dediler ki, o kitabı yazacak mısınız? Ya o kitabı yazacağım, onun için de şey var, Almanya’da yapılmış, ah diyor insan, bazen çok iyi dostları var, “Ama ne yazık ki” diyor, “Nasıl söyleyeceğiz onlara iyi edebiyatçı olmadıklarını” diyor. Yüksel Pazarkaya da o bölümü almış: Ben de dedim ki “Yüksel böyle bir şey yapmış ne yapayım.” Aziz Nesin de tuhaf bir adamdı ama Celal Sılay kitabını da Aziz Nesin sayesinde buldum.

Z.A: Celal Sılay iyi bir şairdi. Görünmezden mi geldi, nasıl unutuldu, onun huysuzlukları varmış, gerçek hayatında öyle bir sorunu varmış herhalde, ondan mı oluyor?

D.H: Eleştiren, sevmeyen çok adam vardır ama onun bir değeri varsa göreceksin. Orda nesnellik geçerlidir. şimdi bütün bunlar için de tarafsız olmak gerekiyor. Celal Sılay yalnızmış, bir defa evlenmiş, ikinci defa teşebbüs edilmiş ama olmamış. Kitabını bastırır ve kendi dağıtır. Onun için o kitapları ancak dostları sayesinde bulduk, bir de bir bavul bırakmıştı. Ben gazeteye bir not koydum, Celal Sılay’dan haberi olan var mıdır diye. Telefon geldi, Gündüz diye bir mühendisten, nur içinde yatsın, öldü, “Hiç açılmamış bir bavul var bizde” dedi. O zaman, Seval şahin benim yanımda çalışıyor, Seval gitti, açtı ki son kitabının matbaa provası orada, imzalamış. Basıla diye. Kapağı hazır, o son şiirlerini de oradan bulduk. Park Otel’in terasında oturur, bize de derdi, aramakla bulunmaz meğer ki rastgele derdi. şiirini en zor bulduğumuz odur, kaç kapı dolaştık, kaç yere gittik.

Z.A: Eleştiride Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat büyük ödülünü aldınız. Bu ödüller biraz daha erken verilmeli değil midir? Sizin için veya başka şair ve yazarlar için söyleyeyim, güzel bir ödül insana bir saygınlık, hoş bir kimlik de kazandırıyor.

D.H: Geçen yıl Doğan Hasıroğlu'nun kitabında da var, "Mimarlar dik durur" diye. Arseven'e de ödülü götürmüşler, artık belli bir yaştan sonra, evinde verebilmişler ödülü.

Z.A: Nobel'in de bir sıkıntısı var, onlar da öyle yapıyor.

D.H: Necatigil diyor ya "Bekler bazı şiirler bazı yaşları", ödüller için de öyle.

Z.A: Sizin de elbette yazarlık hayatınızda ekonomik sıkıntılar yaşadığımız, gerilimler yaşadığınız olmuştur. Yani 50'lerinde en azından verilmiş, çünkü sizin 50'nize kadar yapmanız gereken birçok işi yapmışsınız. Sezai Karakoç'a verildi. 50'sine kadar yapması gerekeni yapmış bir şair, ama çok yaşlılık döneminde verilmiş oldu.

D.H: Çok haklısın. Ben zaten çok ödül almam, hep ödül veren jürilerde bulunduğum için ödül verdim ben, ödül alamadım, onun için ödül alınca seviniyorum. Bak böyle bir ödül vardır diye.

Ü.İ: Hocam bu ödüller kapsamında, son ödül Alev Alatl'ya verildi. Orada bir konuşma yaptı, bir eleştirmen gözüyle o konuşmayı nasıl buldunuz?

D.H: Efendim, Alev Alatl'yı, her kitabından, kendisini de tanıdığım için, ben bu tür konuşmalar öyle midir böyle midir diye bakmıyorum, serbest bir konuşma olarak görüyorum. Ben bu konulara gayet esnek bakıyorum, iktidarda olan birini beğenebilir bir insan. Beğenmeyebilir de. Ben zaten doğal olarak, mutedil muhalifliği seçmiş bir adamım. Bir özel sayı hazırlamıştı bana Tömer dergisi. "Ben var ediciliğin zorluğunu seçtim, yok ediciliğin kolaylığını seçmedim" dedim.

Ü.İ: Orada bir mutedil bir muhaliflik var, yani aslında mimariye bir eleştiri var, kültür ve sanata bir eleştiri var, tamamen övgü dolu bir metin değil o.

Doğan Hızlan ile Eleştiri Üzerine Bir Sohbet

D.H: Bir insanı sadece bir konuşmayla değerlendirmemek lazım. Şimdi Alev Alatlđyla ödöl almasa kim ilgilenecekti? Bu konuşmayı yapmasa nerede yer alacaktı? Kim? Ödöl aldı da ne oldu? Radikal'de ben onun kitabını yazdım. Biraz da ben burada şunu görüyorum, insanlar muhalefet ettikçe muhalefette yer buluyor ama muhafakatta bulmuyor. Bu da yanlış bir sistem. Basının, televizyonun bu özelliği var. Şimdi Hüseyin Çelik Milli Eğitim Bakanđ olmuştı, röportaj soruları şu: "Orhan Pamuk'la Ahmet Altan'ı okuyor musun? Pek sık okumam efendim" dedi. Manşet ertesi gün: "Bakan onları okumuyor." Kardeşim yani bu bir sınav sorusu mu? İşte okumamış olabilirim, ne yapayım yani. Yazdım ben de, o kadar Suavi hakkında çalışma yapmış bir adam diye... Size geliyorlar, öyle birdenbire: "Onu okudunuz mu?" Bunu genellikle kimler sorar biliyor musun? Hayatta tek kitap okuyan veya bir yılda tek kitap okuyanlar... Öyleleri var, karşınıza çıkar, Ali Beyin romanını okudunuz mu, aman okuyun hocam... Yani başka romanlar güme gidiyor... İkinci soru da şudur: Kütüphanenizi görürler, "Hepsini okudunuz mu?" Evet, yirmi bin kitabı okudum (!).

Z.A: Osmanlı Türkçesi: Attila İlhanlar da tartışmış zamanında. Bugün tekrar alevlendi biraz, sizin kanaatleriniz nedir?

D.H: Ben bir dilin öğrenilmesine, bir dilin eski kültürünün okunmasına karşı değilim. Bunu ben bir siyasi mesele olarak görmüyorum. Başka alanlara çekilmesine de karşıyım. Onun için de öğrensinler, ama o öğrenmek, sadece onu yazabilmek, o kültürü öğrenmek için olsun... Divan da okusunlar, tabii ki efendim Türk musikisi parçalarını anlasınlar. Ben böyle bir şeye karşı değilim. Bir insan Latince, Yununca öğreniyorsa Osmanlıca da öğrenecek. Bunu bir medeniyet meselesine indirgememek lazım. Cumhuriyetin ilk yıllarında vardı ama bir rejim geldiğinde o rejimin yerleşmesi için bazı dönemler geçebilir. Ama şimdi ben bu şekilde yorumlamıyorum.

Z.A: Bir tehlike arz etmiyor o zaman.

D.H: Şimdi eleştiri dediniz, adam eleştiriye okuyacak ama bir sürü yerde röportajlar çıkıyor, yazarın röportajları... Ama ne yazık ki röportajı yapan da bilmiyor, bir de o var. Tomris Uyar'ın başından bir şey geçiyor, birisi röportaj yapmaya geliyor, "Ben" diyor, "sizin en çok romanlarınızı severim." Kadın roman yazmamış hayatında. Tomris Uyar, "Kusura bakmayın" diyor, "şimdi roman konusu aklıma geldi, unuturum sonra, onu yazacağım, başka zaman buluşuruz." Zaten gelenlerin en anlamadığım tarafı şu, televizyonda davet ediyorlar, "Kendinizi tanıtır mısınız" diye soruyorlar. Yahu tanıımıyorsan neden çağırıyorsun?

Ü.İ: Üstat buradan da şuna geçelim: Yaşar Kemal hastane-de, şifa dileyelim, bu coğrafyanın önemli isimlerinden ve sesle-rinden biri ve siz de hakkında epeyce yazmışsınız.

D.H: Epeyce yazdım, Yaşar Kemal için de bir şey var. Bir yılbaşı ilavesine Yaşar Kemal'i yazdım, telefon ettim, yav ben neymişim dedi. Türkiye'de övgü ve sövgü boldur. Onun hak-kında iyi yazmışsan "Ya sen iyi anlamışsın." Kötü yazmışsan "O zaten anlamaz" derler...

Ü.İ: Yaşar Kemal bizim destancılarımızdan, özellikle Anadolu'da sözlü olarak dilden dile aktarılan Ağrı Dağı ef-sanesinden başlayarak önemli bir kültürün taşıyıcısı ve top-layıcısı.

D.H: Son zamanlarda ben Yaşar Kemal için çok konuşma yaptım. Bütün ödül törenlerinde şaka yapıyordum, resmi ko-nuşmacın oldum diye, bir yerde Yaşar Kemal için konuşuyordum. Sonradan Yaşar Kemal'i indirdim sahneden.

A.N.K.: Bizim Mimar Sinan'daki fahri doktora töreninde de konuşma yapmıştınız. Çok sevimli bir törendi.

Doğan Hızlan ile Eleştiri Üzerine Bir Sohbet

Ü.İ: *Onun folkloru değerlendirerek bugünkü nesle gerçek anlamda sevdirdiğini düşünüyör musunuz hocam?*

D.H: Hayır.

Ü.İ: *Anladılar mı, anlamadılar yani hâlâ.*

D.H.: Folkloru herkes birkaç söylenen türküden ibaret zannediyor. O türkülerin geldiği kaynakla, o türkülerin nasıl ortaya çıktığıyla kimse ilgilenmiyor. Sedat Reis Örnek dostumdum benim. İlhan Başgöz'ün yaptığı çalışmalar, türküleri, Pertev Nail'in yaptığı... Ben onların genç kuşak tarafından okunup algılandığını sanmıyorum, çünkü örneklerini görmüyörüm. Tabii ki folklor tekrar edilmez, yani Cemal (Süreya) gibi de Folklor Şiire Düşman değil demeyeceğim, başka bir şey ifade etmek istedi Cemal, ama bunun dışında taklit düşman tabii. Ama bir Cahit Külebi, Ceyhun Atıf Kansu, Gülten Akın folkloru yeniden yaratmışlar, özümsemişler, ayrı bir şey ama bunu bilmek gerekiyor. Yani halk şiiri, halk müziği... Bu değil onun anlattığı... Yaşar Kemal'inki sadece bir folklor değil bir derebeyliğin de yaşamı, insanlarla münasebeti...

Ü.İ: *Hocam teşekkür ederiz...*

Z.A.: *Teşekkür ederiz...*

D.H.: Rica ederim.

2014'te Dergiler: Muhtarsız Edebiyat Köyü

Yazımı, Doğan Hızlan'ın Mehmet H. Doğan için söyledikleriyle açmak istiyorum: "Gerek yıllıklara, gerek Türk şiiri antolojisine verdiği emek onun edebiyat tarihimizde anılmasına yetecek güçtedir. Çünkü iki iş de çoğu zaman eleştiri alır. Ama o, buna göğüs germe cesaretini gösterdi." (Anılarımda Yaşayanlar, 256). Sol edebiyatı, uzun yıllar saygın isimlerin gözetiminde savrulmadan yoluna devam etti. Çok defa Memet Fuat'ın, Ahmet Oktay'ın, edebiyat ortamındaki şiddetli tartışmaları bıçak gibi kesen yazılarına şahit olduk. Bir zamanlar Nurullah Ataç'a edebiyat ortamı kulak kesilirmiş. Artık bu adamların soyu tükendi gibi.

İslami camia'nın kültür ve sanatında şimdiye dek bir otoritesi olmadı; çünkü yazar ve şairleri ya yazmayı bıraktıktan ya da öldükten sonra kıymetleniyor, gençlik ve orta yaşlarında dikkate değer bulunmuyorlar. Üstatlar ise gençlerin arasına girmek istemiyor, haklılar, ama taraf tutmadan fikirlerini beyan etmeliler, çünkü gençlik ilk başta tepki gösterse de önerilere kulak vermekten de geri durmaz. Muhafazakâr kesimden ise günün nabzını tutan eleştirmenden çok tarihi saplantı haline getirdiği için edebiyat tarihçisi çıkıyor. Bizden de sırf eleştiriyle meşgul, yani müstakil eleştirmen çıkıyor ümidi veren gençler, sabredip dayanamadıkları için yokluğa karışıyorlar.

İlk gençlik yıllarımda, yaşım ya 15 idi ya 16, Behiştî'nin – şimdi hatırlayamıyorum- bir kitabından ilmin aşamalarını okumuştum, belki de o da kadim bir metinden aktarmıştı, bilemiyorum: İlmin ilk aşamasında kişi, her şeyi öğrendiğini sanıyor;

ikinci aşamasında vay be benim de bilmediklerim varmış diyor; üçüncü aşamasında ise bir bildiğim varsa o da hiçbir şey bilmediğim mertebesine yükseliyor. Çevremizde dolanıp duran kibirli adamların hemen hepsi işte o ilk aşamada kalmışlardır. Dergilerde şiirleriyle görünmek isteyen, bir şekilde editörlerle iletişime geçen gençlerin de durumu o kibirli adamlardan farklı değildir, dahası çoğunluğunu da sorunlu tipler oluşturur. Bu yüzden şair yetiştirmeyi bir dergi politikası haline getirmiş ustaların yüksek bir empati yeteneğine sahip olması gerekir, velhasıl işleri çok zor. Meseleye bir başka açıdan bakarsak; kendini gençleri yetiştirmeye vakfeden bazı ustalar, gençlere yol göstereyim derken, belki farkında bile olmadan kendi şiirlerini dikte ediyorlar, bir de aynı beslenme kaynaklarını önerince ortaya fabrikasyon metinler çıkıyor. Doğrusu şudur bence: Her bir genç yetenek, bünyesine uygun şairlere yönlendirilmelidir. Kesinlikle delikanlı verim çok daha artacaktır. Kim ne derse desin, taklit, edilen eseri de gözden düşürür. Sanatta kopya çekmenin cezası ise ölümdür.

Hatırlayalım, Garip, II. Yeni gibi akımların yaşandığı dönemlerde tek renk şiirin sıkıcılığı baskın durumdaydı; bugün ise ortada bir mozaik-şiir var, bu mozaik, hâlâ taş toprak arasında duruyor, işlenerek edebiyatın zeminine dökülmüş değil. Eleştirmenler ve geleceğin şairleri, bu mozaik üzerinde ustalıklarını gösterecek ve gerekli ayıklamayı yapacaklardır. Elbette birtakım öngörülerimiz bulunmakta. Bunları yer yer yazdık, yazmaya da devam ediyoruz.

Halihazırda ne tür şiir yazılıyor: bireysel, toplumsal-siyasi, seküler-underground, mistik-metafizik, ironik, epik... Bunlardan herhangi birine yakın yazan bir şairin diğerlerinden tamamen koptuğu, yararlanmadığı söylenemez. Sanat, etkileşimlerle bir bünye kazanır.

Dergilerimizde, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da siyasi meselelerin tartışıldığına, şiirlerin yazıldığına şahit olduk. Bunun genel anlamda edebiyatımıza, özeldenyse şiirimize zarar verdiğini belirtmiştim. Evet, bu yıl da özellikle sol tandanslı birçok dergide siyasete kurban gitti şiirimiz. Evvel zaman içinde, her ay onlarca iyi şiir okuduğumuz dergilerden yeterince şiir seçemediğim için üzgünüm. Şiirler, adeta iktidara muhalif gazetelerin manşetleri gibiydi. Nasıl ki iktidarı övmek şiiri ayağa düşürüyorsa yermek de ayağa düşürür. Çünkü zıtlar birbirinin dengidir aslında. İktidar denilen güç nesnesi, seçimlerle değişebilir; evrensel değildir. Biz evrensel temaların peşine düşmek, oradan şiirler devşirmek zorundayız. Ata şairlerimiz, bu öğütleri her seferinde bize vermişlerdi; iktidar karşıtlarının balon gibi şişirerek tüm toplumu dâhil etmeye çalıştıkları Gezi Olayları, vatandaşlarımızın yanı sıra birçok şiirin de ölümüne neden oldu. Buradan da bakmak lazımdır, diye düşünüyorum. 2013 Yılığında yine Gezi Olaylarını irdelemiş, bazı açılardan eleştirmiştim. Kimi solcu şair, facebook ve twitter gibi sosyal medya ortamlarında, “Gezi”yi nasıl olur da biri çıkıp eleştirebilir diyerek karışık kafalarında dokunulmaz hâle getirmişlerdi. Bu tipler, kendilerine yeni tapınç nesnelere yaratmışlardı bence. Yazılabilir, yazılmasın demiyoruz. Gezi Olaylarında hayatlarını kaybedenler, neredeyse Deniz Gezmiş, Mahir Çayan konumuna yükseltildi. Bu talihsiz ölümler üzerine bu yıl da onlarca şiir okudum. İdam edilmek ile bir kör kurşuna kurban gitmek aynı şey değildir bence. Sol, anladığım kadarıyla kahraman sıkıntısı çekiyor ve yaratmaya çalışıyor.

Solcular, yeni-diri bir dava arayışı içerisinde, çünkü Marksizm çöktü, bu çöküntünün altında kaldı. Doğal olarak içten edebi ürünleri kesildi. Marksist manifestoya göre “Sanat eseri

bir fikirden doğar". Bu hakiki söze biz de katlıyoruz elbette, ama solculara şunu da hatırlatmakta fayda var: Yeni bir fikir veya ütopya, oraya buraya saldırarak değil oturup düşünerek meydana gelir. Yapıcı hareketlerle olgunlaşır. Bilinen bir gerçeği tekrarlayalım: Fikirlerin bittiği yerde kavgalar başlar.

Anlaşılan o ki bencilliğin had safhada olduğu, bireycilikle karıştırıldığı ülkemizde, bir şahsa yönelik saldırılar, toplu katliamlardan bile fazla tepki alıyor. Sol dergiciliği, bunları söyledi bana. Dikkat çekmek için metropollerin büyük meydanlarında mı ölmek gerek. İşte komşu ülkelerdeki milyonlarca dindaşımızın katledilmesi, işte Doğu, niçin tüm bunlar, insanları meydanlara dökmedi. Bu parçalanmış, post-modern insana hangi güç kişiliğini kazandıracak, bilemiyorum. Yok olmak üzere olan her güç, suni düşman yaratır. Evet, zulüm, düşmandan beslenir; adalet ise dosttan. Yakın bir geçmişe gidelim: İslam, büyük bir tehlike olarak gösterilmişti, hem de Müslüman bir topluma. 28 Şubat soğuğu yaşatılmıştı, büyük bir düşman yaratılmıştı.

Söylemeden edemeyeceğim, bazı dergiler bir derdin, davanın neticesi değil de bir kişinin, kültürel etkinliklerde maddi kaygılarla dağıttığı kartviziti gibi çıkıyor. Bu ekole başkalarını da ekleyebiliriz elbet: Bir zamanlar eline kalemi almış, bir şeyler karalamış, sonra siyasete atlamış, bir yerlere gelmiş, koltuk ve ekonomik tatmin yaşamış kişiler boş zaman beygiri olarak gördükleri kültür ve sanat alanında elindeki maddi gücü baskı unsuru olarak kullanıp yeniden boy göstermek, kartvizit bastırıp dağıtmak istiyorlar. Olmaz, bu iş o kadar basit değil, şiirin de melekleri var, sorarlar adama, gençliğini nasıl geçirdin diye.

Bir de yersiz yurtsuz ve yönsüz seküler-laikler var. Bu konuya girmek istemiyorum, ama ne yazık ki bu yersiz yurtsuzluklarına rağmen edebiyatta bir yer edinmiş görünüyorlar. İçi

boşaltılmış, enerjilerini karşı cinse yönelten gençler, seküler dergileri ne yazık ki seviyorlar. Suçu onlara atmıyorum, bir ebeveyn olarak üzerime alıyorum. Bir kayıp nesil geliyor ve biz kültür adamlarının elinden bir şey gelmiyor. Kalıcı değiller ama kafa karıştırıcılar. Genç enerji sömürücüleri. Her şeye rağmen, canım sıkıla sıkıla, midem bulana bulana okudum bu dergileri. Under-ground ortamında bulunup da sinkaflı şiirlere tenezzül etmeyenlerin iyiyse şiirlerini, saygı duyarak aldım. Bu tarz dergiler, Ece Ayhan ve küçük İskender tarzında yazıyorlar ve yükselişteki İslami camianın edebiyat dergilerine de satışmaktan geri durmuyorlar. Ne imiş, bu bel altından konuşma düşkün tipler çok saygınmış, duruş sahibiymiş; İslami camianın şairleri ise iktidara karşı sessiz kalıyormuş. Sanki kendi kumaşlarından birileri iktidara gelse ses çıkaracaklar. Bir de yine under-ground şiir yazdığını iddia eden, şiirlerindeki göstergelerden ve isimlerinden anladığımız kadarıyla İslami aile yapısından çıkmış, çok çok yüksek üniversitelerde okumuş (!), aydınlanmış (!) ve ateizme yaklaşmış tipler var. En iğrenci de bunlar. Şiir müsveddelerinde dinimizin parodi/pastişini yapmaktalar. Bu halleriyle de yeni değiller. Önlerinde, dinin sınırlarını az da olsa gözeterek geleneksel unsurlarını ironik bir dille eleştiren Ah Muhsin Ünlü var. Onların sonu, Salman Rüşdi'ye çıkacağı benziyor.

Çoğunluğunu gençlerin çıkardığı under-ground etkiler taşıyan fanzinlerde zeka ve yetenek öne çıkıyor. Genç enerjinin olduğu her yerde yıkıcı düşüncelere rastlarız. Ama bu yıkıcılık, birikimsizlikle geldiği için bir kurucu öze dönüşmüyor. Fanzinlerdeki gençler, sabırla yazmaya devam ederlerse kirden pastan arınıp ulusal dergilerde görüneceklerdir. Her şeye rağmen gelecek vaat ediyorlar çünkü.

İslami camianın dergileri, sadece siyasi alanda değil –bu azıcık da olsa anlaşılır bir şey- edebiyat alanında da yukarıda anlattığım kötü gidişata dur diyecek bir müdahalede bulunamadı. Kendi iç yağında kavrulmayı seçti. Ama usta çırak ilişkisine önem verdiler, genç şairleri etraflarına topladılar. İyi niyetli, fedakâr ustaların edebiyat ve şiir yönünden yeterli donanımına sahip olmadıklarını düşünüyorum. Çünkü bu abilerin çevresindeki gençlerde yıllar geçmesine rağmen ne şiir ne edebiyat açısından bir ilerleme görebildim. Elbette, her şeyi ustalara bindirmek doğru değil ama onların gençleri okumaya bir şekilde itmeleri lazım. Yetenek yeterli değildir. Tembellik yapan bir genci cezalandırmanın yolu bellidir: Dergide ürününe yer vermemek. Dergi editörleri, ya komşu-kardeş dergileri takip etmiyorlar ya umursamıyorlar ya da kıskanıyorlar. Neden diyorum, çünkü kendi dışında yayın yapanlar hakkında kayda değer eleştiri yazıları okuyamıyoruz. Yılın şiir kitapları değerlendirmesi yapan bazı anlı şanlı kadim dergilerimiz, merkezi konumdaki şairleri öteleyip şiirimizde bir yeri olmayan adsız şairleri ağırlamayı bir savaş taktiği sanıyorlar; bu, köylü kurnazlığından başka bir şey değildir ve onları merkezden uzaklaştırmaktadır. Sanırsınız ki her dergi bir derebeylik. Ben büyümek ve devlet olmak gerektiğini düşünüyorum. Üstelik körlüğün zararının görülmeyenden çok görmeyene dokunduğunu söylemeye gerek bile yok.

“Dost acı söyler” sözü, doğru muhalefetin aslında gerçek bir dostluk olduğu sonucuna ulaştırır bizi. Camiamızın ne dergilerinde ne gazetelerinde ne de tv’lerinde iktidara karşı bir tatlı muhalefet görebildik. Bunu ben, samimiyetsizlik olarak değerlendiriyorum. Bir çıkarı olmayan kişi, dostunu kaybetmekten korkmaz. İslami camiada ilişkileri ne yazık ki çıkarlar belirler

oldu. Dalkavuklar baş üstü edilirken hakikatlerin farkında olanlar ise dokuz köyden kovulmaktan korktu. Devletlerin, büyük şirketlerin, cemaatlerin yıkılmasının temel sebebidir bu çarpık menfaat ilişkileri. Fazla bir beklentiye girdiğim sanılmasın, çünkü eleştirmen sıkıntısı yaşadığımızı biliyorum. Bir şiir kitabını adamakıllı değerlendiremeyen sanatkarlar topluluğundan koca bir iktidara muhalefet yapmasını beklemek, bence de pek akıllıca değildir. İktidarın kültür ve sanata bakışını samimi bir dille değerlendiren iki kişiden birkaç ciddi metin okudum bu yıl. Biri, Dil ve Edebiyat'tan Üzeyir İlbak'ın, diğeri de Bir Nokta'dan Mürsel Sönmez'in yazılarıydı. Edep'i çıkaran Arif Ay ise iktidara karşı yapıcı eleştiri yerine fazla sert, radikal bir dil kullandığı için haklı iken haksız konumuna düştü çoğu kez.

Gördük ki iktidar karşısı bazı azgın şairler, hınçlarını İslam'dan çıkarmaya çalıştılar. Çünkü bu adamlar korkaktı, güç sahibindense dolaylı olarak o gücü doğuran ve sahipsiz sandıkları bir masum dinden hınçlarını çıkarmaya çalıştılar. Adları veya sıfatları ne olursa olsun, hiç fark etmez, Müslüman, Yahudi, Hıristiyan yahut ate, herkesin hata yapma ve günaha girme ihtimali vardır. Nefis sahibi bu kişilerin yaptıklarını din veya ideolojileriyle ilişkilendirmek ve oradan saldırıya geçmek, cehaletle eşdeğerdir. Üstelik yeryüzündeki kitaplı ve kitapsız hemen her din, büyük günahları kınar, onları şiddetli azabın beklediğini de belirtir. Geçtiğimiz yıllarda peygamber efendimize hakaret içeren karikatürlerle gündemimizi meşgul etmişti Charlie Hebdo, sonunda olan oldu, derginin 12 çalışanı iki kişi tarafından öldürüldü. Suç, İslam'a kaldı. Batı'nın huyudur, İslam'ı fobi olarak göstermek. Haçlı savaşlarını hatırlayalım, Doğu'ya Batılılar saldırdı, sonra Müslüman Türkleri öcü olarak anlattılar çocuklarına, Batı klasikleri bu ötekileştirici ifadelerle

dolu, adı: İslamofobi. Bu korkuyu, biz Müslümanlar değil Batılıların ta kendileri yaratmıştır. Şimdi o iki saldırgan hakkında yüzlerce komplo teorisi üretebilirim ama dünya basını meseleyi nasıl lanse ediyor: Tek suçlu İslam. Batı, bir yeri işgal ederse silahlı operasyondan önce algı operasyonunda bulunur. Bence Charlie Hebdo çizerleri bu açıdan kendilerini kullandırmış oldu. Machiavelist Batı, gerektiğinde kendi çocuklarını yemekten geri durmaz. Bilinmeli.

Müslümanların iktidara gelmesinden sonra, Müslümanların sayısı artmadı. Sekülerler, münafıklaştı; solcuların bazılarıysa ateleşti. Niçin? Bunun üzerine din adamlarını ve sosyologlarını düşünmeye davet ediyorum. Öte yandan camilerin artışı cemaati artırmadı, tam aksine dağıttı ve safları zayıflattı sadece. Yani Müslümanların sayısı bence 2001'dekinden daha fazla değil. Aynı makamlara soruyorum, keyfiyetle birlikte kemiyete de önem vermemiz gerekmez miydi sizce.

Bu yıl da bol bol ödül dağıtıldı, çoğunluğu bilindiği üzere sol kesim verdi, İslami camianın Mehmet Akif, Necip Fazıl, Sezai Karakoç gibi büyük şairleri olmasına rağmen, bunların adına ödül verilmemesi, bizi üzüyordu. Derken, bir Necip Fazıl ödülü çıkageldi, tetkikci.blog'da bu ödül hakkında bazı eleştiri ve önerilerde bulunmuştum, tekrara gerek yok ama özetle şunları söylemek isterim: Gerek solda gerekse İslami camiada ödül için oluşturulan jüri ve ödül alanlar, suya sabuna dokunmayan ya da merkezden uzak isimlerden oluşuyor. Elini taşın altına koyanların eli ezilip kalıyor. Necip Fazıl ödülleri de sosyal medyadan gördüğüm ve kulislerden duyduğum kadarıyla camiamızı memnun etmedi. Ödüller, gerçek sanatkârı taltif edip destekleyecekse gereklidir; yoksa reklamdan öteye geçememektedir.

ŞİİRLER

-2014-

Mehmet Sadık Kırımlı (1934)

Tuhaf Sızı

bahçeyim anılarla oynayan bir evde
: ağaçlarım çiçeklerim var benim
kocaman yıllar gelip geçti üstümden
çiçeklerin böceklerin hazin müziğini dinledim
oturup köşemde

bütün haşmetiyle yağmurdu gece üstüme inen
çevreme dört duvar ören yalnızlıktım
aç kalırdım bazen çamur deryası içinde
hayat insanı bu kadar mı küçümser yaşama hakkı
varken elinde

penceresinden içeri bakan ara sokak
şimdi gölgesine kuş konmayan hüzün
öptüğün başına koyduğun geleceğin de yok artık
iki gözüm sevgilim var bekliyor beni karşıda bak

ev olmak istedi ama pencere lazım
kapı lazım güneşlik ve tül perde...
ben ev değilim ki ona odalar salonlar taşlık
ve karmakarışık bir hayat vereyim

sevgilim, bu sözcük hep var Türkçemde
onu senin için besleyip büyüttüm
aklım ermiyor artık hayatla yüzleşmeye
akşamüzerleri benden önce ölüyor gün
yarınlar alışılmamış korku olmasın diye kimseye

soyundum yalnızlığımı işte bak elimde çiçekler
mermer masa ve sandalyeler, dalda asılı
salıncak; gökte yeni doğacak ay, ha düştü
ha düşecek unutkan pencerene

iyice tuhaflaştık, bir sızı bulmadan beni
alıp götür buradan içinde yaşadığım düne
Yılmaz'ın vesikalık fotoğrafını
annemin sandığından çıkan
gönderdim

Deve Dergisi'nin yayın yönetmenine
ileti geldi O'ndan:
"Deve kabul etmiyor
yüksek çözünürlüklü fotoğraf yolla"

söyle Yılmaz
gazyağı kokan yaşamımız
nasıl dönülecek
yüksek çözünürlüklü bir fotoya

(Sincan İstasyonu, 61)

Ülkü Tamer (1937)

Seni Seviyorum*

Seni seviyorum
Benim için dünyanın en taze sözü bu
Yalın, aydınlık sözü
Sana her söylediğimde de hep taze kalacak böyle
Yalın, aydınlık olacak
Seni seviyorum
Kartalın dağa tutkusu var ya
Dağın dereye duyduğu sevecenlik
Derenin yatağına uyumu
Yatağın kıyıya usulca sokuluşu
Kıyının kelebeğe öpücük yollaması
Kelebeğin çiçeğe gösterdiği özen
Çiçeğin güneşe onurla dikilişi
Güneşin yeryüzüne kanat gemesi
Topla bunların hepsini
Bu duyguların hepsini topla
Koy yüreğine ve oku
İki kelime belirecek şıkır şıkır:
Seni seviyorum

Seni seviyorum
Karanlıklardan geçirdim seni
Seni seviyorum
Ay tutulmasını yaşattım sana
Seni seviyorum
Kasırgaya yakalandık okyanusta
Seni seviyorum
Kayalar çıktı önümüze
Seni seviyorum
Acemi bir denizciydim, usta gemici oldum
Haydi! Sabaha artık! Tan yerine!
Tam yol! Yüreklerimizin yeliyle!
Seni seviyorum
Benim için dünyanın en taze sözü bu
Alnında dolaşan bir kumru kadar yalın
Seni seviyorum

* Ülkü Tamer'in, *BİR ADIN YOLCULUKTU* adıyla ISLİK yayımlarından çıkacak kitabından.
Adnan Binyazar

(*Papirüs*, 11)

Nurettin Durman (1946)

Şehir Ahalisi

Bu kalabalık bu karmaşık hayatta
Takat bırakmıyor öyle değil mi?
Cadde kenarında kendi talihinde
Sesin sese karıştığı zamanda
Trafığın gürültünün bağrında
Bakıyorsun görmüyorsun değil mi?

Tuhaf gelmiyor mu cilvesi nazı
Geçip gidiyorsun yanı başından
Daraltılmış optik mesele midir?
Bu çağın kahrı yüzünden midir?
Hepsini bırakıp rüzgâra karşı
Etrafını görmüyorsun değil mi?

Neticede oluyor böylesi şeyler
Dünyası çok büyük kendisi küçük
Bırakmıyor insanı gönül gönüle
Bırakmıyor etrafına gülücük
Bir hesap bir kitap stres içinde
Bu tuzağı görmüyorsun değil mi?

(İtibar, 31)

Hüseyin Peker (1946)

Savaş Arabası

dört atın çektiği savaş arabasıdır
bende çok terlemiş yaşam
dama taşıdır, durmadan üstüme basar
beşikte büyütülür bizden doğan çocuklar
kaç kişi okur bizden artan masalları?

ağzı açık, gözü yumuk birisin işte!
kışın, bahara el veren son günlerinde
dağ köprüleri kuruyorum aramızda
kendi kırılganlığımdan olacak
gönüllü yalnızlık cezası verdim içime

lekem var, imzalar saklanır böyle düğünlerde
tekmele şunu denir, bağlılık seviyorsan
tekmele rock'n roll prenslerini
sırtarak viyolonsel çalan biriysen tek eksiğinde

seni mutlaka çekmeceye sokmak istiyorlar
çeyiz dolu traktör yola koyuluyor bu geçmişte
tekmele cinsel gücünü, yarat yeniden
ya da yat sevdiğinle kardeşin gibi- günün birinde

(Şairin 2014'te yayımlanan "Beni Oyuna Kaldır" kitabından)

Mehmet Atilla Maraş (1949)

Sessiz Ölmeli

Ve çıkıp gelmelisin, rüyalardan, masallardan serüvenlerden
Bana beddualar etmelisin, kalbimden vurmalsın beni

Bu yalan, yanlış kuralları kim koymuş niçin koymuş demeden
Değiştirmelisin hemen, senin hissene düşenleri
Sevgine ihanet edenleri, tek tek vurmalsın meselâ
Devirmelisin kara yere, o nazik, nazenin bedenleri

Lüzumu yok olanı, tutup kolundan atmalısın kapı dışarı
Ha orada olanları, her nasılsa, ha buraya gelenleri

Yerli yerine koymalsın her bir şeyi yeniden
Çarşıları önce yıkılan, şehirleri, evleri, ev içlerini

Yapacağını yap artık görelim, boşuna ipe un serme
Deme iki de bir de ah ne yapmalı, ne etmeli

Alnından kurşunlamalı sonunda onu, beni ya seni
Bir güzel ölmeli insan, ölünce, sessiz sedasız ölmeli...

(Dil ve Edebiyat, 72)

Cumali Ünalđı Hasannebioğlu (1949)

Güvercin/Maria Magdalena

Başında!

İlk defa en öndeki dursun

En usta olan, acı

İlk defa, kendimi denediğim bir sokağın

Sonsuz birikimini vurup da duvarlara

Kalbimin

Çarpıp

Çırpınması

Soruyorum

Merhabası bir yürek suretine düşen

Çiğ damlası/hükmünce

Nicedir ölüm

Nice

Devamı Şu sorunun
Adına dünya denilen
Kilimin üzerindeki o soyut bezemeler
Nakişlar
Her biri apayrı bir hikâye anlatır ya desenler, renkler
/Dokuyandan başkasının bilmediği
Dokunurken bile sır/
Benim hâlâ vururken değil hatırlarken ağladığım
O Şeklini, Őemailini unuttuğum kuşun
/Rüyaları oğundurup binbir kez o umarsız sevdada/
Kurşun
Ahlarla, ağıtlarla
Neresine değer?

Kim daha çok sevinir
Günahı en çok kulu affettiysen eğer
:(Aslında o alaca karanlıkta
Vurulan
Kuş benim
Kurşun
Benim yüreğimde)

Dupduru bir ırmaksın o yüzden
Kendini koyvermiş dupduru bir ırmak
Yüreğim
Ne karları bekle sormak için aşkın bedelini
Ne yağmurlara sual et affetmeyi
Ko'dursun
Tüm mağazaların kuytu vitrininde
Ağlasın o kırmızı mendil
Bence yeryüzünün
Günler, geceler boyu en ücra yerinde
Hiçbir kız gelin olmasın, hiçbir oğlan güvey / iyi mi?
Olmasın

Aşk nedir ki? Karanlığa düşen ışık huzmeleri
Geometrik
Oynaşan toz bulutu
Gelecekse, varsın gelsin ölüm ile birlikte
Değilse
Bir elekte elenir gibi dünya binlerce gidip gelsin
Gidip gelsin, gidip gelsin
Erisin, erisin
Bitsin
Olmazlarda yeşeren bir kök kardelen
Günahın kıyılarında ne zaman vursa taşlara
Başını
Yüreğim, bu yüreğim, bu
Bambaharda
Bembeyaz karı delip geçen ibrişim gökkuşağı, eyvah
Hû, Dost! Elim yüreğimde
Boynum bükük
Kesik başım
Eyvallah!

Şimdi yaraşır mı yara
Yara yara dağın başına
Yara sun
Yâr'a
Yağmak için bekleyen o kapkara bulut silüetine
Varsın sel olsun aşkımin külliyyatı, geçtiği her yerde
Bir nice afat olarak derin izler bıraksın
Yaka yıka
Öle öldüre sevgilim, âh!
Yakışır!

Sen okumalısın bu şiiri
Bu, soluk soluğa imdat diyen çığlığı
Bir kitabın arasında
/ Ve belki bir kaldırım tezgâhında
Kurutulmuş bir sap dağ çiçeği/
Ey Yâr, sevdamız
Adını söylemeliyim simgesiz, yalansız
İçimden
Hangi yıl olursa olabilir bundan sonra
Göverdiğine, ben kefilim bir tohumun
Yüzyıllar sonra bile

Yer önemli mi?

Adı belki hiçbir şey, belki yalnızca bir sır
Maria Magdalena (*) desem yanlış anlaşılır

Bir çırpıda söylenecek burası
Yüksek sesle, coşkuyla
Bir kurdun nefesiyle dokunduğu gibi
İpissiz, karlı dağa

Onay ister mi aşk?

Ellerimiz putrelerde
Soğuk demirlerde, hiç kopmamak üzere
O donmuş kış günü
Çocukluğun kıyısına tutunup
Bir adım ötesi

Boşluk

Boşluk

Boşluk

Uçurum'a
Yapışıp kalmışsa.

(*) Gözyaşlarıyla yıkayıp ayaklarını İsa'nın / Mecdelli Meryem / Siler uzun saçlarıyla
07.08.2014, gece, Ataşehir/İSTANBUL

(Dil ve Edebiyat, 71)

Cahit Koytak (1949)

Terzi ırağı

'Terziler' kitabının Şairi Abdurrahman Adıyan'a

Çocukluğumda birbirinden gizemli
iki yaz tatili boyunca
birbirinden gizemli
iki ayrı ustanın dükkanında
terzi çıraklığı yaptım.

ilkinde, parmağıma bağlanmış yükskle
uyudum geceleri
ve onunla dolağtım
birkaç hafta rüyalarımda bile.

teyel sökmeyi, dikiŐ açmayı,
odun kömürüyle tü yakmayı,
mahramayla zerzevat
taşımayı öğrendim ustanın evine.

fakat elli Şu kadar yıl sonra
ancak Őimdi dűŐunuyorum da - međer
ben aslında bunların hepsinden önemlice bir Şeyi,
punteriz yapar gibi ceketin yakasına
Şiirin cismiyle, Şiirin ruhu arasına
görünmez dikiŐler atmayı
đrenmiŐim ilk ustamdan

ve gziyle le bie kol takarken
kederli türküler mırıldanan
ikinci ustamdansa
birkaç işi bir arada görmeyi:
doğlalama ney üflerken, sözgelimi,
bir yandan Giuseppe Tornatore izleyip
bir yandan da yreğimle su taŐıyıvermeyi
yeryüzünde nerede yangın varsa.

(Bir Nokta, 145)

Ebubekir Eroğlu (1950)

Derede

dereye inmeyi deniyorum usulca
pürtüklü kayadan tek ayağımı sarkıtarak
elimle destek aldığım dal eğiliyor
“bak burada hayat var!” diye ışıldayan otlar görüyorum
kaya kütesinin çatlağında
yüzü çıplak bir görüntüden ibaretti oysa
yetecek kadar bozkırdaki dağı hatırlatmaya
hayata sığınan cılız ot mu desem
ya da bir ota tutunan hayat burada
tereddüdümü gideriyor
bir adli tıp uzmanı tanımadığı adamı
buluyor ya tıpatıp birbirine benzediği halde
binlercesiyle karşılaştırdığı bir saç telinden
deneyimlerini ve sınırsız ihtimalleri yoklayarak
ölüp gitmişlerin hayatına giriyor
cüz zamalı olduğu için insan içine çıkamayan
canlı varlıklar halinde buluyor onları
bense uzmanı olmadım kuraklığı aşacağından emin
kenarında dereye sürtünen bitkilerin
onlara kafa yormadan bakıp geçtiğim için
hayat bir ot filizinde geliyor önüme

öğretiyor sonu ve başlangıcı
saklı kalıyor bu öğrenim, görmeyene
açıklamaya gerek yok, başka delile de
verde yeşil örtü üstümdeki yorgan gibi
gözlerimden başlayarak beni sarıyor
toprağa dokunabilir yakınlığına döndürüyor ufkun
gördüklerim doygunluğa erdiriyor beni
akan suyun serinliği yeniliyor
eskimiş kelimenin getiremediği merdiveni
inmemi sağlayacak görünmez merdiven
verdiği tazelikle bağışlıyor bana
eskiliği giderilmiş
yedirip içirip yenilenmiş kelimemi

zayıf görüdüğü durumda bile kararlıdır tabiat
bu haliyle yansıyor bana, misal;
sarkmış ayağıma cesaret veriyor
ürküyle bakan gözlerle kalırsa
kendine güvenle doluyor boşluk toprağa kadar
aşağıdaki boşluğu kendine güvenle dolduruyor
çözerek gözlerimi takılı kaldığı yerden
tesbit ediyor beni sınırsız güven duygusuyla
zemin eksi boşluk diyemem bu boşluğu yok saymam
henüz sallantılı iken arzum ormanda
destek aramadan edemezken tükenmemek için
ağaçlardan alınma cesareti yüklendikten başka
ve cesarettten öte bağlandığı bir şey yok iken
“ateşin başımı yakar mı”, diye diye
vereceği karardan korkan arzum benim
tutkulu bağlıluğa dönüyor, yapıştırıyor beni gördüğüme
“ey motorsuz, kürekli kayıklar
deredeki kabarcık gibi akışa eşlik ederek
sürülmenizi seyretmek zevktir kıyıdan
sorun bakalım var mı başka bir hissin sahibi olan
iskele niyetine çakılmış çıplak kazıktan
cevap olarak evcil özlemlere
halatı çözülmemişlerden olduğunuzda bile
izlenimci ressamaların fırçasından çıkmış
sonra konmuşsunuz su üstüne tual niyetine
karadaki resimden kopmadan siz, bütünleşirsiniz denizle
derenin iki yakası iki yaka olurken sayenizde
akıllı deniz canlıları gibi gidip gelen sandallar
düşündüğümünden daha canayakın kıyılar
yeteri kadar olgunlaştığı için

daldan düşmesi gibi meyvelerin, doğal görünen
insan eliyle çatılmamış tahtalarıyla kayıklar!
köprü oluyorsunuz derenin enisonu vardığı denize
en iyi cevaptır bu karşıya geçmek isteyene
ve köprünün müdavimi kayıkçılar
sallayan sizensiz karşıya geçenlerin beşliğini
bir minnetin ağırlığı olmadan
derenin akışına uysalca cevap veren küreklerle
denize çıkmaya niyet ettim işte şu an
derenin akışına uymama göz kulak olup
ne olur son vermeseniz benimle bütünleşmeye
kayık bir köprüdür suda çizgi açarak gider
çizgi uzaktaki denizi getiren
alçaktan geçen bulutlarda devam eder
kafamda kelime halinde duran kelime şekillenir
damıtılmış sudan başlayarak, temiz ve duru
ışığı eksiltmeden geçiren yağmur suyu
birleştirebilir hayal hattının başladığı yerde
iki yakasını derenin, yaptığı gibi gözümüzde
şenlenecek başka ne var dünyanın burasında
bir büyük hikâyeden çıkan haliyle bu dere
baş kişi olmuştur binlerce gelip geçenin
üstüne dokunmuş tekil hikâyede

sessiz bir dñyanız var sahilde yatan sandal gibi
ve sandalda oltayı atmış beklerkenki
dalgasız gürültüsüz
halinizle kayıkçılar
eksilme yok dilinizde, ağırlık yok
günaydın diyerek yeni baştan her görüşümde
böyle tanıyorum böyle biliyorum
kayıkçılar anlatıyor başlarından geçeni
“sessizce yatan olta gebe bırakmıştır denizi
yağmur suyunu emen toprakta olduğu gibi
çengel atmışsa bir kere imgelemimize
çözülmesi zorunludur
kürekleri salıp bekleriz kıyının az açığında
dünya dikey olmaktan çıkar, azameti eksilmez
doruklar serilmiş gibi olur enine boyuna
biz onu biliriz elbet, ama lodosun çarpa çarpa
biliriz mendirekte parçaladığı sandalı da
az şahit olmadık beklenen, şiddetli bir lodosun ardından
dışarıdaki çalkantıyla şekilden şekle girmiş
denizin yüzeyindeki hayal tuvalinde kırılmaya
sahilde, kahramanı olduğu nice maceradan kalan
düğümü çözmek için soluklandığı yer kadar
lodosun her patlayışında şahit olduk
hemen hemen bütün güzergâhını bildiğimiz sandalın
teker teker kopup çözüldükten sonra
yaralı ve uçamaz kuş kanatlarına dönmüş kürekleriyle
batmayıp su yüzünde kıyıya vuran
tahta parçalarının yüzdüğüne Salacak'ta”

bir de ziyaretçilerden dinleyelim diyorum yol üstünde yalnızlığı unutturacak ölçüde derinden gördüklerini “bir an evvel varalım dedik etrafa bakmadık aklımıza gelenleri bile orada tutmadık menzile odaklanmıştık” diyor bir ziyaretçi, donuk sesiyle üstünkörü geçiyorlar sonra, iyi bilir görünerek bildiğini anlatmakla bitmeyecek hikayelerini gelip geçenlerin sorduğu daha çok karşı yaka “zahmetini tanıdık buranın, ne varsa orada tahammülümüz yok, olanları hatırlamaya merakın hakkını vermeyenlerden değiliz, yoksa” iki yaka arasında yıkılmış yapılmış yıkılmış denizle irtibat arayan herkesin zihninde kurduğu köprü onları uzun ayrılıklara katlanır kılmış kürekli kayıklarla gelerek sizi karşıya geçireceğim istediğinizi şekilde göstereceğim onun gerçeğini size gerçek olan karşı kıyıdır, mecazdır gerçek bildiğinizse sizi bu mecaza davet edeceğim uzaktan bakıldığında hayata dolu vahaya benzeyen parıltılı bir bataklıkta son bulmayıp büyük dönüşümlerin engin alanı derin yatağı denize varan derenin güzergâhında

mecazdan gerçeğe yol bulmada
bahçe duvarını aştığımızdaki gibi bir sıçrayışla
cesaretimi bir de sizinle deneyeceğim
güzelliği fark edenin fark ettiği saatte çarpıldığı
iki yakadaki yapraklardan gelen
tasavvur eder etmez geçmiş olacağınız köprüden
köprü diyorum işte kayıklar, gerçek
omuz veriyorlar derenin iki yakasında
merakının hakkını vermeye azmetmiş olanın
gücü ne olabilir ki karşı yakanın çağrısından başka
kemirmeden geçtiği yerlerine hayat veren dereye ortak çıkarak
kuşların gittiği yöne gidiyorlar
artlarından koşacağım yüksek dalları takip ederek
ağaç altlarında kalamam kuytu yerlere basmak zor
yağmur suyunu içe içe şişmiş yapraktan geçilmiyor
yerde toprağı talan ederken küçük canlılar
kuşlar çağırıyor yukarıdan uyuyorum onların çağrısına
dineliş tam odaklanarak baktığım an
evvelden beni bekliyor gibi duruyor daldaki kuş
şükür ki karşılıyor beni, orman kuşları,
simurg'un, adı ile bir araya getiremediğim hemcinsleri

alüvyon halinde taşımaya nezaret etmişler
büyük dönüşüm zamanlarını zorbela aşarak
derenin yatağında sakladığı, tarihi şehre ait bilgileri
dere bir yoleri, tarih onun makamdan makama geçişi
kısa süren ılık mevsim ve kutlamasıyla erkenci
baharın sevinciyle dolan Norveçlilerin
vakit kaçmasın diye titizlenmesi gibi
bu ölçüde yakınımaya gelen kuşların
simurg'u sorabilseydim bilip de dillerini
dememle beni derenin rengine boyaması bir olan temenni
tazelik veriyor kelimelerimin nakşına
misli olmayan bir doygunluk buluyorum
yatışmaya fırsat bulamamış bağlılığında

(Kitaplık, 171)

İzzet Yasar (1951)

Vive l'amour

ey hastaneler havalimanları bekleme salonları
farklılıkları bünyesinde barındıran demokrasi tapınakları
içlerinizde ne kadar çok ruh var
nasıl da bir makina tarafından çağırılmaya hazırlar
keşifler ve icatlar tarihini merakla okuyan çocuklar
meşhur olan fakir çocukları da mutlaka okurlar
ah kızkardeşim dünyada her saniye kaç kürtaj
kaç sünnet kaç kurban kaç body to body massage
emlakçı kız o filmin sonunda kaç dakika ağlamıştı
ne kadar az gösterici ne kadar çok seyirci var
kimi inanır törenlerin mucize kapıları açtığına
kimi inanır tarihin şaşmaz bir akışla aktığına
hayatta vezin kafiye ne arar
bak işte ali ve lale ne mutlu sevgililerdi
o yengeç sonunda aliye de lalesinden ayırmayı becerdi
ama küçük umut kuvözde haftalarca direndi
bütün köy yaramazlıklarından yaka silkiyor şimdi
ey hastaneler havalimanları bekleme salonları
söyleyin kusursuz kim var

(Yasak Meyve, 68)

Enis Batur (1952)

Yanık

Masa, sonra, temizlenmemeli —
Behçet beyin sesiyle kurduğum mısra
ister dilek kipinde duyulsun ister
buyruk kipi arasında altında ve üstünde,
bir belgesel izliyordum, gördüm:
Öldüğü gibi, olduğu gibi bırakmışlar
Cocteau'nun son yazı masasını,
hiçbir şeyi oynatmamışlar yerinden.

Böylece dondurulsun zaman, hayır,
tasam, dönecek değilim ki bıraktığım
yerden yeniden başlamayı ummak olsun.
Boşaltılabilir masam, pekâlâ toplanabilir
üstündekiler de, tıkabasa çekmeceler de,
tek tenine dokunulmasın: Kalsın arkamda
izler, mürekkep lekeleri, sıcak kahvenin
doldurduğu bir fincanın altından belirmiş
inatçı halka, en çok da şu küçümen sarı
kahverengi noktalar – sigara yanıkları:
Benim dalgınlığımla yanmışsa masam,
bilinsin sol elimdeki ateş sağ elimin aynası.

(*Granada*, 8-9)

Turan Koç (1952)

Artış

şimdi engellerden geçmem, burgaçlardan çıkmam mı gerekli
şimdi bir tayf gibi silip iğvalardan gözlerimi

şimdi yedi kat indiğim kendime şu dar akşamda
şimdi bir bir döküp ortaya artıları, eksileri

değil mi ki toydum, açıldım, zar-zor yetiştim ikindilere
değil mi ki sarptım, silktim attım sıkları seyreklerle benzetmeleri

aldandım, resim çektirdim açıklarda şu küçük emanet adına
nelere kapılmadım sırf bu yüzden ve nelerden vazgeçmedim ki

az kalmadım hani caddelerde vardır diye hayatın yedeği
az sürmedim izini ilgilerimin katıp önüme hayretimi

biz ki çağrılırız hani bir yerlerden; çâkerdim, çağrıldım
çağrıldım, açıldım; çağrıldım, acındım eme eme vakitleri

gün oldu ayla seviştım geceleri, başaklar olgunlaştı yanımda
gün oldu kan gördüm, söz aldım tam ortasında şehrin
gerip sesime kendimi

kapıldım, kanadım; kapandım, aktım;
acı acı esti içimde mutluluk rüzgârı
ama hiç düşmedi, şükür, ağızımdan hayatın o aydınlık şekeri

öylece doldu, boşaldı limanlar önümde
her şey kendisi olup dururken
her şey kendisi olup dururken ah kalbim, ah kalbimin alâmeti

(*İtibar*, 29)

Ali Günvar (1952)

Francisco Sanchez Gomez'e Sone

ağır ahşap kapı aralığından,
uykusu kaçmış bir rumba
dökülür sokağa çiçekli notalarla...

tül hafifliğiyle perdeler
üzerinde gezinen parmaklar
iner sessizliğe dolunay geceleri

şimdi belirsiz köşelerinde
algeciras'ın, her çocuk
bir paco de lucia'dır.

kuşkulu gözlerle bakar
sisleri arasından geçmiş âfâkın.
bir nağme ışıltısı... entre dos aguas...

tumturaklı akdeniz kıvraklığı
tutuşturur tuzlu tellerin melodilerini.

(Mühür, 52)

Arif Ay (1953)

Kahire Konuşuyor

Ben Kahire
aldanmış ve aldatılmış şehir
Nil'in kabarması gibi kabarır kahrım
Kahire'yim de ondan farelerin cirit attığı
kilerlerim boş kurudu ambarlarım
kabuk bağlamış çibanımdır piramitler
krallarla anılmaktan gurur duyduğum sanılmasın
Nil'de salman sal kadar saadet muştulayan ben
kalbimi kavurup geçen çöl rüzgarıyla bedbin
kölelerin teriyle lime lime yataklara döndüm

izbe sokakların ruhuma dahil ettiği humma
sarsar beni Mısır'ı-kadime kahinleriyle
yanı başımda zarafet timsali İskenderiye
örümcek bağlamış ehram
mumyasını gezdirir hala Firavun
rivayet edilir ki
kan akmıştır çeşmelerimden
kan her yerde ve Nil kandandır
felaket toprağın her yerindedir
yine rivayet edilir ki
kurbağalar sivrisinekler vesair böcekler
istila etmiştir Firavun'a karşı

inat etmiştir Firavun
sürüleri telef edilmiş
çıban kesmiştir büyücülerini
dolu biçmiştir ekinleri
çekirgeler sarmıştır her yanı
çocuklar dökülmüştür sapır sapır
ve karanlık çökmüştür
Musa Firavun mücadelesi sürüp gitmiştir

ta ki Kızıldeniz ortasından yarılincaya değin
güneş İbranilere doğmuş
hayat yalnız onların olmuştur
Asâ ki yerle gök arası radar
hakikat rivayet
rivayet hakikat kadar

Osmanlının kırılan kavalıyım
Kavalalı'nın elinde
ne paşababalar gürdüm ciğerlerimden kan içen
sürgünler ülkesiyim haraç mezat mirastan
payıma geniş getiren develerden gayrı ne kaldı
Nil' in bereketi evde kalmış kız memesi gibi kurudu
âlimliğime söz söyletmem ha
bu yüzden kötü bir babayım
oğullarım berduş kızlarım evde kalmış
mürüvvetini görmedim ne evlad ü iyâlin ne de tarihin
papirüslere geçirilen şan şöhret masalları
yazısı silinmiş mezar taşları
hayallerime kalın duvarlar ördü

Eyyub'un gözyaşları sulasa da dipsiz çölü
aşkın da zindanıym ben
ellerimi kesen Züleyha'nın bıçağı olmasa da
ben ellerimi kesmeye devam edeceğim hâlâ
Yusuf'un kuyusundan fişkırان petrol
plastik elmalara dönüşürken
Yusuf'u bekleyedursun zaman
ey kardeşim Bağdat
sana içimi dökmekten başka
bir şey gelmiyor elimden
oğullarım berduş
kızlarım evde kalmış

(Edep, 51)

Mustafa Özçelik (1954)

Cüz

Sen bir avcı olup çıkınca dağlarım
İçimde bir ceylan daha vurulur ki
Gözleri hep şehlâdır
Kayaları yumuşatır içinin merhamet sesleri
Bütün şehir uykudadır bu yüzden ağlayışım
Evvvel zaman içinde
Bir destan gibi anlatılır çocuklara

Yanlıı bir baharda çiçek açmak olur hayat
Sevmenin kutsal kelimeleri
Çıkarılır kitaplardan
Şehrin hâkimi bir başka vadiye götürür sizi
Serseri bir taş incitir güzelliğini
Kanayan yerleriniz için yağmur arar
Varırsınız dağlara

Oysa dağlar da yalnızlığı yaşar
Denizleri düşünüp
Efkârlarılar kendilerine göre
Gül türküleri duymadan büyüyen muhacir kuşların
Alınyazılarını
Kelebeklerin kanadında taşıyıp
Dağlardan denizlerle bakarsınız
Sevdakar bir martının kanatlarından
Bir iz düşerken sulara ağlar
Ağlarsınız

Karanlıktır zindan
Kuyu ki çıkışı yoktur
Sulara vurmaktadır ayın şakıması
Mehlika'nın yüzü
Şairiniz Fuzuli şimdi
Kılıcınız ki gül desenli
Yaralarınızda şiir merhemi
Aynalara bakar
Çilenin saçlarını tararsınız
Gökten bir sofraya iner dervişlerin önüne
Söz Yunus'tadır ve çözülmüştür sır

Ferhat hangi dağı kazmadadır ki
Kanayan elleriniz
Bitmemiş çilenizi güllere taşır
Çiçekçi kadınlar Şirin'den habersiz
Hesaplar yapar
Siz hepsini yanlış çıkarırsınız
İhtiyar ağaçların yüzlerinde şu hikmet levhası:
"Kederden kaçılır, kaderden kaçılmaz."

Yüzü solgunsa eğer sevdaların içinizde
Artık ona yetecek ırmaklar vardır
Böylece yorumlanır hayat
Yorumlanır suret ışık ve ayna
Kerem'in alevinde kül olurken kelimeler
Denize karşı durup
Bütün ışıkları yakabilirsiniz sevimli bir karanlığa inat

(Dil ve Edebiyat, 69)

A. Vahap Akbaş (1954-2014)

İñşirah

Zorlarla sınanmaktayım
Belim bükük

Hey kalbim / hüzünbaz kalbim
Niyazım, içimdeki büyük umudu
Hep diri tutana değil midir
Öyleyse neden
Beyhude yere böyle daralmaktasın

Ve / ey zorluğun içindeki kolaylık
Seni muştulayanadır yönelişim
Gecelerin derinliği kandillerin hüznü
Fecrin dingin yüzü tanığımdır
Belki yetersiz ama şeksiz şüphesiz
Seni muştulayanadır yönelişim

Bir nar aldım şiir çıktı içinden
Bu çok doğal dedi ustam
Her narın içinde bir şiir var

Bir şiir yaptım: la'l
İçinde zara bürünmüş
Yangınlar var

Şiirini İñşirah adlı toplu şiirler kitabımdan aldığımız şairimizi rahmetle anıyoruz.

Osman Serhat (1955)

Yeniden Diriliş

Sevil Avşar'a

Şikago'da gangster mi idik biz seninle
Bonnie ve Clyde filmi hatırlarsın
Yoksa 917 devrimde Jivago'yu mu yaşadık
Belki de yakılan Yahudilerden ikisiydik
Hitler'in küllerinden hiçbir anka doğmadı
Bize sinema ile yanlış bir tarih giydirdiler
Mustafa Kemal'i ve İnce Memed'i kim oynadı
Eh işte
Ama babannem nerde üzerlik yakardı
Babam garip Güngör
Ya da senin baban Kada Salih
Karaköyde balık satarken
Ama yine de seninle karşı bir kış günü
Bir troykada olmak isterdim
İlle de Patetik Senfoni
Ezeli ve ebedi ruhumuza kerterizler bulamıyoruz
Kimse hatırlamıyor kim olduğunu
Ve yenilip ve sen yenilip
Birbirimizin elini tutuyoruz

(Varlık, 1280)

Murathan Mungan (1955)

Arzunun ve Bilginin Alacakaranlığı

kendi başına arzu duyamayan
bir ben'in
merkezkaç hareketinden
bir yere uzaklaşamaz
her vaat ötekinin hakikati
olmaya devam ederken

salınımın tutsaklığının
acımasız geometrisi
kim kurtarabilir alacakaranlığını
gereği yerine getirilemeyen simetrisinin kudretinden
başkaları tarafından arzulanan nesnelere
kendisi için arzulaştırarak
kim çözebilir ben'ini
varolmanın denkleminde

gerçeği güne ağır gelen metafor
sarp bilgi

bırak bunları
hadi sinemaya gidelim
biliyorum daha vakit var,
hem bunlar için daha erken

(Varlık, 1280)

Haydar Ergülen (1956)

Üç Uzun Şiir

İt

Köpeğin içinde bir ev havlıyor
kapısını açan yok!

Acı

Komşusunun güneşinde acılarını kurutmak,
şiir böyle bir şey.

At

At ölür
rüzgârıyla gömülür.

(Mühür, 54)

Bünyamin Durali (1959)

Şiirin Ömrü

acılar benden uzun
ağtlar benden derin
serpilemem doğa'nın en coşumcu ânında
koklamaya bir gülü mecalim yetmez
sadece battığını bilirim güneşin

ay çıkar yorulurum
ayrılıktan kahrolurum

katlanılmaz buldum ya ben bu dünyayı
kesin bir şey öğrendim
ey sürekli yenilenler!
ihanetin ömründen daha kısaymış
şiirin ömrü

ay kaçır daralırım
ağlamaktan kırılırım
bünyamin durali

(Bir Nokta, 152)

Ali Ural (1959)

Bir Ağıtı Şarkı Sanıp Oynamak

kolları külçe eden şarap değil
kaldıramaz havaya kadeh değil
mezarda oynayan dudağa kanma
ağıtta oynayan, şarkı değil ey

hadi bağır kırk yerinden vursunlar yankıya dek
hadi bağır kırk kuyudan su yerine ses çıksın
hey heeeeeey yine de hey hey
eğri kılıç kında kıvrınmaktadır
benden selam söyle be me sekreterine

yaslandı çıkıp yaslanılacak dağlar
okla kırdı bizi kalkansız koyanlar
ağulayıp şarkımızı oynayanlar
er meydanıdır âlem dans pisti değil

ay yandı koroğlu güneş tutuldu
kılıçlar parladı nefes tutuldu
Mevla'nın aşkıyla külü üflerken
söndü kâfir çatal yollar tutuldu

devran geç döner koç yiğitler boyanır
koroğlu'nun çocukları açar Őafakla
kollarda dövme değil zincirli topuz
kâinat dalgaları alınlarda hey

kazanlarda adam kanı kaynıyor
duman yıldızları siliyor bir bir
çokça öldük diye bittik sananlar
çoğala çoğala ardındayız hey

hadi bağır kırk yerinden vursunlar yankıya dek
hadi bağır kırk kuyudan su yerine ses çıksın
hey heeeeeey yine de hey hey

(*Karabatak*, 16)

Ömer Aksay (1961)

Ocakta Panik

Kan basıncımdaki değişkenliğin nedeni madende ölenler ölmeseydiler kurtulacaklar mıydı acaba? Ölümünden ölüm teknisyenin elinden onları kurtarabilmek için beş ölüm günü bile yetmedi. Kurtarmak mı yapılacak en son işten onları, kurtulmak mı daha zor mücevherat sandığımız teferruatından geçimsiz ömrün bir işçi, kurtulan bir işçi: bu, yapılacak en son iş diyordu, bu: ocakta çalışmak ve recepte ölmek yapılacak ilk iş hangisi ola ki, herkes perperişan kimler kurtulmuş en son işi yapmaktan hayat mı, ölüm mü, hangi bileti seçersem kurtuluş? Ha yerin üstü. ha yerin dibi Son Durak Aya Dimitri Kilisesi: Tatavla. Bunların işçiye ne faydası dokunur, önüne sersem? Nasıl olursa olsun, maden ocağına iniyor ölüm meleği kütle hâlinde kömür meteor tozu yapışkan toz terini siyah mendiline siliyor ölüm meleği beyaz bir sim beyaz altın yıldızla karbonmonoksit birbirine karışıyor ölümün meleği kurtarıcı olarak orada insanları kömür tozundan arındırmak için ocakta ancak DUA testiyle kimlik tespiti yapılabiliyor hepsinin uzantıları var ekleri dışarıda bekleyen eklentileri kurtulamıyor bir türlü şimdilik onları melek ihmal ediyor. Facia diyor televizyon, maden faciası

nasıl bir facia, neye göre facia
karbonmonoksitle ne ilgisi var meleğin
ne ilgisi var işçinin ölüm madeniyle
bir şeyi ihbar ediyor ölüm meleği, acaba neyi
kime, ne kadar
bin beş yüz te le'ye ne kadar
karbonmonoksit alınabilirse o kadar
çocuk genç yaşlı düğün ekmek okul çanta baret
çizme beyaz eşya siyah gelinlik
işverenden karbonmonoksit
ocaktan en son kurtarılan üç yüz birinci işçinin
ölü bedeni bir muska patrondan
ruhuna melekten başka sahip çıkan yok
işçinin ruhunu kurtaran ölüm meleği
porto şarabının kavissiz oluşuna dair
hiçbir açıklama getirmiyor bize
onu sadece sezgilerimizle biliyoruz
henüz kömürleşmemiş dimağımızın
üzerindeki sezgi alıcılarıyla, kaldıysa eğer
biz kurtulmayı bekleyenler.
Ölüler yağmur duasına çıkıyor, bu bir metafor değil mi?
Kan basıncımda statik ortama bağlı bir kalınlaşma
bilinci bunaltan kapalı havayla
temasımı kesiyorum, dua eden ellerim, o anda
durum geçici olarak düzeliyor.

Ölüler gibi saydam karakterde değiliz, arınmıyoruz
ölülerden daha mat engelleyici bir kabuk üstümüzde
biz kurtulmayı bekleyenler.

(*Türk Dili*, 750)

Hüseyin Alemdar (1962)

Yedi Şifalı Taş

01/Sabır Taşı

Her taş bir gün çürür ve çatlar...
kaç şiirim kaç kitabım var
hepsi birer sabır taşı
çat la dı!

2/ Yılan Taşı

Boşluk kardeş! Seni yılan beni hayat sokmuş
en güçlü panzehir
en güçlü sil) (âh paranoya!..
bil istedim.

3/ Yalnızlık Taşı

Sesimi bir dağ zannettim suyu geç beni kurula!

4/ Ahenk Taşı

Ölümü nasıl becerdin söyle Zülâl!

5/ Şiir Taşı

Kabul et;

şair kan imge, ölümsüzlüğe...

6/ Elem Taşı

Kendini bir taşla nikâhla ölüm hem âh hem nikâh!

7/ Zebercet

Ah! Her şeyi öldür de mahşeri yaşat Zülâl..

Zebercet ki aşkı odalara susmanın

boşluk taşı

modern matematik, şık metafizik!

(Eliz, 70)

Hüseyin Atlansoy (1962)

Duvar

Bir farenin karekökünü alamazsınız
Çarpsanız da kendisiyle olamaz o artık bir fare
Atılanın steplerinde koşturamaz atınızı
Ancak diş ağrınızdaki küf beylik hayali

Göz kapaklarınız bir uykuyu özler kabul
Ne çok freud var değil mi bu kadar az rüyaya
Azaltırsınız sürekli kendinizi – sanki
Kendilik azaltılabilirmiş gibi

Dışarda kar sesi ve soğuk
Buğday tanelerini serpseydik dağlara
Kapılarımız gıcırdaydı dişlerimiz gibi açılmamaktan
Yeryüzünde bir kaplan olmaktan

Tekrar etmek pahasına bahadırları – duvara çarpar
Bir farenin karekökünü alamazsınız

(İtibar, 39)

Müştehir Karakaya (1962)

Güz Nevrotik Vakadır Gamzelerine

bana rengini göster
sana bin dereden sesleneyim
ve okşa bir kedi tüyünü okşadığın gibi
yücelt ve kanırt
dimağıma bırakılmış acıyı
gel ve şımart

şişemde yarım kalan zehiri kır
uysal bir kedi ol
uyut içimde uyumayan sancıyı

benim öyle histerik kahkahamı koyver gitsin
çapulcular götürdüyse götürmüştür
ruhum bir annenin şehla gözüdür
gamzelerine dört yapraklı bin yonca
saçlarına bir vatanın kır çiçeklerini sür
ayıkken adımın baş harfleri okunur
sarhoş bir teli bin yıldıza bedel
aym düzlükte koşturur

ah benim ahlar düşen
ellerimin çıbanı
şimdi nevroitik gülüşlerimi saklasan
on yıl aynı acının peşinde koşmayı bırakırım
bir rüzgar dadanmış sarı gazellere
şimdi tarumar
şimdi ayın şavkı yok gümüş pencerelerde

üçtüm dörde çıktı merdiven
ikisi kırık, biri bir çelikle bağladı mevsimi
ona dönsem yanarım
korkum ahımdan büyük
belki sen bu cürmümü bağışlayasın
lambamı yaksan elinin yanmasından korkarım
ah kedim benim
gözlerimdeki yaş bir bağı yeşertebilir
ya da bir sel bırakır ağrıyan yüreklerimize
cirmalarsan elimi kan akmayabilir
her gün bir yerimi kanatıp durmaktan

bir bahar daha gelir mi senle
oturduğumuz bu yıkıntı viranelerde

(Dil ve Edebiyat, 69)

Mehmet Narlı (1963)

Kanama

Kitabın ortasındaydım
Sana düştüğüm zaman
Döndüm en dar yerinde dünyanın
Yürüdüm iki bıçak arasında

Gözler kitap kırığı
Zehirle çalkalanmış ağız
Yırtılmış kulak sessizliğinle
Günü az
gecesi çok
kanama

yıkılmazmış
kader boyunca toprağa uzanan
yanmazmış
dilin üstünde ateş olan
ben ey nesli tükenmiş insanlığın veledi
neyini geri almadın ki? kârdasın
her çırpınış senin dudağından çıkan
bir ahın kefareti
düştüğünde ayaklarına düşen taş ağlar
utanır cürmünden üzerine salınan gölge
söyle! damarlarından akan kanla yazdığın
her şiir bir fermanın ebedi
edebi ücreti değil de nedir?
adımını at da karşılaş kendi yüzünle
sen haylaz bir sevgilinin
ömründen çaldığını zaten bilensin
bil ki yazan nedir, okuyan ne?
kendinle geldiğinde yüzyüze
ruh nedir? cesedin ücreti ne?

(Türk Dili, 750)

Mürsel Sönmez (1963)

Sesin Evim

ne kadar da berrak!
sesinde görünüyor yüzün

sırlar mahzeninden sızar
ağzından dökülen her ses
bir şarap damlasıdır

birden kuşlar havalanır ağaçlardan
kanat seslerine karışır sesinin çağıltısı
bir şiire ya da türküye başlamışsındır parkta

iç odadan sesinin gölgesi süzülür
dilene kanatan bir dize takılmıştır
iner şimdi karanlık, eşyaların üstüne
sesin hüznün evinde karar kılmıştır

puslu denizlerimizde
deniz feneridir sesin
yaklaşan sabah belki de

dalgalanan bayrak sesin
aşkın özgür ülkesinde

(Bir Nokta, 146)

Süleyman Çelik (1963)

Allah'ım Ne Kadar da Canlı Bu Ölüler

Allah'ım,
ne kadar da masum bu ölüler, mezarlarda böyle
dingin ve sessizler, hiç kalkmayacakmış gibi
unutma beni,
dercesine bakan gözlerini görmesem, geçip gideceğim
avuçlarımdan şırl şırl
serin sular dökerekten.

Ne taşlılar bu kuşlar
servilerden servilere, kımıl kımıl eserken rüzgâr
uzun gölgelerin altında açan rengarenk çiçeklere
söyleşip dururlar biteviye
hayat dolu, bilinmez bir dilin ahengiyle.

Allah'ım
ne kadar da canlı bu ölüler,
aramızdalar şimdi; elleri ellerimizde,
selam alıp selam verirler
omuz başlarında durup,
esenlikler dileriz kendilerine.

(Bir Nokta, 148)

Ali K. Metin (1964)

Rövanş

anayasayı anlaşılmamakta zorlanıyorum
olacak şey gibi değil
türkiye'yi rövanşımız ucuna yapıp paketlemişler
kuşbakanlar sanıldığı kadar kimseler varsa

işsizlikte bence şimdilik iş yok
içinde bit yeniği olmayabilir iki gözümüz malum
halka yan bakanların diyeceği günler hayalimiz olabilir
ama anlaştırmakta el ayağım titriyor özür
devrim hakkında diyeceklerimi bilmemekten geliyorum
anlaşılmaktan istemekten şimdilik yokum

büyük hayalleri oturup yani kurmasak mı
halkın saatini paket paket uykudan uyandırsak
bak işte hiç emin değilim burası
epey su götürür karnımıza epey hala derrida
kaçıyor çünkü

şeytanın bacağını kırmak için eğer yine de
büyük saatlere kaçaklar yapılabilir
kaçak elektrik kullanmak şartlar gereğiyse kanımca caizdir
hayır sandıklarımızda saklı gizli teşrifat
şer sandıklarımızda mor zembereğin olmadığını ne bilelim
paniği saymayın derin atakta hemhal grşgelelim
ilerde şimdiden bir işsizlik cenneti hayal ediyor dahi olabilirim

kaydırak günlerim geçti geldi halbuki işte
rvanştan yağma yok geçmem
deli miyim ki lili'den vazgeçip gitmem
anlaşılmakta kendimi çok zorlatıyorum dünyayı sol şeride
doğru ne demekse evet
anayasayı medet umabilirim ne vakit hatta karıştırap
ellemekten
kime kimbilir söylüyorum bakalım bir yeri mi değil mi
komünizme yüreğimi yapıyorsanız değil
atlarımı bakarsın allah'ın emriyle kolaylığına veririm

feleğin tekerine omak sokacak kadar kimse burayı mit
ediyorum
aslın varsa görüşürüz sevgilim

(Şairin "Rövanş" adlı kitabından)

Erkan Kara (1964)

Fısılda Duası

sonsuz aşkı yaşayacak ateşi bulamadık hâlâ;
yüreğimizde gelip-geçici küllerden hep, bir sevda

bunun için. bir kalbe misafir olmadan önce,
mucizelere açık olan o kalbini sen yeniden kur;

kur ve bekle, çıkıp toplaması için sevgilinin,
bu sonlu yeryüzüne bütün gün fısılda duası:

aşka değil, aşkın içine büründüğü kalbe, sonsuzluğu
yaşatacak o sevgili, yavaş yavaş gelecektir.

(*Yedi İklim*, 295)

Mustafa Aydoğan (1964)

Eşyaya Övgü

Sevincin ılık bekçileri!
Ey eşyalar!
Övgüler yumuşak gölgenize!

Övgüler size!
Bıraktığı gibi durursunuz ellerimin
Sıcak gölgenizde yavrucuğum düşleriyle oynar

Hep sizinleyim
Aranızdayım size öyküen bir bedenle
Renkler içinde duruyorsunuz
Emniyetli ve kaskıvrak
Perdeli sesinize uzağım ama...
Biçimli sokulganlığınızı
Taşıyacağım çocuklarıma
Onlar da övecekler sizi
Uzayıp giden boşlukların huzurunda.

Canlı, temiz bir kanla
Oynuyor kaslarınız

Ey eşyalar!
Kusursuz gök altında
Okşuyor dokunuşların nemli uçları
Kenarlarınızı

Övgüler aylı gecelere!
Isıtıyor temiz varlığını.
Sizin olacağım bir gün ben de.
Gökyüzünün titrek ışıkları altında
Sizin gibi uzanacağım.
Toprağın tüylü odacığına kapanacağım sizin gibi.
Ama bana soracaklar!
Övgüler işte bunun için size!

Övgüler size!
Tırnaklarımla biriktirdiğim, yıllarca...
Ağzınızı göremiyorum
Tülün gerisinde bir şey kımıldıyor
Bana izin verdiğiniz vakitler adına
Öveceğim sizi
Ağzınızı öveceğim
Öğütlenmiş bir söz ucundan sarkıyorsunuz kulağıma

Övgüler insana!
Derin kucaklar taşıyan koynunda
Saçlarıyla oynayan
Karşılışır eşyayla ilkin gözler sayesinde
Sıcak yuvasında parlak ve yüzü oymuş
İki dost gibi, boğan bir ırmakta karşılaşan,
Alır kor kıyıya biri diğerini
Ve adres sormazlar ayrılık vaktinde
Anlar ve götürürler yanlarında birbirinin yüzlerini

Övgüler, çekip giden insana!
Övgüler, adını bir daha anmadığı ilişkiye!
Yavrularıma dik durmalarını öğütleyeceğim
Bu iki hür dostun yanında

Övgüler size!
Pişmiş ekmeğe sıcaklığını veren.
Üşüyen tene nefesini üfleyen.
Övgüler size!
Kapılar, kapıların ardındakiler..
Binalar, şehirler..
Ey bilge eşya!

(Edebiyat Ortamı, 41)

Yücel Kayıran (1964)

Son Akşam Yemeği

beni hikâyenin dışında bıraktın
bir kalbin vicdanına., tahılın gıdasına..
ellerim var sanıyordum., sınırlarım var..
kelam daha güçlü gövdemin doğasından..
ama çocukluk ne kadar uzun sürdü

ben değildim., bende tesis edilen.. el değildim
gittiğın yere gelebilir değil., gün değil,
hilal gibiydi yüzüm., cümleden düşen kelime
suyun dibinden bana bakıyor gibiydi
babamın etinden bir parça içimde nasıl büyüdü

yer yoksa yukarı da yok., her yön bir uçurum..
sırlar korunuyor iken zemindi varlığın dibi
bir diktatörün dönemine geldik
gövdemizin içinden benzimize çıkmak
sokağa çıkma yasağını ihlal ediyor gibiydi..

yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür.. değildi
değildi bir orman gibi kardeşesine..
kardeşlik bitmeyen fedakârlıktan bir yük
yaşamak ise., giysinin içinde gizlenmek gibi..
giysinin dikildiği ip yenilgiden sökölü

bir taht var içimde.. talibi yok
din günü gibiydi gün.. yağmur yağacak sandım..
yitirdim kelamı.. hafıza nasıl dağıldı buluta
biri el ediyor gibiydi yemeğimiz son akşam
sarıldım.. öperek ele verdim babamı..

(Varlık, 1280)

Hüseyin Akın (1965)

Son/Uç İlahisi

Meyil verecek değilim bir kula
Kulu çarmıha gerecek değilim
Sen benim tanrısın dünya ahiret
Önümden çekilme nolur göreyim
Uzağı sensiz göreceğim değilim

Bir okul yaptırdım adına bir oğul
Tanrım seni tanırım, budur ispatı
Kalkmadan yerimden “âmin” deyişim
Ve herkes kalabalık ve herkes çoğul
Yerini bilip de söylemeyişim

Karşıdan karşıya geçerken anladım
Aşk da yasalara tabidir, ölüm de
Yanlış yazılmış bir dilekçede adım
“İntihar” diye geçmiş kayıtlara
Biliyorum daha çok yol var önümde

Yine de sökemez alın yazısını
Hayat hiç durmadan resim yapar
Bir leke düşürür tuvaline
Kanatıp da aşkın kırmızısını
Besmeleye bakarak isim yapar

Meyledecek değilim paraya pula
Kalbimi bir pula gömecek değilim
Yaşamak hoşuma gidiyor bazen
Hani şöyle yan yana iki kişi
Tanrım, varsın ya, ben ölecek değilim

(Karabatak, 15)

Seyfettin Ünlü (1965)

Tahta At

Eski taşlar eskide kaldı geçmişe bakıp
Tahta atlarla gezindi eskiyen çocukluğumuz

Bilmezdik niye ağlardı içe kapanan ihtiyarlar
Göge benzer konuşurken hatıralarda
Hafız Sami diye kırıldı taş plaktan zamanlar
Bu bizim yaşadığımız günler miydi ya neydi
Tanıdık mahlukatın sesini rüzgarla beraber
Karıncanın kumdan dünyasını duydukça
Allah kapılar açtı yüreğimize birdenbire
Yürüdükçe sırrını ele vermeyen günlere

/Araya giren uğultu:

Biz de bakalım
Sözümüz parlasın
Siz de bakınca
Unuttuğunuz kaldıysa
Onlar neden baksın
Yanılgılar boyu
Baktılar mı şunlar
Her ne geçtiyse ufkunuzdan
Bir tarafta güller bir tarafta dikenler/

Oysa yaşanan aynı hayatmış bir gölgenin içinde
Bir gölgenin içinde küçülmüş dünya
Bilenler böyle unutmmuş toprağın sırrını
Usanmadan dokudukça o çocukluk kumaşını
Yüzlerini saklayıp en çok baktıkları aynada
Gündelik telaşların koşuşturmasında
Her şey uçar gidermiş uçurtmalar gibi

Eski taşlar eskide kaldı tahta atlarla
Geçmişe bakıp gezindi eskiyen çocukluğumuz

(Yedi İklim, 294)

Hicabi Kırlangıç (1966)

Beklenmedik Bir Haberdir

Beklenmedik bir haberdir
Açması şehirde gelinciklerin
Kaplayan hüzündür bahçeleri
Bahçelere açılrsa da bir şehrin kapısı
Sizi karşılayan en çok
Yenik ordulardan gelen
Yanık kokusu
Ve vitrinlerin zırhlarından damlayan
Kılıç yarası

Şehrin fethi
Harcıâlem bahçelerde son bulur
Kuşların bile yemeye çekindiği
Beyhude meyvelerin
Bezgin bakışıyla dolu bahçeler

Salınır bütün günler salıncaklarda
Çarşambayı perşembeye bağlayan
Gecelerin yerinde yeller eser
Kimselerden hesap sormaz anneler
Göz nurları filizlenmeyi
Hangi toprakta bekler
Ve gelincik olmayı
Atsız pullukların sürdüğü meydanlarda

(*Türk Dili*, 750)

Süleyman Çobanoğlu (1967)

Bir Ki Üç

Son bir kuvvet bulacağım kendimde son bir güç gerip
bacaklarımı uçurumda bir ki üç

ilk göle atlar gibi devrilir gibi kara
ağzım dopdolu şiir yüreğimde bir yara

sinmiş kokularından yunup beşeriyetin
göğsü ufka uzanmış alnı tunç yüzü metin

sökülmez boyasıyla Hak Tâlânın müzeyyen
söz etmiş bir şairi öldürmez öldürmeyen

ilk göle atlar gibiiğde kokan bir göle
yaşamaktan ne varsa gelsin benimle bile

kalbime değen her şey pençe pençe kök kök
tansık yağmur rahim toprak babaç gök

aynada görünmeyen ışık değmeyen yanım
akar dere durgun su ağıp topladıklarım

ilk göle koşar gibi soluğumu duyarak
bir hayırlı gidiş ve behemehâl sağ ayak

ürkermiş gibi dünya fısıltıyla yürüsem
gülsem ilk yaşım gibi kendi kendime desem

bugün artık âzadsın kalbin her lekesinden
tek iyiler tard olmaz çocukluk ülkesinden

dünyanın bu huzursuz uykusuna sabır et
elinde tek gidişe kestirdiğin bir bilet

sonra uyu ve de ki bu öksüzün günüdür
bu köpüren şarkıya, verdiğin sese şükür

(İtibar, 31)

A. Galip (1968)

Dipsiz Girdap

Sanılır ki
Bilmeden yanlışa düşer insan
Cahil ya da bilge nasıl aynı kuyuda eyleşir
Öç peşinde mi koşar susku ve haykırış
Yollar çatal çatal tercihler sınırsız
Dinmeyen sancılar gizli yürekte
Adım başı muamma sabır ve kahır
işte gidiyorsun
Sevildiğini bilmediğin için değil
Anlaşılmasın diye batın ve zahir
Merhem sende kalsın yara benim

Sanılır ki
Susmak teslimiyettir ömrün dipsiz girdabında
Med ve cezir halinde derinden yükseliyor öfke ve panik
Namluda bekleyen kurşun tedirgin
Dile gelen söz üryan kalbimde ok boynumda urgan
Son söz beyhude vedanın anlamı yok
Aşk için yürünen yolun klavuzu kim olacak
Üç nokta beş harf hatrına kimde birikti mürşid ile mürid
Arınır toprakta saklanmaz tarihin kini
Münkir benim yaşam bende kıymet bulacak
Öfke sende biriksin sabır benim

(Eliz, 60)

Ali Emre (1968)

Büyük Beden

Suskundu kız kulesi üsküdar iyiydi
Güvercinler iyiydi ikinci cemaati
Şemsi Paşa civarı betonarme kübik
Az aşağıda şehrin burnunun dibinde
Yıkanıp dururken ender bir sessizlik
Sulara bata çıka giyinirken istanbul
Düştü birden masmavi bir güzellik

Kardeşine, dili baldan tatlı annesine
Kim bakar, ah, kim söyler şimdi
Simide bile güç yetirememiş dişleri
Büyük gelmiş ölüm minicik gövdesine

(İtibar, 32)

Bülent Keçeli (1968)

Yağmurun İnceliğini Meteorolojiden Öğrenmiyoruz

yağmurunu sırrından koparmak için
bir efor sarfetmeli
saçak boyu ayrıldım durdum taşkınlığın canından
her kıvrım bir entropi getirdi derinlik arayışıyla
aşkın hareketlerini sırtımdan kopardım
nadir bir akışa bıraktım kendimi

neminden karıştığım dünya eforsuz bir tahmindir
ben bir yerimde sezgimden sıçrayanları tutamadım
erimeyen bir kopuştu geçişten geçişe haller
size sağnakla bakıyordum

merhameti olanın işi yok dairesi var
meteoroloji neye yarar
kamaşmanın evrensel anlamı dışında
kamaşır durumlar
merhamete dış geçirebilir mi meteoroloji
aşkın suçu organik sayılır
her hâlde bir tahminin vesayetidir
kamuya mal olmuştur yağmur

aşk ve yağmur kişisel tahminlerdir

(Ücra, 56)

Cevdet Karal (1968)

Gözüm Yok Artık

Gözüm yok artık
Başka biri olmakta
Avucumda bu ruhum
Bir taş gibi yatsa da

Ama şu var ki
Senin ahiretini
Sevdim daima
Sen halimden anlarsın
Ziya Osman Saba

Vakti gelir söylerim
Her şeyin sebebini
Tanrının hangi ezasıyla
Tükettim ben günlerimi
Bir ihtimal ahrette
Karşılaşırsınız belki

Yaratan bilir yarattığını
Hakkımda kendi bildiğim
Onun yanında nedir
Belki bana meçhul bir sebeptir
Böyle teselli ediyorum kendimi

Güzüm yok artık
Başka biri olmakta
Ben Tanrı değilim ki
Bileyim affedilmeyeceğimi

(*Yedi İklim*, 295)

Özcan Ünlü (1969)

Özlemek

Ne diyeyim şimdi o ilk vakitte
Söylenmiştir söylenmesi gereken
Kün, feyekûn

Ben biraz bunun süreğiyim
Taşı kıran harflerin insafıyla ağlayan
Terli namlulara insaf yükleyen bir barut mühendisi

Aşk mı dediniz
Geçiniz

Beni bir de özlerken görmelisiniz
İnce bir dalın darağacında
Yepelek otu gibi titrerken o menekşeyi görüp
Kirece yatırılmış havuç kızılığında
Camı kesen elmas sırrında

Şimdi bakın ve yeniden söyleyin
Aşk mı dediniz

Bir yudum gül şarabı o gözlerinden öperim
İçimde gezinen bu çöl bu susuz yol
Nereye çıkar bilir misiniz
Hiç görmediğiniz şehirlerin
Metruk lunaparklarına
Ve orada küçücük bir adanın tam ortasında
Uzun kollarıyla bizi bekleyen
Aşkın kırk mühürlü sırrına

Sağır evlerin gölgesinden
Sarmaşıklı köprülerden geçerek gidiyorum ona
Millet Bahçesi'ne kavlim var çiğnemedi menekşeleri
Kristal bir vazoda sunuyorum kalbimi ellerine

Gözlerime bakın ve bir kez daha söyleyin
Aşk mı dediniz

Onu beklemek kansız bir devrimi beklemektir
Tütünü tütün diye suyu su diye sevmektir

(Dil ve Edebiyat, 70)

Mehmet Can Doğan (1969)

Ürünlerimiz Kendi İmalâtımızdır

Ne şirin timsahların var senin
rüyamda kedi gibi gelmişlerdi bana
birini epey okşamıştım biri uzakta
demek timsah oluyorlar uyanınca

Dişleri de pek şeker çocuk bunlar daha
birazcık emsinler uzat parmağını da
kediler beni düşündürüyor ama
bir bulsam parmaklarımı tüyleri arasında

Aman bunların kafesleri de mi var
aman dikkat parçalatacaksın beni
kafesleri görünce aklıma bir türkü geldi
gömleğinin üstünden çakır diken

Hadi bir isim bulalım da bunlara
yazıp koyalım üstüne kafeslerinin
EBİ ile TORK olsun KATYA ile PİA ya da
-Söylediklerimi hiç unutmuyorsun harika

Dilini koparanın adı DİLŞÂD
kalbini sökenin adı HEYHÂD olsun
adlarını ben verdim Görklü Tanrı
seni sevdiklerinden korusun

(Yasakmeyve, 66)

İbrahim Tenekeci (1970)

Yaklaşan

Önce yerlerini gezerim bazen
Orada bir boşluk, herkesten.
İsimler gitmiştir, sinler
Binlerce yıldan geriye kalan
Pişmiş toprak ve kemik
parçaları dünyanın,
O büyük hatıranın.

Eski insanlar, fotoğraflarda
Büyüyüp ölmüşler çocuklar bile.
Açılış fiyatı yüz otuz lira
Osmanlı dönemi yetimhanesi,
Solmuş yüzlerden taşan o gözler
Müzayede evinde karşılar seni.

Sevdiğin şeylerden, hatta kendinden
En sağlam şekilde tuttuğun neyse,
Her an biraz daha ayrılmaktasın,
Umut ve unut ne kadar yakın –
Konuşuruz bunları tekrar seninle.

Söyleyeyim istersen, diyeyim
Bizden kalıcıdır esip giden bu rüzgâr.
Çünkü yükü vardır bilmenin
Üzölmek verirler teselli için.

(*İtibar*, 38)

Mehmet Habil Tecimen (1970)

Nur Gemisi

Filistin deyince:

Pis Arap'ı sevme teklifi olarak izmihlal soluyan,

//mübarek salak;

Atlantik'in diğer yanından buraya mekanik kaleler gönderenler

Boynuzlarına nasıl bir mercek taktıysa bütün yönler

Hep aynı yöne dönen beyinler//

Köleler her zaman derileri güneşe karşı mosmor

..taş ocaklarında çalışmaz,

On bin dolarlık gözlüğün bile köleliğini gösterir.

Döviz gönderir fiyakan...

//Kan,

Ve bilmez..

Filistin bir coğrafyanın dünyayı içine alan

tek kalpli bedenidir;

Yani mesele Araplar değildir. Mekkeli Sevgilinin dokunduğu her taş

siyaseti kucaklayan

Kutsalın temelidir,

Gölgeli bulutların altında kendini saklayan

Resuller mahallesinden bir tutam buğdayla

Aşkla, çobanla, yağmurla, insanla

Ve deri kaplamalı kitaplarla;

Filistin dünyanın kara topraklı nur gemisidir.

(*Yedi İklim*, 294)

Ahmet Murat (1971)

Geride Kalanların Bakışı

emre'nin bacısı ölmüş, ziya'nın sevdiceği, nazan'ın ciğerparesi geride kalanlar bakıyorlar, günnük ağaçları arasından geçmiş birer yarı dünyalı, bir meyvanın tadıyla insanlaşmış birer yarı semalı.

bakışlarına dövülmüş bir karanlıkla
baş edecekler daha,
ve bakıyorlar dünden, dünkü yıllardan farklı,
bakıyorlar beyaz bir kış karanlığını.

ele veriyor bakışları, artık bir başkası oldular çoktan,
ölenle ölünmüyormuş dedikleri yalan.

(İtibar, 39)

Hakan Arslanbenzer (1971)

borçlu babalar için şiir

Parasızlık yoruyor adamı
Kızdığın kışkandığın süper yavşakları
Unutuyorsun bir anlığına
Mahremdesin borçlu tarafsın

Karın giriyor yanına bir tek
Çocukların giriyor
Allah'ın Peygamber'in hiç çıkmadığı yanına
Bir yanın varmış bunu anlıyorsun

Tek yanlı kılıyor insanı borç para
Bir de her şeyi kolay gösteren televizyon dizileri
Karanlıkta bir başına oturursun puhu gibi
Parasızsan

Karanlıkta bir başına oturan babanı tanımadınsa
Bu şiiri nasıl anlayacaksın
Nasıl anlayacaksın ve nasıl devam ettireceksin
Borçlu borçlu gülümsemeyi bir ömür çocuklarına

Zanaat kabiliyet şahsiyet bu üçü
Birdir ve hiç ayrılmazlar biraderim
Emek mahsulü de Allah vergisi de
Yeter ki baş eğme şunun bunun oğlu ekabir diye

(Fayrap, 65)

Mehmet Aycı (1971)

Bayraklar Yarıya Gazeli

Kanatların ağırlaşır kana kesince atların
Atların kana kesince ağırlaşır kanatların

Bir kömür ocağı yanar içten içe gözlerinde
Sudan ucuz ve katrandan daha ağır hayatların

Orda bir babasız çocuk yüklenirse yeryüzünü
Omuzunda Ağrıların gözlerinde Fıratların

Ölüm taşar rakamlardan ve anlamı sıfırlanır
Eylemlerin ve sükutun: grevlerin, lokavtların

Som ayrılık som aymazlık som ay kararması Som/a
Göklerde yedi katların yerlerde yedi katların

Senin o özenli dilin uçsuz bir göçük yaratır
Emekten ekmek çıkarana ağır yoğun hasatların

(*Türk Dili*, 750)

Murat Güzel (1971)

Sophia Aeterna-2 **2. Kalbimde Nun Harfinin Esrarı**

Cesaret, biraz daha cesaret
Ne rızık korkusu ne ölüm endişesi
Gözlerini iyice aç
ve büyük bir adım at
Gözlerini irice aç
ve büyük bir adım at
Ne rızık korkusu ne ölüm endişesi
Cesaret, biraz daha cesaret

Seni çağıran sır sükûn bularak
Kalbe korku veren ıslığı değil
şu geçip gitmekte olan
Şu bitimsiz çöl, şu ıssız ova.
şu konduğumuz han
Her arma sökülmüş
her yazı silinmiş
her arzu
Fısıltıları boğuk, yüzünü okşayan

(Dediğin kader dediğin neyse dediğin çoktan
Hurufi bir mecazla sarıp sarmalanarak
Hakikat, dedik ya, sarsar sarılınca sükûn bulmaz)

Ve yazalım, gece olsun!
Ve yürüdüğümüzde ışıklarla yaz
solgun sarı otlar
Kırdığımız kavimlerden artık
bizi çağırın ıslık
Şarkısı kesik bir kavim bir ustalık
Aklımızla sırları kavuşturan

Hızır'san gözlerini iyice aç, şu arması
kalbimizden sökülen saltanatlara,
çarparak yakıcı alazları
Kaç kez rüzgar olup atarak tozunu
Hayat sensiz hep eksik,
çözdüğümüz tılsım
Ve işte korktum kendimden
Ey hiçbir zaman gecikmeyen
Ey hiçbir zaman erken gelmeyen
Ey ölüm gel kucakla beni

(*Kuyudaki Koro, 9*)

Bülent Ata (1972)

Yağmur Bir Taksidir Şimdi

yağmur bir taksidir şimdi
aç kapıyı, binip uzaklaş buradan
aralık pencereden içeri dolan
anne sesidir, evlat kokusudur
unut ne varsa çek içine

homurdanan eşyaların
insanlar olma ihtimalini
sıkma tuşuna ayarlayıp, uzaklaş

yağmur bir şarkıdır şimdi
söyleyerek yokuş aşağı gözlerini kaçırdığın
denize inen bir insan yüzü

bak o yüze, denizde bir sandal
yağmur bir kedi sokulması
kapat şemsiyeni bir çay söyle

(*Karabatak*, 16)

Bünyamin K. (1972)

Koparak

ellerinin sular aşmasıdır şimdi bu hayal

böyle bir serpinti umarım ellerin kapandıkça
saygı duyarım açıldıkça yağın yağmura da
ve saygı duyarım ellerinin küçüklüğüne
kendi mendiline ağlayan kız

sesimin sular geçmesidir şimdi hayal
açıklara varıp sis tutması. öyle kederli
sen uyurken yüzüne değmektir o keder
hep kendi mendiline yağın kız

günlerdir iniyor kanlıca kıyısına
yağışı ekiyor olmalılar döne dura kayıklardan
ne geçtiyse geçti şu kalkan sulardan
büyük geliyor kopup geliyor dalga duman

ah! üfleyip geçiyorsun gergin ağlardan
uyuyup uyanıp kayıkçı türkülerinden
yağmak gürz olup inmektir
hem geri almaktır düşen kaleleri

sisten yazmasına ağlayan kız

(Bir Nokta, 151)

Celâl Fedai (1972)

Bu İş Bütün Vaktimi Alıyor -II

Onlar bir şey dediler orada birbirlerine
Binlercesi burada uğultu yaptı kasten
Böyle olmazken birden böyle oldu sanki her şey
Uğultu denilen şey daha fenaymış gürültüden
Vakit yok şimdi cami kapılarını sedef kaktmaya
Her gün bir serçe erkenden kalkıp seke seke
Uğultu gürültü demeden kara ibik
Getirip koyuyor söylediklerimi kapına
Bu iş bütün vaktimi alıyor.

Ey kibriti yakınca önce kendi yüzü aydınlanan
Bu dağılanlar bağırırlarla dağılacak deliklerine
Deliklerinde peynir küfleri bekliyor onları
Suskunlarsa birbirlerini sonsuz sürükleyecekler
Kıvrılarak koca dağı boğan yoldayız
Yedekleriyle savaşa çıkan bir ordu gibi
Yüzüne mürekkep sıçratılmış çocuklarsa başkadır
Koşup havlularla yetişsem bari delikanlılıklarına
Bu iş bütün vaktimi alıyor.

Enli bir gölde kürek çekiyor biri piyano başında
Yeni teller geriyorum ben gölün derinlerinden
Eğip en uzun bambuyu kendimi fırlatmak için
Çimdikliyor çimdikliyor bir adam bir çalgıyı
Ne komik adına kanun diyor
Burunları bükülen çalgı neyse
Olmaz olsun öylesi adamcıkça
Gücenip bırakıyorum sandal alıp götürsün beni
Bu iş bütün vaktimi alıyor.

Gözleri küçülten vakitler toplamı
Sesimizi kısıyor tefin sesi yükselse de
Saçlar göz çevresinde derinin tek hâkimi
Öyleyse yapacak tek şey tefin sesi için dua
Ben desem inanmazsınız
Şimdi kim dedi desem bunları size
Elçim geri çevrilmiş kendim hiç gelemem
Çareden devadan çıkmış bir ölüm hazırlığı bizimkisi
Bu iş bütün vaktimi alıyor.

(Hece, 209)

Mehmet Çakır (1972)

Hakkınızı Helal Edin

Nasibimiz avuçlarımda işte
Bereketlisin ki adını koydum meleşe
Yerin üstü dert, yerin altı çile
Güneşi, gün yüzü göresin diye
Kömür gözlerinin hatrına çekilir ölüm olsa bile,
Hani gülmüştün yüzümde ki siyaha
Demıştin ki zenci, zenci baba
Ahhh yaradan, bahtımıza yapışan karalık
Tenimizden de silinmiyor artık
Toprağım, dün açtığım damarların yangın yeri
Çağlayarak geliyor kesif dumanın zehri
Ne bir adım ileri gidiliyor, ne bir adım geri
Mahsulü toplanmayacak ilkbahar tohumları gibi
Düşüyoruz bağrına, omuz verdiklerim ne kadar diri
Adımız şehitlerin katında anulsın
Canlarım yasımı tutar, milyonlar paylaşsın
Anaların yürekleri ebedi dağlanmasın
Alinyazımız oğullara miras kalmasın
Yurdumun taşında nice yiğitler gizli
Bulacaksınız benimde cansız bedenimi
Avuçlarımda nasibim yerine bitirdiğim öfkemi
Sıkılı yumruklarım anlatacak hikayemi
Hakkınızı helal edin, unutmayın yetimleri

(Dil ve Edebiyat, 70)

Suavi Kemal Yazgıç (1972)

Belki

belki bir uykuyum
yorgun bir adamım yolda
bitab bir bakış
soğuyan bir cesedim belki de

belki bir yanlışıım
kurşuni bir gökyüzü ile
kurşuni bir deniz arasında
yorgun düşmüş bir yanlışı

belki bir yorgunum
kış yaklaştıkça
kendimi yanlışılayan
bir uykuyum belki de.

(İtibar, 39)

Süreyya Evren (1972)

Anne Sözü Dinler Gibi Ermeni

saat 11 henüz ölü yok
dalgalandım da durdum
yağmur yok, istanbul yok
gözler, martılar ve şarkılar yok
anne sözü veya anne yok
dayanılmaz bir şey yok, geçen günler yok
sen yok, ben yok, biz de yok
uzak, yakın, hele bilinmezlik hiç yok
anne sözü dinler gibi Ermeni
anne sözü parçalar gibi masum
tekrar yok, her taş ilk
en son sana vurdum

(*Natama*, 5)

Hayriye Ünal (1973)

Emrolunduğum Gibi

oturdum zincirlerim arasında küf kokan ellerimi
yanımda bitiştirerek
düşmanlıkların dostlukların bir potada eridiği tek anda
bir atkı boynuma dolandığında
bir köpek sahibinin kokusunu ayırdığında
bir ceset kime ait bulunduğunda
teşhis için bir anne elini çarşafa yavaşça uzattığında
oh dediğinde bir eş -değilmiş, başka adam!
yaralı gurur ahizeye saplandığında
kablolar düğümlendiğinde
en fiyakalı koşum takımlarıyla sürükleyiciler sahneye çıktığında
hangisiyle ölmek istediğim sorulduğunda

sinir sisteminin merkezine saldıran bir sözcük sadece
bir sözcük ise
kan donduğu anda -nefs soğudu
iyi ayarlanmış bir doz striknin
iyi ayarlı ses tonu

beyaz bir çift kanadım vardır
nedense kırık beyaz tüllerle kaplı göğüs kısmı ve
birkaç küçük düğme
sen kupayı özenle yukarı kaldırıp aniden yere çaldın
kupa parçalandı n'aptın?
sen dostumduñ sahip!
peki, kanat kopsa da olur, tüldeñ bol ne var
sen arkadaşımduñ okul yolunda ağaçtan düşerken... yanımdaydın
iki dizimde yara iki elim yara bisiklet çalışırken sen vardın
kulağımda çok geceler bekledim
yüzerken kanalın yavaşladığı genişlediği sığlaştığı kısımlarda
yaylım ateş sizinkiler yenerken bizimkileri
karşımdaydın kalkarken kadehler türlerin karışmasına
en güzel melez ırklardandım
dokunuşu yumuşak bir tenim vardı
bacak boyum 32 inch
masumiyetle kapılarla gıcirtılarla sen vardın sana sorulmuştum
doğarken yanımdaydın
bir hiç oluşumun başında yakınimdin
uygarlığın külfetlerinden kurtulduğumu daha anlamamışken
çiğken
darlanmışken
henüz insanken külünden istemiştım

istem dışı kibre boğulmuşken boynumda adi metalden bir halka
gülme için yaratılmış ağızımda çinko ve demir
bana şiiri öğrettin
bana boyun eğmeyi öğrettin
bana henüz dokularım çürümeden evvel taşıdığım
keşif örümceğini gösterdin
senindim senin olandım aittim taşınmazlarınla
kayıtlı taşınabilirler kadar hafiftim
rötuşlanmamış fotoğrafların arasında kalabalık pozlarda
en solda hafif dalgın durandım
seni en gizli arzulayandım
birileri Zeitgeist der birileri amor fati, şunu bunu derler derler
temsiliyet, driftwork, ready made, kaos teorisi
herkes çok önemlidir
herkes "keyifli anlar"ın kaydını düşer-burası süper ulus
çok bilirler şakalaşırlar
cıvıdarlar kin tutarlar, tabletleri var
herkes niçer bilir biraz adaya düşer mezhep kavgası eder
neden olmasın
herkes dudaklarını şöyle büzer, tek kaşını kaldırır klark çeker
sen benim gözden kaybolma şeklimdin,
eriyenindim erimendeydim
kanındaydım reddedişindeydin bastırırken gerçekleşenimdin
croatoan'ı kapmıştık, enfekteydik iki kişiydik
kaybolan ilk şiir kolonisiydik
senle ben ilk şiir kolonisiydik

(Mahalle Mektebi, 15)

Ahmet Örs (1974)

I. Bölüm, Giriş

[halep şam musul kobani bağdat]
Ortadoğu kırsalında uzun bir gece

Uzun bir gece oluyor, beni bir derenin kenarına bırak
Vurula vurula kirlendim, kanaya kanaya kirlendim vurarak
Uzak akşamlarda kaldı sarı saçlarım, gözlerim maviydi
Annemin şefkati maviydi, babamın getirdiği oyuncak
Uzun bir gece oluyor, beni yalnızlığıma bırak
Kalabalığımdan soyundur beni bir derenin kenarına
Kanayan gözlerimi sök yerinden annem duymasın oyuncaklarım
Babamın mavileri duymasın çocukluğum görmesin sök
Saçlarımı savurup atıyor rüzgâr, çöllerden, şehirlerden
Sokaklardan, ölümlerden, yollardan nasıl da esip
Dağıtıyor saçlarımı, alın yazımı, sarmaşıkğımı, inancımı
Beni sahipsizliğe terk et, kirliyim, tanışım yok, bilişim
Annemi tanır mıyım, şefkati tanır mıyım, babamı, mavilerini
Çığlıkları örttüm maviye, kanattım şefkatleri, şu çöl aktı içime
Halep aktı, Şam aktı, Musul aktı, Kobani aktı, akıyor durmadan
Bağdat akıyor, minareler uçuyor, maviler kanatlanıyor
Issızlığa bırak beni, yalnızlığa, bir derenin kenarına bırak
Kirlendim yangınlara, mermilere, kılınçlara kirlendim
Bir derenin kenarına bırak kirliyim uçuyorlar bak
Üzerlerimize uçuyorlar halklara, ufuksuzluklarımıza
Yunup yıkanabilecek miyim arınabilecek mavileşecek

Uzun bir gece oluyor, karanlık koyulaşiyor, anlamalarım
Dağılıyor, dağılıyor, dağılıyor tuz buz oluyor
Pörtlemiş gözlerimiz çoğalıyor, çarpan kalplerimiz,
Hayretim çoğalıyor, şaşkınlığım, bir paçavra
Sahipsiz bir eşya, çalınmış koparılmış parçalanmış
Kirlendim, mavilerim kirlendi, oyuncaklarım babam
Babamın gülüşü, öpüşü alnımdan, kanayan yanarımdan
Hiçliğime gelsin, inanışlarıma gelsin, koparılmışlığıma

Uzun bir gece oluyor, beni bir derenin kenarına bırak
Kirlendim kendime kıymaktan halklara çokça
Uzun uzadıya bırak beni, umutlanma, dönüp bakma
Uzun bir gece oluyor karanlık koyulaşiyor anlamalarım
Yitiyor sesim çığlıklara yitiyor sürgünlere yitiyor kaçıp gitmelere
Kasabalara köylere çok uluslu çetelere uçaklara füzelere

Uzun bir gece oluyor ışımıyor kalbim duruyor okuduklarım
Ezberlediklerim inandıklarım uçuyor kapılar kapanıyor
Dicle ve Fırat kuruyor öyle kalıyorum ortalık yerde
Kuyularında Yusuf değilim kalbin körelmişliğinde
Kuşlar uçuyor tepemde ölümüne bir evi ateşe verirken
Annem başımı okşuyor, sarı saçlarımı, rüzgârımı
Babam elinde oyuncaklarla dönüyor, mavi gözlerimle
Bir derenin kenarında yokluyorum gözlerimi
Koca bir çukur ve mavisizlik ve şefkatsizlik
Uzun bir gece oluyor uzun bir gece olmuş bir derenin kenarında

(*Tasfiye*, 48)

Hayrettin Taylan (1975)

Artık, Taha Ben, Doğu Masalının Perisi Sen

naz senin künyen ,niyaz benim bünyem,
yazıldık yazgımızın hissesine
bir ömür saklılığın ve sevmeye halklılığın yeşerdi kalbimde
bilmediğın her şeyi biliyor olmalı kalbim
seninle artıyor ritmi, seninle kalp oluyor ilk kez

2....

her adımda, senin adın
her uzakta senin yakınlığın
çağrıştırıyor seni çağımızın algısal hafızası
aşına bir hevesin borsasına katıyor sevilerin
rüyaların gizeminde uyanıyor gerçeğimin dil şifresi
aynı bakış açısının açılarında hesaplanıyor kavuşmak
aynı huzurun şafağına yatağını seriyor gün'eşim
artık, yarın kadar yar, yarım kadar yarının içindeyim

3...

mutluluğumun hazinesi oluyorsun ali cenap utkularda
güzelliklerin sahibesi oluyorsun duruşumun deryasında
umudumun vakfiyesi oluyorsun aşk içre aşkımda
artık, itikadı sağlam entelektüel derviş gibiyim yolunda
sevmeyi, kendimi , halık'ı bilerek zenginleşiyorum

4...

kadınsılığından sızan bahtiyarlığın yarınlar dalgasıyım
birikiyorum beli sevdanın veli tutkularına
kilit üstüne kilitli imkansızlık kapısını açıyor cemalinin hilali
aşk üstüne aşka kelepçeli ruhumun bendini açıyor işven
ben üstüne benler kurulu benliğimi duruluyor bilinç suların
kibrin çin seddini yıkarak, ramak bir ana demleniyor zaman
artık, doğrunun güzelliğine aşına iyilik emeliyiz
artık, dirilişin paftasında yarınların, yarenliğin aziz şehriyiz
artık, sezailiğin dizelerinden uyanışa uyumlu yarınlar yurduyuz

artık, muş ile İstanbul'un muştuluk adlıyız
artık, taha ben, doğu masalının perisi sen

(Dil ve Edebiyat, 71)

Atakan Yavuz (1974)

Kapanış Konuşması

Kırgın değilim göğsümü ıskalayarak giden şu mevsime
beni tanımadan geçen günlere dargın değilim
çoktan bağışladım sözünde durmayan uykuları
kentlerle aramı açan çingene, seni de bağışladım.

Cihannüma, bahr-el gazel, türkan'ın yanağındaki ben
bütün alacaklarımı sildim sizden, sevinin
sizinle biraz daha genişledi yeryüzü
şiire yer açıldı ve başka güzel şeylere.

Böyle daha iyiyim
hepinize teşekkür ederim.

(Dergâh, 290)

Said Yavuz (1976)

Yürüyüş Atlası

Afrika'da yürürken isimsiz bir sokak
İçini döküyordu yollara geceleyin
Otur paylaşalım hiçbir şeyi, öyle dedi
Bölüşelim kimsesizliği kimse görmesin
Yokluğu aziz bil çünkü berekettir

Onun verdiği nefesle evet demişsin ona
Sonra bir nefes çekmiş senden, aynı kendisi
Ölümün yüzüne son söylediği
Şu ağaçlıkta biraz yürüyelim mi
Çiçekler ne güzel bakmış bahçivana

Kuşlar uçuyordu o şarkıda gördüm
Zaman kısa demişti kırlangıç sevmek biriktir

Dalgayı onarıyordu çakıl taşları
Olmadığın zamanlardan bir avuç
Bir sözlük yapılıyordu susuşundan
Uzağı gördüm, çok yakındı
Ey rüzgâr, gitmekten bana ne getirdin

Her zorluktan sonra inen o ayet
Her kapı seni beklediğimdir

Bu baltayı da bir dalın kabul et
Sendenim çünkü senden yaratıldım
Bu duydukların söz kesen yağmurun söylediğidir

Söze sezdirmeden sevdiğini söylemek
Aşkın tarifi budur dilsizler lügatinde
Ürkmesin diye kuşlar, yolunu değiştirmek
Böyle şeyler sığmaz bilimselliğe
Zayıflıktan kurtarmak ister seni o
Yani insanlıktan
İnsanlık yani büyük bir zayıflıktır

Bir ayete sarılırken buldum Ağabeyi
Kırık kalpleri, eski paraları arşivlerken
Bir tespihi kardeşlerini kendisine çeker gibi

Bir anlam saklanıyordu kelime örtüleriyle, gördüm
Çünkü bazı şiirler en büyük keramettir.

(İtibar, 38)

Mustafa Ergin Kılıç (1977)

Her Şey Us'ta

parmaklarını hızara kaptıran usta
çevirememek der şimdi en zoru
bir kitabın sayfalarını

her gün on kilo balık yiyen
pelikanlar
kaç sabahtır eli boş
balıkçılar

rize'li ustanın yorgun soluğuyla
şişirdiği tulum
güneş açar

ters sularla geçinmeyi öğrenir
tersane ustası
sıvazlar geminin sırtını
şimşiiir'den yapar

hiçbir kadınla ısınmaz
demirci ustası

kalbe bağlı
kaç göl olur kaç nehir
ekabir kaç şehir

insan kibir
insan kir
diyen tekne ustası

kabarması için
hayat hamuruna
fıncının maya diye
acı kattığını
nereden bilir
nereden bilir

(Şiiri Özlüyorum, 59)

Süleyman Unutmaz (1977)

İstanbul Hâtırası

Yirmi yıldır bu şiiri düşünüyorum
Huzur veren bir mutsuzluğun sınırlarında
Kullanılmış kelimelerle düşünüyorum kullanılmış hırıltıyla
Bey Yalnızlığım!
Hiç caz dinlemedim biliyorsun
Hiç âşık olmadım

Otobüs beklemenin metafiziği diyelim
Öksürürken merhamet duymak kendine
Hiçbir ağacın kıyısında evim yok
Dostlarım bende kayboldu haciz geldi bileklerime
Yirmi yıl önce gökyüzü bile hayaldi
Hiç sorma şimdi iyiyim

-Buraya en popüler şiirimden bir mısra konulacak-
Müziği açtığımda tanrı görünecekti
Anlatamamayı seçecektim
İstanbul kâğıt üstünde simsiyah deniz
Bir fincan çay sonra rüzgâr yalandan gerçek
Böyle yazmazdım
Eski fotoğraflardan korkuyorum -yaşamak beni öldürecek-
Fatih'te gece yürüyüşü - beni öldürecek
Hah! Şimdi tramvay geçecek şingirtıyla
Buradan yürüyerek Üsküdar vapurla Eminönü
Güzel isimler yağardı avuçlarıma
Yalan söyledim

Yirmi yıl uzayan yol kalp yetersizliği
Kısa film fragman montaj hatası -burası silinecek-
İntiharının 9'unda kan kesildi su
İnsan kelime oyunudur
Kaç kişiyle oynanır?
Umarım anlamadım

(*Kitaplık*, 174)

Tuncay Günaydın (1977)

Sağlık Durumu

Şimdilik iyiyim
Tellere konan kuşlarda iyilerdir umarım
Yuva taklidi yapıyor evim
Düşmesi mukadder kaleler gibiyim
Dahası var sığındığım kuytuların
Dahası çok kirlendim
Kireç söndürün

Bazen kanıma dokunsa da yalnızlık
Şükür iyiyim
Naftalin kokuyor köşelerim
Islığım
Kadim eğlencem benim
Adımlarım
Taşdığım tek rovelverim

Madenlerden çıktım yeni
Kazdım kazdım
Sabır verdi toprak bana
Sonra oturup yolumdan telaşı ayıkladım
Eski yaraları süsleme sanatında kullandım
İyileştim birazcık
Şark yanımdan başlayarak epey uslandım

Bütün deliller iyileştiğimi gösteriyor
Eski naralardan duyuyorum
Kalbe iyi gelen naralardan
Güzel beldeler gösteren
Haritalara yeniden bakıyorum
Dünya sıyrıklarının üzerinden
Tecrübe olsun diye bir daha geçiyorum
Burası mülk dedikleri yerden
Başka yönlere kaçıyorum

Nasıl da iyiyim
İstanbul'a otobüsler kaldırıyorum keyiften
Aynaları mendilli
Camları erguvan resimli
İlla ki çok özlemeli
Cam kenarına oturttum
İçimdeki eşkıyaların tövbelilerini
İstanbul diyor gençliğim
Hikayelerim bitmeden geldim iyi mi
Gösteriver çalacağım kapı hangisi

Nerden baksan iyiyim
Kuytunun başladığı yeri
Kırlangıç sürüleriyle işaretledim
İnce bir çizgi gibi
Aşkın alt tarafından geçip gittim

've galiba bu yüzden biraz da kangrenim ben
ve galiba bu yüzden...''

(Bir Nokta, 146)

Barış Türk (1979)

Kıyamet Gününe Ertelenmiş Ruh Hâlleri

*Daha çocukken öldürülen insanlar varsa
Bence insanlar için yaratılmamış bu dünya*

Dresden şehri kadar yorgunum, yıkığım
Bombalanmış gibiyim
Az sonra yetim bir babanın
Öksüz çocuğuna dönüşeceğim

Ben çaldım surunu İsrail'in
Ona ikimiz üfleyeceğiz sevgilim
Elbet payımız olacak kopmasında kıyametin

Eşleri dul kalmış kurşun askerlerim
Putperestlere esir düşmüş peygamberlerim
Sabredin, bekleyin
Çıkartıp ilkokul önlüğümü yatağımın altından
Kendi oğluma giydireceğim
Ejderhaların ve iblislerin
Tüm akrabalarını o öldürecek sizin için

Dünyaya incek Mesih'in
İlk yemeğini biz pişireceğiz sevgilim
Muhakkak bir yolunu bulacağız cennete girmenin

(Alfabe, 14)

Rıdvan Ünal (1979)

Gözatlıları

Ve elbet
Dünyanın eklem yerlerinde aşk vardır

Koklanabilen bir ses olarak
Alnını ve omzunu kaybeden çocuklar
Görünür bir dağ sesinde buldukları ateşe doğ
Gün ışığını yontarak içlerine
Koşmuşlardır
Darağaçlarında
Boynunu unutan babalar

Kımıldayan bir yaranın ilk tashihini
Genç bir ölümlünün haberi olarak
Düzelten seyis
Gözatlıları yaklaşıyor
Tenha
Artık ayrı bir uzvudur zamanın

Bak yavrum
İşte burada
Çiçeğin dirilişi başladı
Kindan, alın çıkaran çocuklar burada
Dağ aralarına indirilmiş gündüzlerden
de diri

Çocuklar
Ama
Herkesçe deniz sanılan bir zamanda
Saçlarıyla güpegündüz
Bir bulutun havarisi olarak
Buralardan ayrılan
Alnını taş duvarlardan ayıran genç bir adam
gibi dururken güneş
Ceketi önden iliklenmiş
Yürüyordu
Alnından kan akıyordu
Uzayıp giden gölgeler arasında
Kısa ama keskin ve sert
Ama ruhlarının dipçik tarafıyla vurulmuş
Boğazlanmış bir gece ölüsü orada
Öylece uzanmaktaydı
Gözatluları yaklaşıyor
(Dikkatini gökyüzünden bir an olsun çekersen, yeryüzüleşiyorsun)

Biz bir dağ kaybettik evet
Kabul
Ama onlar da görmediler.
Biliyorsun yazmaya ihtiyacım var
Görüyorsun kaç gündür aç ve susuz toprak
Yavrum
İnsan.
Bilinenin aksine
Bir çiçeğin son çırağı olarak
Yaşamayakaldı

(Mahalle Mektebi, 16)

Yeprem Türk (1980)

Yeniden

Böyle dalıp gittiğime bakma sen
Düşünürüm aşkın kanunu bize yeniden yazsan

Füzeler değil konfetiler atılsa Doğu'ya
İsterim böyle bir manzara çıksın ortaya

Yoksa hayat çökecek hissimce yakın bi zaman
Anlarım dünyamızın gıcirtılarına bakaraktan

Çünkü bizde çoğalırsa cumhuriyet çoğalır da kin
Rabbim anlatamadım bunu kimselere bi de sen söyleyen

Desen: gökteki yıldızlar gibi bilinmek ister acılar
İçinizde cumhuriyetler yaratması bundan

Seni de kimseler anlamazsa Allah'ım
İnsanları koruyup cumhuriyetleri yaksan

(Kuruluş, 1)

Gonca Özmen (1983)

Kara

Bak bu yağmurun göğsümde uyumuşluğu var
Adanın süt içmişliği var memelerimden
Karnımın şişip şişip inmişliği var
Gidip bir yangının önünde durmuşluğum var
Öyle gözü kara, düşü yırtık, eskisi çok
Kabaran bir duyguya bakmaktan dönmüşlüğüm var
Eğik başım öyle, sözüm perişan, kavgam ılık
Uzanıp da kırlara kurumuşluğum var

Aralasan şimdi aralasan öyle iştahlı
Geliversen bin dereden
Geldiğin çarşaplarda yorgunluğum var

(Üç Nokta, 12)

Furkan Çalışkan (1983)

E 77

Oradaydık ve kuzeye doğru sürüyorduk
Güneş, kurma kolunu çekip
Taşdığımız o deliduman karanlığı sormadan önce
Bir tehdidin ilk saniyelerinde günlerce durmuştuk...

Şairlik, titreyip duran bir pusula iğnesi İsmail
Kuzeye doğru gidip güneye vardığımız
Şu Slovak dağlarının arkası Şam desek bize inanırlar
Biz de inanırız Lena radyoda ağlarsa
Şamdır Arapçanın kuzeyi, Türkçenin güneyi
İki Magdalena bir Meryem eder uzun Leh ovasında...

Sarı tarlalarda kara kafalarımızla biz
Meksikasız bir dalga, alçalıp yükselen
Batıp çıkan, ölüp dirilen, gülüp ağlayan
Geceleri gün sonu vermeyen ihtimalleriz.
Kapıyı büyük açtıysak bundandır kardeşim
Bundandır kapımız her gün başka bir sokağa açılır
Mustafa da gelsin, bir an önce gidelim
Ne de olsa harman sonu dervişlerin...

Kıyamayıp ölürüz ve işte şair çözümü derler
Bin atlıyla Tuna'yı geçen bir acı yakalar bizi
Suya düşmüş çürük ağacın toplaması gibi ölü dalları
Günlerimiz tek bir anın içinde bekler, sessiz ve kederli
Sofi sakalını tarayana kadar yol da biter...

(İtibar, 33)

Mehmet Sümer (1984)

Yüzüm Taşra

Ali Ayçil'e

tüm mutluluklardan bakaya kalmış
upuzun yolların azıksız yolcusu
ben hep kalabalık yaşadım kendi içimde
sessiz dediler kurtulamadım gürültüden
kimsenin olmadığı odalarda bile

yetişemedim, geç kaldım her şeye
gökyüzüne baktım ağaçlara ormanlara
çamurdan heykeller yapan o çocuk
ceplerinde saklı bir dünya
ve onun düşerken yerde dağılan
bir cam gibi yüzüm taşra

herkes kendi yüzünün ardında mutlu
herkes kendi mağarasında gelişkin ve cüretkâr
rüzgârsız uçabilir mi söyleyin bir uçurtma
trenler boş vagonlar durmadan bir şehirden bir şehre
kime gitsem varamıyorum arada mesafeler
arada vakitsiz gül yaprağı yüzüm taşra

(Yüzümün Çocukluğu, 2014)

Halil Toprak (1985)

Soma

Somada bir daha gördük ki
Kader siyasi bir meseledir

(Tasfiye, 48)

Oktay Yılmaz (1987)

Tesirli

Uçurtma uçmayan dünyada bilmiyoruz
el el üstünde kimin eli var.

Dudak payımız kadar eşitlikçi olsak,
yaramızı bir halk sessizliğiyle saklasak
ve az peynir, biraz da kavun...

Benzer sokaklarda dolaşmak için
bir bedene sür nefesini.

Müsterih ol.
Her sevda şiirini bulur,
gözlerinin daldığı yerde.

- Şiir şiir konuşma benimle,
iliklerimde devrim olur.

(Alfabe, 8)

Serap Aslı Araklı (1987)

Dörtteki Beş

Şiir ki kanlı bir düğün yüzük parmağında
hiçbir şey kader kadar acıtmaz/herkes önce kendine acır ya
adın ağzın gibi oyulmuş leke, parmağında, şuramda
önce âşık sonra matematik ol Tarık, saçmala
Yaz Sonbahar İlkbahar Kış
bu kış oturma odamız Marilyn Monroe'lu koltuk olacak, unutma!

Serap Aslı der ki kalbin dinidir dörtteki beş
dörtteki beş de ne deme metafor işte
mahşerin dört atlasından biri düşmeye görsün dünya beş olur
yazgısı şiir olan hele bir hikâyeye romana kaysın hayatı mahvolur
Beyaz Kızıl Siyah Soluk
şiir sayesinde sol yanım hassas terazi sağ yanım aşk ve ölüm!

Din ve şiir ikiden iki Dört Halife--
zor mudur acaba cennet-cehennemi satırbaşı yaparak ağlamak!
Babamla birlikte Deniz-Yusuf-Hüseynin dört abiyi asmışlar
Ebû Bekir Ömer bin Hattab Osman bin Affan Ali bin Ebû Tâlib
Fazıl Hüsnü Dağlarca Attilâ İlhan Gülten Akın Sezai Karakoç
kılıç ve yağlı urgana rağmen diriler yenik de ölüm hep galip!

Serap Aslı der ki şiir ara renklerdir, ara ara kirlenir insan
kirlenmenin de pirüpak olmanın da sahrası ana renkler
Mavi-Yeşil Sarı-Kırmızı/toprak ile su, hava ile ateş
abla-kız kardeş kaç hüznüm var gidip gidip hepsini ağlasam
Didem Madak'ı ve krepon kâğıtları katlayan sesimle
Faşizmi ve kanı hiç sevmesem de bazen
kendime çok güzel ateş ederim

Annem ne zaman yıkasa beni ve hatıraları içimden ağlarım!

(Dil ve Edebiyat, 69)

Sertaç Gereç (1988)

Ben İstasyondayken Sensiz

Ben istasyondayken sensiz
Banliyöler koşuşturuyor yaramaz çocuklar gibi
Terk edilmiş marşandize nispet yaparcasına
Sımsıkı sarılıyor âşıklar birbirlerine
Çatıdaki güvercinlerin kanatları altında

Sen sulardayken bensiz
Nehirle denizin birleştiği noktada avare bir balık
Rotasını şaşırıyor pusulasız gözlerle
Limana varamadan ağlara takılıyor bir gemi
Yolcularımı umutsuz koylara teslim edemeden

Ben istasyondayken sensiz
Traversleri sayıyorum kıvrılan rayların arasında
Belki bir tutam saçın kalmıştır diye
Çiviliyorum gözlerimi gri bulutlar gelip de
Yalnızlığıma ağıtlar yakana kadar

Sen karanlıklardayken bensiz
Yanık mektuplar çürüyor mahzenlerde
Birikiyor tek kişilik sevdaların karanlığı
Ürkütmeden çağırıyor sayrı ruhları

Müphem seslerin kazdığı kasvetli çukurlar

(*Ay Vakti*, 152)

Habil Sağlam (1990)

Benden Demesi

bu adamların işleri güçleri yok mu? benim yok.
ellerinden gelen bir şey, kovaladıkları bir dalga
ne bileyim lüzumsuz da olsa bir meşgale bir gündem
kaşıkları işletiyorlar habire-zira, zurnaları cart

çivi de mi çakmazlar, odun da mı kesmezler? ben yapmam.
tırnaklarından pis de eksik olmaz gördüğüm, amma ve lâkin
değil vâki elleriyle kazıya kazıya ulaştıkları bir mercii
kıyamayıp parayı bile makinaya saydırıyorlar fırt

kızma birader, sana bişey diyen mi oldu? ben demedim.
bu taşa gelmişim baldırlarım bunca doymuş yollara
derdim yok da senlerle mi koşuşacağım turnikeye bankoya
öfkelenince soluman hızlanıyor, âdemelman gurt

(*Tasfiye*, 46)

M. Sadi Karademir (1990)

Taşırın Damla

Hangi şehre indiyse aklın göz bebekleri
Çürümüş yüreğinde soluk renkli bir dekor
-Laf atmalar, ıslıklar, kirli eli öpmekler...-
Gençken hurdaya çıkan yıllarına acıyor.

Dublöründü oynayan hayatımı, ben değil.
Herkesten gizlediğim ikiz kardeşim! Yalan!
Hatırlar mısın, diyen cümleleri unuttum
İlk aşkı, son yenilgi, kaç sıfır? Bilmiyorum.

Durmadı penceremde aşktan çektiğim macun
Ölümün en تنها caddesinde, bir pazar
Her gece izmarit diktiğim o saksılar
Tutuştular birer birer, yangınla yağrulmuşum.

Şimdi her söz şiirinden alınma bir intihal
Her kuruş, cebimi delen sessiz bir kurşun
Sahi nerede dünyam, ruh iliştiren tutkal?
Yanlış yazmış masal, bir varmış pek yokmuşum.

(Dil ve Edebiyat, 67)

Ömer Kaçar (1990)

Teçhiz Tamam

Bizim Zahide'yi bir temiz yıkamışlar.
Ne dersin de saat yirmi iki elli.
Okul önlüğünü geçirmişler ölüsünün üzerine,
yaşamayı baştan öğretmişler.

(*Alfabe, 8*)

Aykut Nasip Kelebek (1991)

Kederle Bela

İşte bir kanıt daha şanlı şeytanın
bizden üstünlüğüne bir kanıt daha
o eğilmemişti Âdem'in önünde ama
insan insana secde ediyor alçakça

yıkıldı kederle bela yeri saltanatlar
kralcılar diriyse de krallıklar yıkıldı
bir hükmü kalmadı kan asaletinin
ama ruh asaleti de öldü çağımızda

dostun safında savaşa katılmayan
çamura çevrilmeli tekrar tanrı tarafından
böylece cepheyi güçlendirmek adına
surların harcına katılır hiç olmazsa

(Dil ve Edebiyat, 69)

II

bakıyorum da dünyaya
hani kan pıhtısından yaratıldık ya
yaratılışa lanet olsun diye mi
kana bularız her yeri

gökuşağından gözümüzü alarak
gök uşağı olmaya hazırlanmazsak
ayaklanmazsak haklı çıkacak şeytan
insana güveninde haklı çıkacak

bedenimizin üçte ikisi su
hayatımızın tamamı gözyaşı
bu gözyaşlarını Kerbela'ya taşısak ya
serinlik gelsin diye Hüseyin dudacağına

denizler bile giderememiş yeryüzünün susuzluğunu
bu yüzden bu kadar kan dökülmesi
ah o denizler ah nasıl kurumaz utancından
Hüseyin orada can verirken susuzluktan

binlerce yıllık bir yara var ortada
ne güneşlenmesinden bahsediyorsun
nasıl gireyim denize bu yaralarla
yaraya tuz basmak derler buna

(Dil ve Edebiyat, 70)

III

Allahım şükür sana
paramparça hayatıma rağmen tek parçayım hâlâ
tek parçayım öldürdüğüm Nasip Kelebekleri
dışarda tutmak şartıyla
çünkü sürekli keşişiyor onlarla yolum
mesela kendimi bile kekelediğim zaman
düşerken aynayla karşılıklı ağlarken falan
kimse gösteremez kimse bir tek katil
kurbanlarından kurtulan

ama gözü dönmüş güneş gibi yakmadım
Kerbela çölü gibi susuz da bırakmadım
kurbanların hiçbirini

sadeliğin harcına yüceliği katıp
Sinanın Selimiyeyi yaptığı gibi
inşa edebilmeli insan kendini

(Dil ve Edebiyat, 71)

IV

Su
kurban edilenler aşkına su
yoksa başımıza gelen belaların
İstanbulu Kerbelaya çevirme arzusu mu
kesti şehirdeki çeşmelerin suyunu
gördüğün bunca keder yeter ey çeşmim
seni bir çeşmeye bağışlayayım da
uğruna ağlayıp durduğun sevgili
gelip ayağını yusun suyunda
ellerinden gelse
boğazını kesecekler çeşmelerin bile
kanı aksın diye
dinleyin ey gözü oyulmuş çeşmeler
bir kulağım vardı Tanrıyı dinleyen
sağır oldu şehrin gürültüsü yüzünden

(Dil ve Edebiyat, 71)

V*

Kerbelada öleceğini bilmiyordu Hüseyin
-hoş, bilse de giderdi ya-
ama oranın artık mazlumların ana yurdu
olacağını biliyordu

Hüseyin başını taşıyorum gövdemde
gerekirse Kerbelaya kadar taşırım tekrar kesileceğini bile bile
nasıl İsa yeniden çarmıha gerilmek için
Romaya gittiyse
varsın yüz üstü bıraksın beni dostlarım
çiğnesinler adaleti çiğnemenin zevkiyle
bu gözler bin yıllardır alışkın ihanete
bin yıllardır yaşar bu kesilmiş başım
Zülfikar kudretinde
bir gülümseme yayılır yüzüme bir gülümseme
dirimin etrafında birleşemeyenler
kenetlenirse çevresinde ölümün
şöyle bir kere

kan
Hüseyin kanını istiyorum bütün iktidarlardan
hukuka susuzluğumu gidereceğim onun kaniyla
her kelime keder her iktidar bela
her gün aşure her yer Kerbela
çünkü Kerbelada Bedirin intikamını aldık diye sevinenler
var aramızda hâlâ
lanet olsun lanet
diliyle yanımızdayken kılıcıyla karşımıza çıkacaklara
kederler biter belalar yeryüzünden çekilir
gümbür gümbür yaşayanlar hüngür hüngür ağlasa bir

* Şiirin bu bölümü, ilk defa TDED 2014 Şiir Yılığında yayımlanmaktadır.

Enes Talha Tüfekçi (1991)

Efsaneye Veda

Tenler arası ilişkiler çağındayız sevgilim
Sana bir çölü aşıp gelemem
Bekleme bunu benden
Ayaklarım değmeyecek asla o kızgın kumlara
Ve aşkından sefil olmayacağım
Kurumayacak dudaklarım dik açılarla
Sana kendimi aşıp gelemeyeceğim
Bekleme bunu benden
Çünkü ben hep bende değilim

Sana ulaşım ve iletişim çağından haber vereyim sevgilim
Bil isterim
Ferhat'ın dağları delmesi
O kadar uzun sürmüyor
Aşılacak engel değil artık bir dağ insan için
İnsandır insana en büyük engel artık
Seni aşıp sana gelsem
Bil isterim
Ferhat'tan daha fazla cefa çekerim

Büyük büyü çağındayız sevgilim
İnanmanı isterim
Sana gelmemle kutlanamaz galibiyet
Bir büyü tutar bizi
Her haykırışta biraz daha kül oluruz
Senin saçların tutuşur benim dudaklarım
Olmaz aşk, tendeki hiçbir temas
Ne sen Aslı olabilirsin çünkü, ne ben Kerem.

Efsaneleri ve masalları olmayan bir çağdayız sevgilim
Her şey çıplak ve her şey zahirde
İnsan metafiziğe direniyor- boşuna elbet
Bir dünya imparatorluğu kuruyor dünyalıklar
Eşyayı idrakimiz değişti sevgilim
Tahir'in duasına kim inanır artık?

(Hece, 206)

Selim Sina Berk (1991)

Bizim Evde Duvarların Rengi Şampanya Değil Muhammedi

Annem çocukları mutlu olsun diye
çıkarp melek kanatlarını sırtından
geçirdi dünya yükünü omzuna
ve Anneler şimdi şehrin
bütün varoşlarında

sokak lambaları ve neon ışıklar
aydınlatsa bütün şehri bundan ne çıkar
bir gün "tabutu" olacak balkonundan
Annem göremez ki istanbulu
gözlerini kapamadan

anladım ben daha çocukken
niçin, neden

merhametin rengi Annemin gözleri
sobamız yanmazdı her gece
sıcaktı gene de evimiz çünkü
Annem bir yıldız gibi hep
kendi kendini yerdi

nasıl ki hava her gün sonbaharda
sağanak yapraklıysa istanbulda
Annem her gece yatmadan evvel
Allah ın kelimelerinden bir lisanla
“ve lillâhi mulku’s-semâvâti ve’l-ard
ve ilallâhi’l-masîr”
anlatırdı bize Gerçekleri Bir Bir !!!

(Dil ve Edebiyat, 62)

Kanlı Koltuk

Kravatlar boynumda zincir
sanki bileğimdeki saat
zamanın kelepçesidir
insanları evlere
kanımı tüplere koymak istiyorlar
itikafa girer gibi giriyorlar sinemalara
Mecnun'un biriktirdiklerini
fahişelerle harcıyor
filmlerden çok nice aşklar başlatıp
nice aşklar bitiriyorlar
Kırmızı koltuklarda

oysa ruhu çekildiğinde
ölürdü insanlar eskiden
şimdi bu ruhsuz insanların
aramızda dolaşması neden

viyana kapısında Süleyman
fethedememişti Avusturyayı
ama şimdi Amerikadan
işgal edebiliyor Amerika Irak'ı

bir mermi kovanının içine sığabiliyor ölüm
yüksek teknolojiyle üretiliyor alçaklıklar
atom bombası atıldı atılalı Hiroşima'da

karnıma bağladığım Taş
zamanı gelince beni
bir canlı bomba yapacak
avucumdaki her bir nasır
şarapnel parçası

Elimde yiğitlik tartan terazi
gözlerim kapalı savaşıyorum
onların akıllarından geçirdiklerini
ben kılıçtan geçiriyorum

(Dil ve Edebiyat, 70)

Abdullah İlhan (1992)

Apolyon

-Ateş

Bugün kendimi yakmazsam Roma'yı yakacağım
Bak kollarım ağaç dalı gövdem kav
Geç karşıma karış bana
Ateşe baktıkça kendini görmeyen yok nasılsa

-Su

Gökyüzünü kaz yağmur bulacaksın
Aramıza ağacak parçalanmış bulutlar
Bunlar pembeli avuçların ve çiçek tarhı kollar
Al ellerimi ellerine kat

-Toprak

Damarlarında geçmiş zamanlar gezinir
Orda insan kemikten bir an
Yan yana uzanalım tik tak zaman
Bak diri hâlâ orda akreple yelkovan

-Hava

Sıcak.

-Ben

Derinlere inmekten korkma benliğim
Yüzmeyi öğrenirsin

(Dil ve Edebiyat, 69)

Heli

Gözümde büyütmişüm seni
Gözyaşlarımdan emzire emzire
Göz bebeğimden düştün yaşamaka
Yaşamak düşük bir bebek

Ellerin içi dolu bir dua Heli
Gökyüzüne savurduğun
Ellerin bittiğinde dudakların başlıyor
Dudakların bulutlara serilmiş iki katlı yatak

Asansörle bulutların üzerine çıkacağız korkma
Gökyüzüne satır satır damlayacağız
Göge kök salacağız Heli
Allah içimize yağacak

Üşüme Heli üşüme Tanrı sıcaktır
İçimiz sıcaktır
Kartopu gibi dönse de dünya
İçimize eriyelim yâr sıcaktır

(Dil ve Edebiyat, 64)

Ali Yasin Güzey (1992)

Tarifsiz Bir Tezkire

bir kadın evlerde yaşlanıyor
sahanlık diplerinde ağlayan kızlarıyla
bir çingene atının yelesiyle yüzyılı yorumluyor
aydınlr geçiyor tramvaylar otobüsler
bedenden kurtulmuşluğun haykırışı gibi çay
ve kaşıklarda ortadoğu sesleri

ey yokolmuşluğun tarifsiz tadı!
bir bizans duvarlarında büyüyoruz durmadan
siyah torbalarda kımıldarken horoz başları
bir kavmin çarpılışı yükselirken derinden
derneklerde tüketiliyor zenci saçları

sabahlara kadar bal damlayan küvetlerden geçtik
otobüs terminallerinden sahillerden
bir kavimden boyuna çığlıklar geliyordu
Üsküdar'da insanlara yol verirdi arabalar!

(Bir Nokta, 147)

Belya Düz (1992)

Zamanlama Manidar

Elli gündür bişey yazmıyorum “şiiir sokakta’yımış, çok parlak.
sokaktakilerden çok sokak güzellemesi çok konforlu

bu aralar zamanlama çok manidar

şiiir ne kadar az tanımı yapılırsa o kadar iyi

dertleşmiyorum sayın okuyucuyla elli gündür

senden de bahsetmiyorum böyle zihnim çapaklı

ya da mesela ısparta gülleriyle meşhur herkesin bildiği

güller sen ısparta’dasın diye meşhur elli gündür

kimselere bildirmek istemediğim.

Akşam kuru bir gençlik ağrısıyla gelir buralara
vatansız odalarda dağınıklığı bir huy gibi taşıdım
annem hastalanır ev bütün kolonlarıyla yenilmiş gibi hissederim
babam patronlardan çıkıp evine girer bir dirlik olarak evinin
herhangi bir köşesine.
bir gece plansız üç dergi devrilebilen bekar evlerinden geçtim ben
sonra ismet abi el verdi türk şiirine tutundum
yastık altlarına erbain karışırdı
turgut babaya tutundum islam kalmaya
'ölü yıkayıcılar'a 'bir süreğen ilkbahar'a tutundum
makarnayla patatesten kaç çeşit yemek çıkabileceğine
kafa yorulan evlerden geçtim
on liralık adıyaman tütününü bir ay idare edilir
ki bu bekar evlerinde bir hayatta kalma biçimidir.
Ben sana arabesk konuşmayacağım
sıkılmış yumruklar demeyeceğim
gençliğim senle başlıyor çünkü kavgamın şanı sendendir
öncesine çocukluk diyelim
çünkü ancak bir çocuk bu dünyaya aşksız tahammül edebilir.
yine de yorgunum seni bir evin sıcaklığına taşıyamamaktan
bir kahvaltı yakınlığı kuramamaktan mesela
yoruldum geceyi habire arkadaşlarla toparlamaktan
sensiz ve cephesiz her geceyi.
yine de hep bir şükür vesilesi seni tutup
yedi milyar içinden bulmam
bunu sıradan bir facebook kullanıcısı da söyleyebilirdi
bu kamuya mâl olmuş bir histir sevgilim.

Sen liceli biri erkek beş çocuklu ailenin en büyüğü
ben ispirli biri kız beş çocuklu ailenin en küçüğü
sence de kavuşmamızın disiplinlerarası bi anlamı yok mu
bizim aşkımız çünkü Kürt sorununa sıradan bir çözüm önerisidir.
şimdi bunu sağcı bulacaklar doğrudur sağcılık
aşıklara mâl olmuş bir histir sevgilim.

Ve şimdi bir sarı gelin türküsünde
erzurumlu bir delikanlı kıpçak beyinin kızına aşık oluyordur.
yani sen hep bana sığın olur mu
sonra ikimiz Allah'a.

(İtibar, 33)

Fatih Balcıoğlu (1992)

Kağıt

Gökkuşağında çalınmayı bekleyen renk!
Azrailden alınacak haber vardı.

Güneşin doğmadığı yerlerdeki sokak lambası!
Cehennemden arta kalan ateş,
Kağıttan gemilerle yarılacak deniz vardı.

Geyiğin kulağından fıskıran hararet!
Yer ile göğün arasına adalet,
Parmağına maharet veren
Senden çok, seni vâr eden vardı.

Kıskançlık perdelerine takılmış ey sivrisinek!
Nasıl da pes ettin,
Nasıl da çoktan.
Seni aç kalmış kurbağadan esirgeyen
Her şeyi bilen bir ilâh vardı.

Kırbaçlandıkça hırpalanan sefalet!
Yeni doğan bebeğin yüzünde acı vardı;
Dövüldükçe ağlayan,
Ağladıkça demirleşen insan vardı.

Ölümünü bekleyen kağıda
Mürekkep olmaya ne gerek vardı?

(Dil ve Edebiyat, 72)

Sercan Erbaş (1995)

Sonsuz

Yanmış bir sigara gibi hayat,
Bir gün söneceği besbelli,
Sahilde martılar ve birkaç karabatak,
El ele deniz gökyüzü ile
Kızıl karanlık bir gecenin içinde,
Hepsini istiyorum bu sonsuzluğun,
Hepsini kendime.

(*Alfabeye*, 8)

Turgay Demirel (1995)

Şarkısı Derin

Güya bütün ışıkları ben söndürüyormuşum
Güneş benim yüzümden batıyormuş
Yazı kovup sonbaharı ben getiriyormuşum
Kışı buzdolabında saklayıp ilkbaharı istemiyormuşum
Kim uydurmuş bunları ey sevgili
Sana baktığım gibi baksam şu ağaca
Bahar gelir şubat ayında dallarına
Yumşak kalbinden acem kalplere sürme beni
İçim içime birikiyor
Ağır geliyor bana insanların bu hafifliği
Çiçek gibi soluyor sensiz günlerim
Boşuna yakınma ey hayat
-yaşayamadın beni diye
Bitince bitiyorsun işte

(Dil ve Edebiyat, 72)

Ahmet Yılmaz (1996)

Kün Saati

Aşk kıyamsa eğer miâdını önceden doldurmuş
dayanmak güç şimdi
içimde üst geçitler
insanlar karşımdan karşıya geçiyorlar
otomobiller vızır vızır

Vücudumuz salkım salkım koparısı geliyor insanların
tanrılar yükselmiş ve betonlaşmış
insanlar o hiç bilmediğimiz
ahşaptanlar çürümeye inaçlılar
er geç ulaşılmaz yollara
yolların yönünü kaybetmiş dört ağzı var
sözümü söylemeden yutarlar

Anneler balkonda saksılara ölüm dikmiş suluyorlar
beni de sula anne ölüm yetişsin
çöp arabaları yaklaşınca içimde köpekler aç
karakollar kendini göğe kelepçelesin
gözümü bahçene dikip koparmanı bekledim
gözlerimde kıyamet koptu sana bakarken

Biz mektubuz birbirimize ulaşacağız
zarf olup bedenimizi yırtacağız

(Dil ve Edebiyat, 71)

Ertaç Omur (1996)

Sensin

Her şey senle başladı, kulağında çalan o büyümlü melodi sensin

Perşembeyi cumaya bağlayan o mübarek gece sensin
Eylülün getirdiği hür poyrazın hükümdarı sensin
Kalbimde üşüyen sokak çocuklarının sığındığı yer sensin
Eros'un bana acımasızca fırlattığı aşk oku sensin

Ruh ki yoldan çıktığında trafik levhası sensin
Beni ısırıp ölümsüz yapacak vampirim sensin
Çok değiştiriyorsun beni sen neyin nesisin?
Karanlık bir ülkedeki renkli şatom sensin

Alkolik değilim haşa şarabım sensin
Bağımlı olmadım hiç ama sigaram sensin
Katil olmadım ama maktulüm sensin
Ben futbol oynarım sen gol sevincimsin

Melankoli boğduğunda inceden çalan caz sensin
Ruhumu besleyen şarkılarda çınlatan ritim sensin
Edaların deryaların kıskandıığı o güzel kız sensin
Ne hüzmün ne keder var şiirde kullandığın tema sensin

(Dil ve Edebiyat, 64)

Zeynep Yılmaz (2001)

Savaş

Askerler Allah'ı unutmuştur

Petrol salaktır

Onun için öldürülüyor

Bebekler kadınlar

Ve çocuklar

Binlerce annesiz çocuk

Binlerce annesiz bebek

Binlerce annesiz oyuncak

Kızılderili

Keşke Kızılderili olabilsek
Ağaçları onlar gibi sevebilsek
Dünyamızı onlar
Gibi koruyabilsek
Çünkü onlar ihtiyaçları kadar
Koparıyorlar dünyadan

Memi

Onun asıl adı Muhammet İkbâl
Ama ben ona kızdığımda Memi diyorum
Bir de sevdiğimde
Bazen haşlanmış bir tilki gibi davranıyor
Bazen çok sinirli oluyor
Bazen birlikte evi terk ediyoruz
Bazen çilek
Bazen de çöp arıyoruz
Oyuncaklar yapmak için
Biz
Yani üçümüz Memi Hatice ve ben

(Edebiyat Ortamı, 41)

Adem Yazıcı

BİR ÇIRPIDA SOYLU ŐİR

TOPRAK KADAR SOYLU ADINI ANARAK BAŐLAMALIYIM
BAHARIN HER YERİNDE SENİN TANRILARIN
KUL VE KÖLE ARARLAR KAZARAK DÜNYAYI
ÇÜNKÜ BAHAR ROMALI KALP ATIŐLARıyla VAR
EFESE GEMİLERLE İNSAN TAŐIRLAR
HER AŞKA BİRAZ KORKU BULAŐIR
ŐİRPENE OLUR ATLARINI YİLKİYA SALANLAR
İNSAN İNSANIN KURDU OLUR YEDİKÇE
ENSESİNDEN ASİT FİŐKİRTİR YÜZLERE
HER TAŞIN ALTI SOLUCAN DENİZDE KAYIKLAR
KAYALIKLARA YUNANLILAR GİBİ BAKAR
BİR TENEFÜSE ANLAM YÜKLEYEN ÇOCUKLAR GİBİ
GİDE GİDE BİTİREMEZLER YARINLARI
ÇOK ASİL BİR SOYDAN GELİYORUZ
KANİMİZDA NEFRETE VE KİNE YER YOK
BİR ARKEOLOG ARİYORUZ ADİMİZİ TAŐLARDA BULACAK
VE SİYAH GÖZLÜ KIZLARIN BAHTİNİN NE OLDUĞUNU
İSTANBUL LA AYNI ZAMANDA DOĞDUĞUNU

(Dil ve Edebiyat, 63)

Ahmet akmak

ey

ahmet kaya'ya

yalnızlığın şafağı kaç?

duyuyor musun ığlığımızı
sen gitmişsen biz de gitmişiz

yapraklar gözyaşlarımızdır üzerinde titrer
rüzgârların dinlendiği makam-ı Süleyman

ağırbaşı bıçaklarla doğramışlar ruhunu
esenliğin sesi
oktan eritti mumdan sömürge heykellerini

kendi diline sürgün edilmiş abdal
gölgen kimsesiz dolaşıyor sokaklarımızı

hayatın şafağı kaç?

(Şiiri Özlüyorum, 59)

Aybüke Yılmaz

Nakış

Ah Tanrım!
Kuşları çok sevdiğimden midir bilmem,
Vuramadım turnayı gözünden.

(*Uçarı*, 8)

Aydan Yalçın

Eylül Uçurtması

acıyı demlenmeye bıraktım şükran
züleyhayı çöl ötesi bir sürgüne yolladım
inceldim küçüldüm bir fındikkabuğuna girdim
kaç zamandır sesimin kırlangıçları kayıp
kaç zamandır sözünü arıyor dilim
o pazar yeri nerede şükran

hayatı çok iyi hesaplamalı nevin
yarısından dönülmesin diye bir daha
dönülmesin diye ömür eksiği yırtılan bir hayata
hadi gel göksupark'a demir ördek uçurmaya gidelim
inatçıdır bilirsin dayanamaz toprağı yırtar gelir
gelir mi dersin üç yoldaştan gölge olanı nevin

uzat kırıgın yüreğini de buğusunu şileyim zerrin
iteyim ayağımıza takılıp duran şu arsız nehirleri
ah bir hatırlasam kendimi, bulsam bir öğle vakti
gölge yanlarımı günün güneşiyle yıkasam
tekrar yeşerir mi gözlerim ne dersin zerrin

bildim bir ihanetmiş kendime benimkisi cevahir
soluk soluğa yaşamakmış gölgesinde bir dağın
bahar bilip zemheriyi badem ağacına asılmakmış
gelinlik giydirmekmiş eve ölüme akarken nehir
sorular mı yanıştı yoksa ben mi cevapsızdım cevahir

derin bir uykuymuş benimkisi uyandırdım kendimi bircan
eylül dedim bir türkü ağacına dönüştürdüm kendimi
silkelendim dibime düşen bütün erikleri topladım
götürüp teker teker porsuk nehrine attım
attım da bir uçurtma ağlıyordu gördün mü bircan

(*Papirüs, 11*)

Birsen Üzgeç

Şiire Misafir

Sisli anılar arasından
Çıkıp gel bana bugün
Ankara sokaklarını dolaş
İstanbul caddelerinden gel bugün

Misafirim ol benim
Yılları gülüşünle özetle
Kadere anlam ver de gel

Gel benim kıyıma
Misafirim ol bugün
Parklarında dolaşalım
Moda'nın Bomonti'nin
Ayak seslerimizle anımsayalım
Gençliğimizin Ankara baharlarını
Ve ayazlarını acılarımızın

Şiirle gülelim
Şiirle konuşalım
Kelimelerin geçiş merasimine
Saygı duralım
Gel misafirim ol imgelerinde
Bir mola verelim son deminde ömrümüzün
Kırık, yorgun gönüllerine
Bir dostluk molası olsun
Sen gülüşünle iyileştir beni
Ben huzur vereyim

Gel misafirim ol
Benim kıyıda
Bizim oralarda dendiği gibi
Başım gözüm üstüne
Şiir tadı üstüne!

(*Papirüs, 11*)

Cengizhan Genç

Nar

ben oturdum günlerdir narların olgunlaşmasını bekliyorum
yeşilin kırmızıya dönüşmesini kucağında kedilerle
nar yemek, şiir yazmak istiyorum.
düştüğüm uçurumun çıplak yüzünü gördüm
irkildim içinden geçmeye çalıştığım aynadan

ben nar yemek istiyorum. bu kadar ateş yediğim yeter
bu kadar kül kustuğum, dudaklarım nârın her rengini tattı
ben nar yemek istiyorum, parmaklarım kırmızı
dudaklarım kırmızı, ömrüm kırmızı...

nar çiçeklerinden bir kuşakla öleceğim ölürsem
bedenimi oyup yeniden şekillendirsin marangozlar
ve kalp yerimi kızgın bir demirle yakınsınlar, hissetmeyeceğim
o zaman oraya bir serçe yuvası koyacağım

dallarımı nar suyuyla, gövdemi hârla yıkayacağım

(Edebiyat Ortamı, 40)

Cihat Taşan

Unique-Benzersiz Olan Her Şey İçin

Sabahın en serin ucuna asıyorum bıkkınlığımı
Keşkelerimi kayalıklar üzerine
suyun yüzüme çarpan derinliğine
ve arada bir kokunun esmesine
yüz binler umutsuzluklar bağlıyorum

Dünyanın en ilginç yeri insan
en ilginç sahilinde ben ölümü sorguluyorum
ölüm hiç bir anlam ifade etmiyor
yaşamak, sadece bir zamanlar güzel

Yolu hiç uzak değil düşümdeki yerlerin
Umudumu ve kendimi kaybettiğimden beri
Bu kısa yollarda dolaşıp duruyorum
Bu kadar basit değil diyorum
Bu kadar çok arayıp da bulamam

Hiçbir su sesi ferahlatmıyor içimi
Bu gökyüzü insana göre değil bu dünya.

(Yedi İklım, 292)

Cihan Deniz

Bu Felaketler Doğal

I

merkez üssü: yüreğimin tam ortasıydı
bir gece vaktiydi
saat: sabahla kardeş...
titredi ve
kendine geldi ruhum
o ana kadar aleyhimize çalınan bir penaltıdan daha mühim
değildi
israfil' in günü geldiğinde üfleyeceği sûr ve
ardından gelecek kıyamet
yedi nokta dört atıyordu bir ülkenin nabzı
kurtulanlar ancak umutlarını taşıyabilirdi prefabriklerine
yıkılırken bütün günahlar yüreklerine
geride bir masumiyetin koca enkazı vardı
müteahhitin akli başına gelmiş olacak
acilen depreme dayanıklı kabirler yaptırıldı
öte yandan ayrılıklar kaydedilmiş
sonsuz seyahatler başlamıştı
Yahya Kemal' in meşhur gemisi
Körfez açıklarına yanaşmıştı.

II

demirlerin, kolonların arasında
sıkışıp kalan ruhlarımızın
çığlık çığlığa sürdüdüğü
bir ölümün ecelindeyiz şimdi
ne yaşasak doğal felaket!
öyle ki öğrendik de yaşamayı
hepsiyle beraber
ve hatta ölmeyi de bildik onlarla,
aslında
kundaktaki kan lekesine birebir
Yahudi sabunlar bilirim Polonya'da
nasıl acıdıysa yüreğim
ırk, din gözetmeksizin
orada
şimdi de acıyor,
dişlerimin arasındaki öfkeyi
yutkunarak susuyorum
kutu kola dipli dünya!
sustukça çözünüyorum.

var mıdır bu enkaz dünyada sesimizi duyan
yoksa birisi sesleniyor da yukarıdan
biz mi duymuyoruz?

(Keşke, 7)

Dursun Göksu

Güzel Misafirlikler

Keşke çay içmekle kalsa güzelliğın
Sonra çıkıp islamcı olmasan
Bardağı tutuşun gözlüklerin rayban
Sigara bile içebilirsin burası çay ocağı olduktan sonra
Hem açık
Mevzu bahis Ortadoğu değil
Tütüne gelen zam sarma
Yanağı kızaran kızlar bazı sözler karşısında
Bazı misafirlikler kolaya olmuyor o kadar
Yaz erken bitti Beşiktaş iyi takım kahve fincanları da

Kuru üzüm seven bir tanıdık iyi gelebilir
Eve gelsin sonuçta perde oturma grubu
Küllük bile fesleğenin yanında dantel örtüler
Buyur deriz biraz kuru üzüm ikram ederiz
Karılar başka odaya geçer adamlar televizyon
Böyle bir misafirlik kesme şeker gibi tastamam
Buzluktan et çıkarmak kek için iki yumurta bir paket vanilya
Yeni bir havlu lavaboya kitapları raflara rahat pantolon
Keşke eskiden dost olsaydık
Telefon falan etseydik birbirimize bayram mesajı
Tanıdık birinden selam da gönderilmemiş aksilik

Burada seninle üç yüz altmış beş gün çay içebilirim
Merhaba merhaba o kadar şen şakrak
Sahilde çıplak ayaklarıyla top oynayan çocuklar
Şarkı söyleyen güneşe karşı alayla koşarak
Yüksek sesle ağzıma geleni söyleyerek şiirimi
Çıkıyorum bu meydanda olur olmaz söylüyorum
Sadece dişlerim ve dudaklarım ve dilimle
Bir gövde olarak bir şair olarak keşke
Bombasız misafirleri de uğurladık haydi
Ne de olsa senle çay içmeye doyumuyor kardeşim.

(*Aşkar*, 32)

Elif Güngör

izgisiz

gözlerimi rtyorum gözlerimi karanlıklara
saydam kanatları titreyen kelebekleri
ggsmn en kuytu köşesinde biriktiriyorum
tüm sorumluluklar elbise askısında
bir akşam ki, onu kendimi deşmeye adıyorum

seni boğulduğun denizlerden tutup çekiyorum sen
varsın
gözlerin var ellerin var anlatamıyorum
kızıl şarkılar söylüyor iimin kuşları
-iimin kuşları var- mutlu oluyorum
bıçağın en keskin tarafıyla barışıyorum bu seferlik

izgisiz diyorum bir defter almalyım
camlar açık arabada bir gece yolculuğu
bir tutam da hznnzden alabilir miyim diyorum o
bana yeter
benim de umutlarım çabuk unutuldu

bir rüzgar esiyor kiblede bir rüzgar uzun
tutunamayışlarımı alıp alıp karşıma
gülümsüyorum

(*Dergâh*, 288)

Elyesa Koytak

Kemalpaşazadenin Fi'l-fakr İsimli Risalesine Düştüğüm Şerhtir

hakan ağbi'ye

insan yokluktan yaratılmıştır ve dünya yokluktan yaratılmıştır, dünya ve dünya-içre olan evler, arabalar, yemekler, sokaklar, binalar yokluktan yaratılmıştır, edebiyat dergileri, bakanlıklar tüsiad, müsiad, Suriye'deki anneler ve çocuklar toki inşaatları, işçilerin ölmesi ve mülk sahipleri karısını döven adam, kocasını anlatan kadın bir apaçının etilende güvenlikten yediği dayak faize cevaz veren hocalar, faize savaş açan hocalar faturalar, hacizler, borçlar ve türk şiiri, dünya koca bir yumruğunsıkmak olarak kış soğuşunda yokluktan yaratılmıştır, dünyanın hatırlarsak hatır koyacağı gerçeğidir bu tvvittenda takip edersek, görüşürsek gizliden dersi dinlemezken defterin kenarına yazarsak bunu dünya kırılacaktır, kırılğan ve kırılmaya müstehak sentetik camdan yapısıyla, imgeleri, cüzdanları ve vadileri.

bizim kalbimiz hüznün değil, cesaretin başladığı
Allahtan başka kerem sahibi çünkü yoktur
kuşların her sabah uyanırkenki büyük huzuru buradan
buradan, bu arkası sağlam ve meleklerle torpilli
yani Ömer'in soruları gibi dünyayı tokatlayan, cennetengiz
her çocuk çünkü şimdi Efendimizin omzundan dünyaya
biz şimdi kahvaltılık alırken bir seriyyede nefer
gafil ne bilir neşve-i pür şevk-i vegayı?

(*Fayrap*, 65)

Fatih Kıratorun

Papatya Söylencesi -Masal II-

gitmek,
dört köşeli girdabın neferisin yazıdan
önce gelir hep bağırarak ama
anne sessizce doğurur sevmeyi
ve ölür eski alfabeleri söylencesinin
duyup unuttukların kadar tut nefesini
geri çağırıp zulmünü uykusuz gecenin
gölgende biriken sabaha uzan bak
denizinde boğduğun çocuk tanıdı seni
yara,
en azından gitmek kadar gerçek
bir mavi baş dönmesi düşümde
yeşilden mürekkep acıdan bir abc
papatyadan söylemesi bu acı masalı
ah!
biriken sabah hep geceye çattı

(Dil ve Edebiyat, 64)

Gökhan Taner Günsan

Bülent Bi Çay

oturup uzun bir çay söylüyorum kendime
bir yaprak uzun düşüyor
sanki bir kadını uzun sevmişim de

şiiirlerimde ölümden bahsettiğimi söylüyorlar çok
bir kadın da çay söylüyor kendine açık ve yalnız
belki daha neler söyleyecekti sorsaydınız
her gün yüzlerce çay söylediğiniz bülent
yaşıyor mu sandınız

içimde boş bi salıncak
sallanıyor aklıma çarparak
uzun bir çay söylüyorum kendime
ölümün uzun saçlarını süpürüyor berber
bir yaprak neden bu kadar uzun düşüyor

ben bülenti düşünüyorum uzun
belki de bülenti bülentten daha çok
her şeyi düşünüyorum diye her şeyden çok
bir yaprak neden uzun düşüyor bu kadar bülent

bu ulu kavlangaların altında
bütün bunlar bülentin bülentsizliğidir

bu şiir kendine bir çay bile söyleyemenlerindir...

(Yasakmeyve, 68)

Hakan Yirik

Nar Tarifi

beni şiirin hileli terazisinde beklettiler
sözcüklerin sınındığıdır çarşılarda
oh winter's gone! bisturi, bu dünya desirel
yara kaplı defter açılıns tanı burada
kuşları kalbe mi gömmeli yok yok
sen selainlaş kitaplıktaki turgut uyar'la

allah'ın yağmurları yağdı nar ağacına
veda öpücüğü nasıl olmalı buna çalıştım
şimdi uzak bir magnetsin buzdolabında
iptal edilmiş bir piknikti çocukluğun
işe gittim sonra işten döndüm yok yok
pusulamdm; şaşkın kapında oluşuma

bu alçaklık korkuttu içimin cambazını
lirik gelmiyordu yağmurun litre fiyatındaki artış
bütün ağaçların meyvesi olmuyordu kalp
düş görünüşüne aldandık rüyalarımızın
iki süper şiir biden mi yazsa yok yok
arkanı dön çıplağım dedi aynası

bir şiirde görmüştüm bunu
şairin üstünde beyaz gömlek vardı

(Akatalpa, 78)

Gökhan Ergür

Acele Vesikalık

Fotoğraftan daha gerçektir insan
Pastanenin en ucunda oturuyor kızın yengesi
Damat adayının avuçları çöl ve göl
Görünür kundurasının altında etiketi

Sigarayı bırakıp eve başlar insan
İrade meselesi her şey, kalp de öyle
Uzattı elini sana - tereddütün intiharı
Akan yazmanı sil yanaklarından

İlk yalanımı söylediğim berber
Yıkayalım mı saçları?
Hayır, zaten ev yakın
İkincisi sana: Deniz buradan uzaktır

Gözaltımdaki kuyulara çökmüş heves
Karnıma saplanan tornavida kadar gerçek,
Yeşil mürekkeple yazdığın o mektup
Neredesin mukaddes mutluluk?

Damadın yanında güleduruyorsun
Baktığım fotoğrafların mağlup kahramanı
Görünüşün sırlanır toprak yolda
Hatırlatır yokluğun insani güzelliği

Şimdi ellerin yabancı bir huduttur
Gömlek cebimde unuttuğum nasıl bir umuttur?

(İtibar, 32)

Hakan Cem

Göge Tutunarak Gelenler ve Gidenleriz

I

orda öyle içi çekiliyor kalanın, uzaklar üstüne üstüne
gelince! gitmek! gitmeyi hep dönmek okuduk;

yorgunluğumuz bu yüzden...

çıt eden zarflar vardı yüreğimizde; harf harf açılan
sohbetler! sonra sesler, üşümeye kaldı fotoğrafın arka
yüzü...

gözlere sürme çeken bir hoşça kal'dır gökyüzü.

II

lacivert! uzağa kıyısı olan deniz! sen öylece dur
ellerinde sessizlik ve incinmiş bir ev kalbi kırık kapılı!
alıp başımı bir yaraya gidiyorum...

ah! apansız dalından kopan ikinci rüzgârı! uzağı aileden
say! ses sese öpüşülen, koklaşılın uzağı...

yüzümüz suya yazılır öyle okunur sokağa.

bir bıçak gibi kalpte hoşça kal!

(Zalifre, 20)

Hakan Şahin

Paris Mezarlığına Bir Selam Daha

dünyanın makyajsız halidir, doğa
sana bunu kanıtlayabilirim aslında
emperyalistler bir soluklansa
ah bir soluklansa
bir çocuk bakakalır pencereden sokağa.

bak bu şiiri sağ elimle yazıp, sol elimle siliyorum
beni bu durumdan içeri alırlar ara sıra
Mercedes'te bir kız adıymış
monte kristo montumu da giyersem sırtıma
Modern alcatraz'dan da kaçılır nasılsa
paris mezarlığına bir selam daha.

sınırlar illegaldir, tel örgüler mesela
bir yere çiçek dikmek istersen
mavi bayraklardan izin almalısın mutlaka
sana bunu hatırlatırım demiştim ya
herkes çabuk unutuyor nasılsa
dünya bir deplasmandır
paris mezarlığına bir selam daha.

Konteynırlar ile gökdelenler
aynı bahçeyi paylaşırken bir sürede olsa
Müslüman takım da galip gelebiliyor,
ilk 45 dakika.

Hem pek tabi jargon spikerler
patlayan piramitlerden, kaçırılan korsanlardan
epilepsi nöbetlerinden
seni bana getirip, kendimden uzaklaştıran
skolastik düşüncelerden, bahsederken.

Arka planda
insansız hava uçakları
ayak uydurmakla meşgul çağa.

Gülleri köklerinden valsa kaldırmak
modern nihilistler arasında moda
amcam pazarda bağırarak meşgul
Gazze'den taze geldi bu yara
annemin poşetinde kan kırmızı elma
poşet nedense havada
Renanların hepsi yatakta
Paris mezarlığına bir selam daha.

aşıl tendonu ikiye ayrılır;
balerinler ve sokak çocukları olmak üzere
tentürdiyot siyah beyaz bir yaradır.
Bunları anlamamak ideoloji ister
suratlar siretlerden farklıdır
siretler geniş halk yığınlığıdır
yığınlık korku yaratır
bombaların en çok sevdiği yiyeceklerdir
kanım kırmızı akmaz nice dir
bu serzenişim mezardaki Galileo'ya
"ama dönüyor işte dünya"
Paris mezarlığına bir selam daha.

(Mahalle Mektebi, 16)

Hasan Bozasalan

Yağmurlu Şiir

Nurgül'e..

Yağmurlu şiirler yaz diyorsun
Yazmam!
Okursan üşürsün.

Biz o kente geldiğimiz vakit
Bütün ışıkları söndürürler
Görmeyelim diye birbirimizi

Şehir ağlar
Gözyaşına ortak oluruz
Haritanın en gözü yaşlı şehrini seç
İşte orası benim yurdum

Unutma!

Tek başına yürüyen herkes yalnızlıktır

Son bir kez bak ardına, düşün

hangi vedanın haklı bir sebebi vardır?

Yağmur şehri çamurundan arındırır

Ve her şehir çocuktur ısladığında

Yalnızlık sadece yağmur yağarken güzeldir

Şehir gözyaşını saklar
Sokaklarında yağmura yer açsın diye
Çocuklar gözlerinde yağmuru taşır
Anne yağmurda kavuşur çocuğuna
Yağmurdan sonra sadece çocukluğun kalır

(Kasaba, 15)

Hüseyin Köse

Temiz Kesik

Bir tutam çiçekle ne yapılmaz ki...
Rengârenk şenlenir koynu bozkırların
Süslenebilir güneşte beklemekten desenleri aşınmış bir masa
Kulak arkası yapılabilir güzelliğe ölçülü bir gölgelik
Yahut tutulabilir burna hastayı iyileştirmek için
En çok da bir gizli sevgiyle takas edilen kokusu
En çok da bazı sokak adları gibi iliksiz sana kınalı düşkünlüğüm
Sana çimlenmiş bilincim aysız topraksız gecelerde

Bir duru önsözle ne yapılmaz ki...
Kapının sonuna konur misafir terliklerinin ucuna kimi beklentiler
Aşk gibi sonun bittiği yerden başlamaz mı
Selam edip geçer içeriye kalbini ışığa döken pencere
Yüzünün gerisinde bir geniş orman, renklerin tel tel yayılışı
Kopan bir telin sesi gibi ince bir kudüm nefesimde
Sonu sana yazgılı bir önsözle ne yapılmaz ki
Kısaltılır mesela dolambaçlı en uzun yollar
Özleradım koşarak varmak için yanına

Bir beyaz geceyle ne yapılmaz ki...
Bazı çatılara kısa düşmüş çocukluk aşığı merakından
Eğilmiş gökyüzleri huysuzluk ettikçe üstüne
Çok basamaklı sevdaların eksik merdivenli çırağı
Gönlü ne kadar yüceyse sevinci o kadar yayvan
Öyle değil mi ama kim,
Kim önemserdi aşkları mahvedici yanı olmasa?
Ceplerde yaşlı bir mendil gibi herkes bir yitiğin peşinde dolaşmasa
Beyaz bir gece ne işe yarar ki...
Şarkılar söylemek çay içerken hüzünlenmek
Öncesi karanlık kandan bir yazı duvarlarda
Cam gibi hayallere fazladan rüya taşıyan budalalık
Bir beyaz geceyle ne yapılmaz ki...
Dikkat et ter kibine tuttuğun dileğin

Bir dumrul inadıyla ne yapılmaz ki...
Kupkuru bir gürültü mesela şimşek çakımları gibi
Korkular dağıtan korkusuyla kâğıttan bir ejderha
Her hazır derdin gediklisi kendine karşı
Başkaları zaten cehennem yakmaya zaten od ağır kütükler
Uyurlar asırlar boyu düşlerin tabutunda
Sonu gelmez avuntular olmasa, bu kapkaranlık tüneller aşma umudu
Bir kuru gürültüyle ne yapılmaz ki...
Kalbin dağlarına çıkılır, elde hüzün omuzda sevda

(Bireylıklar, 54)

İbrahim Demir

Şimdi Senden

Yüzünde çocukluk var
beni de benzet yüzüne
gerisi benden, yaşlılık benden gelir
sen benden bir sürü yüzün yap yeter ki
karişma boy ölçüme, kiloma
parmaklarımın sayısına
içimdeki insanlarla
çoktan yanaşmışım sana
bekliyorum
sadece memurluk yasaları, ilkokul günleri oyalıyor beni
bir de yüreğimde durmadan ağlayan çocukluğum

beni onayla
kurtulabilirim bunlardan pekala
yeminle, erkekçe diyorum kurtulabilirim
kendimi bilirim
izin vermem büyümeme
büyümem
sen ne dersen o
kaldır beni yüzüne
çocuk yüzü yap benden

tarih şahittir, şiir de
iki kişi arasında yapılan sözleşmeye
kimse engel maddesi koyamaz/koymadı/koymayacak
bir yaşlı yeniden doğacaksa doğar
ibrahime şiir yazılacaksa yazılır
kaç insan böyle kuruldu
kaldır beni yüzüne
şiire benzet yüzümü
şiirimi yap benim

(Edebiyat Ortamı, 41)

İnci Okumuş

Aşığa Konuşmak Yok Diyorlar

gerilmiş sazın telleri gibiyim
dokunsalar türkü türkü döküleceğim
bir şafak nasıl sökülürse yerinden
öyle bir vakitte iplik iplik söküleceğim

yağmurlar nasıl süzülürse dağlardan
gözlerine hayal hayal ineceğim
gün verip ıtır kokulu rüzgârlara
ruhumu ruhunda serinleteceğim

ebri nisan geçti artık sevgili
mevsimini nevruzum bileceğim
söyleştim, ateşe uçan kelebeklerle
canımdaki aleve papatyam diyeceğim

aşığa konuşmak yok dediler duymadın mı?
yazdığım şiirlerle sesimi
sileceğim
sileceğim
sileceğim

(Edebiyat Yaprağı, 4)

Kemal Can Açık

Acıların Kuyusu

Yoksul ağıtların zengin yalnızlığında
Adı mimlenmiş bir deliyim ben
Yarışı kaybeden at, sana herkes sövüyor

Yüzümde bir tenhalık, içim acıların kuyusu
Yalan ayinlerden kaçtım da geldim
Şeyh idim müritlerimi unuttum

Elleri enseme mor bir aynayken ölüm
Tazelik kazandı kalbimde tüm intiharlar
Kızıl maskem olmasa ben
Tanıtamazdım kendimi

Aktığı yerde kanaması kesilen sesim
Gül soldu güneş battı sen ne hoş
Bir katilim her gün kendini öldüren

Ruhumdaki yaramaz çocuk, bırak artık hayatla oynamayı

(Bir Nokta, 150)

Mesut Aşkın

Otobiyografi

uzun boylu bir adam
kalk kalk bitmek bilmiyor
ne vakit birinin kalbine girsem
ayaklarım hep dışarda kalıyor

bıktım artık her gün
kendime gidip gelmekten
bir odadan iç odaya
ağır ağır ölürken annemi görmekten

bıktım artık
gövdeme düşen
bir ağbi ağrısından
ve ceketini sattıkça
karşılığı bir ölüm olan
ve yerin bu katından da kadınlar geçiyor diyen
ve yerin bu katında da şiiri ve
kadını sevmenin yaşı yoktur diyen

babam
ah sözleri gencecik olan babam
senin ve ölümün oğluyum

uzun boylu kalk kalk bitmek bilmeyen
mezarın kalbine giren

tek oğulum

(*Şiiri Özlüyorum*, 59)

Muammer GÜNGÖR

Manifesto

yaşamak
üşümeme sanatıdır
biz devleti bunun için kurmuştuk
unuttunuz mu beyler

bir kurdun ömrü boyunca öğrendiği
kendinden uzaklaşması gerektiğidir
bitmeyen akşamlar kimin işine yaradı
bir düşünün beyler

uçan her kuş gökyüzünü büyütür
biz bu yüzden evden kaçmıştık
mutluluk karımsal bir ürün müydü
hatırlayın beyler

babalar devrim yapar, oğullar satar
taşınabilir bir şeydir kadınlar
bu kadar kral bu ülkeye yeter mi
söyleyin beyler

uygarlık kadın gibidir
bir gün mutlaka batıya kaçar
bu kilide bu anahtar
uyar mı beyler

devlet, tanımı gereği, daima neşelidir
doğuda her kartalın iki başı var
Çok durduk buralarda gç vaktidir
kalkın beyler

(Yasakmeyve, 67)

Muhammed Faruk Özcan

Ayıp İkinci

Kaderimin üzerinden şu sıralar
Kalın ve yorgun çizgilerle tekrar geçiyorum
Ya da mürekkep dökülüyor üzerime
Bir dakika kafam karıştı, serseriydim ben.
Bu yüzden haykırmak istediğim ne varsa
İçimden bir gedik açıyordu sessizliğe doğru.

Sana nasıl dokunurum bilmiyorum ama, isyan ettim.
Kurtla kuzu barışmış bu arada haberleri geldi
İnsan sevdiğinden korkmaz da bildiğinden korkar
Etme bulma dünyası dedikleri de bu zaten
Dün kırdıkların bugün kalbine batar

Sür gözlerimi kamaştırın aşkın ışığındadır
Biz kavgacılar kör olmalıyız
Burası dünya ve burada bize yer yok Mazhar Fuat Özcan'ı da
Muhammed Faruk Özcan'ı da
Yan yana getiren kader
Ancak sessiz uçurumlardan bakmama müsaade eder.

Sen çünkü
Dokundukça içerimi sızlatan.
Kanayan bir yerisindir yüzümün.
Gece birçoklarının uykusuna gebe
Ama diyorum ne dirençsiz benim gözlerim
Ağlıyorum ya da uykum geliyor sen geçerken içimden
Bir filmin en heyecanlı yerinde
Kopan bant gibi, sönen ışıklar gibi
Sen işte o esnada başrol olarak ölüyorsun
Figüranlar olarak rahatsızız
Ruhun film şeridi gibi gözlerimin önünde.
-Uzun metrajlı hayatımı izlediniz-

Kendime nostaljik hikayeler arıyorum
Daha şiirsel, daha acıklı, daha parlak.
Seni gördüm ve gerisi çorap söküğü... desem
Sanki şurama düğümleneceksin
Oysa sen bütün meçhullerimin faili
Olarak kalmalıydın.

(*Aşkar*, 29)

Muhammed İkbal Yıldırım

İz Sürücü

ayakkabılarını ters giymiş
yahut geri geri yürüyor olmalı,
ya da ne bileyim, gölgelerin renginde
her gece soyuyorum göğsümdeki yarayı
batıya hicret ediyorum güneşle hep
attığında sen atmadın denilen adımlarla
yeni bir rüyaya uyandım
aynı uykuda yine
ölüme bir adım daha yakınım
ama duvarlardan sakınıyorum, neden?
bir adım ve on adım görünür zahirde
değil ama bin adım ve bir adım

(*Karabatak*, 16)

Mustafa Oğuz

Haydi

Haydi gel susalım
Konuşmasın, kapatalım gözlerimizi
Ne twitter ne facebook
Yalnızlığın sesine kulak verelim
Haydi dönelim kalbimize

Sen. o, siz, onlar; herkes sussun
Toprakta uğuldamasın zalimin göğü dolduran sesi
Ne miting meydanlarına gidelim ne açalım TV'leri
Kulak verelim kalbimizin sesine
Haydi dönelim yalnızlığımıza

Ben sussam. sen sussan, o susar mı?
Yayılır mı zamana masumluğun inceliği
Kalbine dönen herkes kavuşur mu huzura
Çekilir mi mazlumun üstündeki kara bulutlar
Çöker mi kalbinin üstüne Nemrut' un sarayları

Haydi gel ikna et, sustur beni
Döndür yeniden huzur ülkesine kalbimi

(Akatalpa, 173)

Mustafa Ökkeş Evren

Cahit Zarifoğlu'na

Darbeci

Selam dersin
Savaş der
Hukuk dersin
Silah der
Sevgi dersin
Kaos der
Çiçek dersin
Mermi der
Balon dersin
Bomba der
Darbe dersin
Evet der

(Dil ve Edebiyat, 64)

Ozan Eren

An Kara

Bu şehrin kalbi delik.
Tam ortasından geçtim.
Rüzgârı sürükledim peşimden bir vakit
Fırtına biçtim.

Bu şehirde an kara.
Yaz şair:
Gece yüzlü insanlardan aman edip
dağa kaçan heves benim.
Yazdıkça derinleşiyor yara.
Nafile beklemesin şiir.

Çektim elimi bozkırdan,
İttim yalnızlığımı Karanfil Sokak'a.
Filmin makarası kopmuş içimden.
İkinci perde korkusuyla rollerimi değiştirdim.

Ey şehir!
Ekinden ürüne dönüşen acıyı sırtlandım da geldim.

(Bireylıklar, 54)

Önder Birol Bıyık

Savaşın Büyüttüğü Çocuklar İçin Ağıt

Ortadoğu çocuklarına...

sisli bakışlarıyla dünyayı izlemede çocuk
kan tutan Ortadoğu'nun tekinsiz sokağında
gökyüzünden ürken aklı... korku pusulası
çocuk bu, yine de dil çıkarır
barakalarına ateş yağdıran çelik kuşlara

ayaz kış yollarında ekmek ararken
kardeşi abdülsalim düşer aklının sığınağına
çizgileri yücelir... abla şefkati kokar elleri
şu petrol, şu yeşil kağıt, şu puştluk çağında
erken büyüme nedir, en iyi onlar bilir
zulasına sığdıramadığı yırtık cin ali kitabı
bir de kulak memesindeki maviş küpe olmasa
şimdi çocuk mu denir onlara

ayetlerle susturulan bir çığlık oturur kalbinin yırtık haritasına
özlem uçurur annesi adsız mezarların birinde
yüzünün yuvasında ölü kuş cana gelir
kanadanır fıstık yeşili uzak dağ kasabalarına
bütün çocukların adım barış sandığı
bir gece köpürse tassa akdeniz derim,
alıp gitse derinine
beyaz taş sarayların cümle kötülüklerini
en insan yanımızla uyansak çırılçıplak
arınmış bir antakva sabahına
dul savaş kadınları gelse çardağımıza
taze soğan, tulum peyniri, kiraz,
soğuk üzüm suyu sunsak
yeniden sevsek o çocukları merhamet
dileyen ellerimizle
savaşa dair bir şeyler konuşmasak, sussak
tarihin doğusu susar mı göz bebeklerinde

(Sincan İstasyonu, 71)

Pınar Şahintaş

Kız Kuşu

Yükseklik korkusu olan bir kuştum ben o zamanlar

Ağzımda gökyüzünün özlemi
Sırtımda kanatlarımdan ağır bir pardösüyle yürürdüm
Ellerimde yağmuru çağıran ıslaklık çoğalırdı.
Ağaç diplerinden nemli lalekovanlar toplardım sarı ellerimle.
Ellerim sarı, avuçlarım mandalina kokardı.
Ellerimi çiğle yıkardım.

Annem körpecik bir kadındı
Geceleri ipe mısralar dizip balkonda kurutmayı ondan öğrendim.
Gecelerimiz akşam sefası kokardı
Kibrit kutusunda akşamsefası tohumu biriktiren bir kuştum
ben o zamanlar
Acımı şiirle yamardım.
Özgürlüğü türkülerden dinlerdim en güzel
Aşkları şiirlerden
insanlar en çok filmlerde sevişirdi mesela
Fesleğen balkonumdan çok şiirime yakışırdı.
Hayalleri gökyüzüne sığmayan bir kuştum ben o zamanlar
Hayallerimi maviye boyardım.

Sanki yağmur hiç dinmese hiç mutsuz olmam sanırdım
Bütün yarım şiirleri yağmurla tamamlardım.
İs kokan bir yastıkta uyurdum geceleri
Dilimin dönmediği dualar okurdum.
Allah babasına sığınan bir kızdım ben o zamanlar.
-Kuş olsak ilk ben vurulurdum.-

(Yasakmeyve, 69)

Rasim Demirtaş

Terk

1
bir haz günü düşürdü
beyin denen salyangozu
geriye kaldı sefertası kafatası
birbirinden dolu tatlar
giderilmiş tasaları
her yanı dolu sesler
yarasalar pusulası
her birisi meydanlarda
satılır mahallesi
hey serseri bu yerlerden
kovuyorlar bir bir seni

2

hiçbir şeyin ve değerinin
önünde durma
allah'tan başka
onlar bir bir
terkederler seni
zamanı dolunca
'bizi tek hazlarımız aldatmadı'
demişti ya mayakovski usta
ne kadar da haklıymış
arkadaşlarımız, davadan başka
şimdi bu postmodern çağda
plazalara dönmüş
zafer meydanlarında
bizi hazlarımız da aldatıyor ama

(Dil ve Edebiyat, 64)

Salim Nacar

Şairin Kurtuluşu

dans edelim ricasını üstüste kullanınca iki kez
dünyanın iyiye gittiğine inanıyor
her konuda o ilk günün telaşıyla
taşlıkları ve cezveleri ileri süren şair

bütün ışıklar yanlış, tüm şıklar karanlık burada
burada dış hatlarda seyyar ölüm gezdiren inatçı bir peygamber gibi
kendine güven sorununu siyasi müfredatla asla çözemezsin
mazeretlerin perdeler örtülene kadar, sonra içinden
bütün dillere çevrilmek geçiyor ilk günkü sesinle
sonra alışınca bitiyor, korkudan kulanılmış bir kahkaha olarak
kalıyorsun günlerin ilmihaline

şair burada kurtulmak istiyor canım
başka bir derdi yok, inan
bir de sevilsin istiyor, dudağından
başlayarak bütün unuttukları

konunun dağılma refleksi
kalbinin diplerden getirdiği öğüt pusulasının rengi
- hep böyle olur - o renk bir de ilk savaş günlerinde
düşünülmüştür hani
bir de kilerin yeri konusunda daha fazla düşünmek
istemeyen çiftlerin
enerjilerinden üretilen asma bahçeleri, burada zamansız biblolar
fil bibloları, klasik müzik seven bibloları, şiir bibloları
işgal ederken her şiirden sonra alınan önlemleri
evlerini hep iki kat olarak düşünen müdür ve karısının iyiliği için
özellikle dünyanın bütün iyi giyinmiş şairlerinin iyiliği için
o şiirler ki bir dönem -saçlarına her şekilde içkindir canım -
yeniden başlatır kadın çeşitlerine benzeyen gözyaşlarının
dünyaya ilgisini
sonra şair burda gerçekten kurtulmak ister, başka çaresi yoktur
başka bir derdi yoktur inan, başka bir şairle kalp kalbe durmaktan
filan bahsedilemez ama yine de sen bir dene istersen
dağılmış pazar prütenleri, kar seviciler düşmanlıklar içinde
bitene kadar ve bittikten sonra da bir müddet,
dans edemez miyiz?
kurtaramaz mıyız gölgemizden kayarken
bütün yeryüzü dalgınlıklarının puslu zemini
korkunç kelimelerle korkunç kağıtlara yazılmış
parkları bile çıldırtan anne koylarının recm töreninden
herkese eşit bölüştürülen şair cesaretini

kara ısıklıklarını kullanarak,
cenneti özetlemeye çalışan bir adamın onuruna verilmiş
soygun faturasını güzelce incitmeye çalışıyor, burada şair, bir
başkası
başka çaresi olmadığından değil, o da herkes gibi geçinmek
zorunda diyelim

iyi dilekler, iyi saatler, iyi şiirler gibidir canım
sadece iyi olmak geliyor elinden o da her zaman değil
otopside unutulmuş o makas,
içinde unutulmuş göz çukurları, ağız boşlukları, kalbi olmayışın
kararlılığı

yerini alıyor dünyaya hız veren karanlıkta
başka çaresi yok şair
gerçekten kurtulmak istiyor burada

ince döşenmiş o şiir evinde
son parça dünya kahri içinde.

(Hece, 208)

Sıddık Elbistanlı

Su

Suyu seviyorum; niye
Akıyor da ondan
Su sevgisi, bambaşka bir tutku

Hareketin serinliği
Yaşamının derinliği
Onda

Bu huylarından dolayı
Kıskanıyorum onları
Hele de sakin, huzurlu
Akan duru suları

Toprağa itaat dersin, var
Nefsine hâkimiyet
Ve sonra yücelik, tevazu

Gideceği yünü, yolu biliyor
Kendi kendinin kılavuzu

Sular da beni seviyor mu
Onlara lâyıf mıyım
Yoksa dümensiz, rotasız seyreden
Deli bir kayık mıyım

(Edebiyat Yaprağı, 3)

Sıddık Ertaş

G/izli

berfin sude ve anzer ali İçin

kimseler bilmez

avuçlarımdaki hayat çizgilerimi kazıdım önce
önce dediysem çocukluğumun bir adım sonrası
o zamanlar karasal bir ırkın soydaşı olmaktan
fiziki haritalarda koyu kahverenkliydim
üstelik tetiği art arda düşürülen
hedefini kalbura çevirecek usta bir tüfekten
kaslarını yırtarcasına kaçan bir av gibiydim

kimseler bilmez

zamansız enselendiğim yaşamak suçundan
yanlış bir ameliyat iziydi yüzüm
ışktan pencerelere dayayarak dirseğimi
uzun kirpiklerimle dokunmuştum kiraza

kimseler bilmez
bir zamanlar üstüne düştüm de kırıldı kalbim
öğrendim eğersiz yılki atının bir aşk hatası
seslerin en çirkininin benim olduğunu
bindiğimde ben binmiyordum belki de

kimseler bilmez
erzurumu annemin koynunda yorduğumu
bir de kara treni şehrin genzini yakan
içbükey bir ayakla doğduğum saklı bende
sekizinde sopayla kovduğum çocukları
sokakta unutmuşum

bunu kimseler bilmez
yazdığım şiirlerden belli kırışıklığım
annem kömür ütüsüydü bunu demiştim önce
babamın yüzümdeki şamar koleksiyonunu
bir define olarak gizledim şiirime

ne sussam çok olacak ne söylesem az
artık çocukluğumun yıpranmış anılarını
gülücükleriyle yamıyorum çocuklarımın

(Bir Nokta, 152)

Sıraç Genceli

Sevmenin Altın Rengi

Belki de hiçbir zaman o iki kelimeyi duymayacaksın benden
O ikicik kelimeyi, varoluşa anlam katan

Belki söze dönüşmeyecek yüreğindeki yangın, yüreğimizdeki
yanardağ lav püskürtmeyecek

Kaderin esrarlı satırları hiç okunmayacak belki
Nefes alamayacak göğsümüzdeki turna

Hiçbir şey böylesine susulmuş olmayacak
Sessizlikte böylesi bir gül bir daha açmayacak

Son görüşüm son görüş olacak sonsuza kadar
Bakışlarının cenneti yaşatacak orda da beni

Belki, evet, “canım” uçup kafesinden
Göğüs kafesinde konuklayacak

Belki bu ağır suskunun altında büyüyen tohum
Aşkın ebedi annesi olacak

Değil mi ki sen bir kere var oldun ve yok ettin beni
Asıl hacmine kavuştu sevmenin dar evreni

(Bir Nokta, 153)

Soner Karakuş

Sahibinden

Bir İngiliz şirketine satılan uyukum
Soframıza gelen ekmekle
Tarih dersinde uzayan kulağım
Bizi dengede tutan her neyse.

Şakağımı kaşındıran bir şey gece
Karanlık, tabancam gibi çekmecede.
Ölüm dumanla haber verecekken bize
Yorgun atları koşturan her neyse.

Her neyse, altüst olunca dünyamız
Belki düşeriz gökyüzüne.

(İtibar, 38)

Şenol Korkut

Gülağzı

Yağmura güvenerek yapmıştım bütün yaramazlıkları
Belki de sis içinde bir fısıltıya yürüdüm hep
Ben mi kayboldum ay mı yüz mü çekip gitti darağacından
Bir cennet öpücüğünün hayali göz edip de
kaymış mıydı aklımdan

Taşrada güliçleri bozgunu
Kim kaleme uçtu kim sayarken çarpıldı bilemedik
Her âşığın başka bir âşığı şerhettiği noktadan coşup gelen
Harf selinde boğulmuşum

Söze başlasam çılgıña âlemleri örtecek gözlerin
Belâ denizinde dinmek bilmez bir sükût kasırgası
Şimdi! Kalbinden bir rüya tut
Celâl definesinden kar mahşerime bir inci at

(Hece, 216)

Yahya Kurtkaya

Küçükşehir

Şehirde yeniyim diz bağlarım benden uzak
Dünü yarına aktaran vaktin müflisi
El pençe divan duruyor kaldırımlar arasında
Bana çok uzak yoldan gelmiş gibi bakıyor
Bana hiç gelmemiş gibi
Bunca insan içinden yokluğumu seçiyor.

Müstakbel hanımlar ve beyler
Dağlalım her birimiz her bir yerine bu küçük
Bu küçük bu küçük
Bu küçücük gittikçe de küçülecek
Diz bağlarınızın içinde saklı şehrin.

Korkunuz sizi besliyorsa ne güzel kalbiniz var
Bu dünyanın kendi dönüşü böyle soldan sağa
İşte bu da bizim kendi dönüşümüz dıştan içe
İçli bir şarkı dudağa konan oradan çıkıp sonra
İçli bir şarkı işte çıkamayıp hapsolan.

Zorlar böyle bir anın mükerrer yanlılığı
Kediler uykudan sarhoş insanlar yalnızlıktan
Gürültüler ense kökümüzde yeni bir düzen kuruyor
Böyle giderse erken yaşlanacak kediler
Böyle gitmezse çoğalacağız yaşamın hevesiyle.

İşte şu dar ve kısa sokak önceden de dar ve kısaydı
Ama çoğaltmış dirilişini sanki dile gelecek
Bize bir şehir efsanesi anlatmaya hazırlanıyor
Her birimizden alıp bir miktar hatırayı
Her birimize sunup ağılatmayı düşünüyor.

Umudunuz sizi besliyorsa ne güzel Allah var
Hayatı bir nefesin içine gizleyen
Bize dünyalar bağışlayan bize birbirimizi
Önce kederlendiren sonra sevindiren
Unutmadan besleyen dar ve kısa sokakları.

Hiç unutmadan besliyorum sizi dar ve kısa kollarım
Açtığında koca bir kucak olacağınıza inancım tam
Ne çıkar bir gölge boyu beklesek böyle mükedder
Ne çıkar iki adımda bitse bu küçük şehir
Gün olur bir kucakla koca dünya sarılır.

(Hece, 216)

Yavuz Ertürk

Santuri

Ömür oldu.
Aylardan yıl
Ve yıllardan bir çiçek.

Renkleri güzelliğın
Yapışıyor göğsüme.
Bu gece de
Şu acem şehrinin acemisi olmayan
Elden çıkan ses giriyor yumruk gibi rüyama.

Atalar yadigârındır, pilav yenip,
Yüz sürülür cüzlere.
Badanalı duvarlara yaslanır sırtlar.
Tütünler sarılır keselerden özenle
Çayda kader yudumlanır
Çayda çıra
Çayda keder.

Bu bizim çiçekliğimiz,
-Karanlıkta dik duruş-
Görülmemiştir hiçbir serde, notada
Görülmemiştir görülmeyecek.
Bu, bizim çiçekliğimiz
Bu da çiçek olmaktan kırılmışlığımız.

Sesten, uzun kuleler ağır gövdeleriyle
Tel tel dizilmiş terbiye ediliyor santurinin elinde.

(Ay Vakti, 150)

**MEDENİYETİMİZİN DİLİNDEN
ÇEVİRİLER**

Abdal Rahim Salih Al Rahim

Ortadoğu Şiiri

Hergün

İnatçı merkep
Horozla Őafakta kalkıp aynı yolu takip eder

Karanlık çöktüğünde inatçı merkep
Ağır yüküyle döner
Yorgun hüznü dolu

İnatçı merkep
Hayatın bildiğimiz hadiselerinden sonra
Karanlıkta azalannı gerer
Düşüncelerini okşar
Yıldızların arasına sıçrar
Uzak bir rüya gibi
Zarif ve yalnız

Yol

Yolumuzu kaybettik eve dönüşte
Aniden korku kavradı bizi
Dönüş yolunu hiç bulamayabiliriz
Uzaklaştıkça uzaklaşıyoruz çünkü
Kırda bir tümseğe oturup
Birbirimize gözlerimizi dikip baktık
Gökyüzü soğuk kanatırken akşam
Ruhlanmızdan deriden bir ağlayış yankılandı
Niçin eve dönüş yolunu kaybettik
Niçin kaybettik yolumuzu

*Türkçeye Kazandıran:
Mevlüt Ceylan (Edep, 56)*

Ahmet Matar

Evet Ben Bir Teröristim

Batı korku içinde ağlamakta
Bir kibrit kutusundan bir oyuncak yaptığım zaman
Vücudumun darağacını kurarken
İp yerine benim sınırlarımı kullanıyor.
Açıkladığım zaman bir gün panikler
Ki onlar galabiyamı parçaladılar
Kültürümden utanmaya çağırdıklarında beni
Ve büyük keyfim ve sevincimi ilân etmek
Beni ihlâl ettikleri zaman
İbadet sırasındayken ben, Batı şiddetli bir hüzünde
Mihrabın sessizliğinden tek Tanrı

Ki ben onların kölesiyim Ve aralarında islemek
Sineklerin ritüelleri Ve Onlar
Vuracaklar beni reddettiğimi ilân edersem
Çiçek ve çim kokusundan bahsedersen
Beni çarpmıha gerebilirler
Terörist diye suçlayarak beni!
Batı'nın her eylemi takdire şayan ve onun kuyrukları
Bana gelince, her şeyim özgürlük ile ilgili olduğu sürece yaptıklarım
Terör kabul edilir

Dünyamı yıktılar
Ektikleri neyse bırak alsınlar
Dudaklarımda ve kanımın hücrelerinde
Tahribatın globalleşmesi meyveye doğdu
İşte burada söylüyorum. Yazıyorum. Çiziyorum onu
Batının alınına konduruyorum
Ahşap ayakkabılarımla
Evet, ben bir teröristim!
Bir depresyonun nedenlerine sahip
Onları anlarsan eğer
Sebeplerimi anlayacaksın
Taşıyamam bir kalemi, ama pençelerim var
Fikirlerimi bileyemem, ama dişlerim var
Ben asla yumuşak başlı olamam
Ormanların kanunu görene kadar
Ve onların tüm yandaşları
Dönüş ormana!
Evet, ben bir teröristim!

*Türkçeye Kazandıran:
Ahmet Polatoğlu (7edi İklim, 295)*

Ebû Tâlib b. Abdulmuttalib

Kaside-i Şib'îye -Divandan XIV-

Dinleyin! anlatın benim bakışımı aramızdaki soruna
Lü'eyy'e özellikle Ka'b oğlu Lü'ey soyundan gelenlere

Öğrenmediniz mi daha bizim Muhammed'i gördüğümüzü
Bir peygamber olarak Musa gibi kitapların ilkinde yazılı

İnsanlarda O'nda yoğunlaşan bir muhabbet olduğunu
Daha hayırlı kimse olmadığını Allah'ın seçip sevdiği birinden

Yazıp Kabe'ye astığının sözleşme metninin sizin için
Bir uğursuzluk olduğunu böğürtüsü gibi devesi Salih'in

Ayılın, kendinize gelin çukurlar kazılmadan sizin için
O gün suçsuz, suçlu gibidir, ayırım yapılmaz aralarında

Koparmayın allı pullu yalanlar üreten bezirganların
Peşine takılıp dostluk, akrabalık ve sevgi bağlarını

Davetiye çıkarmayın çok zorlu, sonu gelmez bir savaşa
Belki yakacaktır acısı tadacak olanı sütünden bu savaşın

Kabe'nin Rabbi'ne yemin olsun teslim etmeyiz Ahmed'i
Zamanın karşımıza çıkardığı ne bir şiddet ne bir kedere

Boyunlar kopmadı henüz ne bizden ne sizden
Ve eller; bileyli. parlak Ermenistan kılıçları ile

Zorlu bir savaş meydanında kırılan mızraklar görülür
Ve kara baş kartallar üşüşmüş içki sofrasındakiler gibi

Sağda solda, köşede bucakta at kişnemeleri
Kopan naralar yiğitlerden, savaş meydanı sanki

Babamız Haşim bir araya getirmedi mi bizi ve bize
vasiyet etmedi mi kılıç ve mızrakta usta olmayı

Savaştan bıkmayız biz savaş bizden bıkmadıkça ve
Şikâyet etmeyiz üstümüze gelen bela nöbetinden

Ancak yapılanı unutmayız, kin tutarız, zekâmız keskindir
Silahlı zırlı yiğitler kendini kaybettiğinde tehditten...

Türkçeye Kazandıran:
Veysel Akdoğan (7edi İklim, 292)

Farouh Jwaideh

Hazin Kuş'un Ağıtı

Anam
utanma benden sana çıplak geldim
çalldılar elbiselerimi yolda
çocuk değilim ben artık
ki atayım çıplaklığımdan bir parça kollarına ve sen gül
çocuk değilim ben artık
ki yüzeyim hatalarım arasında ve sen affet.
utanma benden sana çıplak geldim
yollardan kendimden gizliyorum
günlerden senin bilmediğini
utanma benden çünkü çıplaklığım çıplaklığından biraz
ah anam çağım ne de sert
esvap artık bataktan ve çamurdan
ayrıldık ayrılah döndürüyor tren beni yıl be yıl.
ah bilsen nasıl sarstı günlerimi tren istasyonları
nasıl da geçti günler annem
gecenin sahteliği gündüzün hilebazlığına taşırken bizi
anam dönmek yordu beni
ve şimdi geldim sana tren toplarken beni birkaç kalıntı
elbiselerimiz de çalındı, eskiden olduğumuz gibi olduk çıplak
ayrıldık ayrılah döndürüyor tren beni yıl be yıl

on be on sonra kayıp bir on
hâlâ hatırlarım ufkun ötesinden atılışını
müjdeleyen seslerin döndü mucizeler zamanı
dediler de dediler zamanında
yoksulluk nefislerde haysiyeti öldürür dediler
ve insanları karınlar hapseder
bağırdı insan toplulukları (yaşasın öyle ise karınlar)
şafak bir haktır kaybolmaz dediler
ve herkesindir toprak
bağırdı insan toplulukları “yaşasın öyle ise herkes”
toprağın yıkımı çocuklarındandır dediler
ve Allah eşit kıldı bizi rızıkta soyda
kabirlerin sessizliğinde.
bağırdı insan toplulukları “yaşasın öyle ise kabirler”
söylediler bize çok şey söylediler
parkların arasında yükseliyordu ağaçlar
küçüklerin gülüşleri gibi
hayal, çocuk parklarında eğlenirken gün gibi

Trende sordular bizi
yaşlarımız hatalarımız
ve namazımız ve orucumuz
suya sordular bizi derimizin dokusu nasıldır
çamura sordular bizi kabirlerimizin derinliği nasıl
uzmanlarla birlikte incelediler akıl atışlarımızı
geceye sordular bizi nasıl geziniriz rüyalarımızda
sessizliğe sordular bizi kadınlarımızın sıcaklığı nasıldır
sordular bizi nasıl ağlarız nasıl güleriz
nasıl bağırız nasıl unutturuz hüznümüzü
sırrımızı ihlâl ettiler
bize bir şey bırakmadılar.
ve tren yol aldı
gün be gün döndürürken beni tren yıl be yıl
ses çıkardığımda fısıldadığımda ya da hapşırduğumda ise
bırak lafı dendi
her gün gözüme ilişiyor dağılmış cesetler
mezar olarak tren rayları altında
ve kayboluyor kimilerimiz.
sorduğumda ise öldü deniyor
ki ölümden seçim yoktur
trenin sesi tekerleklerinde dönüyor
ıslığı etrafımızda yükseliyor yükseliyorken
ölen öldü ölen öldü

günün birinde kuşandılar tüfekleri
karanlığın perdeleri ardında
ve gördüm ki tüm güvercin sürülerini yakan ateş gibiydiler
ulurken kurtları ve bağırırken ağaç
ve çiçeklerin dağılmış cesetleri enkaz gibi.
köyümüzün kulelerini gördüm toprağı
yükseliyor yükseliyor sonra düşüyordu kalabalığın içine
ve sordum onlara güvercin sürülerinin suçu ne
Allah'ın takdiri dediler sorma
ve duyma -bayağı olanı- avam safsatasını
ve bakındım trende
insanların gözleri korkudan uçtu
dağınık güvercin cesetleri ardından
giderken bizim tren aynı yolda
ve ıslığı etrafımızda yükseliyor yükseliyorken
ölen öldü ölen öldü
ölen öldü ölen öldü

günün birinde kuşandılar tüfekleri
küçük çocuklar ardında
pamaklarını doğradılar ve uçtu gökte giysileri
ve düştü toprağa kalıntılar
çocuklar bataklıklarda düşüyor
küçük göletlerde sinek gibi
ve sordum onlara küçük çocukların suçu ne
ses de bana cevabı haykırarak geldi
kurttan başka şey mi doğurur adi kurt
ağaçları bırakmayın büyümeye,
kesin onları yükselmeden gırtlaklar
giderken bizim tren aynı yolda
ve ıslığı etrafımızda yükseliyor yükseliyorken
ölen öldü ölen öldü
ölen öldü ölen öldü

ve yol aldı tren
ömür defnederken kendi kendini
perişan bir on ardından hüzne on,
sonunda kaybolan umutlar onu
ömür ellerimizde ufantı kalıntıları oldu

*Türkçeye Kazandıran:
Sare Öztürk, (Karabatak, 15)*

Feridüddin Attar

Ben Seninim Sen de Benim Ol

Senin aşkında ben benim; sen de ben ol
Bir gömlek var; sen iki beden ol

Bir bedende bin can var madem
Bir can için bin beden ol

Hayır hayır; ne bir beden ne bir can
Hiçtir hepsi; sen kendin ol

Madem hepsi birdir aslında
Bir beden için iki gömlek ol

Sevgilim! Her şeyimle senin oldum ben
Ben benimim; sen de benim ol

Gönlüm! Bu sözün arasında
Kefene sarılmış ölü gibi ol

Şu başta on dilin var süsen gibi
Tut dilini sen; sözsüz ol

Bir rumuz söyleme ama gül gibi
Gül güzel güzel; hep ağız ol

Derlerse sana: Nedir kâfirlik?
Söyle: Büklüm zülüflere âşık ol

Sorarlarsa sana: Nedir iman?
Bak yüzüne; nara atar ol

Varsa söylendiği gibi yüzün
İbrahim gibi put kırar ol

Derlerse sana: Yanman gerek
Kendini yakmak için hazır ol

Ölümüne verilirse fetva
Kendi ölümüne koşar ol

Hüseyin gibi darağacında
Ölümde, yanışta güzel ol

Bas kendi yokluğuna parmağını
Erkeğin, kadının parmakla gösterdiği ol

Attar söyledi sana yolun sonunu
Bin meclisin rüsvası ol.

Türkçeye Kazandıran:
Mehmet Kanar (Karabatak, 15)

Hafız

Gazel 231

Gönlümde senin derdin var dedim, o dert biter dedi
Sevgilim ol dedim, eğer bu mümkünse dedi

Âşıklardan vefanın yollarını öğren dedim
Güzeller vefa nedir bilmez dedi

Hayalin bana düşman oldu dedim
Gece bizi yakınlaştırır dedi

Saçlarının kokusunda kayboluyorum dedim
Sen zaten yolunu o kokuyla bulursun dedi

Bu ne güzel bir sabah rüzgârıdır dedim
Sevgilinin beldesinden yayılan tatlı bir esintidir dedi

O yakut dudaklarının özlemi bizi helak etti dedim
Sen kölelik etmeye bak, o kölesine hiç eziyet eder mi dedi

Merhamet ne vakit fişkirir gönlünden dedim
Onun da zamanı gelir, kimselere aşikâr etme dedi

Gördün mü ne de çabuk geçti o güzelim zamanlar dedim
Sus Hafız, bu keder de biter dedi

*Türkçeye Kazandıran:
Fatih Türkyılmaz- Mahmut Feyzi (Bir Nokta, 146)*

Mahmud Derviş

İşte Burada ve Şimdi

İşte burada ve şimdi... Yıllanmış ağaçlara özel ilgi gösterilmez
Ve ölümlerine. Ağaçların üstünde yükselir, bireye
Benzemeden sayısız defa adlandırdılar bir güzel.
Ölümlerine, burada ve şimdi, adlarını
öğütüyorlar, birey olarak nasıl öldüğünü bilerek.
Toplu olarak yaşarlar bu hayatı ve bilmezler
Yazılı dizeler olmadan nasıl yaşayacaklarını...
Durumun üstüne giderler tökezleyip düşmeden çıkarlar
Ondandır bunu söylerler:
Biz buradan uzaklaşmadık
Deliklerimizi yıldızlarla yamarız
Her harfi alfabenin harfleri içinden alırız
Ondandır şarkı söylerler:
Biz buradan uzaklaşmadık
Koynumuzda sonsuzluğu taşıyoruz.

*Türkçeye Kazandıran:
Metin Fındıkçı (Papirüs, 11)*

Muhammed Mâğût

Hicri Mushaf

Annem gibi merhametli olan bu kaldırımların üzerine
Elimi koyarım ve uzun kış geceleri üzerine yemin ederim
Ülkemin bayrağını çekeceğim gönderinden
Kollar ve düğmeler dikeceğim bayrağa
Ve bir gömlek gibi giyeceğim onu
Bilmezsem üzerimdeki eski elbisem ne zaman paralanacak
Memlekette ilk fırtınanın kopmasıyla beraber
Tarihe yakın olan tepelerden birisine çıkacağım
Ve kılıcımı Tarık bin Ziyad'a vereceğim
Ve başımı Hansâ'nın göğsüne yaslayacağım
Kalemimi Mütenebbî'nin parmakları arasına bırakacağım
Ve kış mevsimindeki bir ağaç gibi çıplak kalacağım
Ta ki göz kapaklarımda yeni bir kirpik çıkıp,
Yeni bir gözyaşı akana kadar
Baharda mı?
Memleketim! Ey bir ağaç gibi arkaya eğilmiş kurt.
Al şu fotoğrafları;
Menâsif in' ve buğday ambarlarının,

Şu öten kuşların ve yolculuğa çıkan yelkenlilerin,
Posta pullarında birer resim olduğunu.
Al, şu galip orduları;
Ve kişneyen atların üzerine işlenmiş olduğu camları, dokunmuş
halıları
Yetim malı gibi parmak uçlarında
Muhafaza edilmiş tırnakları, al!
Bu tırnaklarla adımlarını kazıyacağım kaldırımlardan
Bileklerimin üzerinden ayaklarımı keseceğim
Onları ve posta kutularını
Nehre atacağım,
Ve bir çekirge gibi zıplamaya devam edeceğim Ta ki yiğit süva-
rilerin
Üzerinde kemikli ve kemiksiz etin olduğu pilûv.
Ve kavganın yüz yüze mertçe yapıldığı zamanlar dönene kadar.

Türkçeye Kazandıran:
Ahmad Khalil (Mahalle Mektebi, 15)

Nizar Kabbani

Vefat Haberi

Dostlar! Eski dil ve eski kitaplar vefat etmiştir.
Eski bir ayakkabıya dönen delik deşik sözlerimiz,
Ortaya düşmüş kelimelerimiz, hicivlerimiz, küfürlerimiz
vefat etmiştir.
Hezimete götüren küfrün son noktası vefat etmiştir

2

Kasidelerin tadı yok.
Kadınların örgülü saçlarının tadı yok.
Geceler, örtüler, koltuklar...
önümüzdeki hiçbir şeyin tadı yok...

3

Ey hüünlü vatanım!
Bir an için beni,
aşk ve özlem şiirleri yazan bir şairden
bıçakla yazan bir şaire çevir.

4

Çünkü hissettiklerim
yazdıklarımın daha büyük.
Şiirlerimizden utanmalıyız.

5

Savaşta yenildiğimiz zaman, şaşırarak bir şey yok.
Çünkü biz savaşa, bir doğulunun sahip olduğu,
Bir sinek dahi öldüremeyen kahramanlık
nutuklarıyla gireriz.
Biz savaşa, davulla, rebapla gireriz.

6

Trajedilerimizin sebebi,
çığlıklarımızın sesimizden,
kılıçlarımızın, boyumuzdan
daha büyük olmasıdır.

7

Meselenin özü ve sözün özeti;
giydiğimiz medeniyet derisinin içinde
cahiliyeden kalma bir ruh olması.

8

Neyle, kavalla
zafer yazılmaz.

9

Doğaçlama attığımız nutuklar,
Beş bin yeni çadıra mal oldu.

10

Sizi bıraktığı zaman
semaya lanet etmeyin.
Şartlara lanet etmeyin.
Allah zaferi isteyene verir.
Allah, yanınızda kılıç yapan
demirciniz değildir.

11

Sabah haberlerini duymak acı veriyor.
Acıtıyor, uluma sesi duymak...

12

Yahudiler sınırimızdan girmedi,
ancak...
karınca gibi ayıplarımızdan sızdı içeri.

13

Beş bin yıldır tüneldeyiz.
Sakallarımız uzamış,
paramız geçersiz hâle gelmiş,
gözlerimiz sineklerin limanı hâle gelmiş.
Dostlar;
bir de kapıları kırmayı deneyin.
Düşüncelerinizi yıkamayın,
elbiselerinizi yıkamayın deneyin.
Dostlar;
kitap okumayı deneyin bir kere de...
Yazmayı deneyin...
Harfleri, Cennet narlarını ve üzümlerini
ekmeyi deneyin.
Buzlar ülkesine yüzmeyi deneyin.
Tünellerin dışında insanlar sizi bilmiyorlar.
İnsanlar sizi bir tür kurt zannediyorlar.

14

Derilerimiz ölmüş, hissetmiyor.
Ruhlarımız iflastan şikâyet ediyor.
Günlerimiz, zar, satranç ve uyuklamakla geçiyor.
“İnsanlar için çıkartılmış en hayırlı ümmet” biz miyiz?

15

Çöllerde taşan petrollerimiz
ateşten ve alevden bir hançer yapabilirdi.
Fakat,
Utansın Kureyşli eşraf...
Utansın Evs'in ve Nizar'ın hür insanları.
Cariyelerin ayaklarının altına kanlar akıtılıyor.

16

Caddelerde dans ediyoruz.
Koltuğumuz altında ipler,
görmeden örgü örüyoruz.
Camları ve kilitleri kırıyoruz.
Kurbağalar gibi övgüler düzüyoruz.
Kurbağalar gibi sövüyoruz.
Cücelerden kahramanlar;
eşraftan şerefsizler yapıyoruz.
İrticali kahramanlıklar yapıyoruz.
Camilerde oturuyoruz,
tembel tembel hangimizin daha âli cenâb olduğuyla
övünüyoruz.
Beyitler yazıyoruz yahut atasözleri söylüyoruz.
Düşmanlarımıza karşı,
Yüce katından zaferler dileniyoruz.

17

Birisi bana eman verse de
Sultanla görüşebilsem,
Ona derdim ki Efendimiz Sultan,
Yırtıcı itlerin elbisemi parça parça etti.
Sürekli arkamdan sana muhbirlik yapıyorlar.
Gözleri ardımda, burunları ardımda, ayakları ardımda.
Kader gibi, takdir gibi.
Eşimi sorguya çekiyorlar.
Dostlarımın isimlerini yazıyorlar.
Sultan Hazretleri,
çünkü ben senin sağır surlarına yaklaştım.
Çünkü ben hüznümü, başıma gelen belamı açmaya
çalıştım.
Ayakkabıyla dövüldüm.
Askerin bana zorla ayakkabımı yedirdi.
Sultan Efendimiz,
savaşta iki kez yenildiniz.
Çünkü halkımın yansı, dilsiz.
Dili olmayan halkın kıymeti nedir ki...
Çünkü halkımızın yarısı,
duvarlar içindeki karınca gibi, sıçan gibi.
Birisi bana eman verse de sultana söylesem;
Savaşta yenildin,
çünkü sen insanı ortadan böldün.

18

Vahdeti toprağa defnetmeseydik.
Taze cismini mızraklarla parça parça etmeseydik.
Gözlerin içinde, kirpiklerde kalmış olsaydı,
itlerin etlerimizi mubah saymazdı.

19

Öfkeli bir nesil istiyoruz.
Ufukları feth eden bir nesil.
Tarihi köklerine kadar araştıracak,
düşünceyi derinden çıkartacak bir nesil.
Bir nesil istiyoruz,
çehresi farklı,
hatayı affetmeyen, hatalara müsamaha göstermeyen.
Eğilmeyen.
İkiyüzlülük nedir bilmeyen.
Bir nesil istiyoruz:
lider,
dev yapılı.

20

Okyanustan Körfeze kadar bütün çocuklar,
Sizler umut başaklarısınız.
Sizler zincirleri kıracak olanlarsınız.
Afyonu başımızda öldürecek, hayali öldürecek.
Ey çocuklar sizsiniz güzel olan.
Sizsiniz, kar gibi, çiğ tanesi gibi temiz olan.
Kaybetmiş neslimizden bir şey öğrenmeyin!
Bizler kaybettik.
Bizler karpuz kabuğu gibi yavanız.
Bizler ayakkabı gibi aşınmışız.
Haberlerimizi okumayın!
Bizi takip etmeyin!
Düşüncelerimizi kabul etmeyin!
Biz kusmuk gibi bir nesiliz.
Bizler yalancıyız, ipler üzerinde raks eden bir nesiliz.
Çocuklar;
baharın yağmurları, ümidin başakları.
Siz derin hayatımızdaki verimli tohumlarsınız.
Siz yenilgiyi yenecek olanlarsınız.

*Türkçeye Kazandıran:
Celalettin Divleki (İtibar, 36)*

Vahe Armen

Cehennemlik Bir Gece

Karanlıktan önce
Cebinde bir yabancının parasıyla
Eve döndü
Açtı
Ama
Hiç bir şey yemedi
Sigara yakmadı
Lambayı açmadı
Kendinden sordu
Ellerin nerede?
Gece yarısı
Terli altında oturan sinek
Gittikçe şişiyordu ve ağırlaşıyordu
Kovalamayacağını hissetti
Ve kendi altında oturduğunu anladı
Sabah şehrin bir köşesinde
Ellerini
Bir yabancının cebinde
Unuttuğunu hatırladı...

*Türkçeye Kazandıran:
Tahere Mirzayi (Dil ve Edebiyat, 66)*

**ANADOLU KÜLTÜR
HAVZASINDAN ŞİİRLER**

-Kürtçe-

Abdullah Arif İnan* (1945)

Bi İlhama Mela

(Spas ji şêxê şuera Melayê Cizîrê re ku îlham ji kanîyê şî'rê wî pijiqî)

Li berbangê heyveh hilat, ez helandim dil ji min bir
Hêdî hêdî berve min hat, ez helandim dil ji min bir

Sûrşîrinê mîhribanê, hem rihê hemî canê
Êbrû mijgan tîr kovanê ez helandim dil ji min bir

Por herîrê bisk şengalê gerden gewrê çav melalê
Nez-bêrîyê xweş delalê ez helandim dil ji min bir

Mahî rûyê, şehnik şebgê serw rewanê mijg xedengê
Li min cefa heta kengê ez helandim dil ji min bir

Li min reşî berf û baran, mirin hat min hezar caran
Agir da dil ketim halan ez helandim dil ji min bir

Ez hilgirtim hezar û sed derxist kişand dil ji cesed
Meded ji te dîber meded ez helandim dil ji min bir

Mela'nın İlhamıyla

(Şeyh-i şûara Melayê Cezîrê'ye teşekkür ki şiir, onun şiirinden fıskıran ilhamla yazıldı)

Bir Ay doğdu seherde eritti gönlümü aldı benden
Sessiz sessiz geldi bana, eritti gönlümü aldı benden

O cazibeli al yanaklı, yay kaşlı, ok kirpikli
Canımın canı sevgili eritti gönlümü aldı benden

İpek saçlı, çin zülüflü, ak gerdanlı şehla gözlü
O hoş endamlı güzel eritti gönlümü aldı benden

Ey ay yüzlü, akıtma kaküllü, selvi salınışlı ok kirpikli
Ne zamana kadar bana cefa, eritti gönlümü aldı benden

Yağmurda karda kaldı, bin kere öldüm dirildim
Ateşlere yandım hallere düştüm, eritti gönlümü aldı benden

Beni sarstın bin yüz kere çıkardın aldın gönlümü tenden
Sana sığındım senden eritti gönlümü aldı benden

* Abdullah Arif İnan: Şiiri, "Bilinçaltı çağrışımlarının düşünce ve ruh dünyasında şekillenerek kelimelerle dışa vurumu" şeklinde kabaca tarif eden şair Urfa'ya doğdu. Şiir ve makaleleri Harran, Yaz-Gı, Anadolu Gençlik ve Ay Vakti dergilerinde yayımlandı.

İbrahim Halil Çelik* (1947)

Li Eynzelîxê Havîn û Zivistan

Di çavan de çîke zivistan
Diherike hundir min
Ax min karibûya
Biçiyam ev gulîstanan
Evîn barîya ji asîman
Li Eynzelîxê havîn û zivistan

Eynzelîxe agir û masî
Dara li sejdê
Li Rizwanîyê bange
Banga evîna rast
Masî çînên avê
Li Eynzelîxê havîn û zivistan

Heyvek hiltê li Doşemê
Nûrek jî li dilê min
Dergeh Xelîlûrrehman
Nikarim hilbijêrim
Peşbazîya li asîman
Li Eynzelîxê havîn û zivistan

Deng, peyv, xet û bêje
Li Riha tê ziman
Mizgînê girt asîman
Li Eynzelîxê havîn û zivistan

Anzılha'da Yaz ve Kış

Kış gözünde kıvılcım
Akar içime içime
Yol bulsam da süzülsem
O gül bahçelerine
Gökten sevgiler akmış
Anzılha'da yaz ve kış

Anzılha balık ateş
Söğüt varmış secdeye
Rızvaniye'de ezan
Çağrılar öz sevgiye
Suda balıklar nakış
Anzılha'da yaz ve kış

Ay doğar Döşeme'de
Düşer bir nur içime
Dergah Halilürrahman
Gelmez kolay seçime
Göklerde sonsuz yarış
Anzılha'da yaz ve kış

Ses, söz, hat ve kelime
Urfa'da gelir dile
Muştı göğü kaplamış
Anzılha'da yaz ve kış

* 1947'de Urfa'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesini bitirdi. Edebiyat öğretmenliği, Milli Eğitim Müdür Yardımcılığı, Halk Eğitimi Başkanlığı, Urfa Belediye Başkanlığı ve milletvekilliği yaptı. Heyecanlı bir yapıya sahip olan Çelik, Belediye Başkanlığı ve milletvekilliği dönemlerinde sisteme ilişkin eleştirilerini radikal şekilde dile getirmiş, bu yüzden 28 Şubat'ın gadrine uğramış, 4 yıl yurt dışında yaşamak zorunda kalmıştır. Belediye Başkanlığı ve milletvekilliği esnasında edebiyatçı ve sanatçılara yakın ilgi göstermiştir. Belediye Başkanı iken, Urfa folkloru ve kültürünü konu alan külliyat hacminde eserlerin yayımlanmasını sağlamıştır.

Hüseyin Baykuş* (1963)

Dengê te

ma heyv bû
di bê dengîya şevê de
xwe ber dida hoda min
ji kêjan pirsê re bê bibûya bersîv?

bîhna Îsa bû
mîna bayekî hênik
bê kêjan hêlên mine miî bivejîya?

destê Mûsa bû
digeriye
di destê zarokekî de
lixieabên şarên ji şer mayî?

kêjan deryan bê bigere
dûrel qeraxên min xe
keleka dereng mayî?

dengê te li ku ma
tu li kuderê?

Hüseyin Baykuş

Sesin

ay mıydı penceremden sızacaktı
sessizliğinde gecemin
hangi karmaşık soruya cevap olacaktı sesin?

isa'nın soluğu muydu
serin bir meltem gibi
uzanıp hangi ölü yanlarımı diriltecekti?

musa'nın eli miydi
savaş artığı kentlerden geçip
elinden tutacaktı
bir çocuğun?

hangi okyanusu dolanarak
sularına vuracak
gecikmiş bir tekne?

sesin nerde kaldı
sen neredesin?

* 1963 yılında Urfa'da doğdu. İlk bakışta göze çarpmayan bir gizli müzik ve sesle yazdığı şiirleri çeşitli yerel ve ulusal dergilerde yayımlandı. Urfa'da Helezon ve Yaz-Gı dergilerini çıkardı.

Seyyid Ahmed Kaya* (1966)

Xewnek Rast Dibe

Xeteke pîroz dikeve
navbera min û te
û şevê rojhilat
          bêkes, tenê, giran...
têkilîyek e kûr û pîroz şîn dibe
wê demê
navbera xewn û şev û zarokan
ronahî xwe bi dar dixe
bi çikotî
li hember vê têkilîyê
û vê evîna ezîz...

evîn
şopa ronahîya tarîfî
girêkê kur re kilîtê nepenî...
ma çîye kokên şîn nabin
bes bila dil yekbin
bes çîya dakevin ber lingê eşqê
yekîfî... ax!
şerê çetin çêdibin
hêsirên cavan tên feda kirin
xortên cîwan, xezalê bedew
bên werin berdan gotinên mezin
li bin sterkê asmanê welatê bê xwedî
welatê eşqêye xemgîn...

lêbelê...

lêbelê
hespek tê di baskanda bayekê şîn
peve hevî...
yekîfî...

Bir Rüya Gerçekleşir

Kutsal bir çizgi girer
benim ve senin arasına
ve doğu gecelerinin
    kimsesiz, yalnız, ağır...
filizlenir derin ve kutsal bir ilişki
o sıra
rüyaların gece çocukların arasında
aydınlık asar kendini
hasetlikle
bu ilişki karşısında
ve bu kutsal aşkın...

aşk
karanlığın aydınlık izi
kör düğümün sırlı anahtarı
filizlenmeyen kök nedir ki
gönüller bir olsun yeter ki
yeter ki dağlar ayağına insin aşkın
birlik... ah!
çetin kavgalar verilir
gözyaşları feda edilir
genç yiğitler, güzel ceylanlar
söylenir büyüklerin sözü
göğün yıldızları altında sahipsiz ülkenin
üzgün aşk ülkesi...
ancak...

ancak
bir at gelir kanatlarında deli bir rüzgar
beraberinde umut...
birlik....

* Harran Dergisi ile (25. sayısından itibaren) Yazgı Dergisi'nin editörlüğünü yaptı. Şiirleri Harran Dergisi, Anzılha, Yaz-gı, Düş Çımarı, Yedi İklim, Seyir, Ay Vakti, Nubihar dergilerinde yayımlandı. Akit Gazetesi ve GAP Gündemi gazetesinde yazdı. Şanlıurfa'da doğdu. Şanlıurfa Belediyesi "Büyükşehir" Bültenini çıkardı. Kavgacı bir şiiri benimseyen Kaya, insanı şiirin odağına yerleştirdi. İmgeye dayalı bir şiir oluşturmaya çalıştı. Bireyin toplum içindeki duruşunu bireysel olmaktan çıkartıp, onu toplumun olmazsa olmazı mesabesine getirme amacı güttü. Toplumun ve siyasi erkin açmazlarına karşı şiirini oluşturmaya çalışırken de 'imge'yi kullandı.

Mihemed Adil Oymaq*

Leylû Mecnûn (beşek)*

Ew

Bi navî wî, em

Ji wî dixwazin

Ji Wî hatin

Û diçin wî

Û **Canana wî**

Hezkir ji 'bedewe'ê

Bixwe kir 'bedew'

Çêbû di wî de

Ebed û ezel

Evîndaran bi hev re got

Ew çi bû, çawa bû?

Agir ket dilê me

Ku çi bû, çawa bû

Evîn ket dilê me

Ku Qeys welidî

Girîyê zarokê bê guneh

Aramî da warê wan

Qeys welidî, Qeys welidî

Kêfxweşî hat warê wan

Gotin

Çavên xezalên berîyê
Di çavan de dişope
Enî enîya kihêlan
Hîn dibe qelebandan?

Teşbîh ji arifan hat
Ji kûrahîya dilên wan
Hem gotin, hem şewitîn
Qetiya hundirên wan
Yên wî warî zanibûn

Jiber ku

Rîhsipîyên berîyê bûn
Birijîyên
Navbera heyv û rojê

Li ser piştta kihêlan
Sînorê zanistîyê
Bi rimekê diqetand
Ehlê berîyê

Xwendibû di di çavên Qeys de
Xwendibû ehlê berîyê

Çima Qeys, çima zarok
Hilgire şîna xezalê
Çima bireve, bi evîn
Bikişîna şîna xezalê

Bila ji devî wan bigre
Bayê ku xîzê dike çîya
Bila li keviran xe
Bayê ku çîyan dihelîne

Mehmet Adil Oymak*

Leyla ile Mecnun (Bir Bölüm)*

O

O'nun adıyla
O'ndan dileriz
O'ndan geldik
O'na gideriz

Ve sevgilisi

Sevdi güzeli
Eyledi güzel
Var oldu O'nda
Ebedle ezel

Sevenler korusu dedi:

Ne olduysa, nasıl olduysa
Ateş oldu gönlümüze
Ne olduysa, nasıl olduysa
Sevda doldu gönlümüze

Kays doğduğunda

Masum çocuk ağıdı
Dinlendirdi obayı
Kays doğdu, Kays doğdu
Sevindirdi obayı

Dediler

Gözleri çöl ceylanı
Gözlerinden iz taşır
Alnı küheylan alnı
Çadıra mı alışır

Benzetme büyüklerin
İçlerinden döküldü
İçinden dökenlerin
Yüreklere söküldü

Çevre bildi; çünkü

Katı ufkunda çölü
Aşardı çöl insanı
Güneşle ay arasında
Pişerdi çöl insanı

Sınırını bilgilerin
Safkan atlar üzerinde
Bir mızrak
Delerdi çöl insanı

Okumuştı gözünde
Okumuştı Kays'ın
Neden Kays neden çocuk
Taşısın ceylan yasını
Neden sevdıyla koşsun
Çeksin ceylan yasını
Ağzlarından alsın
Kumları dağ eden yel
Taştan taşa çalsın
Dağları eriden yel

* Leyla ile Mecnun, herşeyden önce doğru şiir geleneği içinde önemli bir mesnevi teması olarak büyük yer edinmiştir. Şair Mehmet Adil Oymak, 2000 yılında bu kadim geleneğe uyrak temayı çağdaş bir şiir dili ile yeniden yazmış ve yayınlamıştır. Daha sonra bu mesnevinin tamamı Kürtçe olarak yayımlanacaktır. Burada bu çevirinin bir bölümüne yer verilmiştir.

Fakî-yi Teyran Dîvan'dan*

Musammat Kaside 1.1 Qesîdeya Avê: Ey Av û Av!1 (Su Kasidesi: Ey Su Ey Su!)

(1)

Ey av û av ey av û av!
Ma tu bi îşq û muhbet î?
Mewc û pêlan davêy bilav
Bê sekne û bê rahet î

(2)

Bê rahet û bê sekne î
Yan aşiqê Baxoy xwe î?
Yan şubhetê qelbê me î
Ji emrekî bi lez ketî

(3)

Da ez bizanim vê sirê
Ji hindikî heya pirê
Ji me'niya vê gurgurê
Ji kê ra diki vê taetê?

(4)

Ji kê ra dikî zikrê bi hal
Qet gujgujê nakî betal
Teşbîhê min reht û 'emal
Qet bi şev û rojan xew netê

(5)

Lew şev û rojan bê xew î
Ji mîhnetê lêk ditewî
Şevtariyan qet nahewî
Ji emrê (kê) bi lez ketî?

(6)

Ji emrekî ti tê bilez
Sewdaser î şubhetê ez
Ji kê ra diki çuna bilez
Vê sergutan û xizmetê

(7)

Xizmet diki bê pê û dest
Ji kê ra dikî çend kûh û best
Baxo nego gavek vewest
Daîm diçî dengê te tê

(8)

Dengê te tê bi roj û şev
Taet diki bê qelb û dev
Pê radibin ji mewc û kef
Şîrîn ji rengê qudretê

(9)

Geh geh sipî subhetê şîr
Qet mîslê te naçin çu şîr
Dengê te tê yar tête bir
Meyla hebîb bi çûna te tê

(10)

Lazim te mehbûbek heye
Yan meyl û metlûbek heye
Yan dost û meqsûdek heye
Lew bê lîbas û kîswet î

(11)

Lew bêlibas û tazî yî
Di seyr û reqs û gazî yî
Ji kê ra dikî isqbazîyî?
Remzê di xwe îşaret î

(12)

Van tesbîhan ji kê ra dikî?
Remz û sirran vêk ra dikî
Hemyan ji Baxo ra dikî
Digerî ji mehra xurbetê

(13)

Digerî di nêv pîredinê
Qet nanivî nasekinî
Reh subhetê qelbê min î
Ji mîhnetan û zehmetê

(14)

Zehmetber î mîhnetkeş î
Ku nazik î teb'et xweş î
Bê rûh li erdê dimeşî
Bê dest û pê tuj ku ve tê?

(15)

Bê dest û pê û çeng û per
Ew pêl û mewc û fetl û ger
Peyda dibin jê "kerr" û "fer"
Nakî beyana illetê

(16)

Vê 'illetê tekrar bike
Bes vê sirrê sitar bike!
Carek li min îzhar bike
Da ez bizanim qissetê

(17)

Da ez bizanim meselê
Tişteki ji behsa ezelê
Ji bunyatbûna ewwelê
Ji dewran û çerxa xîfetê

(18)

Ew xîfeta alem di nav
Ji berketa wê feyzê û kav
Min temenna kirî ji av
Ji me'neya heqîqetê

(19)

Heqîqeta çar cewheran
Ji me'rîfeta enasiran
Vemeşêre yar û biran
Bê fem bibêj vê hîkmetê

(20)

Gerçî ji nutqê lal tu yî
Bê zar û qîl û qal tu yî
Lazim bi işqê hal tu yî
Bê dev î pir ji sirra qudretê

(...)

* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2014.

Ey su ey su, yine de ey su ey su!
Aşk ve muhabbet mi besliyorsun?
Kıyıya dalga üstüne dalga atıyorsun
Sakin değilsin, rahat durmuyorsun

Ne rahat var ne de huzur var sana
Yoksa âşık mı oldun Allah'ına?
Ya da kalbimizi sen andırırçasına
Bir emir üzerine acele ediyorsun

Bilmek istiyorum senin bu sırrını
İster çoğunu olsun isterse de azını
Gür gür akıyor olmanın anlamını
Bu ibadeti sen kime yapıyorsun?

Hal diliyle zikri kime yapıyorsun?
Şırl şırl akışını durdurmuyorsun
Benim gibi yorgun argın düşünüyorsun
Gece gündüz sen hiç uyumuyorsun

Gece gündüz uyku uyuyamıyorsun
Mihnettendir kıvrılıp bükülüyorsun
Karanlık geceleri hiç durmuyorsun
Kimin emri üzerine hızla akıyorsun?

Bir emir üzerinedir bu hızlıca akışın
Benim gibi senin de sevdalıdır başın
Sen kimin için böyle hızlıca akarsın?
Bu itaat ve hizmeti kime yapıyorsun?

Elsiz ve ayaksız hizmet edersin
Sen kime bu kadar boyun eğersin?
Allah demedi ki bir an bile durasın
Sesin geliyor, hep akıp gidiyorsun

Hem gece hem gündüz gelir sesin
Sen kalpsiz ve elsiz ibadet edersin
Dalga ve köpük olup yükselirsin
Kudret renginden tatlıca akıyorsun

Bazen beyaz bir süte benzer rengin
Hiçbir kılıç olmaz senin gibi keskin
Yar hatıra geliyor geldiğinde sesin
Gidişinle yarin meylini andırıyorsun

Senin mutlaka bir mahbubun vardır
Veya meylettiğin bir matlubun vardır
Ya da bir dostun ve maksudun vardır
Ki libassızsın ve bir şey giymiyorsun

Ondandır libassız oluşun, üryan akışın
Ondandır seyirin, raksın ve haykırışın
Kimin içindir aşk oyununu oynayışın?
Kendinde rumuz ve işaret taşıyorsun

Kimin için yapıyorsun bu tesbihatları?
Birlikte gösteriyorsun rumuz ve sırları
Rabbin için yapıyorsun bütün bunları
Gurbetle olan mehirden dolaşıyorsun

Kocakarı dünyanın içinde dolaşıyorsun
Hiç uyumuyorsun ve hiç durmuyorsun
Sen böyle aynen kalbime benziyorsun
Mihnetler içindesin, zahmet çekiyorsun

Sen de zahmet çeker, mihnet çekersin
Hoş bir karakter var sende ve naziksın
Ruhun olmaksızın yerde gezmekteisin
Elsiz ve ayaksız sen nerden geliyorsun?

Ne el ve ayağın, ne kol ve kanadın var
Sendeki bu dalga, kıvrım ve dolaşım lar
Sanki patlak vermiş “vur kaç”lı savaşlar
Bunun nedenini ise beyan etmiyorsun

Bunun nedenini bana tekrarlayıp söyle
Yeter artık bunun sırrını benden gizle!
Bir kez de olsa sen bunu bana izah eyle
Ki ben de bileyim ne hikâye ediyorsun

Ki ben de haberdar olayım meseleden
Nasıl bir şeyden bahsedilmiş ezelden
Nasıl bir temel atılmıştır ta öncelerden
Feleğin devir ve çarkıyla dönüyorsun

Bir çark ki âlem bulunmaktadır içinde
Feyiz ve bereketi bulunuyor her biçimde
Sudan temenni ettim ben soru temelinde
Hakikatin tam manasını biliyor musun?

Dört cevher hakkındaki gerçeklerden
"Unsurlar" hakkındaki bilgilerden
Saklama bunları dost ve kardeşlerden
Ağızsız söyle bu hikmeti ki biliyorsun

Gerçi konuşma bakımından dilsizsin
Dilin yok, söz ve ifadeye sahip değilsin
Sen hal diliyle aşkını dile getirmelisin
Ağızsızsan da kudret sırlarıyla dolusun

Melayê Cizîrî Dîvan'dan*

Xazel

Kes bi dada me nepirsit gilleh û dadi çî kit
Te nebit dadiresek beyhude firyadi çî kit

Bi Şîrînê negehit destî eger Rustemi bit
Dê bi bazû û milan şubhetê Firhadi çî kit

Fa'ilek lazim e da fi'l û eser peyda bit
Ger tu heddadi nebit kûreê heddadi çî kit

Mumkinek dê hebitin da ku teleb hasil bibit
Seyd û nêçîr ku nebit tûleê seyyadi çî kit

Her gil û seng dibitin zêri bi tedbîrê hekîm
Qabilîyyet ku nebit hikmetê ustadi çî kit

Kan bi gewher çî bikit gewher eger paki nebit
Tu besîret te nebit sîretê ecdadi çî kit
Zêr û zîwer dikirin celbê qulûban haşa
Husn û sur zatî nebit qametê meyyadi çî kit
'Aşiqê mestê bi 'işqê nîye hacet bi meyê
Waridê warid û ehwalî bi ewradî çî kit
Te xered vêkktina yek welîyek murşid hebit
Salik û talibê îrşadê bi Bexdadi çî kit

Cehde û se'ý û teleb bêeserek safî nehîn
Tunebî perdenişîn çaker û qewwadi çi kit
Çi eser dê li berê xare bikit qetreê ab
Qelemê me bi du-sê qetreê zuhha di çi kit
Dê ji heq cazîbeyek dil bigirit wer ne Mela
Ji ezel ger tu hîdayet nebit îrşadi çi kit

* Nûbihar Yayınları, İstanbul 2013.

Gazel

Sesimizi duyup cevap veren yoksa salt şikâyet ne yapsın
Şikâyetinin ulaşacağı biri yoksa beyhude feryat ne yapsın

Kaderde "Şirin" e ulaşmak yoksa eğer
Ferhat pazusuyla Rüstem gücü ne yapsın

Her fiil ve eser bir fail ister elbette
Demirci ustası değılsen eğer demirci ocağı ne yapsın

Matlubuna ulaşmayı istiyorsan mümkün olanı iste
Avlanacak bir nesne yoksa eğer avcının köpeğı ne yapsın

Kimyagerin elinde her taş ve toprak dönüşür mü hiç altına
Talebenin kabiliyeti yoksa üstadın hikmetli dersi ne yapsın

Maden ocağı ne etsin şayet cevher temiz değılse
Basiretten nasibin yoksa eğer ecdadın siret ve ahlakı ne yapsın

Görünürdeki süs ve takılar gönül çalabilir mi hiç
Doğal güzellikten yoksun olan naz ve işveli endam ne yapsın

Aşk şarabıyla mest olanın şaraba ihtiyacı yok
Menziline vasil olmuş kimse için evrad ne yapsın

Gerçek bir mürşitle buluşma arzusunda olan
Hakikat yolcusunun Bağdat'ta oturmasına ne hacet

Kabiliyet olmadan sadece istemek ve çalışmak yetmez elbet
Perde gerisinde kimse yoksa eğer hizmetçi uşaklar ne yapsın

Bir damla su yalın ve sert taşta ne iz bırakabilir ki
İki üç damlacık kuru mürekkeple kalem ne yapsın

Gönlü yakıp tutuşturan bir cezbe olmalı Hak'tan Mela!
Ezel canibinden hidayet yoksa eğer vaaz ile irşat ne yapsın

Ehmedê Xanî

**Iş'ara Medîheta Tewa'îfêd Kurdan e Bi Şeca'et û Xîretê Îzhara
Bedbextî û Bêtalî'îya Wan e Digel Hinde Qeder Semahet û
Hemîyyetê**

Saqî tu ji bo Xwedê kerem ke
Yek cur'eyê mey di camê Cem ke

Da came bi mey cihannuma bit
Her çi me îrade tê11 xuya bit

Da keşf-i bibit li ber me ehwal
Kanî vebitin12 muyesser îqbal

Idbarê me wê giha kernalê
Aya bûwe qabilê zewalê?

Ya her wehe dê li îstiwa bit
Hetta weku dewrê munteha bit
Qet mumkin e ev ji çerxê lewleb
Tali' bibitin ji bo me kewkeb
Bextê me ji bo me ra bibit yar
Carek bibitin ji xwabê hişyar
Rabit ji me jî cihanpenahek
Peyda bibitin me padîşahek
Sîrê hunera me bête danîn
Qedrê qelema me bête zanîn
Derdê me bibînitin 'îlacê
'İlmê me bibînitin rewacê
Ger dê hebûya me serfirazek
Sahibkeremek suxennewazek
Neqdê me dibû bi sîkke meskûk
Ned'ma wehe bêrewac û meşkûk

Her çendî ku xalis û temîz in
Neqdên bi sîkkeyê 'ezîz in

Ger dê hebûya me padîshahek
Laîq bidiya Xwedê kulahek

Te'yîn bibûye ji bo wî textek
Zahir vedibû ji bo me bextek

Hasil bibûwa ji bo wî tacek
Elbette dibû me jî rewacek

Xemxwarî dikir li me yetîman
Tînane derê ji dest le'îman

Xalib nedibû li ser me ev Rûm
Nedibûne xerabeyê di dest bûm

Mehkûme 'eleyhi û se'alîk
Mexlûb û mutî'ê Turk û Tacîk

Emma ji ezel Xwedê wisa kir
Ev Rûm û 'Ecem li ser me rakir

Tebî'iyetê wan eger çî 'ar e
Ew 'arî li xelqê namdar e

Namûs e li hakim û emîran
Tawan çî ye şa'ir û feqîran

Herçî bire şîrî destê himmet
Zebt kir ji xwe ra bi mêrê dewlet

Lewra ku cihan wekî 'erûs e
Wê hukmi di destê şîrê rûs e

Lê 'eqd û sedaq û mehr û kabîn
Lutf û kerem û 'eta û bexşîn

Pirsî ji dinê min ev bi hikmet
Mehra te çi? Gote min ku "himmet"

Hasil ku dinê bi şîr û îhsan
Tesxîr dibit ji boyî însan

Ez mame di hikmeta Xwedê da
Kurmanc-i di dewleta dinê da

Aya bi çi wechî bûne mehrûm
Bi'l- cumle ji bo çi bûne mehkûm

**Kürt Aşiretlerinin Övgüleri ile Yiğitlik ve Gayretlerinin
Beyanı, Onların Talihsizlikleri ile Tembellikleri ve Bunca
Cömertlik ve Hamiyetlerinin İşareti Hakkındadır**

Saki, Allah için kerem et!...

Cem kadehine bir yudum şarap koy!...

Kadeh şarapla dünyayı göstereceğin,

Dilediğimiz ne varsa görürsün.

Önümüzdeki durumlar aydınlığa kavuşsun;

İkbal bizim için müyesser olacak mı bilelim.

Talihsizliğimiz işte kemale erdi;

Acep talihsizliğimizin sona ermesi mümkün mü?

Yoksa hep böyle olduğu yerde mi kalacak,
Ta ki son devire kadar böyle mi olacak?

Hiç mümkün mü felek çarkından,
Bizim için de bir yıldız çıksın.

Bahtımız bize yâr olsun;
Bir defalık, uykudan uyanır olsun.

Bizden de cihanın sığınağı bir padişah çıksın
Yani bize de bir padişah olarak peyda oluversin

Sanatımızın gücünü ortaya konsun;
Kalemimizin de kadri bilinsin.

Derdimiz deva bulsun;
İlmimiz de rağbet bulsun.

Başı dik bir padişahımız olsaydı eğer,
Kerem sahibi bir sözü sevenimiz olsaydı;

Bizim de paramız sikkeyle basılır
Bu kadar rağbetsiz ve şüpheli kalmazdı.

Ne kadar (altın-gümüş) halis ve temiz olsalar da,
Nakt olan şeyler sikke olarak basılınca yücelir.

Eğer bir padişahımız olsaydı,
Allah ona bir külâh lââyık görseydi,

Onun için bir taht tayin edilseydi
Bizim de bahtımız açılırdı.

Onun için bir taç hasıl olsaydı,
Elbette bize de revaç olurdu.

O yetimler üzerine titrerdi,
Onları namertlerin elinden kurtarırdı.

* Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2014.

-Lazca-

İsmail Güney Yılmaz*

him ırağuda

him, taneri ndğa mu on germapeşi
him oxoşkveri orubapeşi žari
oyoxu on him, misape okoiluša
iyoxasenti çumanişi ixi moxtaša.
jvaťaša gzas namiğunan didi kvalepe
ejvanis dobadona jin guronı msvalepe
diyasha ar teği derdişkuni leta tude kzapa
vitrağudaten řaxva oras, him gumže řağuda.

O Şarkı

o, aydınlık günüdür dağların
ve o özgür ırmakların suyu
çağrıdır o suskunları kavgaya
ki çağıracak da yarının rüzgârı varıncaya.
savurdukça yolumuz üzerindeki taşları
uçunca yurdun göğünde cesur kanatlar
oluncaya tek derdimiz toprak altında çürümek
o uzun şarkı;
yalnız bu sonbahar boyunca söylenecek.

za!

za, huy tuta eyulun nzaşa
za, gzalepes dinzixiri culun
za, m̄pila m̄çims xurapeşa
za, pukrepes ğura gvalen.
hus ilepe udardalams
ini on, ini, ğuraşi ini on
dinzixirepe nkali diyu
letas mkoma eulun
murunzxi xolo farfalams mara
ğuraşi m̄zuşi mulun.

Bak

bak, şimdi ay yükseliyor göğe
bak, yollardan kan akıyor
bak, kurşun yağar bedenlere
bak, çiçekler üzerinde kol gezer bir ölüm.
şimdi titrer kemikler
soğuktur, ki bu ölümün soğuşudur
akan kanlar donmuş
toprağın üstünden yükselir duman
ve yıldız yine yanıp söner ama
yaklaşır ölümün karanlığı.

gonduneri şurimşine

gza dimordu
žižilas numgu
si komox̃ti
ms̃kva xepe s̃kanite
keiñxoñi tomalepe.

idi...
ma memaş̃kvi.
dovif̃t̃ili tomalepe.

p̃zadi
va ore.

dops̃kudi ali-celakteri.
him nd̃ğaş̃en beri
vore nosi-jveri.

kayıp sevgili

büyüdü yol
benzer yılanı
ve geldin sen
güzel ellerinle
taradın saçlarını.

gittin...
bıraktın beni
yoldum saçlarımı.

baktım
yoksun.

kaldım öyle boynu bükük
o gün bugündür
aklım kaçık.

zemsķu

miŗu: “nak idu ezmocepe sķani?”

“daçxuris dixu” vuŗvi.

mendras a ķinçi ibgars

xolo ųari mendras on

toli oĳindetu mŗeci mķoma

aclaĳari gulun leŗa tudes

ķinçiŗi ucis upurçoles:

“moto haķu ibgar?

ĳiŗķuŗas,

guri on na ibgars,

toli var.”

miŗu: “e ho mati komiŗķun

guri doloxe imorden ĳura

mara nena va þare

nŗaŗa na emajvasere ora.”

karakuş

sordu: “nereye gitti düşlerin?”
“ateşe gömüldü” dedim.
uzakta bir kuş ağlar
ve yine su uzaktadır
önünde bu kalın sis
toprak altında gezinen canavar.
kuşun kulağına fısıldadılar:
“neden bu kadar ağlıyorsun?
bilesin,
ağlayan gönüldür,
göz değil.”
dedi: “evet, ben de bilirim
ölüm büyür derinden
fakat çıkarmam sesimi
kaçabilirsem kafesten!”

igzali

xepes giğun oçu stveli
do kodvorinu dizalaş mjora
meşvenuşi mabgare xazinaşe.
xepes giğun si ogzalu,
pëati ezmocepe doloxendo
osabruşi bere, mskva ndğaşe.
igzali... leña do kva'nu gza...
igzali... soğuni xeleba...
ham daçxurepeş doloxeni toma-xinci,
ilven ar teği şvacite...
igzali...
mxuci meçi magzales...
keiseli...
xvameri abjapes imboni nosi...
işvanci,
mogaperi ndğaşi çxaña țaroni.
doçiti nza muşişe uça mpulapeşi...

xepes giğun si ogzalu kçe na onşa
xepes giğun ombonu, lebiari xarai
daçxurişi poğarepes...

yürü

elinde senin yakmak güzü
ve doğurmak gülüşün güneşini
umudun ağlak hazinesinden.
elinde senin yürüme,
korkulu rüyaların içinden
sabrın çocuğu, güzel güne.
yürü... toprak ve taştır bu yol...
yürü... ama sonu mutluluk...
bu ateşlerle çevrili sır'at
aşılır tek bir nefeste...
yürü...
omuz ver yürüyene...
kalk...
kutsal nehirlerde yun bilincini...
soluklan,
kazanılmış günün mavi havasını.
kurtul göğünden o kara bulutların...

elinde senin yürüme beyaz olana
ve yıkayabilmek elindedir kirlenmiş yüzünü
ateşten pınarlarda...

Sinan Albayrakoglu

Sotxa Vida

Nana çkimiş guris pupuli vore
Gyuli çkimiş guris zarbe ar çvini
Sotxa vida çvini ek memiqonun.

Bgara miçkin, gomoçkõndu xeleba
Var mşuns aži xeleberi birapa.
Sotxa vida bgara ek memiqonun.

Ar toroci doğuru oxori çkimis,
Ar qoropa doğuru a guri çkimis,
Sotxa vida ğura ek memiqonun.

Şuri işamilaps dopskidur xvala,
Cuma çkimi ar izmoces doskidun,
Sotxa vida ek miti var miqonun.

Nereye Gitsem

Annemin yüreginde yarayım
Gülümün yüreginde güçlü bir acı
Nereye gitsem acıyı oraya götürüyorum

Ağlamayı biliyorum unuttum gülmeyi
Hatırlamıyorum mutlu bir şarkıyı
Nereye gitsem ağlamayı oraya götürüyorum.

Bir güvercin öldü evimde
Bir aşk öldü bu yüreğimde
Nereye gitsem ölümü oraya götürüyorum

Canım çıkıyor, kalıyorum yalnız
Kardeşim bir rüyada kalıyor
Nereye gitsem orada kimsesiz kalıyorum.

Var Miğun

Guris yulun komaşı
Şura ren şura skani.
Yemapşer viçva eşo
Guris re ida eşo.

Aya skani vava ren,
E na tolis momatu.
Çkva mutu var mažiren
Si re kiana çkimi.

Mindaxti
Mindaxti do
Var domoskidu skanden gale mutu.
Ar xvala si miqonur,
Var miğun başka mutu.

Bende Yok

Yürekte çıkan dumanın
Kokusudur senin kokun
Doluyorsun içime yandıkça ben
Yürektesin gittikçe

Bu senin gölgendir
Ki gözlerimi kapatan
Başka bir şey göremiyorum
Benim dünyam sensin

Gittin
Gittin ve
Kalmadı senden başka bir şeyim
Bir tek "sen"im var
Yok başka bir şeyim.

Aži Mendrapes Re Do

Aži mendrapes re do ar vava dolomitřuxun doloxe
Ar armada monka do qini
Dido bomba dido şurşumi iri-xolo doloxe çkimi
Aži mendrapes re do var uęun a zuęas cumu!

Dojangeren franguli, aya çkimi guri ren
Furtonas mişantşkobun doloxe çkimiş barzili
Tolepe ere, quepe şura, a çelamurepe ren çkimi
Aži mendrapes re do ma var mięun xe çkimi!

Şimdi Uzaklardasın

Şimdi uzaklardasın ve bir gölge kırılıyor içimde
Bir donanma, ağır ve soğuk
Yüzlerce bomba, binlerce mermi hepsi içimde
Şimdi uzaklardasın ve bu denizin tuzu yok!

Paslanmış asma kilidi, bu yürek benim
Fırtınaya sığınıyor içimdeki deli
Gözlerim kör, kulaklarım sağır, bu gözyaşları benim
Şimdi uzaklardasın ve yok elim!

Namu Nena Vigura Skanda Meğarğaluşa?

Mendra ũi

Mot var viçvati

Dopstibi

DopstibiŃi ižižapŃi

İbgarŃii!

Tolepe kaemakyoru

Skani ožiramuŃa

MŃala doviqvi

Sin Ńqorop otkumaluŃa

Qvarta vortiŃi

Skanda noxtimaluŃa

Var muluŃii?

Muço itkven a monka Ńomadera

So didven namu tkvala

Namu mçvimak geças

A çkimi Ńurağobas

Var mçviptii?

Namu tkvalaten aĥomaden
Ar Eskimos mjora
Mu iŷiğarğals
Çyolis ar xişiri ntoli
Otxo dro uğun ar ŷalonas vore
Var ren akon tkvala
Oĥomadu otkumaluşa.

Moxtiĥon aŷi
Skanda nontximuŷi
Xe miğuni?
Mutxa ptkva uĥoreps ar çita
Vibgarana, domoskidui çelamurepe?
Mŷkorineri vorei?
Ťeteli vorei?
Oĥomadu skaniten momotvi!

Hangi Dili Öğrensem Sana Konuşmaya?

Uzaktın
Niye yanmayacaktım
Sustum
Sustuğumda gülüyordun
Ağlar mıydın?

Kör oldum
Seni görmeye
Lal oldum
Seni seviyorum demeye
Topalken
Sana gelmeye
Gelmeyecek miydin?

Nasıl anlatılır bu ağır özlem
Nereye koymalı hangi kelimeyi
Hangi yağmur vursun
Benim kuraklığımı
Yağmayacak mıydın?

Hangi kelimeyle özler
Bir Eskimo güneşi
Ne mırıldanır
Çölde bir kum tanesi
Dört mevsimi olan bir memleketteyim
Kelime yok burada
Özlemi anlatmaya

Gelsen şimdi
Sana dokunmaya
Elim mi var
Ne desem biraz eksik
Ağlasam, kaldı mı gözyaşlarım?
Aç mıyım?
Çıplak mıyım?
Özleminle ört beni!

Man Qoropaten Mžami

Ma qoropaten mžami
Skani xeten dobğura.

Dğa qoropaşi dğa
Guris dolomižin kva.
Ma qoropaten mžami
Dğa qoropaşi dğa.

Şuri muperi mskva ren,
Skani xes gežiťaşi.
E şuriten ma mu pa,
Xe skanis var skiraşi?

Eko mendra mo nulur
Xes pištovi metkoçi.
Mot gokaçun xes xami?
Çura çkimi ginonna
Man qoropaten mžami.

Beni Sevginle Öldür

Beni sevginle öldür
Ellerinden öleyim

Bugün sevginin günü
Yüreğimde taş duruyor
Beni severek öldür
Bugün sevginin günü

Can ne kadar da güzel
Senin ellerinde dururken
O canla ben ne yapayım?
Ellerinde kurumayınca

O kadar uzağa gitme
Elinden at silahı
Niye tutuyorsun elinde bıçağı
Ölmemi istiyorsan
Beni severek öldür

-Süryanice-

**Kilise Ataları Tarafından “Kutsal Ruh’un Kavalı” Olarak
Adlandırılan Süryani Mor Efrem’in Şiirleri
Otuz Birinci Şiir İlim, Tevazu ve Ahlakla ilgilidir**

1. Ey Tanrı! İlmî seven kişiye ilim ver,
Ve güzel öğreten öğretmeni de, cennetin de büyük kıl.
2. İlmî seven kişi, her zaman çalışkan olacaktır.
Oturmayı sevenin, çalışkan olması mümkün değildir.
3. Ey insan! Çalışkanlığı kazan, çünkü o, hikmetin hazinesidir.
Tembellikten kaçın, çünkü o da, zarar dolu bir ambardır.
4. Kitapları isteyerek ve titizlikle oku, onlardan bilgelik öğrenirsin.
Midene düşkün olma, yoksa elde ettiğin tüm kazancı kaybedenin.
5. Kendine Allah’ın korkusunu seç, o, hikmetin başlangıcıdır.
Saygı göster ki ebeveynlerine, seni korusun onların duası.
6. Altını ölçülü kazanmaya çalış, ilimde ise sınır tanıma,
onu öğrenmeye gayret et.
Altın, sıkıntıları çoğaltır, ilim ise rahatlık ve hoşnutluk kazandırır.
7. Altın ve gümüş sahibi olduğunda,
sakın kibirlenme ve gururlanma,
Bütün davranışlarınla, akıllıca hareket et.
8. Küçüklüğünde mütevazı ol ki, ihtiyarlığında yücelebilesin.
Kendine iyi davranışlar kazandır ki, mutlu bir hayat yaşayabilesin.
9. Ey öğrenci! Söylediklerimi öğren,
Ve onları uygula ki, sen, öğretmenlerin ve ebeveynlerin
mutlu olasınız.

10. İhtiyarlar arasında otururken, aceleci olma ve yersiz
sözler sarf etme.
Sana soru soracaklarına dek bekle ve sabır göster,
soru sorduklarında o zaman makul bir şekilde cevabını ver.
11. Sözlerini bilgelikle seç ve kullan ki, seni dinleyenler
seni methetsinler.
Annene ve babana, “ne mutludurlar” derler ve öğretmenlerin
için de dua edecekler.
12. Her konuya ayrı bir vakit ayır ki, islerin düzgün yürüsün.
Örneğin yemede, içmede, konuşmada, duada ve okumada.
13. Nefsini iyiliklerle donat, çünkü bunları yapmana
daha vaktin var,
Buradan göç ettiğinde, orada muhtaç olmasın.
14. Ağzını yemin etmekten, küfür ve lanet etmekten,
bütünüyle kes ve kapat.
Dilin her zaman övgü dolu ve hoş ilahiler terennüm etsin.
15. Ey çocuk! Küçüklüğünde şefkat et ki, ateşe yem olmasın.
Hastalık zamanın, hatırla, çünkü ihtiyarlık arkandan
koşup geliyor.
16. Hikmet, silahtan; ilim de maldan daha iyidir.
Akıllı bir küçük çocuk, cahil yaşlı bir kraldan daha üstündür.

17. Ey çocuk! sen daha küçükken ilim tahsil et ve tamamla, bütün davranışlarında dürüst ol,
Bu dünyada yücelirsin ve gelecek alemde de cenneti kazanırsın.
18. Yaşlı olanlardan saygınlığını esirgeme ve onların konuşmalarını sev,
Her gün onların dizinin dibinde otur, onların sözlerini dinle ve öğren.
19. İlim, ikinci bir ışıktır, parlayan gözlere sahiptir.
Sen ey çocuk! lütfen onu sev, seni dinleyenler seni methedeceklerdir.
20. İlim, kendini sevenlere birer taç örer ve o tacı başlarına yerleştirir,
İnsanı çöplükten, saltanat kürsüsüne yüceltir.
21. Kitaplar senin sofran olsunlar, onlardan bol ve hoş yiyecekler yiyip karnını doyarsın.
Yine onlar senin yatağın olsunlar, rahat uyuşsun.
22. Kötü insanlarla asla arkadaş olma, yalancılara eşlik etme,
Yüreği kin ve nefretle dolu olan kişilerle ilişki kurma,
asi olanlarla da boşuna vakit geçirme.
23. Hiçbir zaman korkuya kapılma ki, düşmanların eline geçmeyesin.
Çok asi ve yüz­süz de olma ki, seni dinleyenler tahkir etmesinler.

24. Bilge kişilerin nasihatini kabul et ve babalarının emrini tut.
Sana haksızlık yapana katiyen, ne yalan söyle ne de yemin et.
25. Kötülerle arkadaş olduğunda paraya düşkün olma,
komşularını kendin gibi sev ve iyilik yap ki seni mübarek kılsınlar.
Bütün işlerin gerçek sözlerle aydınlansın, sözlerin sahih
olsun ki sana herkes inansın.
26. Sözlerin doğru olsun ki, herkes seni sevsin,
Hem yakın ve hem de uzak olanlar, senin için dua ederler.
27. Elinden geldiği kadar iyilik yap, hem yakınlarına
hem de yabancılara,
Hoş ve tatlı sözlerle konuş, iyilerle ve hem de kötülerle.
28. Allah'a güven ve onun yolunu takip et, bütün emirlerini uygula,
Hiç kimsenin gücüne güvenme ve umut bağlama,
çünkü bu aniden solup ve yok olacaktır.
29. Sadece Allah'a güven ve ona umudunu bağla,
Ona güvenenler, her iki alemde de huzurludurlar,
Allah 'a güvenenlere ne mutlu!
30. Yazıldığı gibi dünya yok olup bitecektir, hüküm de
yazıldığı gibi mevcuttur.
Ey çocuk! Bunu hatırla ve günah işleme, eğer işlersen de
acele tövbe et.

31. Allah'a şükret, uyumaksızın dua et ve oruç tut.
Nefsine güzel meziyetler kazandır ki, ebedi ve
mutlu hayatı elde edebilesin.
32. Ağzını, şükretmeye alıştır, diline de övgü ve ilahiler söylet.
Asla yemin etme ve yalan söyleme, çünkü bu kötü
alışkanlıklarla insanlığın düşmanı mutlu olmaktadır.
33. Kırk günlük orucunu tut, ekmeğini aç olanlarla paylaş,
Günde yedi vakit namazını kıl, İşay oğlundan (Davut)
öğrendiğin gibi.
34. Dünya malından ziyade, sen kendin yararlan için
iyi bir iradeye sahip ol.
Çünkü ondan daha üstün, dünyada hiçbir meziyet olamaz.
35. Ey öğrenci! Bunları oku ve ağzından çıkan sözleri iyi anla,
İyilikleri sev, nefsin mutluluklarla doysun.
36. Senden önceki kralları, zenginleri ve mağrur olanları düşün.
Onlar hepsi bu dünyadan göç ettiler, sen de onlar gibi
göç edip gideceksin.

37. Dünyaya gelişini ve ondan ayrılışını düşün ve bunu
göz önünde bulundur.
Yoktan insan oldun, tekrar yok olacaksın.
38. Eğer günahkâr isen, uyarıcı sözlere kulak ver.
Eğer de sadık bir insan isen, günah işlememeye özen göster.
39. Ey kardeşler! hüküm günü korkutucudur.
Bu âlemde günah işlemeyelim ki, ateşin azabını miras almayalım.
40. Her gün Allah'ın büyüklüğünü düşünerek ona hayran ol,
hiç durmadan ona şükret.
Eğer bütün dünyayı elde edecek olursan,
seni kötülükten kurtaramazlar.
41. Kutsal Üçlük bizleri güçlendirsin ki, her zaman onun isteği-
ni yerine getirebilelim.
Günah işleyenlere mahsus olan, hükümden bizleri korusun...

**YABANCI DİLLERDEN
ÇEVİRİLER**

Carson McCullers

Taş, Taş Değildir

Taşın taş olduğu bir zaman vardı
Ve sokaktaki bir yüz her şeyiyle net bir yüzdü.
O Şey, kendim ve yalnız olan Tanrı arasında
Sen bu üçlemeyi değiştirip bundan oluşan dünyamı
yok edene kadar
hazır bir simetri vardı.
Taş, artık taş değil.
Ve yüzler o rüyalandaki belli belirsiz olan yüzler gibi
net değiller.
Çocuğun olgunlaşmamış yüzünde bile
Fark ediyorum senin sürgün gözlerini.
Bir asker ışıldayan merdivenleri çıkıyor
senin gölgelerini terk ederek
Bu gece, bu yıkık oda uyuyor senin yansıttığın
yıldız ışıkları altında.
Belki

*Türkçeye Kazandıran:
Barış Altıoğlu (Dil ve Edebiyat, 70)*

Gioconda Belli

Kadından Erkeğe

Tanrı seni benim için erkek yaptı.
Bilinçaltımın en derinlerinden
Hayranlık duyuyorum sana,
Şefkatle çevrelenmiş
Garip bir hayranlık ve taşkınlıkla.

Senin dertlerin, sorunların
Merakımı uyandırıyor, ilgilendiriyor beni
Ve gözlemliyorum seni
Düşündüğün ve tartıştığın sırada
Dünyadan konuşurken
Ve sözcüklerin yeni coğrafyasını verirken ona
Zihnim hazır almak için seni içeri,
Düşünmek için fikirlerini
Ve düşündürmek için sana benimkileri;
Duyumsuyorum seni, güzel yoldaşım benim
Bir bütünüz biz yan yana
Ve bakıyoruz birbirimize gururla
Bilerek farklılıklarımızı
Kadın ve erkek olduğumuzu bilerek
Ve bedenlerimizin benzemezliğine
Değer vererek.

Türkçeye Kazandıran:
Ataol Behramoğlu - E. Y. Gökşenli (Varlık, 1284)

John Montague

Adem Elması

Cildi pürüzsüzdür
şeftali ya da elma çiçeği gibi
-ya da bir yılan derisi gibi

Yılanın dişleri parlar ilkin,
ve sonra parıldar meyve
sıcacık avucunun içinde

her zamanki gibi parıldar elma
kutsal ağaçta.

Adem tadına bakar
çok yavaşça,
ve elma iner
kursağımızdan sonsuza kadar.

Türkçeye Kazandıran:
Gül Çiğdem (Karabatak, 16)

Louis MacNeice

Kendimin Öyküsü

Babamın duvarları geçilmezdi sestem
Yakasını giyerdi hep tersten

Rüyalar karardı beşimdeyken
Karabasanlar peşimdeyken

Kalktım umursamazlık çoktu;
Kalktım kimse ama kimse yoktu.

Çocukluğumda yeşillendi dallar
O kadar çoklar o kadar varlar

Sızlandı sessizliğim yılgın
Kimse ama kimse yok çılgın

Bakındı yalnız yürüyüşüme
Doğrudum, serin güneşime

Annem giyer sarı elbise afet
Zarif, zarifçe, zarafet

Karanlık lamba ki ölülerle
Karanlık laflaşır başucumdakilerle

Ya erken gel ya da uğrama hiç.
Ya erken gel ya da uğrama hiç.
Ya erken gel ya da uğrama hiç.
Ya erken gel ya da uğrama hiç.
Ya erken gel ya da uğrama hiç.
Ya erken gel ya da uğrama hiç.
Ya erken gel ya da uğrama hiç.
Ya erken gel ya da uğrama hiç.

Türkçeye Kazandıran:
İdris Çakmak (Karabatak, 16)

T. S. Eliot

Kedilere Ad Koymak

Bakmayın, zor mu zordur kedilere ad vermek,
Öyle tatil oyunu olur mu sadece;
Desem ki her kedinin en az ÜÇ ADI olsa gerek,
Sanabilirsiniz çatlağın teki olduğumu.
Ailenin kullandığı gündelik adlar vardır önce:
Murtaza mı desem yoksa Cezmi, Pıtır, Ağustos mu
Zeytin mi desem, Duman mı, Minnoş yoksa Mülayim mi —
Anlamli gündelik adlardır nitekim hepsi.
Hoşunuza gider mi bilmem,
Daha süslüleri vardır bir de:
Eflatun mu desem,
Aristo mu, Pisinoza mı, yoksa Şerafettin mi —
Anlamli gündelik adlardır nitekim hepsi.
Fakat ben derim ki,
her kedinin bir başka adı olsa gerek,
Özel, gururla taşıyacağı bir ismi...
Yoksa nasıl dik tutar kuyruğunu,
Nasıl gerer bıyığını, nasıl yaşatır gururunu?
Alın size böyle adlardan bir iki örnek:

Yarman mı, Karamuk mu Pisikopat mı desem,
Yoksa Kurabiye mi, Küloğlan mı —
Ancak bir kedi taşıyabilir bu adları.
Ama tüm bunların üstünde ve ötesinde bir ad vardır ki...
Bir ad ki hayatta bulamazsınız —
KEDİNİN KENDİ BİLİR yalnız
ve itiraf etmez hiçbir zaman.
Baktınız dalmış kedinin biri derin düşüncelere,
Bilin ki nedeni hep aynı:
Kara kara düşünür adını sanını:
Dile gelmez, gelse bile götürülemez
Derin ve akıl sır ermez
Kendine Özgü Adı'nı.

*Türkçeye Kazandıran:
Savaş Kılıç (Düvar, 12)*

Xi Chuan

Nehrin Öteki Tarafı

nehirin öteki tarafında
bir ateş var
bir ateş Mayıs'ı yakıyor

Ağustos'u yakıyor

Pagoda çiçek açınca, çilli profesör ona selam durur
Portakal çiçekleri dökülünce, zarif tavırlarının mirasçısı ona el
sallar
Ve gülümser

Ama nehrin diğer tarafında hala, hala yanıyor
Kırmızı mercanların su altında parlaması gibi
Kırmızı hasır bir şapkanın rüzgarda uçması gibi

Onu dün gördüğümde, işini gücünü bırakmış
gökyüzüne bakıyordu
Bugünse başını öne eğmiş nehri izliyor
Eğer bulutlu ve yağmurlu bir hava olsaydı,
nehrin o tarafında ne yapardı
-ateşi sönerdi muhtemelen

Bir şair ona bakıyor
Bir çiftçi ona bakıyor
Bir diyalektik materyalist ona bakıyor
Nehrin o tarafında, yanıyor
Mayıs'ı yakıyor
Ağustos'u yakıyor

*Türkçeye Kazandıran:
Ertuğrul Rast (Kuyudaki Koro, 9)*

SORUŞTURMA

1) Günümüzün hâlihazırda yazılmakta olan şiiri üzerinde sizce hangi şair, kuşak veya akımın etkisi bulunmaktadır?

2) Şiirlerinizin öznesi (persona, şiir-kişisi) siz misiniz yoksa şiirden şiire değişiyor mu?

3) Under-ground (yeraltı) edebiyatın, özünü kaybeden insanla yeryüzüne çıkma ve merkezileşme şansı var mı yoksa kirli-yenilik hep yenik mi kalacak?

4) Ülkemizde, ödül mekanizması doğru işliyor mu?

5) Hükümetin “Yeni Türkiye” politikası hakkında ne düşünüyorsunuz? Kültür, sanat ve bilhassa edebiyat alanında neler yapması gerektiği konusunda görüş beyan edebilir misiniz?

1) Kuşaklarla akımları birbirinden ayrı tutma taraftarı değilim. Bütün kuşaklar belli bir yönsemeyi, şiirsel duruşu beraberinde taşır. 50 kuşağının (hem şiirde hem öyküde) dil hassasiyeti, bu kuşağa akım olarak yaklaşmanın da önemli nüanslarındandır. Fakat kuşakdaş şairleri olduğu kadar kuşakları da net çizgilerle birbirinden ayırmak pek mümkün değil. Kimi kuşaklar ya da akımlar biçimi öne çıkarır, başkası biçimi merkezine almaz ama gündeminde yok değildir. Mesele iyi şiir yazmak olduğuna göre malzeme de üç aşağı beş yukarı benzerdir. İyi şiirin formülü de ne manifestolarda ne kuramlardadır, şiirin içindedir.

Günümüzün şiiri bunu henüz anlayabilmiş değil. Kuramları didikliyor, manifestolar karalıyor, yeni akımlara heves ediyor. Bu yüzden de şiirden uzaklaşıyor ne yazık ki. İşin hep caka tarafı. Bakıyorsunuz ortada akım var kuram var ama şiir yok. 90 kuşağı bize en yakın kuşak, bakın oraya, akımdan kuramdan uzak duran kim varsa zaman kaybetmeden şiiri bulmuş. 80'de de öyle. 2000'lerde ise durum vahim: Sayıklayan şiir akımı en dikkat çeken. Epiğin, liriğin, satirin önüne 'Neo' koyunca ne yeni bir şey yapmış oluyorsunuz ne de geçmiş birikimle hesaplaşıp iyi şiiri yakalayabiliyorsunuz. Bu tabloda etkili olan bir akım, kuşak ya da şair var mı, bilemiyorum. Ama vasattan ilham alındığı kesin.

2) İyi şiirden vasat şiire değişiyor sanırım. Kendimden başkasına gittikçe, belki tersi de olabilir ya da kendimi Spinoza'da kavramlaşan 'cisim'ler gibi algılayınca, sanırım benliğimi şiirde yer bulabilecek bir öznedede değerlendirebiliyorum; fakat bunları başaramayıp kendime sıkışınca kısırlaştığımı veya üçüz dör-

düz... diyebileceğimiz ürünlere gebe olduğumu görüyorum. Genç bir şair için tekrardan daha korkunç bir şey olabilir mi?

Geçenlerde bir arkadaşın öyküsünü okuyunca enteresan bir şey fark ettim. Kendi çok hareketli, yerinde duramayan, dağınık ve bir şeyleri merkezine alıp irdelemekten taraf olmayan bir arkadaş. Öyküsü de birçok konunun azar azar kendine yer bulduğu derli toplu görünümü vermeyen bir öyküydü. Bir de öykü kişisi bir eve girecekken, öykü içinde çok da yeri olmayan bir biçimde pencereden eve girmeye karar veriyor. Anlaşılmıştır, o eve giren öykü kişisi değil öykücünün bizzat kendisi. Demek istediğim şöyle: Yazar karakteri ile metnin kişilik kazanmasına mani olmamalı; şiirin, öykünün kendi öznelelerini oluşturmalarına, kurmalarına müsaade etmeli.

Cioran enfes üslubuyla bakın ne diyor:

“Bir zihin bizi ancak bağdaşmazlıklarıyla, hareketlerinin gerilimiyle, fikirlerinin eğilimlerine ters düşmesiyle çeker. Uzun seferlere çıkan Marcus Aurelius, İmparatorluk fikrinden ziyade ölüm fikri üzerine eğilir; Julianus imparator olduğunda tefekkür yaşamını özler, bilgelere özenir ve gecelerini Hıristiyanlar’a karşı yazılar yazmakla geçirir; Luther, bir vandal hayatdoluluğuyla günah saplantısına dalar ve sıkıntıdan patlar, incelikleriyle kabalığı arasında bir denge de kuramaz; kendi içgüdüleri hakkında yanılan Rousseau ise sadece içtenliğinin fikriyle yaşar; tüm eseri kuvvet için yazılmış bir güfte olan Nietzsche, dokunaklı bir yeknesaklıktaki silik bir varoluş sürdürür...”

3) Edebiyat yeryüzüne değil gökyüzüne talip olmalıdır. Bunun için yeraltı ve yerüstünü (ki bunlar birbirini beslerler; birinde mezarlar ötekinde mezar siparişi alan gökdelenler vardır) şöyle bir gezmekten ötesi fazladır. Şiiri bulduğunuz an oradan

uzaklaşmalısınız. Orada takılıp kalanlar yer altında kayboluyorlar, ceplerine şiir dolduranlar ise kârlı olanlar.

4) Birbirine kör kalmayı tercih eden camialar, gözünü hırs bürümüş klikler, kişiliğini askıya alan tipler... Böyle bir ortamın doğru işlediğini söylemek safdillik olur. Birileri ödül kazanıyor ama kaybeden edebiyat oluyor.

5) Yeni Zelenda'da, Papua Yeni Gine'de Neo-Politik, kültür ve sanata nasıl katkı yapmış bilmiyorum, oralara bir bakmak lazım. Yeni Zelenda sempatik duruyor ama umarım Papua Yeni Gine modeliyle bir yakınlığı yoktur Yeni Türkiye projesinin. Yeni Türkiye'yi hepimiz merak ediyoruz, sonra gelsin Yepyeni Türkiye.

1) Günümüz şiirini bütün yönleriyle, örnekleriyle, temsil iddiasındaki kişi ve öbeklenmeleriyle takip edebildiğimi söyleyemeyeceğim. Benim görebildiğim kadarıyla karışıklık, karmaşıklık ile billurlaşma, belli çizgi ve anlayışlarda kümelenme çabası bir arada. Çok iyi şiirlerin yanı sıra içi boş metinlerle de sık sık karşılaşırız. Epeyce şairin de ne yaptığından, ne tür bir şiir yazdığından, neye hizmet ettiğinden, nereye gittiğinden haberi yok zaten. Uyku ile uyanıklık arasında seğirip duran bir birikime sahibiz. Yeni Garipçiler de var görünüşte, II. Yeni çizgisini hortlatmaya doyamayanlar da. Turgut Uyar ve İsmet Özel taklitçileri de var, bir türlü kavrayamadıkları Cahid Zarifoğlu şiirinin içinden çıkamayanlar da. Yeni bir metafizik şiir kurduğunu iddia edenler de var, toplumculuğu sığ sularda dolaşmakla bir tutanlar da. İçinde biraz daha güncellik sosu gezdirilen, yanlış bir sosyalleşmenin izlerini taşıyan, yarı romantik bir anlayışla biçimlenen bir eğilim son zamanlarda baskın hâle geliyor benim görebildiğim kadarıyla. Sosyal medyanın güçlenmesi ve dergilerin de artmasıyla birlikte haddinden fazla cesur, pervasız, bilgi ve fakat derinlikten, bilgi ve deneyimden yeterince nasiple nemeyen gençler de ortalıkta cirit atıyor sanki. Geniş anlamıyla düşünülmesi gereken ve yeri geldiğinde kolektif bir mahiyet de kazanan bir şiir terbiyesi, mektebi, görgüsü yok artık. Dergiler de bu konuda çok istekli ve yeterli değil. Şiir üzerine düşünme konusunda hâlâ kırılğan ve fazlasıyla güçsüz bir konumdayız. Magazin, her çabayı etkilediğine, sulandırdığına, yozlaştırdığına şahit oluyoruz. Yazılan şiirlere, sağlıklı ve kapsamlı bir bilgi, bilinç de eşlik etmiyor ne yazık ki. Bu kaotik, kirli ve gürültülü ortam içinde iyi örneklerin ve anlayışların yeterince dolaşıma

girmesi, kökleşmesi, çekim merkezi oluşturması da zorlaşıyor ister istemez. Çirkeflüğün, çılgınlığın, çirkinliğin müşterisi hâlâ çok fazla. İyi ve erdemli olana ise hâlâ çeşitli marjlarla, kaygılarla, korkularla bakılıyor. Bir tarafta durmadan tepinen, gürültü çıkaran, küçük burjuva kompleksiyle olmadık şaklabanlık ve hokkabazlıkların peşine düşen, her tarafa hazcılığın ve güñübirlik yaşayışın nesnelere, görüntülerini, cinliklerini savuran bir şiir anlayışı ve örneklığı var. Elit geçinen bir avamlıkla malul bu tutum. Gerçek ve hak edilmiş bir zemini, süreğen bir nefesi, içimize kalıcı ışıklar düşüren bir aydınlığı yok. Sahici, doyurucu bir imgelem ve vokabüler evreni içinde oluşturulmadığı için de kirli bir enerji yayıyor daha çok. Fakat taifesi oldukça kalabalık göründüğünden, her vesileyle palazlanıyor ve bütün alanları ruhsuz, maddeci bir tutumla işgal etmeye yelteniyor. Gürültü patırtıdan geçilmeyen bir diskoda çatılıyor adeta. Postmodern bir cinnet hâlini yansıtıyor. Safrasını bile atmaya kıyamıyor üstelik. Sürekli yatay, enlemesine gelişiyor. Sık sık soluğınlaşsa da sosyal medyadaki gevezelik marazının içinde yeni bir kimya edinmekte zorlanmıyor, geri dönüşüm kutusuna attıklarına bile kıyamıyor. Kısaca yılışık, sırnaşık, gürültülü, eklektik ve pervasız bir şiir bu. Bir de kendine özgü bir duruşu, iklimi ve tavrı olan bir şiir algısı, anlayışı, örneklığı var. Henüz arkası zayıf, taraftarı az, görünürlüğü pek fazla değil. Yer yer inançla, dirençle, siyasal ve toplumsal sorumlulukla, mazlumiyet ve mağduriyet duygusuyla, adalet ve hakkaniyet arayışıyla, ahlak ve bilinçle örülen, kurulan bir şiir bu da. Daha bütünlüklü, organik ve canlı bir bünyeye sahip. Biçimsel yenilikleri ve farklı anlatım olanaklarını da boşlamayan bu şiir damarı; okurla arasındaki mesafeyi azaltıp insanî hizayı biraz daha gözettiğinde şiirimize yeni bir sıçrama yaşatabilir. Taklitçiliğın, özentinin ve yabancılaşmanın zehirli fısıltılarına râm olmayan temsilcilerini çoğaltıp tanıştırdı-

ğında, şiir alanına boylu boyunca serilen ölü ve köhnemiş anlayışları, küstah, kurumlu ve modern yığıntıları aşabilir.

2) Kendi şiirim üzerinde konuşmak ne kadar doğru bilmiyorum ama topluca bakmaya çalıştığımda belli bir tutumun tam anlamıyla hâkim olduğunu söylemek zor. Fakat bana, benim düşünüş ve yaşayışına, acı ve sevinçlerime, tanıklıklarına ve özelemlerime yapışık duran, onların içinde soluklanan, ayaklanan epeyce şiirim olduğunu söyleyebilirim. Hiç değilse belli sayıda şiirim böyle olmasını da özellikle isterim, önemserim. Bununla birlikte; daha soğukkanlı ve dışarıdan bir bakışla yazılan, farklı özneleri odağa alarak çatılan, çoksesliliği gözetken şiirlerim de vardır.

3) Yeraltı edebiyatını daha yakından izleyenler bu konuda daha derli toplu, daha sağlıklı tespitlerde bulunabilirler. Benim izleyebildiğim örnekler, çabalar, fanzinler, çıkışlar çok sınırlı olabilir. Yeraltı edebiyatı; son çözümlemede edebiyatı, sanatı, şiiri, müziği besleyebilir. Ölü dokuların atılmasına katkıda bulunabilir. Kanonik ve konvansiyonel olanı sarsabilir. Farklı bir eleştirelilik geliştirebilir. Fakat bütün bunlar iyi yapıldığında bir anlam kazanır. Onun yerine; müzmin bir anarşizm var sanki bugün bu çabalarda. Kötü, küfürbaz ve donanımsız bir muhaliflik, serkeşlik baskın. Postmodern bir boşvermişlik ve pervasızlık öne çıkıyor. Kendini anlamlı kılacak ilke, hedef ve yöntemlerden yoksun genellikle bu işin içinde yer alanlar. Etkili, irkiltici, uyarıcı, ateşleyici çaba ve örnekler az. “Merkezileşme” imkânı bulamadığı için bu yolu tercih edenler de söz konusu. Bir de şu: Her şeyin, her türlü düşünce, anlayış ve görüşün, bir kanal bularak üzerimize rahatça, kolayca boca edilebildiği bir dünyada, ortamda, süreçte yeraltı edebiyatı da kendi gerekçelerini, payandalarını sürekli yitiriyor bence.

4) Valla bu konuda şimdiye kadar hiç düşünmedim. Bu işlerin içinde hiç yer almadım. Kafa yormadım. Önemsemedim. Söz konusu mekanizmanın ne olduğu, nasıl işlediği hakkında bir şey söyleyemeyeceğim o yüzden.

5) Kültür, sanat, düşünce, edebiyat; devlet yahut hükümet politikalarına bire bir koşullanarak tartışılmamalı bence. Mevcut hükümetin “Yeni Türkiye” açılımı, politikası nedir, onu da fazla bilmiyorum. Eğitim-öğretim alanında yapılacak bazı iyileştirmeler, kitaba ve yazara, şaire ulaşmada sağlanabilecek bazı kolaylıklar, dergilere ve yayıncılığa yönelik bazı düzenlemeler, genel çerçeveye ilgili bazı istişareler kısmi kıpırdanmaları getirebilir belki. Eğitimde hâlâ ciddi bir değişiklik, yenilik yok söz gelimi. Kitabevlerinin ölümüne göz yumuldu. Ders kitapları hâlâ eski reflekslerle, korkularla, hatalarla, çalakalem yazılıyor. Yeni edebiyata, günümüz edebiyatına yönelik kanalların tıkanması söz konusu. Kemalist ve seküler anlayışlar, tutumlar, kabuller konusundaki utangaçlık, eziklik devam ediyor. Bünyelerinde Edebiyat Fakültesi de bulunan üniversitelerin çoğu, orta mektep ufkuyla hareket ediyor. Kültür Bakanlığı yeri geldiğinde yağ bile satıyor ama aslî uğraşlarında resmen dökülüyor. Bazı yazar ve şairlere, dergilere, yayınevlerine birçok kapı kapalı tutuluyor. Kütüphanelere giren kitapların seçiminde içeriden barikatlar, tuhaf rezervler, anlaşılması zor kompleks ve öykünmeler gündemden düşmüyor. Yalnızca belli bir anlayışa sahip yazarların kitapları çevriliyor, bunlara avuç avuç para ödeniyor hâlâ. Milli Eğitim Bakanlığı, eğitimi planlamadan öğretmen ve öğrenci yetiştirmeye kadar birçok alanda bir tür kitapsızlaştırma eğilimi gösteriyor, kitabı dışlayan tutumlar azalacağına sürekli yaygınlaşıyor. Sözü uzatmayalım. Bu alanlarda bazı düzenlemeler yapılabilir, yeni kanallar açılabilir, bu işi bilenlerle ortak değerlendirmeler yapılabilir, ehil ve liyakatli isimler bu işlerde

görevlendirilebilir. Fakat düşünce ile kültür ve sanat ile hemhal olmak isteyenler öncelikle güzel ve nitelikli öbeklenmelerin içinde yer almalıdır. Dergilerin, yayınevlerinin, sahici dostluk ve muhabbetlerin yeşerdiği mekânların müdavimi olmalı; buralarında pişmeli, öğrenmeli, buraları canlandırmalıdır.

1) Günümüz şiiri tek renkli, tek sesli değil, farklı yönelimleri olan zengin bir şiir. Öncelikle bunu kabul etmek gerek. Bu farklı yönelimler, görünümler, sesler altında kimi zaman içten içe, kimi zamansa yüzeyden görünen bariz bir şekilde etkisini tespit edebileceğimiz iki ana güçten söz edilebilir. Bunlar bir akım ya da kuşak değil bireysel şairlerdir. Kaldı ki şiir de tıpkı öbür sanatlar gibi her anlamda ve aşamada şahsîdir. Kendileri tek başlarına durmuş ama arkalarından gelen onlarca şaire yol göstermiştir bu iki isim.

Bunlardan ilki, İkinci Yeni'nin de özünü oluşturan Sezai Karakoç şiiridir. Karakoç şiiri sadece bugün için değil, kendisinden sonra şiir yazan, şiir üstüne cümle kuran neredeyse herkese etki etmiş, adeta pusula işlevi görerek yol göstermiştir. İkinci etki İsmet Özel şiiridir. Özel şiiri, Karakoç şiirinin tersine daha sert bir etkiye sahiptir. Bir şairin ondan sonra gelip de Özel şiiriyle hesaplaşmadan veya onu özümsemeden kendi şiirini kurması neredeyse imkânsızdır.

Bu anlamda Özel ve Karakoç şiirlerinin bir arada değerlendirilmesi Türk şiirinin 1950'den bu yana sergilediği seyir açısından mühimdir. Bu iki şiir yirmi birinci asır Türk şiirinin kurucu iki temel taşıdır adeta. Bunlar dışındaki etkilerse ya günübürlük ve geçici etkilerdir ya da bunlara bağlı yan etkiler.

3) Bu sorunun cevabı, under-ground edebiyatla ve kirli-yenilikle tam olarak neyi kastettiğinize bağlı olarak değişecektir. Ben bugün, nitelikli bir edebiyat ürününün bir şekilde yer üstüne çıkacağına ve kendini göstereceğine inanıyorum.

4) Edebiyat ortamının, en önemsiz olması gerekirken sık sık gündeme gelen, her ödül döneminde yeniden alevlenen bir meselesi bu ödül bahsi. Bu yüzden, ödüller de, bunları dağıtan kurumlar da çoğunlukla ciddiye alınmıyor. Zaten bizde ödüller nadiren eserlere veriliyor. Daha çok, seçici kurulun, eşine, dostuna bir kıyağı olarak ikram ediliyor. Yine ödüllüğümüzün çoğunda büyük bir gerekçe boşluğu var. Bir eser ya da edebiyatçı hangi niteliği yahut yeteneğiyle ödüle layık görülmüştür, bunu, ödülü ona verenler dâhil hiçbirimiz bilmiyoruz. Gerekçesi muğlak bir ödüllendirme süreci sağlıklı işleyebilir mi, evvela bunu düşünmek lazım.

5) Yeni Türkiye ile ilgili kanaatim her geçen gün daha da olumsuz doğru ilerliyor. Bunun sadece bir şaka olduğunu ama artık hiç de komik olmadığını düşünüyorum. Yeni Türkiye kadim Türkiye'yi, köklü Türkiye'yi eskitme projesi olma yolunda hızla ilerliyor. Üstelik bu, Türkiye'yi temsil iddiasında olanlarca yapılıyor.

Hükümetin kültür-sanat ve edebiyat alanında yapması gereken birçok hizmet ifade edilebilir. Fakat bunlar ehil olmayan memur ellerce yapılacağı için amacına hizmet edemeyeceği çok açık. Milletiyle, kültürüyle buluşup bütünleşemeyen bir devlet veya hükümet ne kültür-sanat alanında ne de başka bir alanda kayda değer bir hizmet sunabilir.

1) Günümüz şiirinin muayyen bir poetika, tarz veya temayüle ilişkilendirilemeyecek kadar farklı özelliklere sahip olduğu bir gerçek. 80'lerden bu tarafa yaşanan sürece baktığımızda, dönem dönem yeni eğilim ve çabaların tezahür ettiğini ama bunun mevcut olanı tümüyle tasfiye edecek boyutlarda bir gelişme, genişleme içermediğini görüyoruz. Bu da aslında şiir adına sağlıklı ve zenginleştirici bir yapının oluşmasına imkan sağlamakta. Yine de son yıllardaki baskın unsurlar ve özellikler dikkate alındığında, örneğin kültürel-mistik şiirin etkisini büyük ölçüde kaybettiği, görsel şiir çalışmalarının durağan bir sürece girdiği kolaylıkla söylenebilir. Biçimcilikle karakterize olan verimlerin de beş altı yıl öncesine kıyasla kısmi bir gerileme içinde olduğu, burada nispeten bir başkalaşmanın yaşandığı belirtilebilir. Bu süreçte en dikkat çekici olan siyasi-epik şiirin gücünü ve etkisini korumaya devam etmesi oldu. Sadece uzun süreli varlığıyla değil, farklı eğilimler üzerindeki etkisiyle de siyasi-epik şiiri ayrı bir yere koymak gerek. Fakat bu şiirin yekpare bir nitelik taşıdığı pek tabii söylenemez. Siyasi-epik şiir denildiğinde son yıllar haklı olarak "popülist şiir" akla geliyor olsa da, dikkatli bakışlar bunun aslında daha geniş bir zemine yayıldığını fark edebilecektir. Sentaks deformasyonları ve ironiyle beslenme gibi teknik özellikleri sebebiyle bilhassa deneysel şiire yakın gözükten bazı eğilimleri aslında doğrudan siyasi-epik şiir içinde değerlendirmek pek yanlış olmaz. Siyasi duyarlılığın egemen olduğu söz konusu şiirlerde olay daha çok epiğin yeni formlar ve yeni bir mahiyet kazanmasından ibarettir. Bireysel mecrada gelişen, eleştirel yoğunluğuyla öne çıkan ama aynı zamanda topluluk/değerler arzusuyla da kendini gösteren bu şiirleri siyasi-epik ka-

tegorisi altında değerlendirebiliriz. Sözünü ettiğim bu şiir pratiği üzerinde Ergin Günçe, Osman Konuk, Ahmet Güntan'la birlikte 90 kuşağı şairlerinin etkilerinden bahsedilebilir. Diğer taraftan "popülist şiir" adı altında bir teşekkül ve varlık cehti gösteren yönsemeler üzerinde Mehmet Akif, İsmet Özel'le birlikte 90 kuşağının etkisi aşıkardır. Ancak popülist şiir cenahında, konuşma dilinin kullanımı ve gerçekçilik temelindeki ortak özelliklere rağmen, bilhassa söyleyişteki orijinaliteleriyle haleflerden aldıkları etkileri silme veya aşma yeteneği gösteren genç şairlerin varlığı dikkat çekici düzeydedir. Bununla beraber, İsmet Özel şiirinin "görünür" düzeydeki etkileri sanıldığından daha lokal kalmış gözüküyor. Ancak İsmet Özel şiirinin Cahit Zarifoğlu şiiriyle birlikte bir de görünür nitelikte olmayan, daha yaygın, daha derin etkilerinin olduğunu düşünüyorum.

Siyasi-epik şiirin dışında deneyselci eğilimlerin varlık çabaları da önemini koruyor. Bu minvalde İlhan Berk şiiri hem yaygın hem de görünür şekilde etkisini devam ettirmekte. İçerik veya malzeme tasarrufundaki serbestleşmeyi yapısal serbestlikle oylumlaştırma çabalarının değişik mecralarda bir çekim alanı olarak devrede olduğu belirtilebilir. Lirik şiir yakasında ise etki unsurlarının daha kompleks nitelik taşıdığı tespit edilebilmekle beraber, 90 kuşağından ironiden, hikmetli söyleyişten ve hece formundan beslenen bazı şairlerin nispeten belirgin bir etki alanına sahip olduğu görülebiliyor.

2) Şiirlerimdeki özne, tamamıyla benimDİR. Şairin ruhunu katmadığı bir şiirin eksik olacağını düşünürüm. Ama bu katkı, başka özneler üzerinden gerçekleştirmek de tabii mümkün. Önemli olan şiirin öznesini kendinden bir parça haline getirmektir. Tahkiye tekniği buna mani bir durum teşkil etmediği için/ölçüde şiirle bağdaşıklığı temin edilebilir. Ancak dramatik şiirde durum biraz farklı. Özneye şiir -nesnesi- arasındaki mesafenin,

dramatik şiirde içselliği tasfiye edecek bir düzeye taşındığını düşünüyorum. Bu da şiiri, gerçek mahiyetinden/tabiatından uzaklaştıran bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

3) Edebiyat hayata ve insana nüfuz edebildiği ölçüde değer kazanır. Edebiyatımızın en başta gelen sorunsalı budur. Buysa, hayatı ve insanı bütün sahiciliğiyle kavrayan ve dışavuran ("temsil" eden demek de mümkün) bir edebiyat mantalitesini öngörür. Gerçek hayattan beslenmeyen bir edebiyat, ideolojik veya zihinsel formların izdüşümüne indirgenmiş şablon edebiyatıdır. Buna göre, edebiyatla hayat arasına girilmez/tampon bölgelerin inşa edilmesi bizatihi edebiyata bir haksızlık olacaktır. Ne ki yer altı edebiyatını salt bir kötülük, pislik ve nihilizm edebiyatı diye düşünmenin doğru olmadığından hareketle bunu söylüyorum. Oradaki vicdan ve ahlak isyanını, isyan hallerini hiçe saymamak gerek. Yer altı edebiyatını eğer kötülük iradesiyle özdeşleştirirsek yanılacağımızı düşünüyorum. Kötülüğün fark edilmesi veya sunumu kötülüğü telkin etme anlamına gelmez. Var olanı edebiyatta baskı altına almanın da haklı bir sebebinin olacağını sanmam. Kanonik edebiyatın/edebiyat anlayışının bu bahiste anlaşılır bir takım özürleri olabilir. Ancak edebiyatı kanonik düzleme/normlara hapsedmenin yanlış olduğunu söylemek isterim. Yer altı edebiyatının en azından belli marjlar içerisinde kanonik edebiyata dahil olabileceği kanaatinde değilim. Dahası edebiyatın merkezinde çok fazla tutunma şansının olduğunu da düşünmüyorum. En azından akım düzeyinde böyle bir ihtimal yok. Bu durum, bizatihi yaşadığımız gerçeklikle tezat oluşturur. Nitekim edebiyattan hayata ve insana açılması gereken başka başka önemli kapılar var. Diğer taraftan, yer altı edebiyatının mağdur ve madunların sesi olduğu nispette ayrıca daha dikkate alınması gerekir. Dışlanmışların, ezilmişlerin, aşağılanmışların dünyasına ışık tutan taraflarıyla kıymeti haiz hâle gelebileceği

gözden kaçmamalı. Burada en önemli noktalardan biri, edebiyatı belli bir misyonla sınırlama yanlısına düşmemektir. Edebiyatın ideolojik, pedagojik vs. işlevleriyle ontolojik ve/veya epistemik mantalitesini birbirine karıştırmamak zorundayız. Bunun, mevcut edebiyat anlayışları çerçevesinde hala ciddi problem olmaya devam ettiğini görüyoruz. Kısır ve yüzeysel bakışlar sebebiyle edebiyata bakışımızın çok kaypak veya çok dogmatik zeminlere savrulduğunu fark etmemiz hiç de zor olmamakta. Örneğin; şiiri ideolojik işlevine indirgemeye karşı çıkmamanın, ideolojik şiire önsel olarak karşı çıkmakla aynı şey olmadığını bir türlü idrak edememek, ekseriyetle bahis konusu kısır, yüzeysel yaklaşımların bir sonucudur. Yer altı edebiyatına da bu dikkatle bakmamız yanlış olmaz. Onu kötücül işlevine indirgeyen toptancı bakışın yerine, çeşitli insanlık durumları içindeki ahlaki, vicdani, insani potansiyeli keşfederek/deneyimleyerek anlam ve değerler dünyasında yeni tonlamalar sağlayacak bir edebiyat ufkunun kapsamına almak için izlemek gereken tutum asıl meseledir.

4) Doğru işlemediği çok açık. Olay, kendi zihnimde ödüle değer gördüklerimle ödül verilen eserler arasındaki uyumsuzluk değil sadece. Bunu iyi kötü anlayabiliriz. Değer veya niteliğin tam anlamıyla nesnel bir ölçümü mümkün değil çünkü. Ama göreceliğin de bir sınırı var. Bu sınırın iyice tavsatılarak nesnellik kaygısının ve adaletin ikinci, üçüncü plana düştüğü bir yerde, ortaya çıkan ödül tablosu anlamını yitirmektedir. En iyi esere dair bir mutabakat sağlanamayabilir; ancak üzerinde uzlaşa sağlanabilecek en iyi üç dört eserden birisi yerine çok daha vasati eserlerin ödül aldıkları görülüyorsa eğer, bu ödüllerin meşruiyeti değil belki, ama Türk edebiyatını temsil etme veya resmetme iddiası mesnetsiz hâle gelir. Son yirmi yılın önemli şairleriyle ödül alan şairlerini göz önüne getirdiğinizde ne kadar yanıltıcı, çarpık bir tabloyla karşı karşıya olduğumuz görülecektir. Bu el-

bette ödül alan eserlerin değersiz şeyler oldukları anlamına gelmez. Daha ziyade birinci sınıf eserler yerine ikinci, üçüncü sınıf eserlere ödül vermenin kifayetsizliğine ve/veya ciddiyetsizliğine işaret eder. Böyle bir ödül mekanizmasının haliyle itibarsızlaşacağı ve edebiyata çok olumlu katkılarının olmayacağı ise bellidir.

Diğer taraftan ödüllerin yararı kadar zararlarının olabileceği de göz ardı edilmemek zorundadır. Ödül mekanizmasının içerdiği muhtemel değerler veya nitelikler konsepti, bir edebiyatçı için saptırıcı bir unsur olabilir. Birtakım sosyal-kültürel iktidar yapılarıyla zaten eğip bükülme tehlikesi içinde olan edebiyatçının bir de ödül kurumlarıyla zihinsel manipülasyona kendisini maruz hâle getirmesi, kanımca küçümsemeyecek bir problemdir. Özgürlüğünden ödün vermeme sorumluluğuna sahip edebiyatçı için, ödül değil edebiyata kattığı değer esas mesele ve motivasyon unsuru olmak gerekiyor.

5) “Yeni Türkiye” söylemi ne olursa olsun heyecan verici bir şey. Türkiye halkının ve gerçekliğinin eski Türkiye’nin kalıplarına sığmadığını ifade etmek hiç kuşkusuz malumu ilandan ibarettir. Devletle toplum arasındaki mesafenin kapanması, buzların erimesi anlamında çok ciddi ve olumlu bir süreçten geçildiği aşikar. Bunun elbette kıymetini bilmemiz lazım. Ama Yeni Türkiye söyleminin içi tam nasıl doldurulacaktır, çok emin değilim. Ekonomik ve siyasal olarak güçlü, aynı zamanda demokratik bir Türkiye’ye doğru yol aldığımız söylenebilir. Demokrasinin Türkiye’de giderek gelişeceği konusunda her şeye rağmen iyimserim. Fakat yaşanan siyasal hatta toplumsal dönüşümün sorunsuzca ilerleyeceğini düşünmek safdillik olur. Kanaatim odur ki, Türkiye demokrasi düşüncesi ve kültürüyle İslam düşüncesi ve kültürü arasındaki gerilimleri had safhada yaşayacak İslam ülkelerinin başında gelmektedir. Bu gerilim hem demokrasi hem de İslam’la ilgili toplumsal-siyasal tasavvurların mahiyetine,

oluşacak nirengi noktalarına göre tezahür edecektir. Daha basit ifadeyle İslam'la demokrasi arasındaki çatışma potansiyelinin önümüzdeki dönemler içinde fiili duruma dönüşmesi ciddi ihtimaldir. Burada benim şahsi düşüncem ve umudum, Türkiye, sahih bir İslam düşüncesi üzerinden kendi demokrasisini üretebileceği takdirde "Yeni Türkiye" söylemi nihai anlamını ve devrimci dinamiklerini içselleştirmiş olacaktır. Ancak İslam, siyasal alanda kültürel motiflerden ibaret bir fenomen olarak kalırsa, bütün bunlar jakoben/vesayetçi demokrasiden liberal-Anglosakson bir demokrasi modeline geçmekten daha fazla anlam taşımayacaktır. Türkiye bugün, farkında olalım olmayalım hem İslam'la hem de demokrasiyle bir imtihan sürecinden geçmektedir. İslam'ın demokrasiye nasıl nüfuz edeceği/ettirileceği kah bir soru kah bir sorun olarak önümüzde durmakta. Yaşadığımız süreç bir sornsallaştırmanın emarelerini vermesi bakımından dikkat çekici sayılır. Ne ki bu sürecin toplumsal dinamikler yerine siyasal özneler/dinamikler sayesinde işliyor olması iyimserliğimizi bir ölçüde gölgeleyebiliyor. Bu bağlamda "Yeni Türkiye" vizyonunun toplumsal-kültürel ayağı büyük önem taşımaktadır. Fakat mesele sanıldığı kadar basit değil. Toplumsal-kültürel dönüşümün siyasal dönüşümden çok daha zor olduğuna tarih şahittir.

"Kültür politikası" meselesi retorik tarafıyla cezbedici ama kanaatimce netameli bir hadise sayılır. Türkiye'nin mevcut veya muhtemel demokrasi vizyonu dikkate alınmaksızın bir kültür politikası oluşturmaya -veya bunun üzerine konuşmaya- çalışmak pek de anlam taşımamaktadır. Zira kültürün, devletten çok toplumu ilgilendirdiği, siyasal alanın değil kamusal alanın bir meselesi olduğu unutulmamalı. Aksi ancak ideolojik karaktere sahip devletler için söz konusu edilebilir. Devletin ideolojiden ne kadar, hangi düzeyde arındırılacağı ise dönüp dolaşıp konuyu demokrasi meselesine getirir. Bu meseleyi görmezden gelerek

geliştirilecek kültür politikaları konjonktürel düzeyde hoşnut edici olabilir, belli faydalar falan sağlayabilir. Fakat kültürün artık devlet gücü ve politikalarıyla topluma, toplumsal süreçlere enjekte edildiği dönemler epeyce geride kaldı. Gerek proje uygulaması gerekse destekleme anlamında devletin kültürel alandaki varlığını bu açıdan daha dikkatle ele almak zorundayız. Devleti sadece iktidar aracı ve imkanı olarak gören bir anlayışla temsil aracı olarak gören anlayış arasındaki farkı tebarüz ettirecek kültür politikalarının mahiyeti üzerine düşünmemiz gerekiyor öncelikle. Tabii bunu dert edinecek vizyona, en azından hassasiyete sahipsek. Bu perspektiften bakıldığı takdirde, bir kültür politikamız var mı sorusu bana göre doğru bir zeminde tartışılmaya başlanabilecektir. Konuya buradan bakılması temennisindeyim. Gördüğüm fotoğrafa gelince, çok ümit kırıcı olmasa da heyecan verici olduğunu söyleyemem. Bana kalırsa kültür meselesi Türkiye'nin hem yumuşak karnı hem de en aksak, güdük tarafı olmaya devam ediyor.

1) Bugünün şiiri üzerinde birçok şair, kuşak ve akımın etkisi bulunmakta; ancak etkilenenler hakikaten etkilenilesi bünyelerin etkisi altında mı, etkilendikleri şiirlere ciddi eklemelerde bulunabiliyorlar mı, bunlar tartışılır. Bunları ana hatlarıyla değerlendirebiliriz: Şiire yeni başlayanlar ilk II. Yenicilerle karşılaştıklarından, özellikle sol yayınlardaki ve İslami camianın bazı entelektüalist dergilerindeki gençlerde apaçık görülüyor II. Yeni etkisi. Bunu ifrat derecesine vardırıan ve II. Yeni'nin Sezai Karakoç, Cemal Süreya gibi asıl sürükleyici şairlerinden ziyade biraz da 90 Kuşağı şairlerinin yanlış yönlendirmeleriyle Turgut Uyar ve Ece Ayhan şiirlerine takılı kalan gençlerin yerini, kısa süre sonra başka talihsiz gençler alıyor. Daha 2000'lerin sonuna dek birçok dergide karşımıza çıkan İsmet Özel etkisi ise kırıldı gibi, bunda İsmet Özel'in son yıllarda yaptığı sevimsiz konuşmalar ve şiir diye önümüze koyduğu anlamsız metinlerle uzak durulması birine dönüşmesinin yanında 90 Kuşağı şairlerinin daha bir belirginleşmesi de etkili oldu. Zaten 90 Kuşağı şairleri eliyle var olan bir etkiydi bu, işin kötüsü 90 Kuşağının İsmet Özel'i sorgulanamaz kabul edip İsmet Özel'den Önce/Sonra gibi bir anlayışı benimsemesiydi. Asıl etkinin hesaplaşmalarla, tartışmalarla olumlu sonuçlar doğurabileceğini düşünüyorum, 90 Kuşağı şairlerinin son yıllarda ama gizli ama açık eleştirel bir tutum benimsemiş olması önemlidir. İsmet Özel'in şartsız koşulsuz takipçisiydi olan birkaç dergi sessiz sedasız kapandı; şimdilerde daha gençler sürdürüyor bu işi, onların da tıpkı öncülleri gibi şiir adına esaslı bir şey bırakamayacağını düşünüyorum. Hilmi Yavuz etkisi ise bazı hastalıklı durumlar yaratmakla birlikte İsmet Özel'in aksine ciddi şairler yarattı, bunda Hilmi Yavuz'un

zaman içerisinde niteliğini kaybetmeyen şiiriyle birlikte ciddi kuramsal yaklaşımlara dayanan poetikası da etkili olmuştur. İşte önemli ölçüde Hilmi Yavuz rüzgârıyla şekillenen 80 Kuşağı şairlerini ele alalım, Vural Bahadır Bayrıl, Ali Günvar gibi titizlikle değerlendirilmesi gereken, Hilmi Yavuz'un sistemleştirdiği Yahya Kemal-Ahmet Haşim-Asaf Halet-Necatigil (-Hilmi Yavuz) çizgisine katkılarda bulunmuş şairler vardır burada. Ancak günümüze gelindiğinde, 2000 sonrasını kastediyorum, edebiyat ortamını Hilmi Yavuz'un etkisine değil neredeyse esaretine girmiş gençler doldurdu, dolayısıyla bu zaman diliminde ortaya çıkan Hilmi Yavuz takipçilerini şiir adına önemli bulmuyorum. Bazı sol dergilerde küçük İskender ve yer-altı edebiyatı üretmeye çalışan başka şairlerin etkileri göze çarpıyor, ama çarpıcı şiirler çıkmıyor hiç. İslami camiadaki dergilerde ise şiirleri seçen şairin etkisi öne çıkıyor: İtibar'da İbrahim Tenekeci, Fayrap'ta Hakan Arslanbenzer, Dil ve Edebiyat'ta Zafer Acar. Tenekeci'nin etkisi İtibar'la sınırlı, Arslanbenzer'in giderek azalan etkilerine İtibar'da da rastlanıyor, Acar'ın etkileri ise 2010 Kuşağının asıl belirleyici unsuru gibi duruyor.

2) Doğrusu zor bir soru, zorluğu şiirimle hayatımın kopmaz ilişkilerini anlatma gerekliliği vermesinden geliyor. Evet, şiirimde, "hayır ben romantik değilim Victor Hugo romantik" dese de bir hayli romantik, iddialı, gösteriden-kendini göstermekten zevk alan, kontrol edebilme gücüne sahip olsa da öfkesini gizlemeyen, ama varoluşsal ama güncel yalnızlıktan muzdarip bir özne var. Her şiire başka bir özelliği yansısı da bütün olarak böyle resmettiğim bu özne, fazla açık yüreklilik mi olacak bilmiyorum ama benden başkası değil. Buradan kendime pay çıkarmak için söylemiyorum fakat en azından kendi edebiyatımıza baktığımda, en fazla saygı ve ilgiyi, kendini, çırılçplak kendini, şiiriyle hayatı ayırt edilemeyecek kadar kendini, en ufak

yapmacılığa düşmeyecek kadar kendini yazan şairlerimizin gördüğünü düşünüyorum. İşte, elinin değdiği her şeye imzasını atmış şahsiyet. Sezai Karakoç'un "Ben konuşmasını bilmem Lili" mısraı ile ancak kendisini ziyaret edenlerin bildiği o mistik sessizliği; Cemal Süreya'nın "Soluğundan öptüm seni" mısraı ile fotoğraflardan bildiğimiz o çapkın gülümsemesi, İsmet Özel'in o kendinden emin tavrı ile "keşke yağmuru çağıracak kadar güzel olmasaydım" mısraını birbirinden ayırmak zordur. Şiirine kendini koyamayan bir şair, hiçbir şeyi koyamamış demektir. Bir yalnızlığı yazıyorsam benim yalnızlığımıdır, Türkiye'nin karanlık yıllarını anlatıyorsam Benim Türkiye'min karanlık yıllarıdır, İsa'nın çarmıha gerilişini işliyorsam benim İsa anlatımıdır o, ben orada ya İsa'dırım ya çarmıh ya havari, her halükarda yerimi alırım. Bütün bunlardan sonra şu notu da düşeyim, şiirimdeki yerim anlaşılmalı olacağı üzere genel nitelikler bakımındandır, yoksa "bir an çıktım Nuh'un gemisinden" gibi bir mısraım var ki şiiri böyle değerlendirmek içinden çıkılmaz sonuçlara yol açardı.

3) Yeraltı edebiyatını bünyeye yayılmış bir mikrop olarak görüyor, biraz da çocuksu buluyorum; bu edebiyatın bizdeki temsilcilerinden de kayda değer, kalıcı metinler okumadım. Marjinal/aykırı durma çabası var onlarda ama konu edebiyatsa senin cinsel tercihin, yaşam tarzın değil metinlerin ilgilendirir bizi; e metinlerin de sadece şiirsel sürprizlerle ilerliyor, süreç içerisinde disiplinle, çalışmayla taçlandırılmıyorsa seni neden ciddiye alalım ki. Hiçbir siyasi/kültürel bedel ödememiş, şımarıklığı/bohemliği bir değermiş gibi sunmaya kalkanları; cinselliği, hiçbir estetik, hiçbir insani duygu gözetmeden tiksinilesi göstergelerle/ imajlarla anlatanları dikkate almıyoruz. Şiirde de şahsiyette de kalıcılık ve saygınlık sağlamlıkla sağlanır. Diğer taraftan, solun yeniliklere açık durma hassasiyetini anlıyor ancak yeraltı edebiyatı neredeyse özendirici bir tavır takınmasını hayretle karşılı-

yorum. Bizim, siyaset ayrımı yapmadan söylüyorum; devrimci, halkın, emekçinin, özgürlüğün yanında duran, kültürüyle, tarihiyle, değerleriyle zaman zaman hesaplaşma içinde olsa bile sonuç itibariyle barışık, inançlı şairlere ihtiyacımız var; gerek halk gerekse de edebiyat ortamı olarak onlarca problemle boğuştuğumuz bir dönemde yeraltı edebiyatının bu denli yüceltilmesi saçmalaktır.

4) Halkın ödüllendirmesi doğru işliyor, geç de olsa güç de olsa hak teslim ediliyor; bunun dışındaki yapılardan, sermayeden, çıkar çevrelerinden zaten bir doğruluk bekleyemeyiz.

5) “Yeni Türkiye” ifadesi bana sempatik gelmiyor, “Ben lafa değil icraata bakarım” diyen bir hükümetin böyle iri laflarla değil yepyeni işlerle karşımıza çıkması gerekir. Ekonomimiz hâlâ yetersiz seviyede, sporda hâlâ yokuz, kültürde sanatta kıymetli işler yapanları hâlâ ya tanıtamıyor ya da birtakım araçlarla boğuyoruz, tartışmalarımız bile on yıllardır aynı; eskisi gibiyiz yani. Bunun iyi niyetle ortaya atılmış bir kavram olduğundan şüphem yok; ama dileğim, Yeni Türkiye gibi soyut, hayali bir ülkeden ziyade Mutlu, Güçlü bir Türkiye’de yaşamaktır. Söz konusu alanlarda da hükümetten beklentim, sanatkârlarımızı, kültür adamlarımızı yurt dışında layıkıyla tanıtması ve geçmiş dönemlerin, hükümetlerin aksine yurt içinde daha da özgür bırakmasıdır.

1) Ülkemizi aşan bir durum olduğu kanaatindeyim. Yaşadığımız “küresel köy”den açıkça görünen şudur: Tüm yüzü her zamankinden daha görünür bir şekil alan “nefs imparatorluğu”nun birer parçasıdır ve her millet, ülke, dinden milyonlarca insan bu sınırlar ötesi imparatorluğun birer mensubudur. Dolayısıyla günümüz Türkiye’inde yazılan şiir, her zamankinden daha fazla, “hedonist”tir. Popülizm ideolojisi, bu hedonist şiiri her gün yeni arzularla tazeler. Ne yazık ki Türkiye’de Müslüman duyarlıklı şairler de bu yörüngesizlikten nasiplenmek istemiştir. Müslümanlar arasında inanılmaz boyutta bir “avamileşme” yaşanmaktadır. Bu nedenle de kuşak ve akımların her türlü etkisini kısıtlayan, popülizm paydasında birleşen üç vasat söz konusudur: Popüler politik vasat, Popüler santimental vasat ve Popüler çağcıl vasat. “Vasat”ı dışlayabilen şiir, şairlerinin yalnızlığında yaşıyor.

2) Ben her vakit kahramanlara hayran oldum. Şiirlerim benim bu hayranlığımdan izler taşır. “Şiirlerimdeki ‘ben’ sesi benim miyim?” Bunun ayrımını yapmak, hayranlıklarım düşünülünce, bana gereksiz geliyor.

3) Peygamberin yerine entelektüeli geçiren hümanizma, insanı yücelteceğine yerin dibine soktu. Zeminin üstünde de mahvetti. Batı düşüncesinde, şiirinde dışlananlar mı yoksa makbul bulunanlar mı daha değerli? sorusu yabana atılacak cinsten değil. Genelleme yapmak yersiz lakin. Batı’da da ciddi bir “öz” arayışı görülüyor. Sözgelimi Donald Kuspit, resim sanatında Amerika’da “Yeni Eski Ustalar” diye bir sanat akımından bahsediyor. Bu ressam, atölye düşüncesini diriltmek istiyorlar. Yerüstü, “yeraltılaşıyor”. Bu bir vakıa. Fakat bu durum “pislik

edebiyatı”nın yaygınlığını artırmaktan ziyade ne derece “kirli” olduğunu gösteriyor. Yaklaşılan şeyden, uzaklaşıyor.

4) Benim düşümde hep Kaab’ın aldığı hırka vardır. O hırka dan bu dünyada yok. Duam o ki terk-i dünya ettiğimizde bize de düşmüş olsun. Buradaki ödüller, ağır birer imtihandır.

5) Şiirde ve dünya hayatında “Neo Klasik Poetika ve Politika” önerimin ilk izleri üzerinden on beş seneden fazla bir süre geçti. Türkiye şiirde olduğu gibi, politikada da “klasik idealler”ine dönme temayülleri gösteriyor. Fakat bu ideallerin içi hâlâ çiğ. Pişmesi zaman alacak. En büyük tehlike, 1970’li yılların sosyalistlerinin yaşadığı popülizm belasını bugün Müslüman çevrelerin “avamilik” şeklinde yaşıyor olmaları. Tabii bir de fraksiyonlaşarak bin bir parçaya ayrılma var...

Müslüman çevreler içlerindeki güzidelere değil de şark kurnazlarına alaka gösteriyor. Kültür, sanat, edebiyat umurlarında değil. Belediye etkinliklerini yeterli görüyorlar. Çoğu yerde o bile yok. Sözgelimi doğup büyüdüğüm şehir Kayseri’ye gidip geldikçe görüyorum. Şehir temiz, belediye belli ki uğraş veriyor ama şehirden kültür kovulmuş sanki. Dostlar alışverişte görsün kabilinden derler ya... O bile yok. Kayseri’ye modern bir şehir olma imajı yeterli geliyor. Davud-i Kayseri’nin şehrine bu nasıl yakışır? Ben lise çağındayken bizi sahiplenen ne çok kişi vardı. Şimdiki gençlerin sahipsiz olduğu açık. Zamana yayılan uzun vadeli planları yok resmi kurumların. Dernekler, vakıfların gayretleriyle işler yürüyor. Cahit Zarifoğlu, gelmekte olanın “hamurunu hazırlamak”tan söz eder. Böyle bir hazırlık yok. Edebiyatçılar da bile yok. Müslüman çevrelerin edebiyat dergileri, o dergiyi çıkarmanın şahsi kaprisi ve fantezisi için bir araç gibi. O kaprisi, fanteziyi kim benimsiyorsa dergide yerini alıyor. Ortada düş, düşünce yok. Olan sadece bunların zayıf, cılız görünüşleri.

Belki şunu söylemek daha doğru: Bazı siyasiler, edebiyatçılardan çok da bu konularda dirayetli. Bu bakımdan eğer darlık, sıkıntı, keder yaşayacaksak “klasik idealler”imize yönelmiş olarak yaşayalım. Yörüngesiz olarak değil.

1) On yıl önce bu soruyu bana sorsanız, tereddütsüz İkinci Yeni derdim. Fakat 90 kuşağının verdiği kavga ve islamcı entelijansın açtığı alan içinde bugün yeni bir şiir nefes almakta. 90 kuşağının varoluş kavgası bugün 2000 kuşağının ikinci yeniden daha arınmış bir şiire ulaşmasını sağladı. Öte yandan İsmet Özel ve Sezai Karakoç gibi devler, çoğaltmaktan ziyade yeni üretimlere kapı aramaları bakımından bugünün şiirinde daha etkin bir konuma sahiptir. Şiirin sosyolojiyle yeniden tanışmasında ise Ergin Günçe ve Osman Konuk'un önemli etkilerini kabul etmek lazım. Hem buluş ve söyleme estetiğine katkıları hem de şiirin düşünce damarlarını açmaları hususunda ise İbrahim Tenekeci, Ahmed Murat, Süleyman Çobanoğlu ve Hakan Arslanbenzer kilit rol oynamışlardır.

2) Şiirimin öznesi şiirin talebine göre değişir. Fakat özne ben dahi olsa "ben" şiirinden mümkün mertebe kaçmaya çalışıyorum. O "ben" in sürekli kendisine bakmas, kendi mahremini ve çözümsüzünü şiire dökmesini kısır ve güdük bir şey olarak görüyorum. Şiir görmek ve söylemek üzerine inşaa edilir. Gördüğün sadece sensen ortaya çıkanda sadece seni ilgilendirir. Başka "ben"leri ve toplamda "biz"i şiirimin öznesi yapmaya çalışıyorum.

3) Kirli-yenilik ilginç bir tanımlama olmuş. Yeraltı edebiyatı denilince zihinlerde kirlilik beliriyor, evet bunu anlıyorum; fakat bu esasın yerini alıyor. Bu yüzden beat generation'dan buyana taklidin en çok olduğu saha burası. Beat generation'ı da babaları Henry Miller haricinde çok fazla ciddiye almıyorum. Amerikalı değiliz ve çok şükür o zihin kodlarına da sahip değiliz. Bu edebiyat o kodlar olmadan bizim topraklarımızda karşılık bulmaz. Fa-

kat avangard ile yer altı edebiyatı birbirine karıştırılıyor. Buna ayrıca değinmek lazım. Avangard bir saldırdır ve başarılı olursa merkeze dahil olup yaşamaya başlar. Bizatihi merkez olur. Türk edebiyatında her on yılda bir merkez yer değiştirir. Yeraltı edebiyatı ile alakası yok bu mevzunun. Bizim Vietnamımız yok, junkilerle de başkaları ilgilensin.

4) Ödül mekanizması sadece ülkemizde değil hiçbir yerde doğru işlemez. Bakınız: Thomas Bernhard, Ödüllerim kitabı... Çünkü istesenez de istemesenez de siyaset edebiyata dahildir. Ve yarıca edebiyat kendi siyasetini de üretir. Bu da doğrunun sürekli yer değiştirmesine yol açar. Sürekli yakındığımız eleştiri kurumunun eksikliği de bu doğal eğilimin yarattığı beklentidir zaten. Ödüller, sonrasında gelebilecek eleştirilere göre dizayn edilir. Ve homurtuların sifıra yakın olması amaçlanır. Aslında tek kriter de budur.

5) Ben "Kadim Türkiye" diyorum. Hatta Büyük Türkiye diyorum. Çünkü şiirin ve edebiyatın öğrettiği Türkiye, büyük ve kadimdir. İvo Andriç'in dediği gibi "Müezzinlerin müminleri namaza çağırdığı her yer Türkiyedir". Mogadişu, Darfur, Kahire benim için Türkiye'dir. Kahvehanelerinde coşkuyla Cezayir maçı seyredilen yerdir.

Kültür politikalarına gelirse, ben şu anda öyle bir politika göremiyorum. Taşeron mantık var halen. Ajanslar ve ihaleler geliyor aklıma. Belediyeler ve kültürsüz kültür müdürleri. Mimariye kıydık, şiir direniyor. Kültür politikası hayati bir mevzudur, neredeyse MGK'lık! Karar vereceğiz, var mıyız yok mu?

1) Batı kökenli edebi akımların hepsi psiko-sosyal derinlikten çıkmış. Devrinin sosyolojik ya da psikolojik bağlamlarına göre bir süreci tamamlamış. Örneğin; Egzistansiyalizm (varoluşçuluk) II. Dünya Savaşı'nın psiko-sosyal bağlamında, insana verilen değerın tükenişinde ortaya çıktı. "Var" olma "öz"den önce gelir; yani, insan önce dünyaya gelir, var olur, ondan sonra olmak istediğı gibi olur. Egzistansiyalizmin bu anlayışı, Nietzsche'nin, "Her insan, tarihte eşi bir daha tekrarlanmayacak biricik harikadır" sözünde, özlü ifadesini bulur.

Yine, Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiğı yıkıcı ortamda düş kırıklığına uğrayan aydın ve sanatçıların bir başkaldırısı olarak doğan Dadaizm var. Toplumu uyuşukluktan kurtarma çabası var.* Dil ve estetik kuralları bir yana bırakılarak kuralsızlık ilkesi benimsenmiştir.

Sezgiçilik (İntüisyonizm), felsefi bir kavram olarak sezgiye akıl, zihin ve soyut düşünme karşısında hem öncelik, hem de üstünlük tanıyan felsefe akımıdır. Henri Bergson'un kurucusu olduğı bu akımın yanında, Pozitivizm, Postmodernizm, Sürrealizm, ekspresyonizm (dışavurumculuk) gibi akımların şiirlerde etkisi söz konusu olabilir. Ama kendi devrinin sosyolojik yapıyla uyumlu bu kuramların etkisi azalmıştır.

Türk şiirinde, mistisizm, metafizik vurgu, dinsel imgelemin gün geçtikçe doruğı çıktığını görüyoruz.

Yeni Türkiye algısında toplumsal akıl, ortak özümseyiş bu şiirsel akışı veren Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu, Erdem Beyazıt, Nuri Pakdil, Asaf Halet, Necip Fazıl, Mevlana gibi üstatların çizgisinde devam ediyor.

Kaldı ki her kuram, sanata kendi tekellerini sunar. Oysa sanat zekaya, algıya, evrensel akla hizmet eder. Bir kuramın öznesi olmak üst benlik ve üst sanata yetersiz kalır. Her kuramı bilmek, sanat kişisinde(öznesinde) birden fazla akımın etkilenişleri olabilir.

2) Her şair yaşadığı çağın bilinçle bilinçaltı hafızasını kendi yüreğinin hafızasıyla sunar. Sanatı gerçekleştirme edimlerle ve ortak diyalektikle söz konusu olabilir. Şair, kendi çağının ötesinde içsel ve poetik öznedir.

Poetik beslenişlerin derinliği, inanç, kuramlar, yaşadığı çağın sosyolojik yapısı, şairin yaşadığı coğrafya, kendini bilme okulunda yetiştirilmeler, edebi ve entelektüel birikim, özel hayatının psiko-sosyal haritası özetle yazma kişisini belirler. Derin bir aşkın bitişi öncül öznem oldu. Ama yaşadığım çağın sosyolojik derinliği özneyi hep değiştirdi. Yeni Türkiye algısında ortak temalara, ortak uyanışlara, götürdü. Şiirlerimde eski Türkiye 'ye karşı retlerim var. Sekülerizme, atacılığa, fikri doğmalara karşıydı retlerim.

Milliyetçi ideolojiye karşı tavrım vardı. Yeraltı edebiyatına, fikri edebiyata, izmlere retlerim hep oldu. Ümmetçi, insanlı, evrensel, metafizik, çizgi varken tekil, sanatı, yazmayı kısıtlayan şeylerden kaçtım. Poetik olarak söylemek istediğim, şiirde konuşan anlatıcı-benin, her şiirde felsefi lirizmin, yeni çağrışımların, çok dilli manaların, sözcük oyunlarının, mistik ve metafizik derinliğe göre değişti.

Her şairde olduğu gibi "şair kişisi"nin öncül olduğunu düşünürüm.

3) Yine Batı kökenli farkındalığın pis kokularını veren bu anlayış henüz bizde yeni. Tam anlamıyla poetik bir tabanı olmadı.

ğı için herkes kendince akıyor. Marjinal alt kokuşmalar devam ediyor. Sisteme karşı kendi sisteminin kurmanın sistemsizliğinde kaldı. Kendi değerlerinden uzak, başka değerlere değersizlik öznesi olmanın sanatsal zaaf süreci. Fuhuş, uyuşturucu, cinayet, tecavüz, kumar, gibi üst benliğin terk ettiği temalara sarılan bu kitlelerin kendisiyle çarpışım duruşudur.

Dahası alt bilinç, alt bilinçaltı, alt kültür, alt algının sanatsal düşüğü olarak algıladım hep. Argo , küfür , erotizm, sıra dışılığın diğer temaları üstüne kurulu ...Muhafif olmak yeni olmak, farklı olmak anlamına gelmez. Temellendirmede mikrop varsa, ilerde hastalık üretir. Hastalıklı bir duruş, durum üst sanatı doğurmaz. Bu temellendirmede bulaşıcı, kurmaca mikroplar var. Hastalık hastası farkındalık para kazandırır; ama sanatsal derinlik kazandırmaz.

En büyük yenici Yunus Emre, Mevlana, Necip Fazıl, Nazım Hikmet değil mi? Asırlardır aynı canlılıkta okunan, bilinen, sevilen olmak mı yeni yoksa toplumun algısından uzak alt algıyla beslenmek mi yeni ya da farklılık...

Şair, üst benliğe, üst akla, dehaya, çağın ötesine, seslenmeli. . Resmî ve kanonik sınırdaki kalan bu anlayışın Yeni Türkiye algısında yeri yoktur.

Marjinallik, kendine marjlar üretir; ama sınırsızlık içinde bir sınırdaki, sinirde biter. Dünyada temel dinamiklerden, temel duruştan, ortak akıl, algı, kültür, medeniyet, inanç gibi temellendirmelerden uzak sanatsal anlayışlar zaman içinde kendini kaybetmiştir.

Bu anlayışın edebiyata, sanata, sosyal algıya katkısı olmaz diye düşünüyorum. İnancı, kültürü, tarih bağları, sosyal atlasımızı renklendirmeyen hiçbir anlayış ayakta kalamaz.

4) Hayır... Sosyolojik bir hayır! Hatta psikolojik bir hezeyan... Alev Alatlî ve Sezai Karakoç'un aldığı ödüller dışında diğer ödüllere bir çarpı atıyorum. Her camianın klikleri var. Bu kliklerin belirlediği çizgideki yazarlara verilir. Her camia, kendi fikrine yakın olana bu ödülleri verir. Ödüller, sanatsal başarıdan çok, amaca, ortak çıkara, ya da camia ağabeylerini onure etmek. Komedi...

5) Her şairin yaratı temelindeki psiko-sosyolojik denklem önemlidir. Yani şairin ya da yazarın kavramsal, düşlemsel, anlamsal, fikrîsel, sosyal, algısal boyutundaki derinliğin, çeşitliliğin çeşnisi zihinsel çağrışımlara şekil verir.

Ortak duyuların, algıların, düşünceleri olan şairlerde benzer imgeler çıkabilir. Gül imgesi, Yusuf, Leyla, aşk, Yunus, Belkıs, simurg gibi menkıbelere yaslanmış imgeler olabilir. Başka fikirlerin de ortak imgelem dünyası oluşabilir. Ya da edebi akımlardan beslenişin de ortak imgeselliği oluşabilir.

Yeni Türkiye, yeni bir zihniyet demektir. Demokrasisi normalleşen, kimliklere eşit mesafede duran, ekonomisi büyüyen, uluslararası itibarı olan, geleneksel bağlarını gün yüzüne çıkaran, inanç haritasını güçlendiren, kültürel bağları yücelten, temellerin duruşmasında duruşumuzu durulayan bir ülke demek.. Tanzimat Fermanı ile Tanzimat edebiyatı arasında uzun yıllar var. Yeni Türkiye ile Yeni Türkiye'nin sanat algısı arasında uzun yıllar olmamalı.

İmgelerimiz, çağın sosyal algısına, toplumun temel dinamikleri olan (inanç, kültür, medeniyet, tarih, gelenek, ilim, teknoloji gibi) unsurların bağrında, bağında olabilmelidir. Milliyetçilik, sosyalizm, materyalizm, kapitalizm, Kemalizm gibi izmlerin zayıfladığını inancın ve gelenekle ilişkili kültürel bağların güçlendiğini görüyoruz. Sanatsal anlayış ve beklenti bu bağlamı

beslemeli. Farklı, yeni, mistik, İslami duyusu/duyarlılığı veren imgelerle bu talebe karşılık verilmelidir. Bunun yanında toplumun sosyal algısı, tarihsel bağıyla, talihsel çağını yorumlayan, önemseyen, dile getiren imgelem dünyası yaratmak gerekir.

1) İkinci Yeni etkisi hâlen sürüyor, benim de içinde bulunduğum '90 kuşağının etkisi yoğun. Bireysel olarak Sezai Karakoç ve İsmet Özel etkisi baskın. Metin Eloğlu-Ergin Günçe karışımı bir ironi etkisi de inkâr edilemez. Önemli etki kaynakları böyle.

2) Şiirden şiire değişiyor. Deneyimlerin bir kısmı bana ait olduğunda bile kurduğum özne ben değilim. O artık ilkel bir şekilde bile konuşsa daha üstün bir benlik. Yaşayan özne, ketumluğu ile ayakta kalabilirken şiir öznesi tamamen dilde yani konuşabildiği oranda ayakta kalabilir, konuşkanlığı oranında kendisini kurabilir. Onun mevcudiyetinin tek tanığı şiirdir, her benle özdeş çıkma olasılığı veya iddiası, yaptığım edebiyatla mevcut edebiyat anlayışı arasındaki makasın ne kadar açıldığını gösterir.

3) Bence böyle bir ayırım uzun süredir yok. Yeraltı dediğin edebiyat, başka bir özden çıkmıyor, o da insanın özünden çıkan bir şeydi. Böyle kirli/temiz türü ayrımlar yapacak şekilde bir üst konumumuz yok hiçbirimizin. Bir şeye "kirli" dediğinde neyi referans aldığını da eklemen gerekiyor. Senin referanslarını tanıyan/kabul eden biri için söylediğin hüküm anlamlı olabilir. Olmayabilir de. "Merkezîleşme" de olumlu değer gibi işaretleniyor soruda. Herhangi bir edebiyatın/edebiyat anlayışının merkezîleşmesi demek onun o anki toplumla bağdaşmaya başladığı anlamına gelir. Ayağa düştüğü anlamına da gelebilir böylece, sadeleştiği anlamına da. Merkez iyi bir ölçü değil edebî konularda. Bunu çeşitli yönlerden incelemek gerekir. Kolayca "hah iyi oldu" veya "kötü oldu" diyemeyiz.

4) Pek doğru işlemiyor. Doğrudan kasıt "hak edene gidiyor mu ödül" sorusu ise, bazen gidiyor, bazen gitmiyor. İyi bir ede-

biyatçıya verilen ödül, bir sonraki yıl zayıf bir isme gidince o “ödül” o iyi edebiyatçı için cezaya bile dönüşüyor.

5) Bu sorunun yanıtı, oldukça uzun ve tafsilatlı olmalı. Aksi hâlde eksik kalacaktır. Devlet, hükümet, halk, okur, millet ve edebiyatçı; bu her özne cenahından konu değişiyor.

Oldukça sağlıksız önkoşullar var. Hiçbir önermemi altyapısını ortaya koymadan doğru düzgün açıklayabileceğimi sanmıyorum. Birkaç başlık vereyim hiç değilse.

Bir hükümet, ülkenin içinde barındırdığı bütün milletlerin iyiliği ve bu birlikteliğin dünya üzerindeki konumu açısından geniş bakmak zorunda. Atacağı her adımda birtakım bilirkişilerle hareket etmesi gerekiyor. Bu bilirkişiler bilmez kişidir çoğu zaman. Bilirkişiyeye ulaşmak da bilirkişiyeye gerektirir.

Diyelim ki bir sanatçıyı bilirkişiyeye kabul edip sordunuz; bir sanatçı vatanperver olmayabilir. Céline’i düşünün. Önkoşullar hiç bir zaman bir araya gelmez.

Devletlerin sanattan ve edebiyattan korkmaması gerektiğini görebiliyorum. Uluslararası bir oyunda bir oyuncu olarak bakacaksak bir devlete sanat ve kültür politikasında çuvallamış bir hükümetin hiç şansı yok. Hükümetin bu konuda geleneği güçlendirmeye çalıştığını görebiliyorum. Bu, tek başına faydasız hatta sonuçlarını edebiyat camiasındaki ilkel ve gösterişten ibaret gelenekçilikte gördüğümüz üzere yanlış bir yaklaşım. Bu işin doğasında bu var galiba. Sanatı yaratan kişilerin kırmaya çalıştığı her alışkanlık, sanatı korumaya, saklamaya, sahiplenmeye veya kullanmaya çalışan ellerde yeniden meşrulaşiyor. Batılılaşma züppelikle sonuçlanıyorsa Doğuculuk da edebiyatsızlaşmayla sonuçlanıyor. “Kendine ait” denebilecek bir kültürü yaratmazsan, hâlen yaratmazsan, medeniyetin yoksa hâlen me-

deniyet dediğinde aklına “eski güzel günlerin” geliyorsa yanmışsın. Bunu yaratmanın tek yolu sınırsız özgürleşme, özgürlük sunma, özgürlüğü bir değer olarak da sunma. Hükümetler, ister istemez, yani doğal olarak kendilerini oraya taşıyanların değerleri üzerinde yükselebiliyor. Sanatçı da ayda yaşamıyor, toplumun içinde. Bu değerleri kopyalamaya başlıyor, kitleye zaaf göstermek olarak beliren bu hareket özgünlüğü yok eder. Yirmi yıldır edebiyatla iştigal ediyorum, edebiyatçıların bu denli ahlâkçı kesildiğine bu dönemdeki kadar tanık olmamıştım. Ahlâkçıdan hadi doktor olur, öğretmen olur, pedagoğ olur, yönetici, ebeveyn olur... her şey bir derece olur fakat sanatkar olmaz.

Benim dilimin, Türkçenin dünyada güçlü olması için ülkenin güçlü olması gerekir. Bunun edebiyatçı cenahından önemi, dünyada temsil edilebilmesinin önünü açmasıdır.

Şimdiye kadarki bilgilerimiz, bir sanatçının ancak halka mal olduktan sonra, çoğu zaman öldükten sonra ülkesi ve devleti tarafından sahiplenileceğini gösteriyor. Onun sahiplenilmeyi isteyip istemediği ayrı bir konu. Şu söylenebilir ki, edebiyat ve sanat eserleri, üzerinden zaman geçip ancak kamusal meşruiyete ulaştıktan sonra kültüre ait bir unsur sayılıyor. Hükümetler kendi açılarından avantaj almak isterlerse, belki bu süreyi kısaltmak için çabalayabilirler.

Birey olarak bakalım. Bir şair olarak, bir kadın ve bir edebiyatçı olarak yazımdan, şiirimden dolayı rahatsız edilmemek istedim. Fakat bu, söz konusu bile değil. Bunun sebebi tabii ki toplumsal. Ancak örneğin “muhafazakâr” olduğunu iddia edenler tarafından sözlü “taciz”e uğramadan varoluşumuzu sürdürmek bile lükse dönüşmek üzere.

Bunun sebebi “iktidar” değil, iktidarın bile yeltenmediği, ama iktidarda olan hükümet mensuplarının inançlı oluşlarından

hareketle, bazı zaptiye türü insanların kendilerini “inançlı gösterme”, hatta “sözde” inandıklarını dayatma, başkalarının Müslümanlığını ölçme, değerlendirme küstahlıkları.

Dergilerin kendi değerleri için yazara sansür uygulamasına karşıyım ama bir dergi ilkeler oluşturup yazardan buna uymasını bekleyebilir; çünkü o konu da derginin özgürlüğüne giriyor. Fakat diyelim ki hükümetin hoşuna gitmeyecek diye bir derginin otosansür (yazara sansür oluyor yine, fakat derginin ilkesi uğruna uyguladığı bir şey değil bu kez) uygulaması son derece vahim. Değerleri yok eden ve gerçek bir medeniyet olmanıza engel teşkil eden şey tam da budur.

Tüm politiklardan ve dış koşullardan azade konuşmak gerekirse, edebiyatçının, sanatçının beklediği şey, özgürce eserini üretebilmektir. Ama ilginç bir biçimde baskı altında kalan edebiyatçılar buna direnirken daha iyi eserler üretebiliyorlar. Belki özgürlüğü iyice azaltmak gerekiyordur. :) Hapis yatan, sürgünde ölen nice büyük sanatçıya bakılırsa bu da bir yol. Söylemesem iyi de, gerçek sanırlar: son cümlede ironi yaptım.

1) Günümüz modern şiiri bir yandan ikinci yeninin getirdiği bireyin şiiriyle (Özellikle Turgut Uyar, Cemal Süreya, Edip Cansever şiirleriyle), diğer yandan akımlara katılmayan büyük şairlerin (özellikle İsmet Özel'in ve Sezai Karakoç'un) şiirleriyle kuşatma altında.

Bu konuda kuşak ayrımı yapmak ve etkisini belirtmek oldukça zor.

Fakat şunu da belirtmek lazım: Marksizmin, (komünizmin ya da sosyalizmin) yitip gittiği bir çağda ülkemizde yeni Nazımlar ve İsmet Özel'ler; sermayenin İslam davasına el uzatmaya başlaması ve yeni zenginleşmenin –küçükten büyüğe burjuvalaşmanın- olduğu ve 'Allah'ın da bir hesabının olduğunun unutulmaya başlandığı bir ortamda yeni Necip Fazıl'lar ve Sezai Karakoç'lar; Batılılaşmanın insanların iliklerine kadar işlediği bir çağda Arif Nihat Asya'lar, Dağlarca'lar; duygunun ikinci plana atılmışlıktan çok daha gerilediği bir çağda yeni Attila İlhan'lar kolay kolay gelmeyecektir. Eğer gerçek şiirin elini güçlenen şiirimizle tutamazsak.

Şunu da belirtmeliyim ki, aslolan şiir, şairlerin iyi şiirlerin özünü damıtıp onlardan etkilenmeyen, var olan ve olacak olan tüm şiirlere karşı şairin sunduğu bir iddiadır. Başka şiirlerin etkisi altında kaldıkça gerçek şiir göçük altında kalacaktır.

2) "Asalet benim adımla başlar!" diyor Napolyon, şiirlerimdeki asaletse benim adımla başlıyor diyorum bu soruya. Benliğimdeki ben ve ait olduğum milletin öz benliği şiirimde harmanlanan 'ben', genelde ben. Arada uzaklaşıp kendi dünyamın fotoğrafhanesinde başkalarını da anlattığım oluyor. Şayet yaka-

larsam, efkârıma ve duygularıma dokunursa, çevremdeki -yeri- ne göre- muhteşem (!) manzarayı bir şair olarak almak ve işle- mekten de geri kalmıyorum.

3) Yer altı edebiyatının son senelerde yükselişe geçtiği aşikâr. Yer altı edebiyatının aykırı, sistem dışı, muhalif tavrı kendini mevcut sistemle bağdaştıramamış, bir yerde itirazı olan kimseler için yeni bir alan açıyor. İroniyi çok kullanıp dağınık kurgularla okuru etkiliyor. Yaygınlığının artması onu merkezileşmeye iter mi, sanmıyorum.

Çünkü bazı kaynaklarca çıkış noktası “sistemin temel değer- lerine saldırmak” olan ve kötülüğü merkeze alan yapısı onun merkezileşmesini engelleyecektir.

Zaten merkezileştiği an yer altı edebiyatı kendine muhalif bir tavır takınmalı ki bu da oldukça zordur ve bu konuda gönüllü merkezileşmeme esastır yer altı edebiyatında. Dolayısıyla kirli yeniliğin kullanımı artacak, ama yenilgi –yer altı edebiyatının da rızasıyla- devam edecektir.

4) Doğru işlediğini söylemek mümkün değil. Ödül mekaniz- malarının yavanlığı, sığılığı ve adam kayırmacılığı, ciddiyetsizliği oldukça yüksek bu ülkede. Belediyelerin yerel ödülleriye edebi değer taşıyan eserlere gidemiyor maalesef. Ödül mekanizması- nın tarafsız bir jüriyle yarışma olarak uygulanması taraftarıyım. Devletin, Kültür Bakanlığı'nın bu konuya acil el atması gerekir. Nasıl ki zamanında nispeten doğru işletilen bir mekanizma olan ve Cahit Sıtkı Tarancı gibi, Attila İlhan gibi, Necip Fazıl gibi isim- lere ödül veren CHP, Edebiyat yarışmaları düzenlenebiliyorsa, bu gün de en az onun değerinde ülke çapında geniş katılımlı bir edebiyat yarışması düzenlenmeli ve buna bağlı olarak ödüller verilmeli.

Bu sene verilen Necip Fazıl Ödüllerini bu konuda anlamlı ve kayda değer buluyorum fakat, bu ödüllerin bir yarışmayla verilmesinin daha uygun olacağına ve edebiyata yeni bir soluk katacağına inanıyorum.

5) Yeni Türkiye eski Türkiye'nin bıraktıklarıyla doğdu. Yeni Türkiye devlet olarak eskisine göre daha dinamik ve başı dik. Bu gün eskisinde " itilen, tartaklanan " bireyi merkeze çeken, geçmişle bağlarını kuvvetlendiren bir Türkiye var.

Yeni Türkiye, emperyalist ülkelerin baskılarından kurtaran kurucu özünden - Anadolululuğundan, Türk milletinden- uzaklaşmadan eski Türkiye'nin ölü toprağını insanların üzerinden çekebildiği kadarıyla başarıya ulaşacaktır. Ve bunu yeni geliştirilen politikalar ve belirlenen hedefler ışığında zaman gösterecek. Eğer Yeni Türkiye gelecekse bu yeni bilimsel (innovatif) atılımlarla, sanatın desteklenmesiyle aydın ve parlak zihinlerin vatansever bir muştuda yetiştirilmesiyle gelecek. İyinin, bağımsızlığın, sosyal adaletin yolunda ilerledikçe ülkem, bunda tarafım ve kuşkusuz ülkemin yanındayım.

Kültür sanat ve edebiyatta problem oldukça büyük. Sanatçılar olarak en başta bizlere daha geniş bir alan açılması ve maddi imkânsızlıkların giderilmesi gerekli. Sanat düşünen ve üreten bir topluma ulaşmada yeni Türkiye için en cazip kapılardan bir tanesi. Ama bu gerçeğin farkındalığının oldukça az olduğunu görüyoruz günümüzde. Edebiyat bir nostalji gibi algılanıyor devlet katında; saygı duyulan fakat canlılığından da şüphe duyulan. Bu fikrin değişmesi lazım. Her konuda sanatçıların, edebiyatçıların fikirlerinin alınması gerekli, üreten, araştıran yeni bir iddia sunan sanatçılara, edebiyatçılara her konuda destek verilmeli, dünya çapında ülkemizi sanat alanında temsil etme ve dünya standartlarında bir sanat inşası gerçekleştirme ve sunma iddiamız

için ulusal ve uluslar arası çapta tanıtımlar yapılmalı, insanlar sanata, edebiyata özendirilmeli. Yeni Türkiye'nin dünyaya yeni bir medeniyet tasavvuru sunabilmesi için sanat alanında gerekli atılımlar yapılmalı, aksi takdirde maddi dünyamızda olduğu kadar mana dünyamızda da 'ithalat rekorları' kırılmaya devam edecektir. Kültür emperyalizminin ülkemiz üzerinde yarattığı etkileri silmek, milletin ruh özünden eserler sunan sanatçılara destekle mümkün. Yeni Türkiye, umarız bir an önce bunun farkına varır ve gereken hamleleri yapar.

1) Ben, Sezai Karakoç'un şiir ikliminde şiirler yazan bir nesildenim. Bizi etkileyen ustaların başında o gelir. Karakoç öncesinde ise dini hassasiyetleri dolayısıyla Akif, milli ve tarihi hassasiyetleri itibariyle Yahya Kemal, metafizik dünyası itibariyle Necip Fazıl, sonrasında ise Erdem Beyazıt, Cahit Zarifoğlu gibi isimlerden beslendik. Bu süreçte hem şiir sanatının özelliklerini hem de yerli-islâmi hissiyatı önceleyen şiirler yazmaya çalıştık.

1980'den sonra ise bizden farklı bir kuşak yetişti. İşte günümüzde yazılmakta olan şiirin başlangıcı da bu tarihlere tekabül eder. Tabii, bu yeni nesil şairlerinin gerek saydığım isimlerden gerekse sol çevrenin özellikle İkinci Yeni şairlerinin şiir ikliminden beslendiklerini daha sonra ise kendilerine özgü bir şiir tarzı geliştirdiklerini görmekteyiz. Bu noktada öne çıkan tarafları ise şunlar oldu. Genel bir bakışta ortak bir şiir algısına sahip görünseler bile ferdi farklılıkların da görüldüğü ortadadır. Bunlar arasında kimilerinin mısraı önemsedikleri, mecaza ağırlık verdikleri, kimilerinin de felsefi-tasavvufi söyleyişi egemen kılmak istediklerini de görmekteyiz. Şüphesiz yeni denemeler, önemlidir.

1990'lı yıllardan itibaren ise seksen kuşağından farklı bir nesil geldi. Bunların daha uzun, destansı, günlük dile yaslanan, günlük sosyal, siyasal meseleleri de dikkate alan bir şiir oluşturdukları söylenebilir. Bu iki nesil de özellikle birinciler şiir dilini geliştirip zenginleştirdiler. İfade imkânlarını artırdılar. Diğerleri ise hayatı şiire katmak, günceli şiirin konusu yapmak şeklinde bir tutum izlediler. Diğerlerinin aksine mecazı, edebi sanatları şiirden uzak tuttular. Bence bu durumda şiiriyet kayboldu. Ama farklı bir şiir denemesi ortaya çıktı. Son hükmü zaman verecektir elbette...

Yine her iki nesil de Türk şiirini yeniden İkinci Yeni çizgisinde diriltmek istemeleri şiirin sanat tarafıyla ilgili olumlu bir tutumdur. Fakat meseleye içerik olarak baktığımızda ise Sezai Karakoç şiirinin açtığı yeni yoldan sapma göstermeleri çok da tasvip edilecek bir tutum değildir.

2) Şiirlerimin öznesi öncelikle benim ve bence öyle de olmalıdır. Zira şiir, iç-ben'in yansıdığı, ona ayna tutan bir metindir. Akif'in söylediği gibi şiir, kalbin dilidir. Fakat insan olarak hepimiz ortak yönlere, acılara, sevinçlere sahibiz. Bu yüzden özne ilk bakışta şairin kendisi de olsa son noktada ya da çoğu zaman başka insanlar da olabilmektedir. Dolayısıyla bu durum, şiirden şiire değişiklik gösteren bir durum arz etmektedir.

3) 1980 kuşağının aşırı bireysel bir dünyanın şiirini yazmaları, peşinden böyle bir edebiyatı getirdi. 1990'lı yıllar böyle bir edebiyatın daha çok ilgi gördüğü yıllar oldu. Çünkü hayatın içinde olmayan/olamayan bir edebiyatçının önünde iki yol vardı. Ya felsefeyle kendine ait bir dünya kuracak, olup bitenleri bu bakış tarzıyla anlatacak, felsefecilerin gölgesinde varlık belirtmeye çalışacak ya da tamamen bireyselleşerek ideolojiden, insan ve hayatın kendini soyutlayacaktı. Nitekim öyle de oldu. Mesela böyle bir edebiyatta tarih ve gelenek yoktur, ortak değerlerle bir bağ söz konusu değildir. Hatta bunlara karşı muhalif ve kavgacı bir dil benimsenmiştir. Fakat bu kavgada da her ne kadar politik olunduğu iddia edilse de apolitiktir. Sadece neye neden karşı çıktığını bilmeden bir karşı çıkış vardır. Bu sebeple böyle bir edebiyat, bir deme ve arayış olarak anlamlı bulunsa bile yazar ve şairlerin toplum ve hayat dışılığı, bir değerler dünyasına aidiyetleri olmaması itibariyle yeryüzüne çıkma ve merkezileşme şansı bence yoktur.

4) Şaire en anlamlı ve güzel ödülü zaman ve insan (okur) verir. Bu, hep böyle olmuştur. Ne Fuzuli ne Yunus Emre, şiir

söylerken bir ödül beklentisi içinde olmamışlardır. Ama zaman içinde şiirleri hiçbir yönlendirmeye ihtiyaç duymadan insanda karşılık bulmuştur. Modern zamanlarda ise işler bu zamanın mantığına göre yürütülmektedir. Şair, istisnalar hariç daha işin başında şan ve şöhret sahibi olacağı günlerin hayaliyle işe başlamakta ve zamanın itibar edeceği bir yolun yolcusu olmaktadır. Tek başına hayatiyet belirtmeyen ve bu şekilde hayallerini gerçekleştiremeyenler ise bir klik oluşturarak ya da içinde olarak varlık belirtmeye çalışırlar. Sırayla birbirlerinin isimlerini öne çıkarırlar. “Körler sağurlar, birbirlerini ağırlar” sözü tam da bunu anlatır. Ardından ödül verecek çevrelerle münasebet kurarak kendilerini onların niyetlerine, hesaplarına adapte ederek makbul insanlara dönüştürler. Bunun için kimi zaman kendileri için bir şehir efsanesi bile oluştururlar. Giyimi, davranışları, hareketleri itibarıyla dikkat çekecek farklı tutumlar içine girerler. Ödül veren kişi, kurum ve çevreler ise “bizden ya da değil” mantığıyla ve kendi hesaplarına kime ödül vermek uygun olursa onun ismini parlatırlar. Tabi bütün bu değerlendirmeler genel bir bakışı yansıtmaktadır. İstisnalar az da olsa vardır ve olmalıdır. Eğer, nesnel, tamamen sanatın, edebiyatın ölçütleri dikkate alınarak ödül veren kurumlar olursa bu elbette bir kazançtır. İyi olanın hakkını teslim edecekler, iyi ve güzel olanı değerli kılacaklar demektir.

5) Yeni Türkiye, eğer yeni bir inşa hareketi olarak görülecekse bu yapı içinde kültürün, sanatın, edebiyatın hak ettiği ve gerektiği ölçüde yer alması gerekir. Fakat bu konuda bir umut taşıyamıyorum. Zira aradan geçen on-on iki yıla bakınca bu konuda bize ümit verecek bir gelişmenin olmadığı görülüyor. Geleceğin Türkiye’si daha çok duble ikili yola, daha çok hava limanına, daha çok köprüye, enerji santrallerine sahip bir Türkiye olacak gibi görünüyor. Çünkü yapılanlar, yapılacakları da işaret ediyor.

Hatırlayalım, on yıl öncesine kadar diyelim Sivas'ta yaşayan bir öğretmen ya da öğrenci Kültür ve Milli Eğitim Bakanlığı yayınevlerinden piyasa şartlarına göre daha ucuz kitaplar temin edebiliyor, böylece kültürel ihtiyacını karşılayabiliyordu. Bunları kapatarak, bu insanların elinden böyle bir imkânı aldık. Daha da vahimi seküler, dünya ile entegre bir yapı öncelenerek günümüzde yaşayan bir toplum inşa ettik. Böyle bir toplumun kültürel endişeleri ve ihtiyaçları olmaz. Zira ihtiyaçları tamamen maddi şeylerle ilgilidir. Çünkü değerli, önemli olmanın ölçüsü kültür değil mesela ev ve araba olur. Ama sonuçta insan, belli bir süre sonra yine kültürel açlık duyacağı için bu defa da ortaya seküler zihniyete uygun konularda yazılmış eserler konulur. Bu yolla görüntüde kültürel ihtiyaçlar karşılanıyor gibi görünerek diğer yandan da ne kadar bizi ayakta tutacak değer varsa tüketilir. Mesela bugün aşk böyle bir değerdir. Daha doğrusu değerken değersizleştirilmiştir. Bir de ortaya tüketim ekonomisinin çarkını döndürebilmek için “çok satan yazarlar ve kitapları” çıkarılmıştır. Düşününün bence bütün zamanların en iyi aşk romanlarından biri olan Tanpınar'ın Huzur romanının baskı sayısı daha on bine ulaşmamışken bir bakıyorsunuz bu yeni iklime ve stratejiye göre reklam ve propaganda yöntemleriyle meşhur edilmiş yazarların eserleri 100 bin, 200 bin satmaktadır. Bu eserler saman alevi gibidir, parıltıları çabuk söner ve bir kültür hayatının inşasına asla bir duvar taşı olamazlar. Bir diğer açmazımız ise da zaman zaman kitlenin sözümü bağışlayın gazını almak için gerçekten değer taşıyan şairlerin şiirlerinden kimi mısraların muhtelif vesileler ithaz edilerek okunmasıdır. Böylece siyaset, edebiyatı kullanarak hamaseti kabartmaktadır. Ya da eserleriyle saygın duruşlarıyla önem ve değer taşıyan yazarlarımız da sık sık toplumun önüne çıkartılarak ne yazık ki tüketilmekte ve değersizleştirilmektedir. Daha söylenecek çok söz var ama burada nok-

talayalım. Son olarak şunu söyleyeyim: Bu son soruyla ilgili hep eleştiri yaptığımın farkındayım. Yani konuyla ilgili bir teklif ve görüş belirtmediğimi biliyorum. Çünkü ortada “ne yapabiliriz, yapmalıyız” diyen bir iyi niyet ve çaba göremiyorum. Bunun en acı tarafı ise Yeni Türkiye inşacıları arasında şairlerin, yazarların bulunmasıdır. Görülüyor ki, popülizm ve reel politik, onları da sarmalına almış vaziyettedir. Ama bu tablo ne kadar umut kırıcı olsa bile edebiyat sözünü söylemeye, kalem onuruna sahip yazarlar, şairler eserlerini vermeye devam edecektir.

1) Günümüzde yazılan şiirde hâlâ İkinci Yeni etkisi devam ediyor. Seksen kuşağı kendinden söz ettiriyor. Konumu, işlevi, etkisi veya edilgenliği ile taşıdığı merak daha süreceğe benziyor. Akımlar, kuşaklar bir sebepten, bir oluşumdan, bir girişimden, bir beraberlikten sonra ortaya çıkarlar. Yeni bir ses yeni bir nefes ile devam ederler. Garip akımı, ikinci yeni, toplumcu şiir ile seksen kuşağı bilinen akım veya kuşaklardır. Devamı ne olur zaman gösterecek elbet. Bir de Neo Epik akımdan söz edebiliriz. Bu akımın kendini daha da geliştirmesi, fazlalıklarını, eksikliklerini tamamlaması ile uzun soluklu şiirin, destansı şiirin var olabileceğini, aslında insan macerasına lazım olduğunu, bu anlamda açtığı alanda çok etkili olmasa da yürüdüğünü görüyoruz. Uzun soluklu, uzunca yazılan şiirin daha bir zaman özellikle genç şairler arasında devam edeceğini, rağbet göreceğini düşünüyorum. Diğer taraftan Mısra'ya önem veren, ölçülü tarz şiirlerin de bir taraftan rağbet gördüğünü, kendine okunabilir bir yer edindiğini görüyoruz.

Tarzların çokluğu ile isimleri artık edebiyat âleminde başta yer alan bir şairler silsilesine sahibiz. Gelişerek süregelen yeni bir şiir damarını takip ediyoruz günümüzde. Bu gelişim sürecinin bundan sonraki devamında Türkiyeli şiirin Sezai Karakoç ve devamı olarak Cahit Zarifoğlu üzerinden dilini daha da geliştirerek gelişeceğini düşünüyorum. İsmet Özel etkisini de özel bir not olarak düşmek istiyorum. Bir Hilmi Yavuz, bir Cahit Koytak şiirinden de söz etmek gerekiyor kanımca lakin yeni nesil şairler üzerinde etkisi ne kadar olur şimdiden kestirmek zor tabii. Orta kuşak şairler içinden de tabii ki zaman içinde içlerinden birileri ön sıralarda yer alabilir. Şiire bütüncül baktığımızda zaman içinde iyi şiiri ortaya koyan iyi bir yerde yerini alır.

2) Şiirlerin çoğunda özne şairin kendisi oluyor haliyle. Bazı şiirlerde tema değişince bu defa da algı hanesinde yer etmiş olanı o çerçevede vermek gerekiyor. Filistinli Çocuklar, Muhammed Ali Clay, Mahmud-i Sani, Amadeus, Şeyh ve Ölüm, Hugo Chavez şiirlerimde olduğu gibi. Şiirde zorunlu olarak öyküleme gidilince özne şairin kendisi değil ise haliyle şiir kişisi başkası oluyor...

3) Ne yazık ki o hep öyle bir havayı yakıştırıyor kendine. Zaten yeryüzüne çıkacak olsa bir kıymeti kalmaz, büyüsu bozulur o da neye uğradığını şaşırırdı. Değil mi ki “yenilgi yenilgi büyüyen bir savaş vardır”. “Derken şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi. “Ey kavmim, dedi, bu elçilere uyunuz!” (Diyanet Vakfı Meali). Tatbikat ve takibat lazım olacak elbet. Duruma göre, zamana göre gizli açık bir hal takınmak icap ediyor. Özün peşinde olmak özü bulup ortaya çıkarmak gerekiyor. “Ben aşkı göğsümde kurşun gibi taşıyorum” işte bu...

4) Ödüllerin olması lazım... Değerleri ortaya çıkarmak için değerbilir olmak şartı vardır. Ödüllendirme şeklinde şaibeli olanlar da var olmayanlar da var. Zaman zaman bunlar edebi kamuda konuşuluyor. Mekanizmada aksaklıkların olmaması lazım gelir. Artık gelenek olmuş ödüller var. Tabii çok ince işler bunlar. Çok dikkat etmek gerekiyor. Yarışmaya katılan eserin hakkını teslim etmek çok önemli. Haksızlık yapmamak gerekiyor. Bu da insanın yaptığı bir iştir bunun da vicdani ve insani bir sorumluluğu vardır... Tek şiirle, tek öykü veya denemeyle katılmış olan ödüllü yarışmalara kanımca ödül jürisi ödüle katılan eser sahiplerinin isimlerini görmemesi onlara daha doğru ve hakkaniyetli bir seçim yapma imkânı verir.

Diğer ödüller ise şaibesi olan, olabilecek ödüllerdir. Klikler, guruplar, hatır falan etki edebilir. Aslında hangi ödül çeşidinde

olursa olsun haksızlık yapmamak gerekiyor. Mesele gelip şuraya dayanıyor: “Boynuzsuz Koyun, Boynuzlu Koyundan Hakkını Alacaktır”.

5) Yeni bir şey var evet, yeni çıktı bu türkü diyebiliriz. Kulağa da hoş bir tını şeklinde aks ediyor. Bir de palyatif, yapay gibi, bu yeni bir şeyin kültürel anlamda hiçbir karşılığının olmadığı gibi böyle bir şey bir anlayış da görüyor etrafta. Kaygıların çoğu yeni dönem söyleminin artistik bir kurgunun görünürde var gibi gösterilmesi meselesi ile ilgili diye de algılar mevcut. Yöneticilerin asıl; nasıl projeler ile sanat, edebiyat, kültür kamusunun karşısına geçip ne diyeceklerini, varsa projelerini açıklamalarını isterim doğrusu.

Aslında bu sorular değerli kültür bakanına sorulmalıydı da derim. Kendileri de dergicilikten gelme bir şahsiyettir çünkü. Edebiyatsız, kültürsüz bir medeniyet olmaz. Bizim camii ve şiir ve su ile çok derin ilişkimiz var. Şiir ancak o da olursa salonlarda çok az kişiye okunuyor, su ise pet şişelerde satılıyor.

Bizler “Kültür, sanat ve bilhassa edebiyat” derken yönetici erkin ne dediğini, olaya nasıl baktığını da anlamış değilim doğrusu. Bir hayli etkinliğin yapıldığı bu on iki yıllık iktidar döneminde algılar hanesine nelerin yazıldığını bilemiyoruz. Sanki havai fişek atılıyormuş gibi geliyor bana. Salonları dolduran şiir dinleyicilerinin şiir kitabıyla alakası yok. Belki de bunlar üzerinde konuşulsa daha verimli olacak. Dinliyorsunuz ama kitap okumuyorsunuz. O zaman da yazar, şair kitabını basacak yayınevi bulamıyor. Böyle bir ikilem var ülkemizde.

Necip Fazıl'ın, Sezai Karakoç'un, Nuri Pakdil'in, Nurettin Topçu'nun ve bir hayli değerli yazarın eserleri ortada. Yeni Türkiye imajı yalnızca lafla, parlak, cilalı laflar irat etmekle olmaz. Yazarlarını Amerika'da, İngiltere'de, Fransa'da, İtalya'da,

Almanya'da, Japonya'da, Çin'de velhasıl tabii ki dünyanın bütün ülkelerinde kitaplarını o ülkelerin dillerine çevirtip yayınlatabiliyor mu ona bakmak lazım. Kültür emperyalizmi içerisinde gezinip duruyoruz.

Çare tabii ki kendimiz olmak kendi kültür dünyamızın şahe-serlerini oluşturmak ortaya koymak olmalı. Bu günü süslü Yeni Türkiye laflarıyla kurtardık diyelim ya sonrası, ya gelecek nesiller. İşte mesele burada duruyor. Günü kurtarmak mı geleceğe ulaşmak mı, gelecekte var olabilmek mi?

Klasik eserlerimizin okuyan, düşünen ama bütçesi sınırlı kesime ulaştırılması nasıl olacak. Malum olduğu üzere kültür bakanlığı artık kitap yayınlamıyor. Hâlbuki biz eskiler o değerli klasik eserleri kültür bakanlığı yayınlarından temin edip fikrimizi geliştirmeye, bilgilenmeye çabalıyorduk. Batı klasikleri, doğu klasikleri ve günümüzün ilim irfan sahibi zatların eserlerinin temini nasıl olacak? Sorular çoğaldıkça meselenin önemi daha bir artıyor.

Yalnızca edebiyat alanında değil diğer sanat kollarında da yeni Türkiye'yi betimleyecek kendini görünür kılacak organizasyonların olması için de yeni bir algı ideali oluşturulması gerekiyor. Artık yerli olanı, bizden olanı, gelenekten geleceğe uzanan bir sanat kültür oluşumunu dünyaya sunmak borcu vardır kanaatimce Türkiye'nin.

Bütün bu dediklerimle birlikte kültür sanatta Yeni Türkiye imajı kendini nasıl ortaya koyacak bilemiyorum ama bana sanki denize nazır bir çay bahçesinde sohbet ederek çay içmek gibi geliyor...

*"Görelim Mevla neyler,
Neylerse güzel eyler"*

1) Şiir, geçen yıldan bu yana insanımızın hayatına daha fazla dahil oldu. Bunda, şiir etkinlikleri kadar, beğenelim ya da beğenmeyelim yayınlanmakta olan dergilerdeki iyi şairlerin/şiirlerin de payı var. Tam anlamıyla 'yeni' bir şiirden söz etmemizi kolaylaştırır mı bu durum, tartışılmalı...

Burada, TRT'de yayınlanan "7 Güzel Adam" dizisinin etkili olduğunu da söylemeliyim. Türk şiirinin son yarım asrına damga vurmuş Maveria akımı şairleriyle birlikte anılan Nuri Pakdil ve Sezai Karakoç etkisini de peşinen kabul etmemiz gerek.

Bu dizi Erdem Beyazıt, Cahit Zarifoğlu, Alaeddin Özdenören, Akif İnan merhumları popüler bir derenin kenarına getirmiş gibi görünse de, aslında, özellikle gençleri 'gerçek şiirin' sularına çekmeyi başardı. Yani, uyumaya çekilen veya sadece bir kesimin şiir izleğinde 'kutsal metinler' olarak duran Beyazıt, İnan, Zarifoğlu, Özdenören kitaplarını yeniden canlandırdı.

Dolayısıyla, bu sorunun cevabını bu gelişmeleri de içine alarak yanıtlamak durumundayım: Günümüz şairlerinden önemli bir bölümü, Garip, İkinci Yeni, Büyük Doğu, Diriliş etkisinde şiir söylemeyi sürdürüyor olsa da bir kısmı daha popüler yazmayı tercih eder hâle gelmiştir. Vitrin yapan, tiraj kollayan, kendini merkezde gören/sunan dergiler etrafında toplanan bazı şairlerin düştüğü tuzak budur. Kozasını sessiz ve derinden ören, reklamsız, 'abi'siz, aracısız olarak yazanlar ise gıpta edilecek bir değer ve çabanın kahramanıdır.

Velhasıl, günümüz şiiri üzerinde hala Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Cemal Süreya, Turgut Uyar, Necip Fazıl vb. gölgesi vardır. Ve geçen yıl hangi akımların arkasından yol alıyorsa, bu yıl da aynı çizgi üzere yürüyüşünü sürdürmektedirler.

2) Her şiirin bir öyküsü vardır. Benim için de öyle... Bazen –belki de çoğu kez- şiirimizin öznesi ‘ben’ oluyor. Çünkü her şair çağının ve kendinin tanığıdır aynı zamanda... Yani benim şiirim, kendimden başlayarak çıkıyor yola çoğu kez...

İlk şiirler için bunu söyleyemem; daha kapalı, soyut, yapılan bir şiirdi. Belki yaşlandıkça, daha içeri dönüyor insan/şair, şiiri yapmak yerine ‘söyleme’yi tercih ediyor daha çok. Ama bu durum, her şiir için geçerli değil elbette.

3) Nasıl ki, biz büyüdükçe dünya kirlendi; evet, under-ground edebiyat yeryüzüne çıkma riskini göze almamalı. Yani bir proje olarak başlayıp, sisteme angaje olmamalı... Önce oradan başlayıp, sonra dergi, yayınevi filan... Bu yeraltı edebiyatının niteliğini ve keyfiyetini bozar. Yeraltı özgürlüktür. Korkusuzdur. Oradakiler cesurdur.

Küçük bir tavernada şarkı söyleyenle, büyük gazinolarda sahne alanlar gibi... Yahut, 90 yaşını aşmış bir fotoğraf sanatçısının –Ara Güler- “ben hala foto muhabiriyim” diyerek ilk durduğu yeri koruması, onun üzerinden varlığına anlam katması, evrenselleşmesi gibi...

Edebiyat bir tüketim malzemesi oldu, ne yazık ki... Kitap vitrinlerine tıka basa doldurulan kitaplara eser diyebilir miyiz? Eğer bu ‘kirliliği’ durum, merkezileşmeyle bu oyunda sadece ben değil, akli başında olan hiçbir okur yer almaz.

Yani bir yanda piyasanın dayattığı şiir, roman, öykü; mesela, diğer yanda Arnon Grünberg, Tim Parks gibi adı-sanı duyulmuş adamların şaheserleri... Veya bir yanda Sinan Yağmur, diğer yanda yeraltı Türk edebiyatının usta isimlerinden Hikmet Temel Akarsu ve diğerleri...

Demem o ki, her şey yerli yerinde kalmalıdır.

4) Asla doğru işlemiyor! Ülkemizde iki tür ödül sistematığı oluşmuş durumda:

Birincisi, ilk işleri neredeyse ‘jüricilik’ olan bir güruhun kişisel beğenilerine göre tasnif ve takdir edilen eserlere verilen ödüller;

İkincisi ise, belli bir ideoloji, marjinalite, kurum taassubuna göre verilen ödüller.

Her ikisi de tehlikeli...

Şairin, yazarın, ressamın yarış atına döndürüldüğü bir edebiyat ortamı düşünün...

Edebiyat ödülü bence şöyle verilmelidir: Her düşünceden, ideolojik çevreden oluşmuş bir heyet ürünleri değerlendirmeli, müzakere etmeli, tartışmalı, gerekçelerini ortaya koymalı, puanlama yapılmalı ve ödül alacak eser öyle belirlenmelidir.

Yoksa “adam/kadın gazeteci, televizyoncu; programında benden bahseder”, “ben verdim, oldu” veya “belediye/kurum/devlet ben değil miyim, ödülü istediğime veririm” kafasıyla objektif/adil bir edebiyat ödülü dağıtılamaz.

Bu konuda tiyatro ve sinemanın daha şanslı olduğunu düşünüyorum. Her ne kadar oralardaki jüri üyeleri arasında ‘körler’ ve ‘sağırklar’ olsa da hep birbirlerini ağırlamıyorlar. En azından medyaya yansıyan kısımda böyle olmadığını düşünüyorum.

5) Cumhurbaşkanı Erdoğan, Star Gazetesi’nin verdiği “Necip Fazıl Ödülleri” töreninde, Üstad Nuri Pakdil’in “kültürel kalkınma şart” uyarısından el alarak, “bundan sonraki hedefimiz kültürel kalkınma” demişti. Geç ama önemli bir noktaya geldiğimizi gösteriyordu bu kabul...

Birkaç ay sonra, Cumhurbaşkanlığı Büyük Ödülleri töreninde de buna benzer açıklamalar yaptı ve kültürlerin yerelden evrensele açılması gerektiği üzerinde uzun uzun konuştu.

Ülkemizde son on yılda ortaya çıkan ekonomik ve siyasal kalkınma ne yazık ki kültürel alana yansımada. Yerel yönetimlerin kültür-sanat organizasyonlarına verdiği değeri merkezi hükümet vermedi. Bunun haklı gerekçeleri olabilir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın aynı çatı altında ve bir bakanlığa bağlı olarak hizmet vermesi, bizim kültür ve sanata bakışımızı da ortaya koyması bakımından önemlidir. İki alanın hemen ve derhal birbirinden ayrılması gerekir. Kültür üst başlığı altında, edebiyatın, sinemanın, tiyatronun, geleneksel ve modern sanatların; turizm üst başlığı ile de turistik ve tarihi yerlerin, müzelerin yeniden ele alınıp asli fonksiyonlarına uygun olarak yeniden değerlendirilmesi lazım.

Yayıncılarla, yazarlarla, şairlerle, senaristlerle, yönetmenlerle sık sık bir araya gelinmesi, onlara eser siparişi verilmesi, proje istenmesi lazım. Gençlerin Dede Korkut'u okuyup öğrenmeden Kafka ile okuma serüvenine başlamasının trajik bir mesele olduğunu dert eden yöneticilere ihtiyacımız var. Bütün bunları 'siyaseten' görmek, değerlendirmek zor çünkü siyaset geçici bir meslek ve başka türlü bir algı yönetimi demek...

Kültürü, edebiyatı, sanatı bu alanların yetkin isimlerine değer vererek, saygı göstererek ve onları dinleyerek yükseltip yüceltebilirsiniz.

Kişisel olarak, yazdığım bir şiiri, mühendis bir bakanlık müşavirinin denetlemesini ve değerlendirmesini asla istemem... Diğer alanlar için de aynı ölçünün geçerli olması gerektiğine inanıyorum.

Yani son sözüm şudur: Kültür ve sanat alanını, yıllarını kültür ve sanata adanmış insanlar doldurabilir. Seçilmiş veya atanmış olanların bu gerçeği göz ardı etmemeleri, kültürel kalkınmanın ancak kültür, sanat ve edebiyat adamlarıyla mümkün olabileceğinin bilinmesi gerekir.

1) Ülkemizde yayın hayatında uzunca bir süreyi geride bırakmış birçok edebiyat dergisi var. Hatta bu dergiler şairimiz ve yazarımız diye adlandırdıkları kadrolara da sahipler. Ancak dergiler belirli bir fikir yahut akım üzerinden şekillenmedikleri için dergi sahiplerinin zevkleri dergilerin yani doğrudan şiirin şekillenmesinde birincil rol oynuyor. Bu sebeple merkeze bir şairi ya da kuşağı işaret ederek bu soruya cevap veremem. Çünkü ortada birçok merkez var. Eğer bu soruya ben cevap vermek zorunda kalırsam bu da benim hangi safta olduğumu belirtmemden başka bir şeyi ifade etmez. Eğer bu soruya objektif bir cevap vereceksek bildiğimiz bütün dergilerin, sahiplerinin yahut “Baş Şairlerinin?” isimlerini şöyle bir içimizden tekrar etmemiz yeterli olacaktır.

2) Şiirimdeki özne veya özneler daima ben olmuyorum. Ancak mesela öznem bir çocuk ya da bir anneyse bile şiirimde “ben dilini” mümkün oldukça öne çıkarmaya çalışıyorum. Anne yerine annemi tercih ediyorum. Bu durumun okurun şiirle bağını kuvvetlendirdiğine belki de okurun kendisini okur olmaktan çıkarıp şair kıldığına inanıyorum.

Gözlemlerimle yakaladığım anekdotik bir olayı bir özneyle buluşturup poetik bir düzleme taşıırken şiir bende kesilmiyor ve hatta anekdot haliyle ilgimi çekmeyen unsurlar bile poetik süreçte bende hayretler uyandırabiliyor. Ve ben de dayanamayıp Anlatıcı olarak değil hayret eden biri olarak (ben buna şimdilik hayret öznesi diyeyim) şiire dâhil oluyorum, şiirin gizli öznesi konumunda. Aslında bu konu kişilik meselesine çıkıyor. Kişiliğin şiirde artık sarsılmaz bir yeri var.

3) Dünyada her şey kendi kulvarında ilerliyor. Çünkü orada soluk alıp, orada beslenip orada barınabiliyor. Merkezileşmiş dediğiniz edebiyatın ne kadar yer altına inme şansı varsa yer altı edebiyatının da o kadar “merkezleşme?” şansı vardır.

4) Edebiyattan sinemaya, tiyatrodan resme, danstan mimariye... Lafın kısası bütün bu alanlardaki ödülleri bir torbaya koyup hepsi doğru ya da hepsi yanlış diyemem. Açıkçası hepsini de takip edemiyorum. Fakat Attila İlhan’dan bir anekdotu alıntılararak sorunuza cevap verebilirim. İlhan “Hangi Edebiyat?” kitabında “Ne Günlere Kaldık” başlıklı yazısında şöyle anlatıyor: “Yaşar Nabi bizi Varlık yıllığına girecek şiirleri seçmek için bir kurulda toplamıştı. Behçet Necatigil, Oktay Akbal, Sabahattin Kudret...(…) Bir şiire takıldık, kimimiz çıksın diyor kimimiz çıkmayın, ben ille de girecek diye tepiniyorum. Karşı çıkanların da, kendilerine göre gerekçeleri var. Neyse al takke ver külah şiirin yayınlanmasını karara bağladık. Şimdi, şairi merak ettiniz mi? Öyleyse sıkı durun, Ahmet Arif’i (...) Zamanında Ahmet Arif çapında bir şair üzerinde tartışan varlık jürisi, kırk yıl sonra ne mısraı mısra, ne ritmi ritim, ne imgesi imge, ne içeriği içerik, bu tür yavanlıklarla ödül mü veriyor. Vah bize! Vah Varlık jürisine! Vah Türk şiirine!..”

5) Bazı kavram ve olguların önüne bir sıfat getirilmesini ben anlayamıyorum. Yeni Türkiye, İleri Demokrasi, ılımlı İslam ... İslam’ın ılımlısı başka bir şey mi olur hiç, İslam İslam’dır. Diğer örnekler için de tek tek ayrısını söyleyebilirim. Ancak illa yepyeni bir şeyler ortaya koymak istiyorsanız bu her devrimin öncül şartlarından ki; sıkı, bilimsel, estetikten payını almış bir eğitim sistemi inşa etmeniz gerekir. Hükümetin eğitimdeki başarılarını (?) şöyle bir düşünürsek yeni kurmak istedikleri şeyin saç ayaklarının sağlamlığını anlayabilirsiniz.

Bilhassa edebiyat alanında yapılması gerekenler hususunu açıklamak adına yakın zamanda yaşadığım küçük bir olayı anlatmak istiyorum. Liseli genç arkadaşların katıldıkları bir etkinlikte bulunuyordum. Programı sunan abimiz beni sahneye davet etti. İstedğim bir şiiri okumamı ancak şairini söylemememi genç arkadaşların tahmin etmesini istedi. İsmet Özel'in meşhur bir şiirinden uzunca bir bölüm okudum. Salonda ise tahminler başladı. Mevlana diyenler mi istersiniz, Necip Fazıl diyenler mi, Yunus Emre diyen mi istersiniz Yahya Kemal diyenler mi... Bazı işler ekonomik gelişme ile açıklanamıyor. Özellikle mevzu sanat ise bir davanız yoksa işiniz çok zor. Ekmeğin karne ile verildiği dönemlerde, İkinci Dünya Savaşı yıllarında, 1938-46 yılları arasında Hasan Ali Yücel döneminde 496 Dünya Klasığı ve birçok Şark Klasığı Türkçeye çevrilmiş, basılmış ve cüzi fiyatlarla özellikle gençlere sunulmuş. "Yeni Türkiye" kültür, sanat ve bilhassa edebiyat alanında bir şeyler üretecekse OECD'nin PISA sınavının okuduğunu anlama sıralamasında 44. sıradan kurtulacak, sonra da İsmet Özel ile Mevlana arasındaki farkı doğru öğretebilecek.

1) Günümüz şiiri içinde, özellikle 90'lardan itibaren gençler arasında bireysel duruşların ortamı yaygınlaşmıştır. Bu da esasen şiir adına zayıflamadır. Yazılmakta olan şiir kendinden evvelki birikim, kuşak veya akımların birikimlerinden beslenebildiği ve/veya bu birikimleri aşabildiği oranda yükselir. Bir bakıma keşke günümüz şiiri gündelik genel geçer duygulanımların sığığında gezineceğine, Necip Fazıl'ın mana ikliminden, Sezai Karakoç'un ruh derinliğinden ve Cahit Zarifoğlu'nun sanatçı coşkusundan etkilenebilse ve bu saydığım mirasın üzerinde yükselebilecek bir kaliteye ulaşabilse diyorum.

2) Şiirimin öznesi bizatihi kendi varlığımın dış dünyayı algı-lama biçiminden beslenir.

3) Yeraltı edebiyatı diye nitelenen edebiyatın değerlerimiz çizgisinde bir sanat olduğunu kabul etmediğimden belirttiğiniz gibi özünü kaybeden insanlığın ve bu kayıptan beslenen şairlerin ürünlerinin zamanın temizleyici çarkları arasında yitip gitmekten başka şansları yok.

4) Ödüller sadece ülkemiz içinde değil bütün dünyada belli amaçlar doğrultusunda kurgulanan olgulardır. Bu açıdan ödülün kurgusuna ve amacına göre sahih bir durum taşıyıp taşımadığı anlaşılır. Ülkemiz açısından baktığımızda titizlik ve değerlendirme hususlarının yeni yeni geliştiğini ve fakat kalıcı bir ivme sağlanmadığını görürüz.

5) Yeni Türkiye her alanda olduğu gibi kültür sanat ve edebiyat sahalarında da yeni şeylerin söylenebildiği bir mecra olmalıdır. Bu yeni şeylerin ise 1923'ten itibaren köklerinden koparılan ulu çınarın kökleriyle yeniden buluşmak ve o büyük medeniyet bilinci içinde yeni olanı arayıp bulup oluşturmaya çalışmak biçiminde anlamamız gerekir.

1) Şiirde bireysel tercihlerini öne çıkaranlar veya küçük gruplardan bahsetmek mümkün. Ancak hiç biri bütün şiiri etkisi altında tutacak kadar güçlü değil. Günümüzde melez bir şiir ortamından bahsedebiliriz. Hiçbir şair, kuşak veya akımın baskın bir etkisi yok bence.

2) Şiirlerimin çoğunun öznesi bizzat benim. Ancak şiirlerimin çok azı otobiyografik. Bana en uzak şiirimde bile bana yansıdığı kadar yazabildiğim için özne çok az şiirde farklı olabiliyor. Oğlu yitik bir anne-babaya yahut ailesi parçalanmış bir çocuğa şiirimde yer verirken başkasına ait bir hatıranın kendimdeki karşılığını anlatıyorum. Öznenin ben olması için şiirin otobiyografik olmasına gerek olmadığını düşünüyorum.

3) Merkezileşme ve yeryüzüne çıkma yeraltı edebiyatını yeraltı edebiyatı olmaktan çıkarır. Özünü kaybeden insana vereceği katkı ancak bir intiharla yani manasının tam tersine dönüşmekle mümkün olabilir. Under-ground edebiyat ya under-ground ve marjinal kalmaya mahkumdur ya da özünü terk etmeye mecburdur. İki durum da bir başka yenilgidir. Bence under-ground edebiyatçı yenilgiden yenilgi beğenmeye mecburdur. Araf dergisi bir poster vermişti. Orada Samuel Becket amca ne diyordu? "Hep denedin, hep yenildin. Olsun. Gene dene, gene yenil. Daha iyi yenil."

4) Soruya göre bir ödül mekanizmasının var olduğunu kabul etmemiz gerekiyor. Hadi sorunuza itiraz edip çıkıntılık etmeyeyim. Öncelikle sürdürülebilir bir ödül mekanizmasını işler tutacak bir kurumsal iradeden mahrumuz. Kişisel inisiyatiflerle yürütülen ödüller süreklilik kazanamıyor. Sahi Cahit Zarifoğlu

Ödülleri ne oldu? Dolayısıyla ödül mekanizması en doğru seçimlerde bile algı kazasına maruz kalabiliyor.

5) 1908-1927 parantezinde inşa edilen 1960'ta tazelenilmeye çalışılan 24 Ocak 1980-12 Eylül 1980 ikiz kardeşlerinin ve 1993'te Turgut Özal sonrasında gerçekleştirilen son restorasyon teşebbüsüyle devam ettirilmeye çalışılan 2001 kriziyle son kritik dönemecine giren Türkiye'ye eski Türkiye diyorlardı. Eski Türkiye derken neyi eleştirdiğimi uzun uzun anlatabilirim. Yeni Türkiye derken söyleyeceklerim ise henüz afaki kalıyor. Henüz tamamlanmamış bir dil, oturmamış bir gramerle konuşmaya çalışıyorum. En azından benim biraz daha zamana ihtiyacım var.

Bence hükümet kültür, sanat ve bilhassa edebiyat alanında hiçbir şey yapmamalı. Mevcut bürokratik mekanizma bu alanlara çok yabancı. Dolayısıyla yapılabilecek en iyi niyetli girişimler bile bu bürokratik gayyada başka yönlere çekilmesiyle, içinin boşaltılmasıyla sonuçlanacaktır. Kültür, sanat ve edebiyat devlet işi değil bence.

1) Mesele yazılan şiir olunca, durum değişiyor. Kitlelerin hüsn-ü kabulü okumak ya da okunan şiirle alakalı. Yazılan şiir için; mevzide olan, liyakat sahibi, dün ve bugün yazılanın mukayesesini yapabilecek, şiir havzasından isimlerin değerlendirmeleri önemli. Yazanlar elbette konuşmalı, ama edebiyat araştırmacıları bu hususta daha bir söz sahibidir diye düşünüyorum. Günümüzde serbest şiirin imkânlarıyla yazılan şiir revaçta ve geriye doğru baktığımızda bizim kuşağımız için alanı 50-60-70'lerde yazılan şiirin açtığını düşünüyorum. Diriliş, Ma- vera, Hareket, Edebiyat, Aylık Dergi önemli rol üstlenmişlerdir. Türk Edebiyatı, Hisar, Varlık, Pazar Postası ve daha birçok dergi kendi çizgilerinde yazan şairlere kılavuzluk yapmışlardır. Divan ve halk şiiri her zaman etkin, hece ve aruzla yazmış olsalar da, Mehmet Akif, Necip Fazıl, Yahya Kemal, Ahmet Haşim ve daha birçok şair besleyici olmuşlardır. Bu gün yazılan şiir aynı çizgi- de, kimi sendelemeleri olsa da devam etmektedir.

2) Şiirlerimin öznesi şiirden şiire değişiyor. Kimi şiirlerimde "ben" oluyorum. Kimi şiirlerde toplum, sosyal olaylar v.s. Yüre- ğiniz, gözlemleriniz bir yerde "üs" kurmuşsa, şairin çırpınması, şiirin mayalanması yine "ben" merkezli. Kimi zaman gizli özne, ya da yüklemi de içine alabiliyor.

3) Peygamberimiz "Güzel ve hoş söz sadakadır" buyuruyor. Mümin olarak ağızımızdan çıkan her kelimedenden sorumluyuz. Özünü kaybeden insan, düştüğü yere bakacak ve oradan çıkacaktır. Yeraltı-yerüstü bilmem, ama insanların hoşuna gidecek diye, sözü eğip-bükmemeli, çirkinlik vazedeceksek uzak durma- lıyız.

4) Nasıl alınır, nasıl verilir bilmem. Bu sebeple doğruluk ya da yanlışlığı hususunda görüş beyan edemem.

5) Bu hususta söylenecek çok şey var. Kale alınacağını bilsem söylerim. Kısaca iki hususu arzedeyim: Din, kültür ve sanat; siyasetin her daim birkaç adım önünde gitmelidir.

İkinci olarak, Anadolu'da kitabevi vitrinleri test kitaplarına terk edilirken, alanının yarısı kafe olurken, ya da kapatılırken ne oluyor diye bir tedirginliğimiz olmalı diye düşünüyorum.

**POETİK ALINTILAR
ve DURUŞLAR**

Şiiri Nasıl Çalışmalı

Edebiyat, anlam yüklenmiş dildir.

İyi edebiyat tek kelimeyle, mümkün olan en üst düzeyde anlam yüklenmiş dildir.

Peki ya dil? Yazılı veya sözlü?

Sözlü dil; homurdanma, hırıldama, ısıklama, tıslama vb.lerinden oluşan bir sistem hâlinde bölümlenmiş sestir. Böylesi bir sesi, 'öğeleri düzenli olarak birbirine bağlanmış, tane tane söylenmiş, net olarak ifade edilmiş' konuşma olarak adlandırırlar.

Konuşmanın 'düzenli, tane tane ve net' olması, kısımlara ayrılmış olması ve bir grup insanın da kategoriler üzerinde uzlaşmış olduğu anlamına gelir.

Bir başka deyişle, biz de, 'a, b, c, d, vb.' ile temsil edilen farklı sesler hakkında az çok benzer bir uzlaşya sahibiz.

Yazılı dil, (Avrupa'da ve benzerlerinde olduğu gibi), bu sesleri temsil eden muhtelif işaretlerden oluşabilir.

Bu ses ve işaret gruplarının, belirli bir nesne, eylem ya da duruma öyle veya böyle tekabül etmesi konusunda da az çok benzer bir uzlaşya vardır.

kedi, hareket, pembe

Dilin diğer türü ise, kedinin, hareket eden ya da varolan bir şeyin, ya da belirli koşullarda meydana gelen ya da ortak bir niteliği paylaşan bir grup şeyin resmi olmakla başlar.

Günümüz dünyasında, başlama noktanıza dönmeye devam ettiğiniz sürece, bir konuyu incelemeye nereden başladığınız çok önemli değildir.

Deyim yerindeyse, incelemeye bir küre ya da küpün üzerinde başlamışsınız da, tüm açılardan onu görene kadar devam etmeniz gerekiyormuş gibi. Ya da, konunuzu bir tabure veya masa olarak düşünürseniz, ayakta durmasını sağlayacak üç ayağa ya da kolay kolay devrilmemesini sağlayacak dört ayağa sahip olana kadar devam etmeniz gerekiyormuş gibi.

Dilin iletişim için yaratıldığı ve kullanılmakta olduğu açıktır.

“Edebiyat, haber değerini yitirmeyen haberdır”

Bu şeyler, derece meseleleridir. İletişiminiz şu ya da bu ölçüde net olabilir. Aynı şekilde, bir anlatıya gösterilen ilgi de şu ya da bu ölçüde kalıcı olabilir.

Örneğin ben, Konfüçyüs un Ta Hio'suna ya da Homeros'un şiirlerine duyduğum ilgiyi tüketemem.

Aynı dedektiflik hikâyesini iki kere okumak zordur. Ya da diyebiliriz ki, sadece çok iyi bir 't dirsek', o da çok uzun bir aradan sonra ve ilk okumada dikkatini çok az vermesinden dolayı okuyucu hikâyeyi neredeyse tamamen unutmuş olduğu için tekrar okumaya tahammül edebilir.

Yukarıdakiler, doğal fenomenlerdir ve ölçüm çubukları ya da araçları olarak hizmet ederler. Herhangi iki insan için bu ölçümler birbirlerinin aynısı olamazlar.

Kendisinin yaptığı ölçümde kişisel bir değerlendirmede bulunmayan bir eleştirmen, sadece güvenilmez bir eleştirmendir. Kendisi bir ölçümcü değildir, yalnızca başkalarının sonuçlarının tekrarlayıcısıdır. KRINO1, kendisi için seçmek, ayırt etmek, de-

ğerlendirmek, anlamlandırmak. Kelimenin anlamı işte budur.

Hiç kimse benden kendisi için bir at ve hatta bir araba seçme-
mi isteyecek kadar aptal olamaz.

Pisanello, resmin anımsanması için at resimleri yaptı ve Mi-
lan Dükü de onu at satın alması için Bologna'ya gönderdi.

Benzer türde bir 'at duyarlılığının (makul düşüncenin)' neden
edebiyatın incelenmesine uygulanamayacağı, benim kavrayışı-
nın ötesindedir ve her zaman da öyle olmuştur.

Resimlerini yaparken Pisanello atlara bakmak zorundaydı.
Şiir hakkında bir şeyler öğrenmek isteyen birinin şu iki şeyden
birini -şiire bakmak ya da şiiri dinlemek- yapacağını düşünürsü-
nüz. Hatta şiir hakkında düşünebilir mi?

Tavsiyeye ihtiyaç duyarsanız, şiir hakkında bilgisi olan birisi-
ne gidersiniz. Herhangi bir araba hakkında bir şeyler öğrenmek
istediğinizde, araba yapmış ve sürmüş birisine mi yoksa sadece
araba hakkında bir şeyler duymuş birisine mi gidersiniz? Araba
yapmış iki kişiden, iyi bir tane yapmış olana mı yoksa berbat bir
tane yapmış olana mı gidersiniz?

Acaba sadece arabanın bilfiil mevcut hâline mi bakarsınız
yoksa kendine özgü detaylı teknik özelliklerine (spesifikasyon)
mi bakarsınız?

Şiir söz konusu olduğunda bakılabilecek çok miktarda şey
vardır ya da öyle görünmektedir. Bunun yanında, elde çok az
sayıda hakiki spesifikasyon var gibi görünmektedir.

Dante şöyle der: 'Canzone (şarkı), müziğe uyarlanmış bir söz-
cükler kompozisyonudur.'

Bundan daha iyi bir başlangıç noktası bilmiyorum.

Coleridge veya De Quincey, 'büyük şair olma keyfiyetinin her yerde mevcut olduğunu ancak bariz bir uyarılma (ya da benzer bir şey) olarak hiçbir yerde görünür olmadığını' söylediler.

Bu ise daha tehlikeli bir başlama noktası olurdu. Muhtemelen doğru.

Dante'nin ifadesi, başlamak için daha iyi bir yerdir çünkü dikkatlerini bizzat gerçeklik yerine bu gerçeklikten sadece yaklaşıklık olarak çıkarılabilecek ya da kestirilebilecek ve gerçekliğin belirli ve sınırlı kapsamı dışında hiçbir kanıtı olmayan bir şeye çekmektense, okuyucu ya da dinleyicinin gerçekten gördükleri veya dinlediklerini başlangıç noktası olarak almalarını sağlar.

Edebiyat bir boşlukta varolmaz. Benzer şekilde yazarlar da, yazarlık becerilerine tam olarak orantılı şekilde kesin bir işleve sahiptirler. Bu, yazarların temel işlevidir. Bütün diğer işlevleri göreceli ve geçicidir, ve sadece değerlendirmede bulunan belirli birisinin görüşlerine bağlı olarak değerlendirilebilirler.

Belirli bir düşüncenin taraftarları, düşünceleri kendileriyle uyuşan yazarlara, uyuşmayanlardan daha fazla değer verebilirler. Kendi ideoloji ya da dinlerine mensup kötü yazarlara, kendi ideoloji ya da dinlerine mensup olmayan yazarlardan daha fazla değer verebilirler ve sıklıkla da böyle yaparlar.

Ancak, değerlendirmeye karşı hassas ve görüş açısına ilişkin sorunlardan bağımsız olan bir tek temel unsur vardır: iyi yazarlar, dili verimli ve yeterli bir şekilde kullananlardır. Başka bir deyişle, açık ve özlü bir dil kullananlardır. Bu noktada, iyi yazarın faydalı olmayı ya da kötü bir yazarın zarar vermeyi isteyip istememesinin bir önemi yoktur.

Dil insan iletişiminin temel aracıdır. Eğer bir hayvanın sinir sistemi, duyum ve uyarımları aktarmazsa, hayvan dumura uğrar.

Eğer bir milletin edebiyatı düşüşe geçerse, o millet de dumura uğrar ve bozulup dağılmaya yüz tutar.

Dil olmadan, kanun koyucu kamu yararı için yasama faaliyeti bulunamaz, komutan komuta edemez ve (demokratik bir ülke iseniz) halkınız 'temsilcilerini' görevlendiremez.

Üçkâğıtçı sınıfların buğulu dili sadece geçici bir amaca hizmet eder.

Özel bir takım konularla ilgili sınırlı ölçüde iletişim, matematiksel formüller, plastik sanatlar, şemalar ve bütünüyle müzikal formlar aracılığıyla aktarılır ancak hiç kimse bunları, müşterek kamusal konuşmanın yerine geçirmeyi düşünmez; ve ne de bunun mümkün ya da tavsiye edilebilir olduğunu ileri sürebilir.

UBICUNQUE LINGUA ROMANA, IBI ROMA
(ROMAN DİLİ NEREDEYSE, ROMA ORADADIR)

Yunanistan ve Roma, dil sayesinde uygarlaştılar. Diliniz, yazarlarınızın sorumluluğu ve gözetimi altındadır.

—Durgun, sessiz ve sözsüz kabilelere hakaret—

Fakat bu dil, sadece başarılı büyük işleri kaydedilmesi için değildir. Horatius ve Shakespeare, dilin abidevi, belleksele ve anımsatıcı değerini ilan edebilirler. Ancak mesele bundan ibaret değildir.

Roma; Sezar, Ovid ve Tasidus'un dili ile yükseldi ve bir retorik karmaşası -diplomatların düşüncüyü gizlemek için kullandığı dil- içinde geriledi.

Düşünen bir insan, edebiyatının bozulmasına ve iyi yazının küçümseme ile karşılanmasına ülkesi izin verirken, sessiz ve kederine boyum eğmiş bir şekilde oturamaz, tıpkı iyi bir doktorun, bazı kendini bilmez çocukların reçelli turta yediklerini sanarak

kendilerine tüberküloz bulaştırmaları karşısında sessizce ve hâlimden memnun bir şekilde oturamayacağı gibi.

Yazının bozulmasının, bunun ne anlama geldiğini ve sonuçta neye yol açacağını bilen insanlarda neden olduğu kişisel olmayan infiali insanların anlamasını sağlamak çok zordur.

“Hırçın. canından bezmiş, dünyaya küsmüş’ ya da buna benzer bir şey olarak adlandırılmadan böylesi bir infiali herhangi bir düzeyde ifade etmek neredeyse imkânsızdır.

Bununla birlikte, ‘dil olmadan devlet adamları yönetemez, bilim adamları keşiflerini paylaşamaz ve insanlar akıllıca davranışlarında anlaşamazlar’ ve bütün fiil ve durumları, dilin bur ve meziyetlerinden etkilenir. Baştan savma, çalاکalem yazıya almaya başlayan bir halk, ve kendisi üzerindeki denetimini kaybetmeye başlamış Bu gevşeklik ve savrukluک, süresiz ve düzensiz bir n dramı kadar basit ve utanılacak bir durum değildir.

Bu durum, ifadenin anlam ile olan bağlantısıyla ilgilidir. Süresiz ve düzensiz bir dizimi bazen çok dürüstçe yapılmış olabilir.

Çok ayrıntılı ve grift bir şekilde inşa edilmiş bir cümle de bazen sadece özenle hazırlanmış ve süslü bir kamuflaj olabilir.

İnsan bilgeliğinin toplamı yalnızca tek bir dilin bünyesinde yer alamaz ve de hiçbir dil, insan anlayışının tüm biçim ve düzeylerini tek başına ifade etme kapasitesine sahip değildir.

Bu oldukça nahoş ve acı bir doktrindir ancak bunu es geçmem.

İnsanlar genellikle tek bir dilde ‘sabitlenmiş’ fikirlerle mücadele etme konusunda neredeyse bir fanatizm geliştirirler. Genel olarak ifade etmek gerekirse bu fikirler, ‘milli önyargılardır’ ya

da herhangi bir milletin önyargılan.

Farklı iklimler ve farklı soylar, farklı ihtiyaçlara, farklı kendiliğindeliklere, farklı isteksizliklere, farklı dürtü ve gönülsüzlük grupları arasında farklı orantılar, farklı gırtlak yapılarına sahiptirler. Bütün bunlar dil üzerinde iz bırakırlar, ve dili, belirli iletişim ve kayıtlar için daha hazırlıklı veya daha hazırlıksız yaparlar.

Okuyucunun arzusu vasat olabilir ve hiçbir iki okuyucunun arzusu da birbiriyle aynı olmayacaktır. Öğretmen, vereceği eğitimle sadece en fazla öğrenmek isteyenleri hedefleyebilir ve onlara başlangıç olarak belirli bir oranda 'iştah açıcı' verebilir. Ya da onlara, edebiyatla ilgili öğrenilecek şeylerin basılı bir listesini verebilir.

İlk atalet bataklığı, konunun kapsamı konusundaki basit cehalet ya da bir yarı cehalet alanından uzaklaşmak konusundaki basit isteksizlik olabilir. Muhtemelen en büyük engel, halktan biraz daha fazla bilen, onların kısmi bilgisini istismar etmek isteyen ve daha fazla öğrenmek için en küçük bir çabayı göstermeye dâhi tamamen karşı olan öğretmenler tarafından oluşturulur.

'İyi edebiyat tek kelimeyle, mümkün olan en üst düzeyde anlam yüklenmiş dildir.'

Dichten=Condensare

Şiirle başlıyorum çünkü şiir, sözlü ifadenin en yoğunlaştırılmış hâlidir. Basil Bunting, Almanca-İtalyanca bir sözlüğü karıştırırken, şiiri bir yoğunlaştırma olarak ele alma düşüncesinin, Alman dili kadar eski olduğunu buldu. Almanca 'Dichten' kelimesi, şiir anlamında gelen 'Dichtung' kelimesinin fiil hâlidir ve sözlük düzenleyici, söz konusu Almanca fiili, İtalyanca 'yoğunlaştırmak, kısaltmak' anlamlarına gelen 'Condensare' fiili ile

karşılamiştir.

Dile anlam yükleme, üç temel şekilde yapılır. Atalarınızdan kaldığı haliyle dili alırsınız. Kelimeler, millet olarak içinize işle-miş, etle tırnak gibi olmuş anlamlara sahiptir ancak bu anlamlar, bir satranç tahtasındaki at ya da piyonun belirlenmiş ve sınırları çizilmiş hareketi gibi değildir. Beraberinde sözcük köklerini, çağrısından, alışlagelmiş olarak nasıl ve nerede kullanıldıklarını ya da nerede ustalıklı, parlak ve unutulmaz bir biçimde kullanıldıklarını da getirirler.

Dinleyicilerinizden biri ya da daha fazlası belirli bir mısra dizisini düşünmeden 'incardane' (pembemsi) demeniz neredeyse olanaksızdır.

Sayısal ifadeler ile insan buluşlarına göndermede bulunan sözcükler, katı ve sınırları çizilmiş anlamlara yani bir sözcüğün çağrışımlarından daha fazla göze batan, kendini belli eden anlamlara sahiptirler. Örneğin 'bisiklet' kelimesi artık sınırları belirli böylesi bir anlama sahiptir. Ancak 'tandem' ya da 'iki kişilik bisiklet', okuyucunun zihinsel ekranına muhtemelen geçmiş zamana ait bir imajı yansıtacaktır.

Belirli bir sözcük ya da sözcük türü ile bazı insanların bağdaştırabileceği niteliklerin sayısının sonu yoktur ve bunların çoğu da kişilere göre değişir.

Kelimelere objektif kategoriler bulmak için özellikle Dante'nin değerlendirmesine başvurmak zorundasınız. Dante, çıkardıkları farklı seslerden hareketle kelimeleri, 'yağ sürülmüş gibi ve pürüzsüz' ile 'pürüzlü ve yontulmamış' ya da 'taranmış ve düz' ile 'taranmamış ve kabarık' olarak adlandırmıştır. Ayrıca yaptıkları farklı çağrışımlara göre de kelimeleri tasnif etmiştir.

Bununla birlikte, sözcüklere hâlâ üç temel şekilde anlam

yükleyebilirsiniz: phanopoeia, me-lepoeia ve logopoeia. Başka bir deyişle, bir kelimeyi ya okuyucunun hayal gücüne görsel bir imajı yansıtmak için kullanırsınız, ya kelimeye ses unsuru yüklersiniz veya bunu yapmak için kelime grupları kullanırsınız, ya da üçüncü olarak, kelimeyi bilinen 'kullanım' şekline yani okuyucunun o kelimeyi bulmayı beklediği ve alışkın olduğu bağlama özel bir ilişki içinde kullanarak daha büyük bir risk alırsınız.

Bu geliştirilebilecek son araçtır ve son derece tecrübeliler tarafından kullanılabilir. Demek istediğimi gerçekten anlamak istiyorsanız eninde sonunda Propertüs ve Jules Laforgue okumalısınız.

Kimya çalışıyorsanız size, belirli sayıda elemen olduğu, belirli sayıda daha bilindik ve sıradan kimyasal olduğu, bunların çoğunun kullanımda olduğu ve kolaylıkla bulunabileceği söylenecektir. Deneylerinizin anlaşılabilirliği adına, bu maddeler size muhtemelen 'saf olarak ya da onları kolaylıkla elde etmenize olanak tanıyacak ölçüde saf olarak verilecektir.

Eğer çağdaş bir muhasebeci iseniz, işletmelerin, kullanımda olan ve sıklıkla göndermede bulunulması gereken verileri arşiv bilgilerinden ayırmalarını sağlayacak hareketli sayfa sistemini tercih edersiniz. Benzer kolaylıklar, edebiyata ilişkin inceleme bağlamında da mümkündür.

Herhangi bir amatör resimsever, modern galerilerin 'iyi asmaya büyük önem verdiklerini bilir. Bu ise, önemli resimlerin, iyi görülebilecekleri, gözün dikkatinin dağıtmayacağı ya da ayakların, muazzam genişlikte bir alanda yer alan ve süprüntülerle yüklü duvarlarda şaheseri aramakla yorulmayacağı bir yere asılmasıdır.

Edebiyattaki 'saf elementleri' aramaya başladığını: zaman,

edebiyatın aşağıdaki insan sınıfın tarafından yaratıldığını görürsünüz:

1- Mucitler: Yeni bir usul, tarz bulanlar ya da günümüze değerini yitirmeksizin ulaşan çalış-malan bize, bilinen bir usul veya tarzın ilk örneğini verenler

2- Ustalar: Bir dizi böyle usul veya tarzı bir araya getiren ve bunları, mucitleri kadar iyi ya da onlardan daha iyi kullananlar

3- Sulandırıcılar: İlk iki tür yazardan sonra gelen ve yazma işini çok da iyi yapamayanlar

4- Belirgin niteliklerden yoksun iyi yazarlar. Belirli bir ülkenin edebiyatının iyi işlediği bir zamanda ya da edebiyatın belirli bir dalının 'sağlıklı' olduğu bir zamanda doğacak kadar talihli olanlar. Örneğin Dante'nin zamanında sone yazarlar ya da Shakespeare'nin zama-veya onun yirmi otuz yıl sonrasında kısa lirik şiir yazarlar ya da Flaubert onlara nasd olacağını gösterdikten sonra Fransızca roman ve hikâye yazarlar.

5- Güzel yazı erbabı: Gerçekten herhangi bir şey icat etmemiş, yazının belli bir alanında uzmanlaşmış ve 'büyük adamlar' ya da hayatın ve kendi zamanlarının bütüncül bir temsilini vermeye çalışan yazarlar olarak görülemeyecek kişilerdir.

6- Kısa ömürlü, gelip geçici moda akımlar başlatanlar

İlk iki kategoride yer alan yazarları tanımadıkça okur, 'ayrıntılar içinde boğulmadan büyük resmi görebilmeyi' asla başaramayacaktır. Neyden hoşlandığını bilebilir. Güzelce basılmış ve en lüks ciltlerle ciltlenmiş kitaplarla dolu geniş bir kütüphanesi olan 'tam bir kitapsever' olabilir ancak asla bildiklerini ayıklayıp çözümleyemeyecek, bir kitabın diğer kitaplara nispetle değerini takdir edemeyecek, kafası daha da karışacak ve hatta, yeni bir yazarın 'alışılmışın dışına çıktığı' bir kitap hakkında karar ver-

mek onun için, seksen ya da yüz yaşında bir kitap hakkında fikir sahibi olmaktan daha zor olacaktır. Neden bir uzmanın, en sevdiği kötü yazarın meziyetleri hakkında ikinci ya da üçüncü el bir kanaatten bahsedip durduğu için kendisinden rahatsız olduğunu asla anlamayacaktır.

Kendi araştırmanızı ve yakından incelemenizi yapana kadar gözünüzü açın ve aşağıdakilerin görüşlerini kabul etmekten kaçının:

1- Kendileri dikkate değer bir çalışma ortaya koymamış olanlar

2- Kendileri, kendi kişisel inceleme ve araştırmalarının sonuçlarını basma riskini almamış olanlar, ciddiyetle böyle bir inceleme ve araştırma çabasının içine girmiş olsalar bile.

*(Bu metin, yazarın, ABC of Reading adlı kitabından çevrilmiştir.)
(Edebiyat Ortamı, 41)*

Bir Kimlik Arayışı: İslam ve Müslümanların Dünyasına Kimlik Ekseninde Bakmak: "BEN KİMİM?"

İslam coğrafyası Endülüs'ten Kuzey Afrika'ya, Güneydoğu Asya'dan Çin'e, Rusya steplerinden kuzey yarımkürenin güney bölgesi üzerinden Balkanlar'a erişen bir alan olarak tanımlanabilir. Çoğunluk halkı Müslüman olan kırk-elli ülkeye ek olarak, dünyanın birçok ülkesinde önemli birer azınlık oluştururlar.

Batı'nın egemenlik alanı olarak tanımlanan Avrupa ve Amerika kıtasında da ihtida ve göç yoluyla son yüzyılda Müslümanların varlığı görünür olmuştur. Milyarlık nüfusuyla Müslümanlar dünya nüfusunun %20'si kadardır.

Müslüman halkların yaşadığı coğrafya ve egemenlik alanları, dünyanın en önemli jeopolitik kesitidir. Müslümanların yayılmacı güçlere karşı evrendeki konumlarını koruma ve uluslar arası siyasal dengelerde yeniden var olma çabaları, kurumsallaşmış emperyal/yayılmacı güçler tarafından müspet karşılanmamaktadır. Türkiye örneğinde gözlemlendiği üzere, dünyanın güçlü ekonomik ve siyasal alanlarında var olma/tarihî kimlik ve mirasına sahip çıkma talebi, Batılı ve Doğulu işbirlikçiler tarafından iç kargaşa ve kaosla engellenmek istenmektedir. Tüm kurumsal medya destekli/sosyal medya soslu sokak organizasyonları ve molotoflu hak (!) arayışlarına rağmen; Müslümanların seslerini yeniden yükseltmeleri, dünya siyasal denkleminde kimlikli ve onurlu dâhil olma talebi, Müslüman kimliğini dünyanın ekonomik/siyasal egemenlik alanlarının tartışma ortamına

taşıdı, güç dengelerinde denkleme dâhil etti. Müslümanlar göç ve ticaretleriyle dünyadaki varlıklarını görünür hâle getirirken; Müslümanların yaşadığı kimi ülkelerdeki yeni siyasal tercihler ve bu tercihlerle iktidar olan Müslüman siyasetçiler kimliklerinden dolayı komplekse kapılmadan diğer kardeşlerinin haklarını savunmanın yanı sıra mazlum ve mağdur dünya insanlarının da hak arayıcılığını gönüllü olarak üstlendiler. Bu yeni durum dünyanın mağrur güçlerinin denklemdaki Müslüman varlığını yeniden düşünmelerini ve anlamaya çalışmalarını zorunlu hâle getirdi.

Müslümanların son büyük devleti Osmanlı, tarih sahnesinden çekilirken, Müslümanlar yeniden bir kimlik ve aidiyet tartışması açtılar. Hint-Pakistan, Mısır ve Osmanlı başkenti İstanbul'da başlayan ve özetle Müslümanların "kimliklerine yeniden dönme ve yeniden inanma" olarak ortaya çıkan bu yeni düşünüş biçimi İslamcılık olarak tanımlandı. Ancak İslamcılık meselesi ekseninde yapılan tartışmalarda da sorunlar yaşandı ve yaşanmaya devam ediyor. İslamcılık kavramı konusunda mutabakat sağlamanın zorluğu, meselenin değişmez bir sabite olan İslam'la ilişkilendirilmesi ve din eksenli bir hareket olması; bir de değişken, siyasal ve Fransız İhtilâli sonrasında ortaya çıkan ideoloji kavramı üzerinden tanımlanmasından kaynaklanmaktadır.

Namık Kemal, Ziya Paşa ve Ali Suavi, İslamiyet'i devlet eliyle yürütülen modernleşme sürecinde muhtemel kimlik kaybına karşı bir güvence olarak aldılar. Müslümanların birliğini savunan Ali Suavi, Batı'daki Türk aleyhtarı lobiler karşısında Müslüman ve Osmanlı kimliği yanında zaman zaman ideolojik muhtevası olmayan Türklüğü de öne çıkarmıştır. Sait Halim Paşa ve Mehmet Âkif bu mirası sistematik bir anlayışla savundular. Ancak günümüze kadar İslamcılık konusunda yapılan tüm tanım ve yorumlar, kavrama kuşatıcı bir sabite getiremedi. Sait Halim

Paşa XIX. yüzyılın başlarında İslam dünyası ve Osmanlı toplumunun kimlik ve değerler alanında ciddi bir buhran yaşadığına vurgu yaparak; yaşanan bunalımın sadece siyasal boyutlu olmadığına, sorunların kaynağında bağnazlık ve taklitçilik gibi iki zihniyetin bulunduğu dikkat çeker. Ona göre bağnazlık ve taklitçilik, toplumun zaman, mekân, kültür ve din gerçekliğine uygun bir biçimde değişimine (tekâmülüne) engel olmaktadır. O, toplumun buhrandan çıkmasının, toplumun kendi değerlerine yönelmesi ve bu değerleri Batı'daki maddi kalkınma araçlarıyla "sentezleme" siyle mümkün olacağına inanır. Bu düşünüş biçimini İslamcılık ekseninde yapılan tüm tartışmalarda görürüz.

Modern Çağda Kimlikler Şekillenirken

Fransız İhtilali ile başlayan uluslaşma ve milliyetçilik süreci, etnik ve dinî tanımlara dayalı yeni kimlikler edinme ve insanların özellikle etnik/ulusal ekseni ilkel kimlik anlayışlarını kutsama ve onlar üzerinden aidiyet kurma fikrini dayattı. Bu süreci ilk başlatan ve sahipliğini benimseyen Batılı aydınlar, pagan geleneğin ilkel toplumlarına özgü bu anlayışı insanlığa bir aydınlanma-modernleşme gerekliliği olarak propaganda ettiler ve ülkelerinin dünyayı sömürgeleştirmelerine sinsice zemin hazırladılar.

Bizde kimlik tartışmaları Tanzimat ve sonrasında başlar. Tanzimat toplumsal dokuyu dikkate almadan gerçekleştirilen tepeden inme bir anlayışla topluma yeni kimlikler dayatan Batılı kurumları ıktibas yoluyla kuran bir anlayışla hayatımıza girer. Tanzimat aynı zamanda toplumu varoluş sorunuyla karşı karşıya getirerek onu İslam ve Batı uygarlığı arasında bir tercih yapmaya zorladı. Medeniyetimizle kurduğumuz aidiyet ilişkisini bozdu ve aydınların [asker-sivil bürokrasi] özel çabasıyla Batı ile mensubiyet ilişkisi kurulması yolunu açtı. Kimliklerini yitiren öykünmeciler 'aydınlar', tercihlerini Batı medeniyetinden yana kul-

landılar ve topluma yeni zorunlu kimlik seçenekleri dayattılar. Öyle ki, Türkiyeli aydınlar Türkiye’de “mahremiyeti, sessizliği, gizemi” bozdukça özgürleşeceklerine inanır oldular. Bu coğrafyada Tanzimat’a kadar ayrıştırıcı olmayan dinî ve etnik kimlikler, o tarihten sonra ayrıştırıcı birer unsur hâline geldi. Böylece üst kimlikleri Müslümanlık olan kesimler, etnik milliyetçilik üzerinden ayrıştırılarak birbirine düşürüldü.

Bu kısa girişin ardından bir şeye daha dikkat çekmek zorundayız: Küreselleşme ile başlayan yeni sömürgeleştirme ve pop kültürle üretilen konfeksiyon kültürün meydana getirdiği kimliklerle yaşama ve var olma olgusuna... İktidar, zenginleşme, İslami kesimde yeni/alışık olmadığımız kimlik krizlerine ve tanımlanamayan kimlikler edinilmesine sebep oldu.

Küreselleşme süreci dini izafileştirdi ve kişiye özel kıldı; bireyler de bilerek veya bilmeyerek bu durumu benimsedi. Dindarlık ve dini yaşama biçimi kimi zaman bir gösteriye dönüşürken; dinî tecrübenin anlatım ve sunum sembollerinde önemli değişim ve dönüşümler yaşandı. *Burada ne mi demek istedik? Dindarların iktidarı, toplumdaki dindarlık görünürlüğü ve yaşanırlığını göreceli olarak artırdı. Bürokratlar kısa zamanda namaz kılar, cuma namazına gider oldular. Büyük çoğunluğu makamlarını korumak için eşlerinin başlarını örttü. Ankara’daki içkili mekânlar kısa zamanda mescitli mekânlara dönüştü. Cumaya gidenlerin kendi evlerinde namaz kılıp kılmadığıyla kimse ilgilenmez oldu. Başörtüsü anlamsızlaştı. Dindarlık artarken ilginç bir şekilde alkol tüketimi de artmaya devam etti. Bireyselleşen dindarlık seküler-pragmatist yeni tipler ve kimlikler üretti. Metalaşan gündelik hayat, dinin en temel tehdidi olmaya başladı.*

Tüketim kültürünün hakim olduğu, meşruiyetine bakılmaksızın sınırsız kazanmal/harcama fikrine odaklanan ve hayatın anlamını hedonizmde arayan yeni köksüz zengin, dinî hayatını kaynaklardan

mahrum masalcı, menkıbeci ve Mesihçi geleneği dayatan cinci-dinci hocaların öğretileriyle meşrulaştırma çabasıdır. Bu hayat ve tercih biçimi dinî yaşantıyı olumsuzlamakta ve kimlik krizini seküler yaşama biçimine oranla büyük ölçüde aşındırmaktadır. Küreselleşme ve çığınca zenginleşme sürecinde din, geçmişte özdeşleştiği medeniyet, kültür, tarih ve gelenekten özgünlüğünü zayıf ederek İslami öz ve değerlerden kopma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Küreselleşen dünyada iktidar ve bireyin dinle ilişkisi tartışılırken tartışmanın öznesinin ne olacağına karar vermek zorundayız. Bireyin küreselleşme, iktidar ve din karşısında takınacağı tavır ne olacaktır? Meseleye nereden bakılırsa bakılsın küreselleşme ve küreselleşmenin bireye dayattığı pop kültür, bireyin dinî değerlerini ve medeniyet tasavvurunu önemli ölçüde aşındırmaktadır. Onun için temel sabitesi dinî inancı olan insanların hangi referanslarla küresel değerlerle ilişki kuracağı ve hangi kimlikle var olacağı hususunda karar vermesi gerekmektedir. “Ben kimim ve bu hal neyin nesi?” sorusu bireyin zihnindeki ana çekirdeği çatlatmak zorundadır.

Pop anlayışla dayatılan türedi kültürler, kadim kültürleri melezleştirerek kurdukları yeni mensubiyet, kimlikleri zayıflatmakta ve belirsizleştirmektedir. Ancak her din ve kültür, kendine özgü yapısı, inşa ettiği medeniyet ve kendine has karakteristiği ile küreselleşme sürecini etkilemektedir. Karşılıklı etkileşim ilk etapta olumlu görüntü vermesine rağmen kimliksiz/melez/karışım bir kimlik her geçen gün belirginleşerek yaygınlaşıyor ve ilkelere varestesiz silik kimliklere dönüşüyor.

Karışım/Melez Kimlik: Modernleşme ve küreselleşme ile hayatımıza nüfuz eden kültür, teknoloji, ekonomi... ve bunlarla ilgili pek çok yeni kavramla şekillenen ve ticari hayat-bankacılık üzerinden benimsenen yeni ilişki biçimleri, İslami kesime mensup bireylere yeni bir ‘kimlik’ dayattı. Bu bireyler, söz konusu

yeni durumu hayatlarının bir parçası hâline getirip-benimserken kimliklerindeki İslami değerlerden de vazgeçemediler. Batılı-kapitalist yaşam ve ilişki biçimlerini kimliklerindeki İslami unsurla birleştirdiler ve 'melez/gri /karma /senteze dayalı' zıtlıklar ve çelişkilerle dolu yeni bir kimlik kurguladılar; ancak burada gerçekleştirilen bir kimliksizleşme süreciydi.

"Karışım/melez kimlik" yerel ve gelenekten gelen yaşama/ giyinme/davranma/ ilişki kurma biçimini kısmen muhafaza ederek; aidiyet ilişkimiz olmayan ve yeni karşılaşılan kimliklerle kaynaşmak suretiyle edinilen yeni kimlik biçimleridir. Örnek: Kot pantolon ve mini etek üzerine başörtüsü bağlamak, perşembe akşamı dışındaki günlerde alkol almak ve Cuma namazı kılmak, umre dönüşü havaalanında kasalar dolusu vergisiz içki almak, bankalarla çalışmak ve dinin faiz konusundaki hükmünü unutmak, günde yaklaşık dört saat değer yargılarını dikkate almaksızın televizyon izlemek, Avrupa'da Fransa'nın Bordeaux şehrinde şaraplı yemek sofrasında "et domuz değil, umarım" demek... Bütün bu eylem ve benimsemeler Müslüman bireylerin zihinlerinin ve kimliklerinin yeniden şekillenmesi sürecinde gerçekleşmektedir. Kulağında kulaklık, etrafında akan ve bize ait olmayan bir dünyanın içinde yaşayan genç, banka kuyruğunda çantasında taşıdığı 'mızraklı ilmihal'i karıştırarak bekleyen sakallı hacı amca, parkın bankında kot pantolon üstüne giydiği streç tişört ve başörtüsüyle erkek arkadaşıyla vakit geçiren ve ezan okunduğunda toparlanan makyajlı genç kız hangi kimlikle tanımlanmalıdır? Yeni giyim tarzları ile kadın-erkek kimliğini yok eden moda nasıl bir kimlik dayatıyor? Lezbiyen-gay dünyası hangi sınırsız hedonist anlayışın meşrulaştırılmış kimliği? Çok uzaklara gitmeden, dede ve nenelerinden farklı bir anlayışla karşı cinsle ilişki kuranlar, giyinenler, bedenlerini fitrata aykırı bir şekilde kullanıp, farklı bir dış görünüş/habitus ve zevkler

edinenler ... hangi büyük gücün etkisindedeler?

Medya, İnternet ve sosyal medya ile oluşan yeni iletişim ve bilgi edinme ortamı devletin eğitim kurumlarının, Diyanet ve ailenin bilgi, değer, alışkanlık aktarma ve kimlik belirlemedeki önemini azaltmış; hatta imkânsız kılmıştır. Dünya teknoloji üreticileri aynı ortamda yan yana birbirleriyle iletişim kurmadan her bireyin tek bir cihazla farklı etkinlik yapacağı alt yapıyı tartışmaya başladı. Örnek: Aynı televizyon ekranında baba maç izlerken, anne dizi seyredecek; evin oğlu ve kızı İnternet’te gezinecek, küçük çocuk ‘çocuk dizisi’ izleyecek veya oyun oynayacak. Birbirinden habersiz, bir aradaki mutlu (!) aile ve yeni modern kimlik!

Müslüman Kimliğin “Karışım/Melez Kimlikler”e Dönüşmesi

Müslüman Kardeşler, Cemaat-i İslami, Taliban, Selefi Hareket, İslami Cihat, Şia ve Türkiye’deki kimi siyasi parti ve parti mensupları “Siyasal İslam” veya “İslam” ortak başlığında algılandıkları da birbirlerinden farklıdılar. Türkiye’deki siyasal İslam’ın önemli temsilcisi olarak kabul edilen bir partimiz İslami geleneği ve değerleri liberalizm gibi Batılı bir değerle sentezleme çabasında. Daha önce kimi aydınımızın öncülük ettiği Türk-İslam sentezi nam bir hülyamız vardı. Sağcı bir partimizin tabanı İslami değerleri milliyetçilikle harmanlayarak toplumda farklı bir “melez/karışım kimlik” olgusunun öne çıkmasına öncülük etmektedir. Tasavvuf geleneğinden beslediği iddiası ile varlıklarını sürdüren cemaatlerin dayattıkları kimlikler tartışılmaya değer. Mevlevilik ve benzeri gelenekleri yaşatma iddiasındaki grupların sembollerle öne çıkardıkları yeni melez kimlikler görmezden gelinemez. Ancak temel hakikat, hepsinin kendilerini İslam sabitesine nispetle tanımlamaları.

1980 sonrası başlayan dönüşüm ve yeni şehirleşme olgusu “karışım/melez kimlikler”in öne çıkmasında önemli bir dinamik olmuştur. Şehirleşme ve büyük sitelerde yaşama neticesinde insanlar yeni bir yaşama biçimine uyum sağlamak için yeni kimlikler edindiler. Kentsoylular kafe, sinema, kuaför salonları gibi kültür taşıyıcısı kamusal alanlarda yeni yaşama biçimleri keşfederken; Batılı zevke uygun yerli sanayi üretimi, moda için uygun giyim malzemeleri gibi kültürel anlamları da olan ürünlerle şehirlerde daha çok karşılaştılar. 1980 sonrasında artan şehirleşme, “karışım/melez kimlikler”i önemli ölçüde artırdı. [1980’de şehirde yaşayan nüfus % 43,9 iken, bu oran 2009’da % 75,5’e çıkmıştır. Kırsal nüfus ise % 56,1’den % 24,5’e düşmüştür. TÜİK] 1980 sonrasında en önemli değişim dinamiklerinden biri de kültür ve medeniyetle ilgisiz görünse de Türkiye’nin artan elektrik üretim miktarı ve iletim hatlarının yaygınlaşmasıdır. Bu yeni durum sonunda kırsal bölgelere elektrik gitmiş; televizyon ve İnternet gibi dünya kültürü ve ortaya çıkan yeni pop kültür köylere taşınmıştır. Medya ve İnternet farklı kimlikler inşa ederken son zamanlarda da sanal elektronik göçmenlik ve sanal kimlik olarak nitelenecek yeni bir gerçeklik dayattı. Bu yeni iletişim alanında insanlar Kuzey Amerikalılar, Afrikalılar, Avrupalılar... gibi düşünmeye, yaşamaya, konuşmaya, algılamaya ve iletişim kurmaya başladılar.

Sanal dünya Müslüman kimliği tehdit mi ediyor? Tehdit eden Buda ya da Hz. İsa ve İncil’e inananlar değil; Madonna ya da Lady Gaga tarzı yaşam biçimleri... Bu durumu tesettürlü genç kızların, gittikleri konserlerde yaptıkları taşkınlıklarda ve erkek sanatçılara dokunmak, hatta onları öpmek için sergiledikleri davranışlarda gözlemliyoruz. Dinî sohbetlerle pop kültür objesine dönüşen profesör unvanlı menkıbe anlatıcıları ile onları dinleyen kadınlar arasında yaşananlar da bu pop kültür anlayışın orta-üst yaş gruplarındaki tezahür biçimidir.

Gençliğimizde köylere üç gün gecikmeli ulaşan günlük gazeteler, İnternet mediasından dolayı anlık hâle geldi ve medyanın sebep olduğu değişim “karışım/melez kimlikler”in çoğalmasını sağladı. 1980 sonrası başlayan yeni kimlik krizi İslami kimliklerin saflığını da bozdu. Bir köşe yazarı köşesinde yozlaşmış kimliklere örnek olarak şunları aktardı. “Bir hanım dinleyici İslami yayın yapan bir radyo programcısına Kur’an ayetiyle başlayan bir mektup yazar. Mektubunda bir aşk şiiri ister ve rumuz olarak da ‘Çarşafly Barbie’ yazar.” Kur’an ayeti, aşk şiiri ve “Çarşafly Barbie”!

Küreselleşen kültüre ve Batılı tarzda düşünme ve yaşamaya [habitus] uygun kamusal alanlar çoğaldı. Artan tatil köyleri ve Starbucks gibi kafe zincirleri bu yaşam tarzının örnekleridir. Beş yıldızlı otellerde yapılan limuzinli düğünler Batıcı yaşam tarzına öykünen bir hayatın ayak sesleri olmasın? Diğer yandan İslami kesim de ironik bir aymazlıkla “alternatif-kamusal alanlar” oluşturma iddiasıyla yine Batıcı yaşam tarzına destek verici yatırımlar, üretimler yapmakta ve tüketim alışkanlıklarını bu yaşam tarzını pekiştirecek şekilde çeşitlendirmektedir. Alternatif yaz tatili otelleri, İslami kimlik ile modern tüketim alışkanlıklarının birlikte gözlemlendiği “alternatif-kamusal alanlara” bir örnektir; bu mekânlarda İslami endişelerle kimi zaman branda ve renkli camlarla ayrılmış plajlar/havuzlar kurulsa da, yapı Batılı kültür ve yaşama biçiminden alınmıştır. Benzer pek çok örnek içinden diğer bir “alternatif-kamusal alan” da kadın ve erkeklerin karma olarak bir arada zaman geçirdikleri İslami sohbet ve tefsir çalışmalarının yapıldığı, kitap okumalarının gerçekleştiği, nargile dumanları altında çiftlerin sosyalleştiği “İslami” kafelerdir (!). Hatta son zamanlarda Boğaz’da açılan ve genç garson kızların servis yaptığı alkolsüz barlar da bu özentî yaşama biçiminin son merhalesidir.

Sonuç

Tarihte belirleyici kimlik kırılmaları, önemli tarihî hadiseler sonrasına tekabül eder. Ümit Burnu'nun keşfiyle başlayan ve Uzakdoğu-Hindistan'a ulaşan kölecî/sömürgeci Batı, tarihte eşi görülmemiş bir vandalizme imza attı. Amerika'nın keşfi Kızılderili kimliğini tarihe gömerken; hizmet, üretim ve çalıştırılmak maksadıyla Afrika'nın insan kaynağını köle olarak Amerika'ya taşıdılar. Amerika kıtası refahını, Allah'ın köleleştirilmiş Afrikalı kullarına borçludur.

Fransız İhtilali (1789) insanlık tarihinin en önemli kırılmalarından biridir. Bu sosyal ve siyasî kırılma, tüm dünyada etnik-ulus kimliğine dayalı hareketleri tetikledi ve kısa zamanda dünyayı etkisi altına aldı. Osmanlı topraklarındaki ilk Fransız etkisi 1797'de, Yediadalar'a el koyup Yunanlıları bağımsızlık için kışkırtmasıyla başlatılan milliyetçilik hareketleridir. Ardından 1798'de Mısır'ın işgal edilmesiyle Fransa Osmanlı topraklarına yerleşti. Fransa'da 1826'da açılan ve 1835'e kadar faaliyet gösteren "Ecole Egyptienne" (Mısır Mektebi) ve Mekteb-i Osmanî (Ekim 1857) gönüllü Batıcı yetiştirilmek üzere Avrupa'da kurulan ilk eğitim kurumlarımız oldu. Bu okullara gönderilen ve müstağrip olarak ülkelerine dönen bu nesille İslam dünyasında kimlik krizleri ve kültürel sapmalar başlar. Tanzimat sonrası Türk aydınına en çok yakışan sıfat 'müstağrip'tir. Ortak vasıfları müstağripliği bu gençlerin; ama faziletleri ve günahlarıyla Osmanlı'ydılar.

Balkanlar'da yeni devletlerin kurulması, katliam, sürgün ve tehcirle tarihin en büyük acılarının yaşanması da bu tarihten sonradır. Büyük sömürge imparatorluklarının sistematik bir anlayışla insanlığı köleleştirdiği süreçler de bu tarihlere denk düşer [*Avrupa'nın Endülü's'ü alırken uyguladığı katliam, dinî kimliklerini değiştirmeye zorlama ve insanları sürgün ile ölüm arasında tercih seçenekleri ile karşı karşıya bırakmalarını hatırlamak gerek. Amerika'nın*

kıta Afrika'sından köleleştirerek dinlerinden, kimliklerinden ve insanlıklarından kopardığı insanlara uyguladığı insanlık dışı uygulamaların tarihi daha eskidir].

Bizim coğrafyamızın en temel kimlik kırılması Tanzimat'tır (3 Kasım 1839). Tanzimat, hayatı tanzim etme ve toplumun tüm katmanlarını bir arada yaşatma iddiasıyla hayata geçirilse de bu coğrafyada dinî ve etnik ayırım ve tasnifi yapan ilk uygulamadır. "Avrupa Tanzimat'tan beri aynı emelin kovalayıcısıdır: Türk aydınında mukaddesi öldürmek. Tanzimat sonrası Türk aydınına en çok yakışan sıfat müstağrip. Edebiyatımız bir gölge- edebiyat; düşüncemiz bir gölge-düşünce. Üç edebî nevi itibardadır: Taklit, intihal, tercüme. Coğrafyamızda tek kıta vardı, kafatasımızda tek yarım küre. Türkçe konuşan birer Fransızdık." Cumhuriyet devlet eliyle dinî kırılma ve toplumun tüm kimliklerini yok sayarak Türk kimliğine dönüştürme ve asimilasyona tabi tutmadır. 1960, 1974 ve 1980 müdahaleleri de toplum mühendisliği yapılarak dinî ve etnik kimlikler ile siyasi-politik tercihlere müdahaledir. 28 Şubat 1997 dinî kimliklere ve dindarlığın görünür olmasına doğrudan müdahaledir.

Batı'da dünyanın İkinci yıkım savaşından sonra oluşan yeni işgücü ihtiyacını karşılamak üzere farklı ülkelerden göçmen işçi talebi oldu. 1950 ve 1960'larda Batı'ya göç edenler (*birinci kuşak göçmenler*), kendilerini geçici misafir olarak konumlandırıdılar; Batılı ülkeler de bunlara geçici işçi gözü ile bakıyordu. Fakat 1970'lerde 'geri dönüş' yapmayı düşünenler gittikçe azalmaya başladı. Bunun üzerine, Batı ülkelerinde yabancı düşmanlığı ve ırkçılık siyaseti ortaya çıktı. Hatta göçmenlikten sorumlu bir bakan "Biz homojen bir millet yaratmak istiyoruz. Makul biri buna karşı çıkabilir mi? Her hükümetin temel hakkı milletin bileşimine karar vermek değil midir? Bu bir aile reisinin evinde kimin yaşayacağına karar vermesinden farklı bir uygulama değildir" şeklinde demeç vermekten sakınmadı. Göçmenler, yabancı düşmanlığına ve ırkçılık siyasetine bir

tepki olmak üzere, kendilerini korumak ve savunmak için 'kimlik siyaseti' ile karşılık verdiler. Kimlik siyaseti, ötekileştirici ve ayrıştırmacı, ırkçı-şövenist uygulamalara karşı savunmacı/kolektif bir kimlik inşa etme iddiasındaydı. Kabile, oymak, ulus-ülke ve kısım din eksensiz örgütlenme, getto türü ayrımcı bölgelerin inşa edilmesine ve zamanla birlikte yaşamayı zorlaştıran bir yapıya dönüşerek tarafları keskinleştiren söylemlere zemin hazırladı.

İslam'ın teori ve pratiğinde olmayan milliyetçilik /ulusçuluk, hayata geçirilen yeni ulus devlet ve eğitim sistemlerinin şekillendirdiği elit/aydın tip ile yerli münevver ve geleneksel kırsal alanda yaşayan toplum kesimleri arasında uçurumlar oluşturdu. Batıcı, seküler ve Fransız tipi laikçiliğe dayalı eğitim sistemleri ile yetişen her birey, Batıcı köleliği özgürlük olarak bilmekte ve halkıyla arasındaki uçurumu büyütmektedir. Üç asırdır Batı, ona olan patolojik aşkıma karşılık vermemektedir. Aile büyüklerimiz ve Müslüman önderlerimizin tüm karşı çıkışlarına rağmen yeni nesil Batı'ya gitti ve Batı düşüncesine teslim oldu. Ancak Cemil Meriç'in ifadesiyle sadece "müstağrip" olabildiler.

Sezai Karakoç'un Masal şiirinde anlattığı Batı'ya direnişimiz devam ediyor:

*"Üçüncü oğul Batıda
Çok aç kaldı ezildi yıkıldı
Ama bir iş buldu bir gün bir mağazada
Açlığı gidince kardeşlerini arayacaktı
Fakat batının büyüüsü ağır bastı
İş çoktu kardeşlerini aramaya vakit bulamadı
Sonra büsbütün unuttu onları
Şef oldu buyruğunda birçok kişi
Kravat bağlamasını öğrendi geceleri
Gün geldi mağazası oldu onu parmakla gösterdiler*

*Patron oldu ama hala uşaktı
Ruhunda uşaklık yuva yapmıştı çünkü*

...

*Alıştırdılar tatlı zehirli sulara
İçkiler içti*

...

*Doğulu olarak ölmek istiyorum ben
Sizin bir tek ama büyük bir gücünüz var:
Karşınızdakini değiştirmek
Beni öldürseniz de çıkmam buradan
Kemiklerim değişecek toz ve toprak olacak belki
Fakat değişmeyecek ruhum*

...

*En onulmaz yarası olanlar
Ta kalblerinden vurulmuş olanlar
Yüreğinde insanlıktan bir iz taşıyanlar”*

Kaynaklar

- Sezai Karakoç, *Gün Doğmadan*
- Edward Said, *Kültür ve Emperyalizm*
- Nilüfer Göle, *Melez Desenler*
- Jaqueline Stevens, *Devletin Yeniden Üretimi*
- Yusuf Adıgüzel, *Almanya'daki Türk Kuruluşları*
- Yusuf Adıgüzel, *Almanya Türklerinde Dil, Din Kimlik*
- Abdullah Ahsen, *Çağdaş Müslümanın Kimlik Krizi*
- Abdullah Ahsen, *Ümmet Yada Ulus: Kimliklerin Çatışması*
- Joseph Conrat, *Karanlığın Yüreği*
- Silvianna A. Diouf, *Allah'ın Kulları*
- Cemil Meriç, *Bu Ülke*

(*Dil ve Edebiyat*, 67)

“Şiirin bir eylem olduğuna inanıyorum. Dünyanın mevcut, alışılmış, karıksanmış, artık bir klişe hâlini almış ve adına ‘anlam’ denilen bilgisine bir itiraz olarak var şiir. İnsanın bu dünyaya gelirken ve bu dünyada yalnız olmadığını gösteren en değerli kontrat, yani anlaşma. Şair dünyaya karşı, sisteme karşı elbette karamsar, sıkıntılı olmak zorunda, ama içinde iyimser olmasını gerektiren bir şey var, şiirin güveni var. Bu nedenle şiiri hem sanat hem de hayat olarak düşünüyorum, yaşıyor ve yazıyorum. Onun bir kışkırtıcı olduğunu düşünüyorum, iyiye ve iyiliğe kışkırtan bir yol arkadaşı bir yoldaş. Şimdi ‘şiir yaşam sanatıdır’ desem, oradaki ‘yaşam sanatı’ sanki yeni çağın kişisel gelişim kavramlarından biri gibi anlaşılır ya da göğü delen yeni yapıların sloganıyla karıştırılır diye vaz geçiyorum bundan. Bir yaşama yolu, yaşama hâli diyebiliriz... Şiirin şaire de okura da metafizik ürpertiler duyurduğunu ve duyurması gerektiğini düşünürüm, duyarım. Şairin dünya görüşünden ve inancından bağımsız olarak şiirin metafizik bir tarafı vardır ve bu şaire rağmen şiirde var olur. Sosyalist dünya görüşüne sahip pek çok şairin şiirinde de karşılaşırsınız bununla, başta Fazıl Hüsni Dağlarca olmak üzere. Benim tasavvufla ilişkim kuşkusuz kendi kültürümden başlıyor, öncelikle Alevi-Bektaşî tasavvufundan kaynaklanıyor, Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli’den başlayıp İbn Arabî’yle süren bir yol ve hâl bu... Hikâye yazamadığım için şiir yazdığımı çok söyledim! Hikâyeci olmak istiyordum, beceremedim, şiir yazmaya başladım. Bir daha da bırakmadım. Denemeyi oldum olası severim, okumasını çok severdim, sonraları yazmayı da sevdim. Bir yerde de söylemiştim, deneme yazmak şiire de iyi geliyor. Daha az şiir yazıyorum böylece! Sevdiğim temaları denemeye de

taşıyorum, böylece şiirle deneme arasında da bir akrabalık kurulmuş oluyor kendiliğinden... Şiirin, tıpkı hayat gibi, oyun ve hakikat üzerine kurulu olduğunu düşünüyorum. Oyun nasıl hakikatin bir parçasıysa, hakikat de oyunun bir parçası. Yoksa ikisi de katlanılmaz olurdu. İşte şiir biraz değil, çokça bunun için var.

Soran: Mehmet Öztunç (Türk Dili, 745)

NE YAPMALI?

Bir hayata çattık ki, hayata kurmuş pusu
N.Fazıl

Bu soru zaman zaman sorulmuştur ve sorulacaktır. Darda zorda kalındığında ve bir çıkış arandığında, bu dar ve zoru göre/bilip oraya mahkum olmayı kabul etmeyenlerin sorusudur bu soru. Ölüler ve ölgün ruhların kullandığı bir kalıp değildir.

Bize ne oluyor da durup dururken bu soru çengeliyle kanatıyoruz aklımızı? Darda mıyız, zorda mıyız, ne derdimiz var? Neyi yapmalı, ne için, kimin için? Oturup şiirler, hikayeler, denemeler yazıp çizerken ve yaptıklarımızın ortasında onlarla beraber “muttasıl kanar”ken nereden çıktı bu soru? “Sözcükleri gerçeklerden kaçış için bir araç olarak” kullanır gibi mi olduk, ya da, icra ettiğimiz edebiyat ameliyesi evrensel uyuşturucunun üzerini örten bir tatlı hayal örtüsü mü oldu da uyanıp sorar olduk? Vicdanımızın dalına mı bastı sesimizi tatlı nağmelerle yumuşatmak? Daha somut söylersek; bu soruyu sormamızın nedeni edebiyatın “hayata pusu kurmuş hayat”ın kokuşmuşluğundan burnunun direğinin kırılmış olması mı?

Onca hıza rağmen daralan zamanların, onca gösterişe rağmen daralan mekanların, onca “sözde” özgürlükçü ve “insancı” yasaya rağmen yok olan özgürlüklerin yaşandığı bir süreçteyiz. Din, bilim, sanat, siyaset, kültür etkinlikleri ya da olguları yedi milyar civarında olduğu söylenen insanı aşağılaştıran, sömü-

ren, çürüten bir dizgenin emrine girmiş durumda. İnsanı hayvan düzeyine indirgeyen, bedeninden ve dünyadan başka bir varlık alanı olmadığına inandıran ve bu doğrultuda yönlendirerek sömürerek semiren bir süreç bu. Yeryüzü küresini önüne alıp burayı babalarının çiftliği gibi gören, kendilerinin insan diğerlerinin ise sayıları çok aza indirilmesi gereken çiftliklerinde çalışan hayvanlar olduğuna ciddi ciddi inanan bir küresel kötülük şebekesi ile karşı karşıyayız. Bunun böyle olduğu bir komplo teorisi olarak görülebilir. Hatta psikolojik bir rahatsızlığın ürünü olan hezeyan olarak da algılanıp algılatılabilir. Somut deliller istenebilir. Kendisini ortalıkta toplu bir fotoğrafta göremesek de bu kötülük şebekesinin eserlerini bireysel hayatımızdan toplumumuzun içinde bulunduğu duruma ve tüm insanlık ailesinin yaşadıklarına bakarak pekala görebiliriz ve delil olarak bu yeter. Yani, çoğunlukla dünya halkları, sömürge iktisadi mekanizmaların evlerinde oturmakta, onların verdiği ve en yüksek değer olarak gördükleri “para” adlı kağıdın peşinde koşmakta, yaşama tarzları, beğenileri, duygusal ve cinsel hayatları hatta çocuk yapıp yapmamaları ve sayıları o sömürge yaratıklarca belirlenmektedir. Hayat hafta sonu ve tatillere indirgenmekte, mutluluk tüketimle sağlanmakta, ülküsel ihtiyaçlar spor vb. heyecan araçlarıyla tatmin edilmektedir. Hadi “sanki” diyelim, yedi milyar insanın aynışması ve kadim hiçbir değeri tanımaz hâlde gelerek iç boyut ve derinliğini yitirmesi ve egemen hayat tarzına mahkum olması bir elden planlanıyor.

İnsanları aileden başlayarak millet, din vb. mensubiyet köklerinden kopartan, “atomize” eden ve böylelikle oluşan iç yoksulluğunu ürettirip tükettirerek fark ettirmeyen ve bu yöntemle kasalarını doldurup iktidarlarını berkiten birileri elbette var. Doğayı, yerüstü ve yeraltını doyma bilmeyen ihtiraslarıyla talan eden, halkları birbirlerine kırdıran, nükleer silahlarıyla kabada-

yılık yapan, güvenlik konseyleriyle kendi güvenlik ve çıkarlarını koruyanların borusunun öttüğü dünyada tam bağımsız denilebilecek kaç ülke vardır acaba? Sisteme dahil olmadan yaşanabilemesinin imkanı kalmış mıdır? BM'lerinden diğer siyasal örgütlerine, bankalarından borsalarına, kredi verenlerinden kredi derecelendirenlerine, uluslara arası hukuklarından "evrensel değer" olarak sundukları yasalarına kadar tümüyle insanlığı insan olma değerinden esir yaratıklara dönüştürmede gösterdikleri "başarı" varlıklarının apaçık kanıtıdır. Sorun yerel ve güncel politik bir sorun değil, evrensel ve kapsamlı bir sorundur. Bağımsızlığın tartışılabilir olduğu hükümetler hüküm etmemekte küresel egemenlerin hükmü sürmektedir. O zaman da Malcolm Kardeş'in "kuklayı değil kuklacıyı" işaret ettiği gibi biz de aynı yönü göstereceğiz. Tüm dünyada iyi niyetli yerli ve yerel siyasiler elbette vardır. Kendi halkları ve insanlık için iyi niyetler de taşıyor, küçük çabalar de gösteriyorlardır. Ancak, insanlığı savunmak ancak tam ve tüm bir insan tanımından geçmekte ve sırtında mecburiyet yükü bulunmamasını gerektirmektedir. İnsanlık için durumun vehametini görüp feryat edenlere, hak olanı gözlerini kırpmadan savunanlara, her türlü "kirli mülkiyet" reddedenlere ihtiyaç vardır. Bunu; kötülükle koalisyon yapmayan, kalem ve kelam sermayesiyle hareket eden ve vicdan ışığıyla ve "yüksek bir inanç"la önünü aydınlatabilenler yapacaktır. Bu vafasahip insanların çokça bulunması gereken ya da umulan alan din ve sanat alanlarıdır.

Sanatçılar ve özelde edebiyat uğraşı içinde olanlar, hadi argo söyleyelim, "saftirik" "salak" "Leyla" mıdırlar? Yaşadıkları dünyaya bigane midirler? Yapıp ettikleri ile bir "başkaldırı"yı inceden duyumsatanlar, insan hallerin dillendirip çağa aykırı refleksler gösterenler elbette vardır. Ancak, bu yeterli midir? Bilgelik atalete mi yol açar? Umutsuzluğa düşüp, gerçekliğe göz

kapayıp hayale sığınmak sanat edebiyat insanı için doğru mudur? Sorumluluk duyarlığı yüksek olması umulan sanatçıda nasıl bir davranışa ve tavra yol açmalıdır?

Türkiye nüfusunun yarısından fazlasına yılda bir kutu anti-depresan düşüyor. Psikolojik rahatsızlığı olanlar yarıdan fazla. Yine yarıdan fazla insan bireysel kredi kullanıyor, faiz kısılcında. Boşanma oranları evlenme oranlarını yakalamış durumda. Dağılan aile çocukları geleceğin ufkunda tehlike figürü gibiler. Sigarayla savaşıma saftirikliği ile meşgul olanlar uyuşturucunun ve şimdilerde meşhur olan bonzai denilen katilin peşine düşmeyi yeni akıl ediyorlar. Şehirlerde karı koca çalışmazsa geçinmek zor. Çalışınca eşler arasında geçinme zor. Yüksek binalar yeni şizofren imgeleri. Sabır, tahammül, kanaat, tevekkül, dayanışma, yardımlaşma, vefa, sadakat ise çoktan unutulmuş sözcükler. Toplumsal siyasal ilgiler politik labirente kaybolmuş vaziyette ve kimin eli kimin cebinde belli değil. Konuşmayan, konuşamayan bir toplumduk şimdilerde tümüyle “afazik” bir haldeyiz. İşbu halden çıkış için *ne yapmalı* diyoruz. Biz vicdanımızı kanatarak, beynimizi zonklatarak ortaya bir şeyler koyarsak, ola ki bir yerlere varır. Ola ki bir içtenlikli ses kabul olan duaya dönüşür.

Bu bir nevi ağıt olan yazı kötümser ve karanlık bir şair muhayyilesinin değil, yalın bakış ve vicdan gözüyle yapılmaya çalışılan bir tespittir. Buradaki anahtar kavram sorumluluktur. Edebiyat alanında etkinlik içinde olan insanların bu ne yapmalı sorusunu sorduran gerçekliği görmeleri ve çıkış için çaba sarfetmeleri onurlandırıcı bir iş olacaktır. Bu yazı ile bir gayret kıskırtıcılığı yapmaya çalıştık. Bu konuda kafa patlatanların var olduğuna inanmak istiyoruz. Eğer bu acı ve ağıtlar *ne yapmalı* noktasına getirecek olur ve yazdırırsa sanatçılarımıza, kalbi ve fiziki mevcuda göre bir ne yapmalı özel sayısı oluşacak. Bu soruyu sormak da cevap aramak da nesneleşen ve gittikçe yok edilen

insanlığımıza katkı olacaktır. Edebiyat bir ahmak oyuncağı ya da saftirik hezeyanı değildir. Hayata dokunmak duyumsayabilenlerin hakkı ile yapabileceğı bir iştir. İlle ve mutlaka basit politikanın fasit dairesi dışında evrensel insanlık siyasası bağlamında soylu ve köklü bir itirazın, ne yapmalının peşindeyiz. Bakalım, ne yapmalı sorumuza hangi dağlardan yankı gelecek? Evet, “doğru bir kelimenin ağırlığı dünyayı tartar”.

(Bir Nokta, 151)

“Yeryüzünde yazılmış bütün şiirlerle, şairlerle akraba görürüm kendimi. Çoğu şaire imrenirim. ‘keşke ben yazmış olsaydım’ dediğim çok şiir olmuştur. İnsan, Shakespeare’in dediği gibi ‘rüyalarında büyür’ Şiir çalıştığım da omzumun üzerinden birçok şairin yazdıklarına baktığını düşünürüm, bazen de hissedirim. Divan şiirini de, antik Yunan şiirini de çağdaş şiiri de mülküm kabul ederim, yararlanırım ondan... 7.65, tabanca kalibresi... Şiirlerim hep bir tabancadan mermi gibi çıksın isterim.”

Soran: Mehmet Öztunç (Türk Dili, 750).

“Düzyazı şiir tehlikelidir tabi; kıvamını tutturamazsan yavan bir şeyler çıkar ortaya. Önce anlatım biçimini belirleyeceksin, doğru ritmi bulacaksın, müziği yakalayacaksınız, diyagonal kafiyelere, iç seslere, ses uyumlarına dikkat edeceksin... Ben antolojileri, derlemeleri, biyografileri kendimi eğitmek için hazırladım. Sözelimi, öykü antolojilerini hazırlama sürecinde en az iki bin, üç bin öykü karıştırmışım, yarısını da okumuşumdur. Kendi halime bıraksanız bu sayı birkaç yüzü geçmezdi. Diğer çalışmalarımı da aynı amaçla yaptım. Özellikle de söyleşi kitaplarımı. O söyleşiler sayesinde o şairleri tanıdım, anlamaya çalıştım, dostluk kurdum. Varlık Şiirleri Antolojilerini düşünün, onları hazırlamak için 1933’ten günümüze bütün sayıları taramamız gerekiyor. Elinizi vicdanınıza koyun, önünüze bir kitap projesi koymadan ve bir tarih belirlemeden böyle bir işi kotarmak mümkün mü?.. gençlere değer veririm, inanırım. ‘Şiir bizimle bitti’ gibi saçmalıklara yüz vermem. Gençler hep daha iyisini yapacaklardır çünkü.”

Soranlar: Enes Talha Tüfekçi-Hasan Hüseyin Çağırın (Hece 209).

“Bende düzyazı-şiir düalizmi yoktur. Yaptığım şeyin farkındayım evet, ama asıl olan söylemektir. Bazen bu düzyazıya teka-bül ediyor bazen de şiire. Benim için düzyazı ya da deneme şiirin artık malzemeleridir. Kumaştan çalan değil artıran terziyim. Artan kumaşları bazen deneme bazen de hikaye için kullanıyorum. Şairler yazdıklarını düzyazıyla desteklemelidirler. Yapıp ettiklerini, poetikalarını anlatabilmeleri için bu şart... İçe kapalı değil içe açığım, bunu öncelikle belirteyim. Şiirimin içe dönük olması hayattan kopuk olduğu anlamına gelmez, tam aksi dışarıda olup biten içeride demleniyor diyebilirim... İroni bir acının tezahürüdür. Yazarken kendimi anlatabilmenin bütün imkanlarını kullanmayı deniyorum.”

Soran: Sıddık Ertaş (Bir Nokta, 147)

“Şiir bir kişinin kendine, topluma, tarihe, okuduklarına, doğaya bakması, değmesi ve fakat onları kendi ilgisi, bilgisi ve sözlüğüyle aktarması kabaca. En toplumcu eserler bile sonuçta böyle ortaya çıkar... Memleket meseleleri, insanlık hâlleri ve Müslümanların durumları hakkında öteden beri söz alan bir şiirim hep vardı aslında. Yoğunluğu bu kertede değildi belki de. Biraz da düzyazıyla anlatmaya ağırlık veriyordum bunları ben. Şiirimde iki eksen, iki damar hep bir arada oldu sanki. Bazıları daha içrek ve öznel. Bazıları da daha çok dışa dönük ve güncel; epik sesle bütünleşmiş, öfkeli, kavgacı bir tutumla biçimlenmiş şiirler. Mizacım, yaşayışım da üç aşığı beş yukarı böyledir benim.”

Soran: Furkan Çalışkan (İtibar, 38).

Şairler, bir tercih olarak, pastoral şiirler de yazabilir. Nitekim, Düzenli Birlikler şiirini yazıp Mustafa Kutlu'ya teslim ettiğimde, "günümüzde, pastoral şiir ancak böyle yazılabilir" demişti. O şiire, Süleymaniye'deki botanik bahçesinde, bir sakız ağacının altında başlamıştım. Tuhaf bir zamana geldik. Allah'ın tabiatının geçtiği şiirler, 'çiçek-böcek edebiyatı' diye küçümseniyor. Yerlilik ve toprağa bağlılık, 'köylülük' olarak nitelendiriliyor. İlginçtir, bu tavrı gösterenler, çoğunlukla, kiraz ile vişne ağacını birbirinden ayıramayan kimseler. Dikkat ediyorum, bir kısmı da, Anadolu'dan yeni gelmiş olanlar. Garip ama gerçek... İncamım şudur: İnsan, topraktan uzaklaştıkça, aslından da uzaklaşıyor. Daha acımasız oluyor. Hürmet ve merhamet duygusunu yitiriyor... Diyebilirim ki, on beş seneyi aşkın bir zamandır şiirle düşünüyorum. Derdim şu: Bugüne kadar hep temiz kalanın, aziz olanın şiirini yazmaya çalıştım. Bunun yolunun ise berraklıktan, sadelikten, yalınlıktan geçtiğine inanıyorum. Özetle, sözü yormadan... Sadece kısa değil, uzun şiirler de yazdım. Son şiirim olan Berhayat, 162 dizeden oluşuyor. İki yıl önce de 854 dizelik bir şiir bitirdim. Henüz yayımlanmadı... Şunu da söylemek isterim: Şiirin türü, bir mizaç meselesidir. Örneğin Hakan Arslanbenzer'in epik şiire yönelmesi, tercihten çok, mizaçla ilgilidir. Benim çoğunlukla lirik şiirler yazmam da öyledir. Hiç kimse, 'bugün epik yahut lirik şiir yazacağım' diye masaya oturmaz... Her şiir kitabı, ayrı bir dönemi / dünyayı temsil ediyor. Hâliyle, sesi, iklimi, tecrübesi ve ilgi alanları farklı oluyor. Bir eseri veya olayı, öncelikle, kendi dönemi içinde değerlendirmeliyiz. Şairler, dönemlerden oluşur. Üç Köpük'teki şiirleri yazarken, yirmili yaşların başın-

daydım. O yıllarda, insanlar daha samimi idi. 'Dava delisi' ağabeyler, kardeşler vardı. Edebiyat muhitleri henüz yıkılmamıştı. Bazı şairler, en verimli çağlarını yaşıyordu. Üç Köpük, böyle bir dünyanın içinden doğdu. On beş yıl sonra yayımlanan Kimsenin Kalbi ise, her şeyden evvel, bir kırgınlık kitabıdır. Yaşananlara karşı şaşkınlık. Olan biteni aklın ve vicdanın almaması. Şiirlerdeki eksik ifadeler, bazı dizelerin yarım bırakılması, söylemek ile söylememek arasındaki kararsızlıktan kaynaklanıyor. Kitabın ismi de buna dahildir... Dönem bahsine bir örnek daha vereyim: Peltek Vaiz, dar zamanda yazılmış / çıkmış bir kitaptır. Aceleye gelmiştir. Ağır bir hastalığa yakalandım. Ölmeden önce, bir şiir kitabı daha yayımlamak istedim. Şimdi o dosyada kusurlar, yeterince çalışılmamış şiirler olabilir. Bu kitabı yeni okuyan biri, şiirleri karanlık ve karamsar bulabilir. Ki birçoğu öyledir... Peltek Vaiz'den sonra yayımlanan Güzellik Uykusu ise daha ferah bir yerden seslenir. Çünkü şair ölmemiş, kurtulmuştur... Üzerimde hakkı olan çok isim var: Mustafa Kutlu, İsmet Özel, İsmail Kara, Hüsrev Hatemi, Süleyman Çobanoğlu... Ben, bir muhitin edebî zürriyetiyim. Aslımı, büyüklerimi inkâr edemem. En olumsuz şartlarda bile vefamı korumak ve sürdürmek zorundayım. Başkaları ne yapıyor, bu beni ilgilendirmez... On beş yıldan fazla bir zamandır gazetelerde hem yazarlık hem editörlük yapıyorum. Yıpratıcı bir işimiz var. Fakat bunun şiirime olumlu yansıdığına inanıyorum. Sadece edebiyat bilgisiyle iyi şiirler yazmak, artık çok zor. Düşünce akımlarını, tarihi, coğrafyayı, toplumu ve günlük hayatı da bilmeniz, takip etmeniz gerekiyor. Özetle, insanın tamamını. Gazete, bu açıdan, size bir avantaj sağlıyor. Tabi bunun olumsuz örnekleri de az değil. Bu mesleğe başladıktan sonra şiiri, öyküyü bırakanlar çoktur. Onlardan biri olmamak için hep dua ettim... Her şiirimi son şiirimmiş gibi yazıyorum. Çok uzun zamandır,

böyle bir korkunun içindeyim. Bu yaşımdan bakınca, şiirimi büyük ölçüde tamamladığımı görüyorum. Oldu veya olmadı. Elimden gelenin hepsi budur. Gücüm ve yeteneğim bu kadarına yetmiştir. Kırk dört yaşındayım. Kendimi bildim bileli şiirle yaşıyorum. Sorunuz üzerine üşenmeyip saydım. Kitapların son baskılarını ölçü alırsak, ayrıca Kimsenin Kalbi'nden sonra yazdıklarımı, 161 şiirim var. İlk yayın tarihine göre söylersek, iki ayda bir şiir... Bizden sonraki kuşakta iyi şairler var. Eserleri birikmeye başladı. Bana kalırsa, bu kuşağın tek eksiği, dergisiz oluşlarıdır. Doksan kuşağı birçok dergi çıkardı. Aynı şeyi, iki bin kuşağı için söyleyemiyoruz. Gerçi işin sonunda kuşaklar gidiyor, isimler kalıyor. Kuşağı, şimdilik, bir ayrımı, yaş farkını ifade etmek adına kullanıyoruz... Son gelen kuşak ise bambaşka. Henüz çözebilmiş, anlayabilmiş değilim. 'Uzak duruyorlar' diyorsunuz ya, aslında pek durmuyorlar. Sosyal medya, bazı alışkanlıkları, usülleri değiştirdi. Seksen ve doksan kuşağının dergilerde yaptığı hesaplaşmayı, onlar, Twitter'da falan yapmaya çalışıyorlar. Olmuyor tabii. Hele müstear isimlerle, hiç olmuyor...

Soran: Zafer Acar (Dil ve Edebiyat, 65).

“Şiir hep yanımda taşıdığım bir hafıza idi. Artık değil. Gelirse yazıyorum. Geliyor ve yazıyorum. Nasıl geliyor diyeceksiniz. Ruh haliyle ilgili bu. Ama artık çok daha seyrek geliyor. Böylesi de iyi... Şiirle iki yoldaş gibiyiz. Kırmızı ışıktan birden yola atlayabiliyor. Gölde oltaya, uykuda rüyaya gelebiliyor... Aslında bazen hızlı şiir yazdığım oluyor; sayıp dökmece gibi. Ancak bir şiir teknesine alıp orada biçimlendiriyorum. Öbür türlü içim el vermiyor.”

Soran: Enver Çapar (Bir Nokta, 147)

Yazar olmak, şair olmak için bütün bir hayatı hiçe sayarcasına çabalamak bana çok sevimsiz geliyor, bu çabanın bunalımdan başka bir şey doğurmayacağını düşünüyorum. Yaygın görüşe katılarak ben de özellikle de şiirin sırf emekle kotarılabilecek bir iş olmadığını düşünüyorum, emeğin dışında şiirin yeteneği, zekâyı ötelere bir tarafı da vardır; büyük şairlerde, bu kirli dünyada edilemeyecek, ana karnı öncesinden gelen birtakım özellikler de bulunmaktadır, keskin gözler bunu hemen fark eder. İnsanların çağlarca etkilenecekleri nitelikte sözler söyleme arzusunun, nefis sahibi biri olarak anlayabiliyorum; fakat bu arzuyu taşıyanların önemli bir kısmında, 'geleceğe kalayım da ötesi önemli değil' psikolojisini görüyorum ki bu hiç de idealist bir insan tavrı değildir. Yazılanlar; adil, namuslu, özgür ve kardeşçe bir dünyanın tesisinde pay sahibi olmayacaksa bütün bu uğraşın ne önemi var ki? Başkalarının çilelerini taklit ederek, kalp ve zekâ sahiplerini etkileyemeyiz, yığınları kandırabiliriz sadece; elbette yığınların kaderi kandırılmaktır, fakat nihai kararı yığınlar değil insanlar verir.

Soran: Nurettin Durman (Bir Nokta, 153)

YENİ ŐİR KİTAPLARI

Aykut Nasip Kelebek

“Taştan Adam” a Karşı Akif İnan Şiiri

Hüseyin Peker’den “Beni Oyuna Kaldır”

Salih Bolat’tan “Atların Uykusu”

Hüseyin Alemdar’dan “Şifalı Taşlar”

İsmail Kılıçarslan’ın “Meseleler”i

Hakan Kalkan’ın “Çorak Topraklar”ı

Şafak Çelik’in İlk Kitabı

Murat Sözer’in “Darılma Bana” Adlı İlk Şiir Kitabı

“Şiirin Saçağı Altında” Bir Ali Emre

"Taştan Adam" a Karşı Akif İnan Şiiri

Akif İnan, II. Yeni çizgisinde ilerleyen Cahit Zarifoğlu ve II. Yeni'yle toplumcu gerçekçiliği İslami bir duyarlıkla birleştiren Erdem Bayazıt'tan farklı olarak Necip Fazıl çizgisinde ilerlemiş bir şair, yani hece ölçüsüyle modern bir içerik yaratmış. Ayrıca Necip Fazıl'ın sadece poetik görüşlerinden değil imgelerinden, mısralarından da etkilenmiştir, özellikle de bazı meta-fizik içerikli şiirlerinde bunu açıkça görürüz. Onun mesela "Sensiz bir yerlere taşınmak bir gün/Dünyanın dışına taşınmak bir gün" mısraları aklıma hemen Necip Fazıl'ın "Yolculuk, her zaman düşündüm onu;/İçimde bu azgın davet ne demek?/Oraya, neredeyse güneşin sonu,/Uçmak, kayıp gitmek, kaçıp dönmemek." dörtlüğünü getirdi. Bununla birlikte Akif İnan şiirinin merkezinde meta-fizik âlem değil "bu yanlış düzen", "taştan adam" bulunmaktadır; şair böylece, Necip Fazıl'ın "Sakarya Türküsü" sonrasındaki şiir anlayışına ve Erdem Bayazıt'ın şiir anlayışına yaklaşır.

Akif İnan, Sezai Karakoç'tan düşünsel planda bolca faydalan- sa da diğer Maveria şairlerinin aksine poetikada neredeyse hiç yararlanmaz. Sadece Sezai Karakoç da değil, onun gündemine 1950 sonrasının edebi yönelimleri hiç girmemiş gibidir. Hâlbuki Akif İnan, heceyi hatta aruzu denemiş, bu iki ölçünün disiplinini edinmiş bir şair olarak zamanla serbest şiire geçse çağdaşlarını aşacak türden bir şiire imza atabilirdi. Sezai Karakoç'un gençlik yıllarında heceyle yazmış olması, ona daha sonra serbest yazdığı soluklu şiirlerinde güçlü bir müzikalite ve daha birçok avantaj sağlamıştır. Osmanlı şiirinden de beslenen Akif İnan, biçimde

kanaatimce Osmanlı şairlerinden bile tutucu, onlarda beytin yanında tekli mısralar, dörtlükler, beşlikler vs.; gazelin yanında kasideler, mesneviler vs.yle de karşılaşırız. Akif İnan ise birkaç istisna dışında kısa ikiliklerden oluşan şiirlerde diretmiştir.

Osmanlı şiiri bahsini sürdürelim: Şairimiz bir yerde “Behçet Necatigil ‘Encam’ adlı şiir kitabını yayınladı. Turgut Uyar ‘Divançe’, Attila İlhan gazeller adlı Divan şiirinin özünden, şeklinde, manasından modern kılıklı şiirler yazılı bir hayli. O dönemlerde ben bu şiirlere karşı fikirler geliştirdim. Bunların Divan şiiri ile ilgili organik bir bağ içinde olmadığını söyledim. Çünkü bu sanatçılar divan dünyasının ruhu ile bağlantılı insanlar değildiler. Divan şiiri temelde İslâm uygarlığına dayanır. İslâm uygarlığının içinde kendisini saymayan bir sınıf sanatçının Divan şiirinden yararlanması olsa olsa bir özenti olurdu.” (Kaynaktaki hatalara dokunmadım, ANK) (Söyleşiler, s.80) diyor. Akif İnan, Turgut Uyar’ın divan şiiriyle organik bağ içinde olmayan şiirler yazdığını söylerken bence de haklı ancak bu yorumu Attila İlhan için tekrarlamak kanaatimce biraz haksızlık olur. Çünkü Attila İlhan’ın başta “Tutuklunun Günlüğü”ndeki şiirleri olmak üzere Osmanlı şiiriyle, hangi amaç doğrultusunda bağ/ilişki kurmuş olursa olsun, dikkate değer bir akrabalık ilişkisi kurabildiğini düşünüyorum. Akif İnan, söz konusu şairlerin Osmanlı şiiriyle ilişki kuramamasını ideolojik bir duruşla, karşıt ideolojik duruşa mensup şairlerin Osmanlı şiir dünyasından yani İslam medeniyetinden kopuk olmalarına bağlıyor. Akif İnan’ın vardığı sonuç doğru bile olsa bu tip yargılara sanatkârın hayatına değil metinlerine bakarak ulaşmak gerekir. Aslında 70’lerde çokça tartışılmış bir konu bu, Sezai Karakoç bu meseleye, günümüze Osmanlı şiirinin biçimsel özelliklerini değil ruhunu taşımak gerekir, şeklinde bir çözüm getiriyor.

Akif İnan, bizden öncekilerin de söylediği gibi az, hatta çok

az yazmış. 60 yıl yaşamış bir şair için kabul edilebilir değil bu. Üstelik belli temalara, belli bir çıtada, belli bir üslupla eğilebilmiş. Kendini zaman içerisinde aşmamış, şiirinde tespit edilebilir aşamalar yok. Bu nedenle de hakkında söylenebilecekler oldukça sınırlı. Bu konuya söyleşilerinde kendisi de değinmiş. Söyleşilerinin birinde "(...) Ahmet Haşim benden fazla yazmış değil. Tanpınar'ın, Ahmet Kutsi'nin yazmış olduğu şiirler de benim yazdığım şiirlerden fazla değildir." (Söyleşiler, s.77) diyor. Yahya Kemal ve Ahmet Haşim gibi şairler az -buna asla itirazımız olamaz- fakat gerçekten de öz yazmışlardır. Yahya Kemal'in beş altı beyitlik şiirlerini inceleye inceleye yaklaşık yüz yıldır bitiremedik; Haşim de başta "Merdiven", "Başım" gibi büyük şiirler ve şiirimizin modernleşme sürecinde belirleyici nitelikte bir poetika yazarak kudretini ortaya koymuş bir şairdir. Tanpınar ile Tercer ise İnan'dan daha fazla şiir yazmışlardır, kaldı ki onların şiir bahsinde büyük birer referans değeri taşıdığını da söyleyemeyiz. Az yazmak, diğer Maveria şairleri Erdem Bayazıt ve Alaeddin Özdenören'in de problemleri arasındadır. Bu şairlerden yalnızca Cahit Zarifoğlu, etrafındaki gençleri de bu hususta teşvik ederek vefat edinceye kadar şiir yazmış, şiirin dışındaki türlerde de idealist bir tutumla eserler ortaya koymuştur. Kanaatimce onun asıl takdire şayan tarafı budur. Şiire de neredeyse hiç ara vermemiş, daima yeni arayışlarda bulunmuş, bazen lirik bazen epik duyarlıklarla yazmış, kâh bilinç-akışıyla kâh Yunusça söylemiş ama söylemiştir. Neticede kendinden daha uzun yaşayan Erdem Bayazıt, Akif İnan ve Alaeddin Özdenören'in toplamlarından daha fazla şiir üretmiştir.

"Kadın bir 'ide' olarak yer aldı şiirimde." (Söyleşiler, 86) cümlesi "Bir kutsal emanet gibi sır gibi/Ve bir ayıp gibi saklarım seni" (s.17) mısralarında somutlaşan Akif İnan, kadına bu yaklaşımıyla gene Necip Fazıl ve Sezai Karakoç'la yan yana ge-

lir. Sezai Karakoç şiirinin dayanaklarından olan Yahya Kemal'le ilişkisi ise "Sessiz Gemi"yi hatırlatan "Huzur limanına uğrar mı bilmem/Sonsuza yönelen vapurlarımız" mısraları ile özellikle de mekân-tarih algısı bakımından "Anı galerisi kutlu İstanbul/Fatih'ten aşilar sürdürmektedir" mısralarında kendini gösterir. Onun II. Yeni mantığına yaklaşan "Varla yok arası yürüyen ilgi/Tereddüt heykeli bir sinemadır" (s.33) gibi mısralarıyla da az da olsa karşılaştım. Akif İnan'ın dinler tarihiyle ilişkisini belli noktalarda ele alacak olursak: "Olağanüstüler" şiiri peygamberimiz hakkında yazılmış, Akif İnan'ın ustası Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Maveria çevresi ve gelenekçi birçok aydının dine yaklaşım tarzını paylaştığı, tasavvufi izler taşıyan, mucizeler etrafında ilerleyen bir şiir. Nur-ı Muhammedi anlayışıyla örülmüş şu mısralara bakalım: "Felekler seninçin var oldu yine/Geceler boyunca alnın yerdedir" "Elveda" şiiri (ikinci mısradaki II. Yeni'yi hatırlatan cümle yapısına dikkat) gibi

("Diyorum ki gider oldum giderim

Yağmur beni ağlar şimdiden sonra

Seni kuşatmayan bu özel seveda

yalnız beni dağlar şimdiden sonra

Koşsam denizlere açsam bağrımı

beni çekmez ağlar şimdiden sonra

Ey gölgem biricik haldaşım benim

bizi bekler dağlar şimdiden sonra")

gönülde güzel tatlar bırakan lirik mısraları, şiirleri bulunan Akif İnan'ın "Susarak anlattım bütün gizliyi/Sakladım duygumu ben konuşarak" (s.38), "En iyi anlatış artık susmaktır" (s.39), "Hangi yöne koşsam önümde duvar" (s.81) gibi klişe ifadeler kullandığına da yer yer tanıklık ederiz. Onun şiirinde orijinalite ile klişe-

nin bir arada bulunuşuna farklı bir açıdan Ali K. Metin de temas ediyor: "Şiirlerindeki kimi güçlü ifadeler ve vurucu imgeler genellikle parçalar halinde kalmış, bütünsel (yapısal) bir kıvama kavuşmamıştır. Kimileri tarafından vurgulandığı gibi, şiirlerinin parça parça çalışılmış izlenimini vermesi, yapı düzeyindeki belirttiğimiz dengesizliklerin bir sonucudur." (Yedi İklim, Ocak 2015)

Akif İnan'ın son yıllarda Edebiyat-Mavera yazar-şairlerine artan ilgiyle birlikte 2015'in doğumunun 75., ölümünün 15. yıldönümü olduğunu da düşünürsek önümüzdeki aylarda pek çok yayın ve programda değerlendirileceği ortada. Kaldı ki sadece Ocak içinde birçok mecrada incelemeye tabii tutuldu. Bu faaliyetlerde duygusal yaklaşımlardan kaçınıp metin merkezli yorumlarda bulunmayı esas alırsak Akif İnan'ın kavranması adına daha faydalı bir tutum benimsemiş oluruz.

Hüseyin Peker'den "Beni Oyuna Kaldır"

Hüseyin Peker, hayatının çok önemli bir kısmını şiire vakfetmiş şairlerimizden. 1946 doğumlu olduğunu hatırlatırsak ülkemizin siyasi bakımdan çalkantılı yıllarına tanıklık etmiş, şiirlerinde de politik duyular hâkim. Hacim itibarıyla gövdeli şiirler yazıyor, metinlerinde yer yer fazlalıklarla da güzel, çarpıcı mısralarla da karşılaşmak mümkün. Onun etraflı bir değerlendirmeyi hak ettiği ortada, ben 2014'te yayımlanan "Beni Oyuna Kaldır" (Noktürn Yayınları) adlı kitabındaki "Bir Saksılık Toprakta" başlıklı şiirinden tadımlık bir bölüm aktarmakla yetineyim şimdilik:

*"bu dünya bir karış suda boğulmak içindir
çok terleyen arkadaşın için
anmayı yasaklayan kendine
gizli çağıldayan ağaçlı cadde
renkli gözlükler takmış durduk yerde
görmüyor önündeki berrak nehri" (s.110)*

Salih Bolat'tan "Atların Uykusu"

Salih Bolat'ın (1956) "Atların Uykusu" (Varlık Yayınları) adlı dokuzuncu şiir kitabındaki birçok şiiri zevkle okudum; bu zevk şairin dil bilinciyle, dile gösterdiği titizlikle, estetikle ilişkili. Söz konusu hassasiyeti diğer belli başlı 80 Kuşaklı şairlerinde de görürüz aslında, Haydar Ergülen, özellikle "Eyzan" kitabıyla Ali Günvar, İhsan Deniz ve V. B. Bayrıl gibi isimler, kültürel alt yapıları tam kavranmasa bile müzikaliteleryle özel bir tat bırakırlar okurda.

Bolat, imge yaratmakta, bütünlük oluşturmakta başarılı bir şair; onun güzel, zihinde kolayca oluşuveren mısralarına birkaç örnek verelim: "kadehlerin, tabakların ve söylenmiş sözlerin arasında duran/parmaklarını kolayca buluyor parmaklarım/kırlarda dolaşan çobanın/düşürdüğünü kolayca bulması gibi/otların arasından." (s.26) Genel mantıkta yan yana duramayacak "kadeh", "tabak" ve "söylenmiş söz" göstergelerini kolaylıkla bir araya getirmiş ama "kolayca" zarfını da iki defa kullanmasa daha yerinde olurdu. Kitabı hakkında "Dilin içinde saklı duran şiiri bulabilmek için, evet, hâlâ taşları dinliyorum, bulutları anlamaya çalışıyorum, gök işaretlerini ve yıldız motiflerini çözüyorum; ateşin kaygısını, gecenin dilini, gölgenin tarihini bilmek istiyorum." diyen Salih Bolat, tabiata ait göstergeleri başarılı bir biçimde kullanarak çabasının sonucunu almış, bu göstergeleri ancak büyük şairlerde karşılaştığımız türden ifadelerle değilse de hakiki bir empati kurarak nitelikli özlerle sunmuş. Yukarıda alıntıladığım mısralar da bu bağlamda düşünülebilir. Salih Bolat'ın modern şiir açısından asıl dikkate değer tarafı, tabiatı

tabiatta bırakmayıp siyasetle, kültürle, şehir hayatıyla iç içe değerlendirmesidir; şu mısralara bakalım: "seni görüyorum tiyatronun duvarına yaslanmış/akşamüstü rıhtımındaki kalabalığa bakarken/keçilerin dağdan inişini izliyorsun sanki" (s.21). Elbette şiirlerde fazlalık duran, klişeye/kolaya kaçan mısralar/bö-lümler de yok değil: "nisan'ın ilk günleri/ılık bir yağmurla ıslanıyor kadıköy sokakları" (s.21), "ali ve ben yürüyoruz concord meydanı'nda/eyfel kulesi'ne doğru/arkamızda bir kırlangıç/saçlarımızda ıhlamur kokusu." (s.50). Sokakların ılık bir yağmurla ıslanması, her yerde karşılaşılabilecek türden imgelerden. Dörtlükte ise "doğru" ve "kokusu" kelimelerinin oluşturduğu kafiyeden başka bir şey yok, öyle ki bu bölümü kafiye okutuyor; çünkü arkamızda bir kırlangıcın, saçımızda ıhlamur kokusunun olması bize bir şey duyumsatmıyor. Salih Bolat'ın şiiri için bu tip örnekler biraz daha çoğaltılabilir.

Salih Bolat'ın şiirlerinde siyasi göndermeler ciddi bir yer kaplıyor, ülke siyasetindeki politik gelişmelerden rahatsız şiir kişisi sürekli itirazlarda bulunuyor; şaşırtıcı olansa imgesel bir dille yazan şairin yer yer özel isimler zikretmekten bile kaçınmaması: "bir yıldız ekliyorum geceye/ah, her şey apaçık görünüyor/ alıp götürüyorlar mümtaz'ı, doğan'ı, balbay'ı/bir açıdan bakarsan yasalara uygunmuş gibi/uhud savaşının arka planı gibi, başka açıdan/benim açımdan ihanet gibi, insana yapılan." (s.63) Çeşitli gerekçelerle tutuklanıp sonradan serbest bırakılan bazı kişilere değinen bu mısralar, yargılarının doğruluğunu yanlışlığını tartışmadan söylüyorum, yaşananları ihanet olarak tanımlamasına rağmen asla saldırgan bir tutum takınmıyor. Onun bu tavrı, bir yandan 80 Kuşağı şairlerini apolitik görenlere, diğer yandan ve bilhassa şiiri siyasete kurban eden şairlere bir yanıt niteliğinde. Salih Bolat'ın siyasi yargıları bunlarla sınırlı değil, onun "gündüzün yanına koyuyorum geceyi/bir utanç oluyor dağların ses-

sizliği/ürkütücü bir beyazlık/bir halk eksikliği." (s.63) mısraları Nazım'ın "Dünyanın En Tuhaf Mahluku" şiiriyle yan yana anılmaya müsait. "kendi evimizde mülteciyiz/kendi uyumuzda sürgün/sanki." (s.21) mısraları ise akla Necip Fazıl'ın "Sakarya Türküsü"nde geçen "Öz yurdunda garipsin öz vatanında parya" mısraını getiriyor. Aynı toprakların iki şairi, aralarındaki ideoloji, nitelik, çap farkı ne olursa olsun, yarım asır arayla aynı korkunç duyguyu yaşıyor, metnimizi buna üzümlere bitirmiş olalım.

Hüseyin Alemdar'dan "Şifalı Taşlar"

Hüseyin Alemdar, 80 Kuşağının üretken ve sürekli yeni poetik arayışlar içerisinde olan şairlerinden, 2014'te yayımlanan "Şifalı Taşlar Kitabı" da onun farklı biçimsel denemelerini bir araya getiren bir kitap. Kendine özgü bir şiir diliyle yazıyor Alemdar, alışlageldik cümle yapısından mümkün merteye uzak duruyor. Sadece dilde değil anlamda da sınırları zorlayan bir şiiri var Alemdar'ın, bazı ters yaklaşımlarıyla II. Yeni şairlerini akla getiriyor: "de ki, uçurumdan düşmedikçe tutamaz kendini hiç kimse/de ki, dağların bile bir gurbeti var bir keklığı öl yeter ki" (s.11) Son mısradaki geçişsiz bir fiili geçişliymiş gibi kullanışı, bana Sezai Karakoç'un "Köpük" şiirindeki "Bu köpekler neyi havlıyor hangi kadını" mısramı hatırlattı mesela.

Kültürümüzü, edebiyat tarihinin arketiplerini şiirinde işleyen bir şair Hüseyin Alemdar, "Her Aşk Yedisine Çağrıldığı Gece İntihar Eder" şiirindeki şu mısralar bu bağlamda düşünülebilir: "Leylâ ile Mecnun'a sor dünya yara, aşk da ölüm de kanar!" (s.10), "Aşk yara, nişan ve nikâh kuytu beğenmektir gelinim" (s.11) Bununla birlikte Alemdar, evrenselliği öne alan, Doğu'yla Batı'yı bir arada düşünen bir şair, "Suç yok ceza da/salt ve satıl Dostoyevski var/Leylâ ile Mecnûn dâhil her şey bir kazada" mısraları tespitimi destekler niteliktedir. Onu yoğun metinler-arası ilişkiler (inter-textuality) kuran, Doğu ve Batı'yı aynı potada eriten ve geleneksel biçimleri değerlendiren tutumuyla kuşağının şairlerinden Haydar Ergülen'e yakın buluyorum. Son kitabında giderek artan hayata ve ölüme ilişkin bilgece ve metafiziksel yaklaşımları ise İhsan Deniz, Hüseyin Atlansoy gibi şair-

lerle birlikte düşünmemize yol açıyor. Bütün bunların ötesinde, Hüseyin Alemdar, Türkçenin şairi, kendinden öncekileri kucaklayan, bambaşka poetik anlayışlardan şairleri bir arada değerlendirebilen bir şair; bu da onun şiirlerinden dilimizdeki binlerce yıllık o şiir tadını almamızı sağlıyor.

Hüseyin Alemdar'ın şiirindeki bilgeliği görmek isteyenler, dilde Cahit Sıtkı'nın "35 Yaş Şiiri"ndekini andırır bir lezzet bırakan "Her şey gözde başlar dudakta etlenir kalpte ölür/sevincin kederle akrabalığı anlaşılır daha ilk gülüşte/yaşam kalın taşlar sert iğneler ince işte!" (s.33) mısralarına, geleneğin yeniden üretilişini merak edenler ise "Anne" (s.38) şiirine bakabilirler. Bu yeni kitabında sıkça "unutma, en derin kuyu insanın içi" (s.45) gibi varoluşsal mısralar söyleyen Hüseyin Alemdar, şiirindeki ötelerden beri bildiğimiz o uçarı havayı da korumuş; böyle farklı ruh hallerini aynı anda yaşayabilmek iyi şiirler kazandırıyor şaire. Öte yandan, "Şifalı Taşlar Kitabı"nın sonundaki "Şiir Taşı" bölümü, dilimizde şiir-nesir karışık bir biçimde yazılmış güzel poetikalardan. Bu poetika, Hüseyin Alemdar şiirini inceleyecek eleştirmenlerin işini bir hayli kolaylaştıracaktır, çünkü kendi şiiri üzerine düşünüp doğru sonuçlar varmış şair: "Aşk-acı, ân-anı, ahd-âh yaşamalar ve küçük ölmelerdir benim şiirim." (s.60)

"Şifalı Taşlar Kitabı"nın Türk şiirini şifaya kavuşturacak taşlarla dolu olduğunu söylemek fazla iddialı bir iş olur ama geçtiğimiz yılın iyi kitapları arasında yer aldığı ortadadır.

İsmail Kılıçarslan'ın "Meseleler"i

2014'te "Gelecek ve Diğer Meseleler" adlı dördüncü şiir kitabını çıkardı İsmail Kılıçarslan, kuşağının bilindik şairlerinden ama bu bilinirliği şiirlerinden çok televizyon programcılığı, belgeselciliği gibi yönleriyle sağladığı malumumuz. Şiir kitaplarını yeniden topluca okurken altını çizdiğim mısralar, sevdiğim bazı şiirler oldu ancak vardığım sonuç onun mutedil bir şair olduğu yönünde. Şiirin tekniği üzerine düşünüp biçimsel arayışlara girişmiş, rahat bir dille yazmaya çalışmış, genelde gündelik şeylerle ilgilenmiş Kılıçarslan; büyük temalara giriştiğinde ise bazı poetik sıkıntılarla karşılaşmış. "Amerika sen busun orospu çocuğusun" gibi under-ground mısralar yerine daha olgun ve soy-lu ifadeler tercih edilebilirdi. "tamam peki on bir eylül tamam peki usame/tamam peki müdahale tamam peki felluce" gibi bir dille kalıcı şiirler yazmak zordur, dünyayı cehenneme çeviren bir yapı bu algılayışla hissedilemez, hissettirilemez; bir de Allen Ginsberg'ün Amerika'sındaki sahiciliği, Necat Çavuş'un bizde pek gündeme getirilmemiş Amerika'sındaki masumiyeti düşünün. Kuşağının görece politik şairlerinden İsmail Kılıçarslan ta ilk şiir kitabı "Portakal Turta Bir de Kirpi"de ideolojisini, cemaatini, ustalarını belirlemiş; Sezai Karakoç'a, Ahmet Murat'a ithaf edilen şiirler, "biz bir sıkılgan ümmetiz işte" gibi mısralar da bunun açık göstergeleri arasında. Son kitabında siyasi tavır iyice öne çıkmış. Gerek Batılılaşma sürecinde yaşadığımız sıkıntılar, gerekse de güncel meselelere ilişkin zekice yaklaşımlarda bulunmuş ama nasıl desem sentetik bir doku da var şiirlerinde. "müslümanda depresyon olmaz/ne olur müslümanda anam ba-

bam iki gözümlü, /ne olur dünyada müslüman olmasa" (Amerika Sen Busun, s.39) diyor bir şiirinde, dini hassasiyetleri anlaşılıyor ama kıvamı bazen tutturamıyor, arabeske düşme tehlikesi yaşıyor. Popüler kültür unsurlarını da bolca kullanıyor, "Müslüm"ü (Gürses), "Orhan"ı (Gencebay) zevkle anıyor, kalıcı eserler üretme bahsinde buraya da bir soru işareti koymak gerek.

Kılıçarslan, sürprizler yapma ihtimali yüksek bir şair. Şiirleri dikkati diri tutuyor. Üzücü olansa şu: Çalışılmamış şiirler arasında birden karşımıza çıkan güzel buluşlar, bize Kılıçarslan'ın ortaya koyduğundan daha nitelikli bir şair olduğunu düşündürüyor; kanaatimce şair zekâsına fazla güvenmeyip şiirini sabırla yontsa akranlarıyla arasındaki farkları derinleştirecek, daha orijinal bir ses olarak ortaya çıkacaktı. Onun birçok akranı, 90 Kuşağı şairlerini gözlerinde fazla büyütüp bir noktadan sonra onlar gibi yazmaya başlamıştı; o böylesi bir hataya düşmedi ama bu bilincin hakkını da verememiş oldu nihayetinde. Post-modernlik bahsinde bir şeyler söylemek gerekecek, artık kabak tadı vermeye başlayan "sevgili okur", "dikkatli okur" gibi ifadeler Kılıçarslan'da da karşımıza çıktı; okuru şaşırtmanın, metne dâhil etmenin başka zekice yolları var olmalı, kolayın cazibesinden mümkün mertebe korunmalı: "ucuz tütünden yorgun düştüm ve düştüm sanki bir başkasının döşünden/ve evet! düşünden demedim, çekmedim sana bu numarayı sevgili okur" (Gelecek ve Diğer Meseleler, s.12) Metinler-arası ilişkiler bağlamında İsmail Kılıçarslan'ın akla Ülkü Tamer'in "ben belki dün ölmüştüm belki de geçen hafta" deyişini getiren "belki ben dün gece öldüm, farkında değilim" (Amerika Sen Busun, s.60) mısraıyla daha önce Cumali Ünal ve İsmet Özel'de karşılaştığımız "kalbine dön" imgesini hatırlatan "toplayın bavullarınızı: kalplerimize dönüyoruz" (Amerika Sen Busun, s.106) mısraını burada paylaşayım. Son olarak, İsmail Kılıçarslan'ın en olgun ve özgüven dolu kitabı

"Gelecek ve Diğer Meseleler" den "Kar Yağıyor ve Ben Oturmuş Kendimi Kandırıyorum" şiirini olduğu gibi alıntılacağım; şair, burada yazmak istediği şiirin iyi bir örneğini vermiş. İroni dozajında, duygusal tat yerinde, mısralar kısa kısa ama vurucu; buradan Kılıçarslan şiirinin son kitapta sıkça kullanılan uzun mısraın aksine kısa mısraa daha elverişli olduğu sonucu da çıkarılabilir:

aslında

sıkılmaktan yapılmış bir heykel

gibi duruyorum

şehrin görünür alanlarında

öyle oluyor son zamanlarda

mescidin meyhanenin uzağında

bir garip telaşeyim

öyle oluyor:

eve koltuğumda çavdar ekmekleri

dört yüz küsur yılın yorgunluğu

yazılmamış şiirler

biriktirilmemiş paralar

ve sonsuz bir yakarıyla dönüyorum

dünya zaten mütemadiyen

şeklini sevdiğim bulutlar ara sıra

aydınlıkta nadiren

dönüyorum: gözlerinde gördüğüm beni ne yana

nasıl çağırıyorsa oraya

aslında

beni çirkinliğim yüzünden

kaldırsınlar yeryüzünden

yerime stat yapsınlar

Hakan Kalkan'ın "Çorak Topraklar"ı

Çorak Topraklar, Hakan Kalkan'ın ikinci şiir kitabı. Şehren-giz-Atlılar-Fayrap çizgisinden gelen bir şair, neo-epik akımı çer-çevesinde yazıyor. Seneler evvel elimden geçirdiğim "Meryem Koçaklamaları" kitabından, "Çorak Topraklar"a göre daha fazla şiir keyfi aldığımı hatırlıyorum. Benim beğenimin dışında ol-makla beraber, bu şiirleri beğeniyle okuyanlar çıkacaktır elbette. "Yoksulluk" şiirinden tadımlık bir alıntı yapalım:

*"Yaz yası göğsüme sindiğince yüzüme benzeyenim
Çok dedik şiirde üzgünüm çok üzgünüm
Sen göğsüme sinip güvende olasın diye
Çalıştım gün boyu zulmetmedim akranlarıma
Üç bölüdüm ekmeği senin benim ve bizden bizimle bir yetimin
Hakkı için
Seni düşünüp yazıyorum bu şiiri" (s.98)*

Şafak Çelik'in İlk Kitabı

90'ların sonuyla 2000'lerin başında, Şule Yayınları'ndan kayda değer, günün şiiri içerisinde bir şekilde bir anlam ifade eden şiir kitapları çıkardı; bugün üzerinde durduğumuz birçok 90 Kuşağı şairinin yolu bu yayınevinden geçmiştir. Merdiven Şiir Dergisinin, dahası İsmet Özel'in varlığı da bu mecraya bir nitelik, canlılık katıyordu. Sonra Merdiven Şiir kapandı. Ali Ural ise birkaç yıldır Karabatak dergisini çıkarıyor. Bu dergi her ne kadar şiirle açılrsa da önceliği öyküye veriyor. "İlk Değilim Üstelik" (Şule Yayınları), Karabatak sayfalarında yetişmiş Şafak Çelik'in ilk şiir kitabı. 2014'te yayımlansa da gene Şule'den ama 90'ların sonunda çıkmış bir kitabı okuduğumu sandım. Kesik ilerleyen, mahcubiyet dolu bu dilin modası, okur üzerindeki büyüğü geçti, istisnalar dışında sürdürücüsü kalmadı. Bununla yeni imgeler üretmez, değişen dünyaya cevaplar veremezsiniz, ancak klişeleri yineleyip durursunuz, işte bir örnek: "doğdun, geçtin eti/hava doldu ciğerlerine/gözüne değdi ışık/ne çok gözyaşın var/ne zor alışmak/dünyaya" (s.55) Herhangi bir ayın dergilerini şöyle bir tarasak herhalde en az birkaç yerde "Dünyaya alışmak" ifadesiyle karşılaşırız. Ayrıca alıntıladığım bölümle ilgili bir not: Yeni doğan bebeklerin gözyaşı olmaz, Tanpınar "Dikkat dehanın yarısıdır" derken haklıdır. Bir şiir daha alıntılıyıp üzerine bir şeyler söyleyeceğim: "elbette ki sevdamız kız büyütür/narindir. Bir serçenin kanadında uyur/güçlüdür. Kar altında su gibi yürür" (s.54) Rilke'nin genç şaire "aşk şiiri yazma" önerisi, bir defa daha akıllara geliyor, geniş çaplı bir araştırmaya gerek yok, sadece Merdiven Şiir ile Dergâh'ın 2000'lerde çıkan sayıları bu tarz

aşk şiirleriyle dolu. Ne ki Şafak Çelik diğer temalara yöneldiği şiirlerinde de başarısız. "İlk Değilim Üstelik" te ne adındaki çağrışıma uyarak konuşursak olgunluk ne de bildiğimiz o ilk kitap heyecanı var. Fazla tatsız tuzsuz.

Murat Sözer'in "Darılma Bana" Adlı İlk Şiir Kitabı

Murat Sözer, 2000'lerin ikinci yarısında Fayrap'ta belirginleşmiş şairlerden, takip edebildiğim kadarıyla Fayrap başta olmak üzere muhtelif dergilerde sürekllice yer aldı ve geçtiğimiz yıl da ilk şiir kitabı "Darılma Bana"yı (Profil Yay.) yayımladı. Süreklilik önemli, şu son beş senede "yetenekli" dedirtip kaybolan onlarca isim sayabilirim, Fayrap'tan da şiirle başlayıp kaybolan ya da zamanla başka türlere, alanlara yönelen arkadaşlar oldu. Kitabına bence yersiz bir ad veren Sözer, daha başlangıçta Fayrap'taki diğer gençlerden yetenekli olduğunu hissettiren, "Bir şairin üzülməsi sendelemesidir dünyanın." gibi güzel mısralar söyleyebilen bir imzaydı; onun yayımlanan ilk şiirlerini de kitabına alması bunun bir göstergesi sayılmalı.

Sözer'le ilgili ilk değerlendirmemi, merkezime neo-epik'i (?) alarak seneler evvel birkaç paragrafla Yedi İklim'de (Ocak 2009) yapmıştım; şair, zaman içerisinde bu akımın kısıtlayıcı yaklaşımlarından sıyrılarak daha esnek ve beraberinde nitelikli bir şiire ulaştı. Yer yer imgesel, sosyolojinin yanında psikolojiyi ıskalamayan bir şiir bu. Hakan Arslanbenzer'in Fayrap'taki (Ocak 2015) "Darılma Bana"yla ilgili metni de örtük bir biçimde onun neo-epikle arasına mesafe koyuşunu eleştiriyor; hâlbuki şiirin özgürlüğü şairin özgürlüğüne bağlı. Ben, savunduğum ve uygulamaya çalıştığım şiirle arasında büyük farklar bulunmasına rağmen, Sözer'in metinlerinden Arslanbenzer de dâhil olmak üzere diğer Fayrap şairlerinininkilere göre daha yüksek bir şiir zevki aldım. Sözer, zayıf şiirleri bir kenara, şiiri iyi inşa eden, yapmacıksız, zekice buluşlara imza atan (Kavuşanların kendi-

lerinden daha iri kavuşmanın kendisi s.41), varoluşsal özler taşıyan (Gece bizi uyutmayan nedir bunu konuşalım s.43), gözlem gücüne sahip, insanın her haline açık duran, savaşın, yoksulluğun, açlığın yanında aşkı, günlük hayatı da (“En çok sana dönmem ama yine de/Dönmemi beklemini bekler dururum” s.44) işleyen bir şair. Ne ki Fayrap anlayışının bazı sıkıntıları onda da var, mesela popüler kültür figürlerine fazlaca yer veriyor; futbol takımları, sanatçılar, şarkıcılar gibi. Bir an Fenerbahçe’ye şiir yazmayan Fayrap şairi okuyamayacak mıyız diye düşündüğümü itiraf etmeliyim. Ve sonra bu toplulukta yer almanın ön koşulu mu Fenerbahçeli olmak diye. Her neyse, yüz yıllık bir futbol kulübünden bahsetmeyi anlayabilirim de sıradan futbolculara şiir yazmak pek akıllıca değil. Bugün gene bilindiğini varsayalım, “kazım kazım” adı beş yıl sonrasının futbolseverleri için ne anlam ifade edebilir acaba? Yahut arabesk-fantezi müziğin şarkıcıları, şiir-müzik ilişkisinin neresinde durur? Bir de klasik müziğe/müziğimize göndermede bulunan şairlerimizi, “Çok insan anlamaz eski musikimizden/Ve ondan anlamayan bir şey anlamaz bizden” mısralarını düşünün.

Murat Sözer’in bir diğer olumlu özelliği de şiire kendi bulunduğu yerden başlaması oldu. Uzun mısralar, şiirler söyleme derdine düşmedi, genelde salaş bir dille yazsa da bütünlüğü gözettili. Zeki bir tarafı var, zayıf şiirlerinde bile hoş mısralarla karşılaşmak mümkün. Artıları ve eksileriyle kendisi. Kendi olmak meselesi önemlidir. Bugünlerde gene Fayrap çevresinden Hakan Kalkan’ın ikinci şiir kitabı “Çorak Topraklar”ı da okudum ama umduğum şiir lezzetini alamadım. Bunun üslup problemi olduğunu, Kalkan’ın kendi şiirini bulamamış olmasından kaynaklandığını düşünüyorum. Nitekim bu şiirlerde Arslanbenzer’in etkileri fazlasıyla hissediliyor. Sözer’e dönelim: “Darılma Bana”, 2014’ün iyi ilk kitaplarından biri. Şair, şiirimizin kültürel, tarihsel

derinliğini arkasına alır, daha evrensel tema ve öznelerin peşine düşer, şiirine estetik katar ve popüler kültürü bir kenara bırakır-
sa dilimizde bir yer edinebilir. Bütün bunların ötesinde, Fayrap
gibi içine kapanık, belli bir şiir tarzını dayatan bir mecradan bu
kıvamda bir ilk kitabın çıkması çok sevindirici.

“Şiirin Saçağı Altında” Bir Ali Emre

2010'ların şiir adına 2000'lerden daha nitelikli ve hareketli geçeceğini düşünürdüm, hey hat, boş bir iyimserlikmiş benimkisi. 2000'lerde, ortaya koyduklarını beğenelim beğenmeyelim, çalışkanlıklarını görmezden gelemeyeceğimiz 90 kuşağı – bu ifadeyle herhangi bir akım vurgusunda bulunmuyor, sadece 90'larda temayüz eden şairleri topluca karşılıyorum- şairlerinin bir etkisi, bir iddiası vardı; şiir kitapları, eleştirileri, dergileri, polemikleri vs. şiirin hiç değilse gündemde kalmasına yarıyordu. Nostalji yapmayacağım ama bugün daha birkaç sene evvelki canlılıktan bile yoksunuz, ne 2000'lerde ortaya çıkan şairlerin adamakıllı katkısından –ki 2000'lerden istisnalar dışında hesaba katılacak şair anamayız- ne de 2010'lar gençlerinin nitelikli iddialarından bahsedebiliriz. Evet, 90 kuşağının üretken şairlerinden Ali Emre'nin poetik ve eleştirel yazılarını içeren “Şiirin Saçağı Altında” adlı kitabını bu can sıkıntısı içerisinde elime aldım. Bu kısır dönemde buna da şükür diyebiliriz, ancak bazı güzel şiirlerini, birikimini ve eleştirel duruşunu bildiğimiz Ali Emre'den daha derin metinler beklerdik. Ali Emre, bazı akranlarının daha 90'larda eleştiri kitapları yayımlamaya başladığını düşünürsek geç bir yaşta topladı şiir üzerine yazılarını, fakat bu yazılar onun bazı akranlarıyla benzer problemler yaşadığını gösteriyor, bu problemleri biraz deşelim:

Eleştiriyle edebiyat tarihini karıştırmak: “İstraplar Ansiklopedisi”, “Şiirde Argo ve Hiciv”, “Tanzimattan Cumhuriyete Deneysel Şiir” ve “Bir Mendil Niye Kanar” başlıklı metinleri bu bağlamda değerlendirebiliriz. Ali Emre, andığımız metinlerin il-

kinde acı'nın şiirimizdeki işlenişini, Alp Er Tunga sagusundan alıp -fakat Osmanlı şiirini atlamak suretiyle- Tanzimat'a, oradan 1960'lı yıllara dek getiriyor, bolca şair ve eser anmasına rağmen bu büyük birikimle, üstelik şair bir eleştirmenden beklediğimiz hesaplaşmaya asla girişmiyor, edebiyat tarihlerinde karşılaştığımız yorumları tekrarlamayı tercih ediyor. İkinci metinde argo ve hicvin işlenişini benzer metotla fakat bu defa Osmanlı şiirini de hesaba katarak anlatıyor, argo kullanan şairlere günümüzden örnekler getirirken yanlış tercihlerde bulunuyor (s.115); bunlara ilaveten argo ve hiciv sahibi nice büyük şairi birkaç cümleyle geçiştirip Şair Eşref ve Neyzen Tevfik'in ayrıntılı hayat hikâyelerini aktarıyor. Başlıklarını andığımız diğer iki metin de aynı sıkıntılarla dolu. Bu bağlamda son olarak şunu da belirtmek istiyorum: Ali Emre'nin Türkoloji mezunu olarak bizim edebiyatımızı iyi bildiğini kabul etsek de kitabında Batı edebiyatını sıkı araştırmadığını düşündürtecek bilgi eksiklikleriyle karşılaştım. Bazı cümlelerini alıntılıyıp duruma açıklık kazandırayım: "Hakan Arslanbenzer'in "Vatan Somuttur" başlıklı şiiri de içerdiği öfke, kızgınlık ve şiddeti yansıması açısından önemli bir örnektir. Farklı bir biçim denemesi olarak dipnotlarla zenginleştirilen bu şiir..." Şiire dipnot eklemek, T.S. Eliot'un "Çorak Ülke" (Waste Land) şiirini bilenler için farklı bir biçim denemesi değildir; dahası bu teknik bizim şiirimizde daha önce de kullanılmıştı, bunun için Turgut Uyar'ın "Dünyanın En Güzel Arabistanı"na bakılabilir. Konumuzla ilgili ikinci örnek: "Öteden beri birçok şair ve eleştirmen tarafından benzer kaygılarla dile getirilen 'Şiir sözcüklerle yazılır, duygu ve düşüncelerle değil.' yargısı..." diyor Ali Emre, burada muğlak bir birçok eleştirmeni değil yargının sahibi Mallarmé'yi refere etmek gerekirdi.

Yanlış konumlandırmalarla olmadık isimleri yan yana getirmek ve nitelikliyle niteliksizi ayırt edememek: Bu bağlamda

Ali Emre'nin yaklaşımlarının doğruluğu ya da yanlışlığıyla ilgilenmeyeceğim, sadece onun nitelik ve nicelik olarak asla yan yana duramayacak isimleri bir araya getirmesini eleştireceğim. Emre'nin cümlelerini alıntılayalım: "Garipçilerin yanı sıra Celal Sılay, Metin Eloğlu, Salah Birsell, Ece Ayhan, Cemal Süreya, Can Yücel, Süreyya Berfe, İzzet Yasar, Sina Akyol gibi şairler yergi içeren ve argoya da yer veren çok sayıda şiir yazmışlardır." (s.115) "Şiir algı ve anlayışlarını bütünüyle kuşatmasa da Cemal Süreya, Behçet Necatigil, Ahmet Oktay, Yüksel Pazarkaya, Hilmi Yavuz, Tarık Günersel, Metin Altıok gibi şairlerin de bu alanda [deneysel şiir] anılması gereken şiirleri ya da kitapları bulunmaktadır." (s.131) Eleştiri, nitelikliyle nitelsiz eleme mücadelesidir ve şiirimize bir biçimde mührünü vurmuş olanlarla daha yaşarken unutulup gitmişleri eşitlemek, her şeyden önce Ali Emre'nin sıkça vurguladığı adaleti yok saymak olur. Ali Emre bir başka yerde ise Cahit Koytak, İhsan Deniz ve Cevdet Karal gibi şiirimizin seçkin isimlerini Yücel Kayıran bağlamında değerlendirmekle kalmıyor, üstelik onların yanına bir de Fatma Şengil Süzer'i dâhil ediyor. (s.61) İşte Yücel Kayıran dedik, onun "önemli ve eskimez bir yatak bul" duğunu iddia ediyor, bu yorumu itirazda bulunmaktan bile imtina ederim. "Doksanlar Sürüyor" (s.151) başlıklı yazıda, Mehmet Can Doğan, Cevdet Karal, Ahmet Murat gibi isimlerin Serkan Işın, Ayhan Kurt, Mehmet Erte vs.den daha az değerlendirilmesi ve "Türkçesi dökülen bir yazarın Nobel Edebiyat Ödülü'ne dek uzanması" yargısı da adil olmayan diğer tutumlar. Ali Emre'nin "Bir Mendil Niye Kanar: Günümüz Şiirinde Öfke ve Şiddet" (s.133) başlıklı yazısına Altay Öktem'in mısralarını epigraf olarak alması; Gökçenur Ç.'nin bir kitabının "atlanmaması gerek" tiğini ve -şiiri bırakıp romana başlayan- Murat Menteş, Ahmethan Yılmaz, -fi tarihinde şiirler yazmış olan- Ah Muhsin Ünlü vs.'nin "önemli şairler" olduğu-

nu iddia etmesi de metinlerine güvenimi bir başka cepheden zedelemiştir. "Şarkdemir, 2012'de üçüncü şiir kitabını Kul Hakkı Kulak Arkası adıyla yayımladı." cümlesindeki maddi hataları da düzeltelim: 2011'de yayımlanan "Kul Hakkı Kulak Arkası", Şarkdemir'in dördüncü şiir kitabıdır.

Kolay metinler üretmek; diyelim ve bazı yazılar üzerinden fikirlerimizi belirtelim: Kitapta sunuştan sonraki ilk metin "Kökü Yerde, Dalları Gökte", düşünsel bir çalışmada yer almayacak denli duygusal, kötülük ve iyiliği beylik sözlerle karşılaştıran, söyleşilerinden ileri görüşlülüğüyle tanıdığımız Ali Emre'den "Kadim zamanların o sükûneti, titizliği ve hakkaniyet kaygısı yok artık." gibi nostaljik çıkarımlar dinlediğimiz bir deneme. Ali Emre'den, bu durumun nedenlerine, şiire etkilerine ilişkin orijinal tespitler beklerdik hâlbuki. Doğrusu sadece bu metin değil, kitabın "Halkın Minderinde" başlıklı ikinci bölümündeki "Eleştiri mi İyiliği Emretmek mi", "Kendini Dünyadan Alacaklı Hissetmek", "Çatının Karla Kaplı Olması Evin İçinde Ateş Olmadığı Anlamına Gelmez", "Türkçe Bilmeden Şiirde Çığır Açmaya Yeltenmek", "Sözün Yalınkatlığı ile Bilginin İrgatlığı Arasında" gibi zihinsel bir çabayla yazılmamış dolayısıyla analizden uzak, daha ziyade klişeleşmiş ahlaki yargılarla ve maalesef tekrarlarla ilerleyen metinler de çalışma dışında bırakılabilir. Ali Emre'nin Kur'an temelli ahlak anlayışı metinlerin özüne zaten sinmiş durumda. . " 'Çocukluğumuz'a Sezai Karakoç Şiirinden Bakmak" başlıklı metinde de herhangi bir eleştirel değerlendirmeye karşılaşmadım.

Ali Emre'nin bir diğer yanlığı da kuşağının şairlerini gereğinden fazla önemsemesi: "2000 sonrasının da 90'ların kazanımlarıyla bir yere geldiğini söylemek gereklidir. Günümüz şiiri başka kisvelere büründürülmeye çalışılsa da esasen bugün de 90'ların sürdüğünü belirtmek gerekmektedir." 90'larda nitelik-

li şairler çıktı, yeri geldikçe bu kuşak şairleri hakkında metinler de yazdık; ancak onların etkisini abartmamak gerekir. 90 kuşağı şairlerinden büyük şiir nasıl yazılır, büyük dünyalar nasıl yaratılır, gibi soruların cevaplarını alamayız. Onlardan kazanımımız, ancak onların hatalarını tekrarlamamakla elde edilebilir. İsmet Özel'i şiirimizin dönüm noktası gibi değerlendirmemek, topluluklara bel bağlamayıp biricikliği muhafaza etmek, has sanatkâr tutumuyla manifesto-akım vs.'ye tenezzül etmemek, binlerce yıllık söz sanatlarıyla boğuşup macera peşine düşmemek, çiçek böceği değil insanı merkeze almak; bu kazanımlardan bazıları olarak kaydedilebilir. Konumuza dönelim: Ali Emre, akranlarına sadece pratikte değil teoride de fazla güveniyor; buna örnek olarak onun geçmişte Edip Cansever tarafından ısrarla savunulmuş ve günümüzde de akranı Hayriye Ünal tarafından yeniden gündeme getirilmeye çalışılan "çok seslilik" terimi üzerinden Ece Ayhan, Turgut Uyar, Edip Cansever ve İsmet Özel'i incelemesini gösterebiliriz. Miadını doldurmuş bu tartışmalı kuramlardan bir yere varılamayacağını düşünüyorum, bizim asıl meselemiz bunlar olmamalı, geçmişin Marksist şair ve eleştirmenlerinin problemlerini masaya yatırmak yerine kendi problemlerimizle uğraşmayı tercih etmeliyiz. Hele de ustalık çağındaki sanatçılarımız daha bir dikkatli davranmalı, gençler üzerinde ister istemez bir etkileri var çünkü.

Abdullah İlhan

*Can Bahadır Yüce; "Yaslı Mızıkça",
"Uzakta Beyaz", "Unuttum Dünya"*

Dilek Kartal, "Taşı Kim Atacak"

Mehmet Sümer; "Göz Gürültüsü"

*Cihat Duman; "Ya da Pişman Değilim",
"Kızkardeşleşmek", "Bir Fil Müddeti"*

Yağız Gönüler; "Kırılınca Klarnet"

Can Bahadır Yüce; Yaslı Mızıka, Uzakta Beyaz,

Can Bahadır Yüce'nin daha evvel yayımlanmış üç şiir kitabı ("Yaslı Mızıka", 2000; "Uzakta Beyaz", 2002; "Unuttum Dünya", 2008) 2014 yılında Everest Yayınları'nda tekrar basıldı. Özellikle "Yaslı Mızıka" şair 19 yaşındayken basıldığında hayli ilgiyle karşılanmıştı. Hilmi Yavuz'un "...Ve birçok bakımdan Fazıl Hüs-nü Dağlarca'nın ilköğrenliğini anımsatıyor" dediği, Abdülkadir Budak'ın "karşısında kravatını düzelttiği" Yüce bugün bu rüz-gar dinmişken, daha da önemlisi üç kitabı birden tekrar basıl-mışken değerlendirilmeli kanısındayım.

İlk kitabından; Attila İlhan, Hilmi Yavuz ve Dağlarca'yla ir-tibatlandırıldığı "Yaslı Mızıka"dan başlamak doğru olacaktır. Öncelikle söylemeli: Ne Hilmi Yavuz'un zekice biraz da kurnaz-lıkla dikkatleri Dağlarca'ya yöneltmesinin tam anlamıyla bir ger-çekliği var ne de "korsan, deniz, liman vs." matrisleriyle "Yaslı Mızıka"da Attila İlhan'ı net bir şekilde görebilme imkânımız. Özellikle üç bölüme ayrılan kitabın "Ada Yalnızlığı" adını alan bölümünde, şairin buradaki şiirleri yazarken yalnız olmadığını, 'ada'da yanına Hilmi Yavuz şiirini aldığını görürüz. Yavuz'un Dağlarca benzetmesi belki "Yatılı Okul Günleri" adlı bölümdeki şiirlerde nispeten görülebilir, ama çocuk-çocukluk-gök merkezli imajlar üzerinden kurulmuş, bizi Dağlarca'ya götürebilecek şu mısralara: "gökle oyalanırdı her suskun çocuk," (İlk Aşklar, 44), "gökyüzünün altında oturan çocuk" (Turkuvaz, 46), "başka ço-cuklarla ağlamak yok artık" (Dörtbinbeş, 53) rağmen bu şiirler-deki atmosfer, şiir dili ve kafiyeleme biçimi de Hilmi Yavuz'dan

peydahlanmış gibidir. Buna rağmen bu bölüm otobiyografik özelliklerinin de katkısıyla daha bir şairine aittir. Kendi çocukluğundan, ilk gençliğinden, aşklarından, yalnızlığından ilham almış görünür Can Bahadır: “koşarak varılmaz en sessiz köşelere” (Düş Bahçe, 50), “Seni camdan bir göğe bırakıyorum” (Geceyi Öpme, 49). Bu ‘camdan gök’ imajı önemlidir, şairin sonraki kitaplarında bir matrise dönüşecektir. Necatigil’in belki Nâzım’ın “Lades” şiirinden etkiyle yazdığı Lades başlıklı şiirine nazire diyebileceğimiz başka bir Lades şiiri de “Yaslı Mızıkâ” da var, bençe yazılmış lades şiirlerinin en hoşu bu. “Son dönemde gündeme gelen, çocuk denecek yaşına rağmen en yaşlı şairlerden biri olan Can Bahadır Yüce...” (Hayat Bazen Çentiklidir, Altay Öktem, İthaki Yayınları). Öktem’in kitaba gelen olumlu tepkilere karşılık öznellekle karışık yaptığı bu tespit “Yaslı Mızıkâ”yı okuduktan sonra benim yakın durduğum yaklaşım oldu, belirteyim.

“Yaslı Mızıkâ”dan iki yıl sonra yayımladığı “Uzakta Beyaz” kitabında daha kitabın başından soyut imajlar, kapalı göndermelere gitmiş Can Bahadır. ‘Uzakta olan Beyaz’ın karşısına daha doğrusu şiir öznesinin hemen yanına siyahın yani akşamın, karanlığın koyulduğunu görüyoruz. İçinden olunan akşamdan memnundur bu özne, “beyaz bir yas gibi alaca sabah” (Güvercin İçin Şiir, 27)’a varmak istemez. “akşam renk verir bütün renklere” (Sultan Sokak, 15) der ve bütün şiirlerine renk verenin, ‘akşam’ olduğunu hissettirir. Belki bu yüzden çok şey söylenemez “Uzakta Beyaz” için ya da belki de kitabın en çok kullanılan göstergeleri Divan edebiyatında ve modern şiirde, Haşim’de gördüğümüz (onda bunlardan ‘akşam’ı bolca görürüz) ‘bahçe’ ve ‘akşam’ olduğu için çok şey söylemez bu şiirler. Çağrışım değerleri azalmıştır bu göstergelerin, şair de bunlarla ne yazık ki yeni şeyler söyleyememiştir.

Can Bahadır Yüce’nin son kitabı “Unuttum Dünya” da unutulmayan bir şiir var. En azından şairin kendi, ilk kitabı “Yaslı

Mızıkâ"da yer alan "Bir Bin Yıl" şiirini unutamamış, Unuttum Dünya'ya da almıştır, altına da 1999-2005 tarihlerini koyarak. İlk kitabında bu tarihler yok, keşke buna da tarih koymasaymış Yüce. Zirâ bu tarihler kıymetli eleştirmen Turan Karataş'ı yanıltıp Yahya Kemal titizliğini hatırlatmıştır: "Can Bahadır'ın şiiri, nice emeklerin şiiridir. "Bir Bin Yıl"ın altındaki tarihler (1999-2005) sözgelimi, şiirin altı yılda tamamlanmış olabileceğini hatırlatıyor. Anlaşılan o ki karşı karşıya olduğumuz şiirde çok hesap yapılmıştır." Çok da değil aslında, şiirden yalnızca iki virgül çıkarılarak tekrar yayımlanmıştır. Dikkatle okunursa bu şiirin kitabın bütünlüğüne zarar verdiği de görülecektir. "Unuttum Dünya" "Uzakta Beyaz"a göre daha aydınlıktır, 'yaz' izleğinin öne çıkmasının bunda önemli bir payı olsa gerek. Bu bağlamda "sisli bir akşamın ürperten inceliği" kitabın atmosferini zedeler. Kitabın sonuna birtakım yazar ve eser adlarının konmuş olması da (bu duruma Turan Karataş'ın yorumu cesurca olduğudur) son derece gereksizdir. Bu eleştirmenden rol çalmaktır. Metinlerarası ilişkileri belirtmek şairin işi olmadığı gibi, bazı okumalar bilinçaltında konumlanır ve ortaya çıktığında kaynağı net biçimde anlaşılabilir. Bu liste ya eksiktir ya da fazladır ama kesin olan bir şey varsa bir kitabı ortaya çıkaran kaynakların tümünü yazarın ya da okurun belirleyemeyeceğidir. Eco'nun özgün eser yoktur yorumuna özgün olmayan eserin kaynaklarının da kesin biçimde belirlenemeyeceğini ekleyebiliriz.

"Unuttum Dünya", "Uzakta Beyaz"daki karanlığın mistik bir aydınlığa dönüştüğü bir kitap.

Dilek Kartal, “Taşı Kim Atacak”

“Dilek Kartal’ın şiiri; gerçekliğin içinde söz aldığı hatta çoğu kere güncel gelişmelerin, sıcaklığını henüz yitirmemiş acıların, üstü küllenmemiş yıkımların, umutların, beklentilerin, kişisel ve kolektif dramların içinde genişlediği, devindiği, soluklandığı için genelde benzetmelere, eğretilemelere başvurma ihtiyacı da hissetmiyor. Betimlemeye merkezî bir yer vermiyor, abartıya yaslanmıyor, imge patlamalarıyla yol almaktan sakınıyor. Zaman zaman duygulu, acı ve hüznü dolu bölümler içermesine karşın, patetik yanlıtlara düşerek güç ve gerçeklik kaybına uğramıyor. Yakınında, ülkesinde, yeryüzünde olup bitenin kendindeki yansımalarını, tortularını, izdüşümlerini aktaran şair özne, şiirin kendine mahsus özelliklerini, kalitelerini gözetme konusunda oldukça dikkatli.” (Ali Emre; İtibar Dergisi, Eylül 2014, 36) Ali Emre’nin “Taşı Kim Atacak” a dair son derece doğru tespitler getirdiği bu yazı bu ilk kitabın anlaşılmasını kolaylaştıracak cinsten. Katılmadığım yönlerini de belirterek Emre’nin bu yazısıyla yer yer diyalog kuracağım.

Kitaba değinmeden önce şu durumu okura hatırlatıp kanaatlerimi belirtmek istiyorum: 40’lı yaşlarında ilk kitabını yayımladı Dilek Kartal. Şiir yayımlamaya başlayalı da çok olmadı sanırım. 40 yaşından sonra şair olunur mu olunmaz, ne zaman şair olunur, yoksa şair mi doğulur doğrusu net bir şey söylemek güç. 27’inde şiiri bıraktığı söylenen Rimbaud’yu düşününce hayli geç kaldı diyebiliriz Kartal için. 94’üne (ölümüne dek) kadar yazan Dağlarca’yı düşününce, Allah uzun ömür verirse, Kartal için de vakit var. Ama burada kayıp diyebileceğimiz net bir şey varsa

bir şairin 20’li 30’lu yaşlarını değerlendirememiş olmasıdır. Her yaşın, buna paralel her dönemin atmosferinden şiire gebe kalır şair. Dilek Kartal’ın ilk kitabında fazla politik olmasının, son derece ciddi meselelere yönelmesinde olgun yaşının etkisi olsa gerek. Hiç aşk şiiri yok bu kitapta, aşkın yaşı olur mu bilmem ama 20’li yaşların aşkları başka olur, şiir yazdırır. Olgunluğun şiire olumlu katkıları da vardır elbet. Fakat şiirle olgunlaşmanın, yaza yaza olgunlaşmanın daha bir faydalı olduğu kanaatindeyim. Bunların ötesinde şairin değil şiirin yaşına bakmanın esas olduğunu söyleyerek kitaba kapağından girmeye çalışalım.

Kapakdaki görsel ile ilgili olumsuz bir yaklaşımı var Ali Emre’nin, kitabın ağırlığını taşıyamayan bir kapak olarak gördüğünü belirterek. Fakat ben onun tersine ‘kivi kuşu’nun özelliklerinin şiirlerin diline (hızlı ve atak) ve içeriğine de uyumlu olduğunu düşünüyorum. Bu kuşun doğası gereği uçamıyor oluşt bilinirse, doğası gereği özgürce ve adil bir dünyada yaşaması beklenen insanın bunlardan uzak oluşu şiirlerde bir temaya dönüşüğünde bir yakınlık doğacaktır.

İlk kitabı “Taşı Kim Atacak”ta hâkkin yanında olmanın özgüveniyle haksızlığa karşı sert ve sıkı bir duruş ortaya koyuyor Kartal. 3 bölümlük kitabın ‘bir yere kadar şiir’ başlıklı bölümünde bizim coğrafyamızdaki acıları, ötekileştirilenleri merkezine alarak işliyor. Burada yer yer dinler tarihine de göndermeler yaparak şiirlerin çağrışım değerlerini yükseltiyor. Bu yaklaşım keşke hem bu bölümde hem de kitap boyunca daha bir ağırlık kazansaydı. Teknik olarak söylemek gerekirse bir izleğe dönüşseydi. Evet, inancını ve ona bağlı değerleri şiirlerde hep diri tutuyor Kartal ama zaman zaman yalnızca fotoğraflar sunmakla yetiniyor. Tarihi kişilikler ve dini motifler (hatta menkıbeler) bu şiirlerin uzamını son derece genişletebilirdi diye düşünüyorum.

“Toplumsal, siyasal, güncel olana yönelik ilgi daima baskın, daima önde. Duygu açıklamaları yer yer ağırlıklı bir yer tutsa da şair özne toplumsal / siyasal bir mevziye, duruşa, tercihe bağlı kalarak söz alıyor şiirlerde.” (a.g.y) Kartal’ın bu konumda mevzilenişi epiğe son derece geniş bir malzeme ve alan açıyor. Bu malzeme kendi duyarlıkları ve hassasiyetiyle birleşince lirik bir damarı da yakaladığını görüyoruz. Bunda dilinin yer yer naifleşen, yumuşayan tarafının etkisi büyük. Genellikle sert, öfkeli, sorgulayıcı olan dilin “allah’a sarılıp ağlamak istiyorum” (roboski versus noel, 18), “hangi babanın pazusu / oğlunun tabutunu taşımaya yeter, diye” (kalan çocuklar, 14), “bildiğim bütün acıları yüzünde denedim / yüzün her defasında büyük geldi” (uzak, 22) “arkadaşların mı? bir gecede büyüdüler” (bir yere kadar şiir, 39) gibi mısralarda daha yalın ve yumuşak söyleyişe evrilmesi kitabın duygu yükünü çekmenin de yanında az da olsa imgesel bir kapı aralıyor. Bu üslup kitabın ilk bölümünde kendine yer bulabilirken ikinci bölümden (sınıf tekrarı) itibaren etkisini yavaş yavaş kaybediyor. Bu tarz söyleyişlerin şiirinin düşünsel yanına duygu pompalayacağıınun elbette farkındadır Dilek Kartal. “Yeri gelmişken belirtelim: Roboski Versus Noel şiirinde geçen “allah’a sarılıp ağlamak istiyorum bazen” gibi ifadeleri sıkıntılı, sorunlu buluyorum ben.” (a.g.y) Dinî / İtikadî sakıncalarla malul bu tip söylemleri yerinde bulmadığını belirtiyor Ali Emre. Evet ben de onun gibi ‘tanrıyı dansa kaldıran’ şiirlerden şairlerden rahatsızım fakat bu şiirdeki görüntünün rahatsız edici olduğunu düşünmüyorum. Sarılmak-ağlamak ile dansa kaldırmak arasında bir fark olduğu kanaatindeyim. Bunun yanında şiirin atmosferiyle uyumu da önemli bu tarz imgelerin.

“Üslup açısından bakıldığında, ağırlıklı olarak, konuşur gibi yazıyor Dilek Kartal. Şiirin akma, genleşme, yürüme olanaklarını zenginleştiriyor bu tutum. Muhatap, şiirin bizzat içinde ya da

şairin karşısında somut, belirgin ve dinlemeye hazır bir formda bekletiliyor adeta. Dikkat çekici bir özellik de soru cümlelerinin şiirlerde ağırlıklı bir yer tutması." (a.g.y) Dilek Kartal'ın içerikteki unsurlara bakışımıza büyüteç görevi gören üslup tercihinin bir diğer dikkat çeken tarafı da özellikle 'dolap dere' şiirinde gördüğümüz, şiirin üzerinde gezindiği mekânın tipik kullarımlarını metne taşıması diyebiliriz: "burası nerden baksan bi dolapdere'dir abi" (dolap dere, 75). Bu tavır onu merkezine aldığı meselelere hem içerden bakma imkânı tanıyor hem de şiirin atmosferini daha sahici kılıyor.

'bir yere kadar şiir' adlı bölümdeki şiirlerin hemen hemen hepsi için çok iyi kurulmakla birlikte çarpıcı ve ince bir dikkatin ürünleri diyebiliriz. Fotoğraf karelerinin ötesinde onlara şiirsel bir form ve duyuş zenginliği katan bir ustalıklı yazılmışlar. 'sınıf tekrarı' içinse bölümün ilk iki şiiri ve 'dolap dere'yi beğendiğimi söyleyebilirim. Bölümün diğer şiirlerinde ise şairin ve şiirin biraz geri çekildiğini görüyoruz. İlk bölümde şairin mekân olarak uzak olmasına rağmen metne taşıdığı coğrafyayı ve insanlarını hissedebildiğini, onlara dokunabildiğini duyumsamıştım. Fakat daha çok günlük ritüellerden, modern yaşam biçimlerinden beslenen "sınıf tekrarı" bölümündeki şiirlerde şiir öznesi mekânda var olsa da organik bir bütünün meydana gelmesini sağlayamıyor. Kavramlara, modern göstergelere sık sık başvurması biraz kuru, mekanik hava doğurmuştur diyebilirim. Kitabın son bölümündeki (kısa kesikler) parçalı, düzyazı tekniğinin Dilek Kartal'ın yazdığı şiir için doğru bir tercih olduğunu düşünmüyorum. Konuşma üslubuyla yazan bir şairin düzyazının tekdüze sesini bastırabilmesi çok kolay değil.

Mehmet Sümer; “Göz Gürültüsü”

“GÜNAYDIN
kapıyı açtım sabahleyin
bahçede çiçek:
günaydın!”

AĞACIN SELAMI
“ağaç ağaca
el sallıyor
görüyor musun”

Bu iki haiku’da da gördüğümüz duyarlık ve görsellik “Göz Gürültüsü”nün muhtevasını oluşturur diyebiliriz. Yalın, duru ve imgesel bir tatla kurulan şiirler yalnızlık-kalabalık, şehir-taşra, doğal(lık)-yapay(lık), rüya-gerçek gibi karşıtlıkların da gerilimiyle ontolojik bir seviyeye sızar: “kime gitsem varamıyorum arada mesafeler / arada vakitsiz gül yaprağı yüzüm taşra” (Yüzüm Taşra, 37) diyen şair kitap boyunca bu geriliminin içselleştirildiğini, yaşamın içinden doğduğunu ortaya koyar. Gerçeğin ağırlığına karşı rüyanın hafifliği, şehrin sahteliğinden çok taşranın sahilliği, kalabalıkların gürültüsü değil de yalnızlığın sakin atmosferi şiir öznesinin yakın durduğu, sığındığı mekânlardır. Evet, mekân. Şiirlerde bu temaların başarılı bir biçimde kullanılması aynı zamanda mekân seviyesinde somutluk da kazandırır onlara. “Metus Mortis” şiirinde (tekrarlarla çarpıcı bir ritim yakalanmış) siyah-beyaz, ölüm-yaşam karşıtlığını imleyen pence-rede bu gerilimin sonucu diyeceğimiz çılgın adeta bir nesneymişçesine somutlandığını görürüz: “bir el daha düşerse boşluğa

bir göz daha yokluğa / kıracağım çığlığımı pencerelerde" (Metus Mortis, 28).

Mehmet Sümer bu ilk kitabında insandan çok diğer canlılara (kelebek, kaplumbağa, geyik, çiçek, ağaç vd.) yakındır. "Aşkın Bakiyesi" şiirinde sanırım bu tercihin ipuçları var. Bir insanla kurulabilecek en üst seviyede bir yakınlığın dahi pek de olumlanmadığını görürüz, şu tamlamalara bakalım: bitmeyen bir koşu, dayanılmaz bir uyku, nihayetinde kalan sıfır bakiye... Buna karşın "Bir Geyik İçin İncelikler" şiirini okuduğumuzda son derece sevecen bir yaklaşımla karşılaşıyoruz. Ya da "Kaplumbağanın Mutluluk Temrinleri" şiirinde biraz da klişe bir ifadeyle "insan: yenilmişler ordusu" diye tanımlanırken "nefessiz bir mutlu olmak arzusu"ndaki kaplumbağa daha sempatik gösterilir. İnsan'a bu bakışın gerekçeleri sanırım "Susan Toprağa" ve "Doğunun Ölümleri" şiirlerinde net bir biçimde görülebilir.

"Göz Gürültüsü", kaynaklarını açığa vurmaktan çekinmeyen bir kitap. Akşamla ve kızıl imgelerle Haşim'e yaklaşım diğer yandan dildeki hassasiyet ve buluşlarla İkinci Yeni geleneğine bağlanır. Ara ara İsmet Özel sesi demesek de yankısı duyulur. İkinci Yeni dedik buluş dedik. Gerçekten de "Göz Gürültüsü"nü hoş diyebileceğimiz yanlarından biri bu. Daha kitabın isminde imgesel bir buluşla bizi selamlayan Sümer, İkinci Yeni, gökyaşları (yağmura alternatif olabilir!) gibi dilsel katkılarla sürprizler yapıyor. Bütün bunlardan sonra "Göz Gürültüsü" için başarılı bir ilk kitap diyebiliriz.

**Cihat Duman; "Ya da Pişman Değilim",
"Kızkardeşleşmek", "Bir Fil Müddeti"**

Cihat Duman'ın ilk şiirlerini Yedi İklim'de yayımladığını biliyor muydunuz? Ben onun ilk şiirlerini 2008 ya da 2009 olacak, Yedi İklim'de okudum. Son derece geleneksel, biçimde olsun biçemde olsun geleneksel formlarla eserlerini yayımladı Cihat Duman, yayımlıyor. Onun bu hassasiyetinin kaynağı ne olabilir diye düşünürken Yedi İklim menşeiili oluşu geldi aklıma. Ve çizgisini hiç bozmadan, sırtını verdiği gelenekten aldıklarıyla muhafazakâr bir çizgide ürün vermeye devam ediyor, edecektir Cihat. İsminin hakkını veriyor Cihat. Hiçbir şekilde postmodern züppeliklere prim vermeden, şiirlerinde ehl-i sünnet bir bireyin modern ve onun postuna bürünen görüntülere hücum edişine tanık oluyoruz. Şiir yazmayı bir ibadet biçimi olarak görüyor desek, yeridir. Peygamberler tarihini çok iyi okumuş, belli. Nereden mi anlıyoruz? Şiir personasını uzamda ve zamanda hareket ettirişine bir bakın, göreceksiniz; kirli sokaklardan gül dağıtarak geçiyor, Musa'nın asâsını modern münafıklara haklı bir öfkeyle doğrultuyor.

Yenilik amuda kalkmak değildir, demişti ya Ece Ayhan, heeh işte Cihat Duman'ın şiirlerini okurken hissettiğim şey bu. De-neysel zırvalıklara heves edenler oldu, ne oldu. Geriye ot Duman'ından başka bir şey kalmadı. Cihat'sa öyle yapmıyor tabii. Yer yer heceyle biz okurlarına tempo tuttururken bazen de arûzun müzikalitesiyle başımızı döndürüyor. Kafiye ve redif mi, o konuda da çok cömert Cihat Duman. İstiareler, teşbih-i belîğler remizlerle somutlanıyor onda. Mübalağa etmiyorum, tecahül-ü Arif sanatını reloaded yapıyor Chat Duman.

Şairimizin en hassas en özenli olduğu nokta ise dil diyebilirim. Onu bu yönüyle öz Türkçe ekolüne yakın buluyorum. Bu tutuma edebiyat tarihimizde çok az şahit olduk. Memleket Edebiyatçıları bu noktada Cihat Duman için kaynak okuma havuzu oluşturmuştur diyebiliriz. Mehmet Emin Yurdakul, Zeki Ömer Defne, Halide Nusret Zorlutuna onun ata şairleridir (Bu isimler üzerinden Neo Epik'le de aynı zeminde buluştuğunu paranteze alalım). En çok onlara yakın duruyor. Biraz da aşırı yorum yaparak hece bilinci buralardan gelmiştir demeyi göze alıyorum. Arûz geleneğine yaslandığı şiirlerdeki metinlerarası okumalar ise başka bir yazı konusu olacak kadar geniş. Deyimlerimizi, atasözlerimizi en ince bir dikkatle şiirlerinde değerlendiriyor. Onda türkülerimizin sesini duyar gibiyim. Bu lirik sesi biraz da bugün artık şiir için bir tuzağa dönüşmüş sosyal medyadan uzak durmasına da borçludur elbette. Onun kirli ilişkileri, güzel Türkçemize ihanet olarak gördüğü diyalog ve yazım biçimlerinin yuvası olarak gördüğü sosyal medyayı kınayan bir sohbetini, o nezih meclisi dün gibi hatırlıyorum. Keşke daha fazla yapsa bu sohbetlerden de, biz de istifade etsek.

Duman'ın güzide eserini oluşturan bir diğer önemli parça da seçtiği temalar. En başta söylemeli: Son derece pür-i pak bir edayla, müstehcenden ne kadar uzak bir konu varsa onun etrafında konumlanıyor. Mesela Orhan Pamuk'un son romanında da gördüğümüz istimnâ (Orhan Pamuk için bir izlektir) onun şiir kitaplarında hiçbir sûretle görülmez. Cinsel göstergeler tuzla buz olmuştur adeta. Bakire bir şiir yazıyor desek, bu onun da hoşuna gidecek kışkırtıcı bir yakıştırma olmakla birlikte, şiirlerine başka bir gözle bakma imkânı da verecektir ona. Şer'i hükümlere sıkı sıkıya bağlı bir şairdir Cihat Duman nokta.

Onun bu aşırı gelenekçi, muhafazakâr tutumunu eleştirenler olabilir ama ben takdir ettim doğrusu. Yobaz ve dinci yaftası ye-

mek pahasına Cihatça yazışı ilham verici. Yeni yepyeni bir şiir yazıyor bu çocuk, eteklerinden öpülesi.

NOT: Cihat Duman gibi ben de Cihat Duman üzerine yazıyı tersten algılayışla yazmaya çalıştım. Metni tersten okumayı deneyiniz.

NOT 2: Derrida'yı bile kıskandıracak bu eleştiri tekniğini Türk Edebiyatına sunmaktan kıvanç duyuyorum. İşbu teknikle yazımın kirlenmesini de önlemiş bulunuyorum, sevgili okurum.

Yağız Gönüleri; "Kırılınca Klarnet"

"İlk kitapla şair hemen kendini ortaya koymaz, 'bu benim ilk heyecanımdır' der. Asıl kendini koyacağı kitap, ikinci kitabıdır. Çünkü artık okuyucu hata, klişe görmek istemez...", "Asla 'bu bir ilk kitap, hatalarım olabilir' romantizmine kapılmadım." (okuryazar.tv). Birbiriyle çelişir gibi görünen bu iki ifade Yağız Gönüleri'nin bir söyleşisinde karşımıza çıkıyor. Sanırım şair iddialı olmak ve olmamak arasında kararsız. İlk kitabında yer alan şiirler için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Yer yer şiirsel ifadenin zenginleştiği, ritmi içinde barındıran mısraların birbirine bu suretle bağlandığı ve parlak imgelerle çarpıcı fotoğrafların iç içe geçtiği şiirler okurken bir yandan da tek düze bir sesin kulağımıza çalındığı, şiirde iğreti durabilen bağdaştırmalara tanık olduğumuz, benzetme sanatına aşırı yüklenen şiirlerle karşılaşılıyor. Hemen söylemeli: Olumlu tarafları daha fazla "Kırılınca Klarnet" in. Sadece birkaç noktada sorunlar öne çıkınca iyi şiirin bazı heyecanlara kurban gittiğini görüyoruz.

Çok uzatmadan, bir iki örnekle sorunlu diyebileceğimiz noktaları tespit edelim. Benzetmeler "Kırılınca Klarnet" in teknik açıdan merkezinde diyebiliriz. Fakat bazen zorlama benzetmelerin yanında kolaycılığa düşüp -gibi edatına çok abanıldığını görüyoruz. Hemen hemen her şiirde -gibi ile kurulan bir benzetmeye rastlarken "Üç Niyet Bir Kısım" şiirinde bu sayı üçe çıkıyor (ikisi üst üste, bu çok bariz bir hata, belirtelim) ve doğal olarak sırtıyor: "... / Kupon doldurur gibi talihe / Çarşaf gibi hüznün, denizlerde), "... Kim küreksiz bir sandal gibi" (vurgular bana ait). "Olmayınca Olmuyor" şiirinde gibilerin

sayısı dörde çıksa da bilinçli bir tercih olmasından ötürü, yani şiirde kompozisyonu oluşturan bir unsur olduğundan olumsuz bakılmayabilir. Ama bu üç örnekte de göreceğimiz gibi şairin heyecanlarından biri ve en dikkat çekeni –gibi olmuş diyebiliriz. Kelime oyunları yapmak riskli bir iştir şiirde. Saçmaya varma tehlikesinin yanında amatörcü bir izlenim uyandırabilir. Ne yazık ki “Kırılınca Klarnet”te kelime oyunları da heyecan seviyesinde kalmış: “Hayatımın orta yerinden ortaklık hisseleri al” (Yanası Ateş, 49), “Bir adam boşanıyor kadınından, boşuna” (Ünlem), “Marşlara düşer marşa basma ilhamına kavuşturmak” (İlişikteki Gibidir, 35) ve en fenası: “Yanıma kâr kaldı altında kaldığım kar / Kâr edemedim.” (Sımsıkı Boşluk, 31). Yağız Gönüler’in de şiir olmadığını bildiği, daha çok Furkan Çalışkan’da görmeye alıştığımız şu saçmalıklara ise ne diyeceğimi bilemiyorum: “Nizami ofsaytı günahlarımı toplamak ... / Kıl payı kaçırabilir herkes cenneti / Doksanda direkten dönebilir sevaplar” (Anlat, 27). Klişelere ise bir iki istisnai örnek dışında rastlamıyoruz, ama Yağız Gönüler şiirinde de gördüğümüz şu sessizlik, susmak = bağırarak, haykırmak karşıtlığıyla kurulan mısralardan lütfen vazgeçelim ey şair kardeşlerim: “Öfkeli bir sesleniştir aslında susmak” (Anlat, 27).

“Kırılınca Klarnet” aklî olanla duygusal olanın son derece başarılı bir bileşimini sunuyor bize. Modern hayatın yaşama biçimlerine, ritüellerine, göstergelerine ince bir dikkatle eğilip oradaki çarpıklıkları, yozlaşmışlığı gözler önüne sererken bir yandan da bu dünya içinde şairin kendi ontolojik meselelerine güçlü bir duyarlılıkla eğildiği bir kitap “Kırılınca Klarnet”. Bu hava kitabın geneline yayılmış durumda. Yukarıda sıraladığımız eksikler, hatalar zaman zaman ortaya çıksa da bu genel atmosfere çok büyük zarar vermiyor. İyi bir gözlemci Yağız Gönüler. Eleştirel bakışı da buradan doğuyor. “Birikirim her gün faizsiz, kalbinde” (Ev-

lilik Öncesi Rehabilitasyon Merkezi, 39) diyen şair bu mısrada, bahsettiğimiz duygusal olanla eleştirel aklın yan yana gelişini çarpıcı bir mısrayla somutluyor. Beklentim, şairin heyecanlarından tamamen sıyrılıp nitelikli ürünler ortaya koymaya devam etmesi.

Fatih Balcıoğlu

“Gün Bitti”, Ümit Zeynep Kayabaş

“Baykuşta Yangın Tekrarı”, Eşref Yener

"Gün Bitti", Ümit Zeynep Kayabaş

"Gün Bitti", Ümit Zeynep Kayabaş'ın "Kağıttan Evler" (2010) ve "Saati Geri Aldım" (2012)'dan sonra üçüncü şiir kitabı. Ümit Zeynep Kayabaş şiiri için bir bütün diyebiliriz. Her kitabından sonra ikişer yıl ara veriyor olması ona bir şeyler kattığını gösteriyor. Bazı şairler var ki, iki değil 12 yıl bile bir şeyler katmıyor onlara. Tekrar, çağımızın en büyük sorunu. Aynı hayaller, aynı işleyiş. Tekrar budur! Aynı hayallerin işlenmesi sorun teşkil etmez. M.Ö. 2000 yılındaki hayalleri halen işlediğimiz konusunda aynı fikirdeyiz sanırım. Ancak aynı hayaller aynı işleyişle devam ettiği müddetçe Türkiye'de çekilen filmlerdeki durumu yaşıyoruz. Kahramanın kafasının etrafından binlerce kurşun geçiyor, ancak birisi bile kafasına isabet etmiyor! İşleyiş aynı hayalin etrafında devamlı dönüyorsa onu öldürmeniz gerekir. Buradan hareketle şunu diyebilirim ki: Hayal, şiirde bir flamingo kuşunun bir ayağı, işleyiş diğer ayağıdır. Eğer aradaki dengeyi tutturamazsanız, flamingo kuşunu (şiiri) uçuramazsınız. Ümit Zeynep Kayabaş, hayali işleyişle birleştiren birisi. "Gün Bitti" kitabına baktığınızda "Kağıttan Evler" ile başlayan yoldaki taşları, yolundan yavaş yavaş kaldırdığını görebiliriz. "Gün Bitti" bağırان bir kitap değil. Daha çok, yıllardır konuşmayı biriktiren ve içindekileri sessiz sessiz anlatan bir kitap. Dinler tarihinden birçok şair yararlanmıştı ancak bu kadar fazlasını ilk defa görüyorum diyebilirim. Kitabı elinize aldığınızda gözünüzü kapatın ve herhangi bir sayfayı açın. Mutlaka karşınıza Hz. İsa, Hz. Musa ya da Hz. Nuh çıkacaktır. Kültür tarihinden de kıvamında yararlanmayı bilmiş Ümit Zeynep Kayabaş. Kitabın en belirgin özelliklerinden biri de

renklerin şiirlerde kullanımı. Birkaç örnek: "Bardağın boş haliyiz bitirdiğimizde maviyi." (syf.24) ..."İntiharın yastığı beyaz olmasaydı" (syf.25). Ümit Zeynep Kayabaş'ın ara cümleleri daha az kullanması gerekir diye düşünüyorum. Kitaba adını veren "Gün Bitti" şiiri ara cümlelerin saldırısına uğramış gibi. Ayrıca bazı yerlerde kafiye kullanımı çok vasat. Sanki söylenecek bir şey bulunamamış da kafiye sığınmış gibi bir izlenim veriyor: "Leylak kokulu özlemlerim yıkıyor mevsim duvarlarını / Ve denizin geceye kapanışı / İşte bu müzik bu tını -döndürüyor başımı / Bu yalnızlık, ömre kondurulmuş virgül -aşkın son dansı- / Tepelerde açan güllerin devrim çılgınlığı." Beş duyuya seslenebilmesi Ümit Zeynep Kayabaş için büyük bir avantaj. Bunu sürdürebilmesi dileğiyle. "Savaştan kalma değil bu yara/intihardan / Yeni çıktım kaburga kemiğindeki imtihandan / Şimdi çocukken öptüğüm ellerin duasındayım." (syf. 21).

"Baykuşta Yangın Tekrarı", Eşref Yener

"Baykuşta Yangın Tekrarı", Eşref Yener'in ilk kitabı. 2013 Cemal Süreya Şiir Ödüllerinde dosya dalında özendirme ödülüne "değer bulundu." Aklıma basketbol efsanesi Dikembe Mutombo'nun bir sözü geldi: "Eğer asansörle 8. kata çıktıysanız, asansörü tekrar giriş kata gönderin. Başka biri de yükseklerle çıkmak isteyebilir." Sanırım Cemal Süreya Ödülleri "asansörü", kamuya açık bir alanda değil, daha çok aynı aile bireylerinin kullandığı tapulu bir eşya gibi. Ödüller güzeldir. Şiiri bilmeyen okuyucu için kapakta yazılan "Bu Güzel Kitap Haberin Ola Şiir Ödüllü (!)", okuyucunun cebinden 10 lira azalmasına, çantasında 20 cm yer kaplamasına ve hayatından 6-7 saat çalınmasına sebep olur. Yazarı için de o ödül, biyografisinin bir cümle şişmesi demektir, daha fazlası değil. Ödüllere çok fazla önem veren şiir değerlendirmecilerimiz (sadece bu kelime karşılıyor o kişileri) var. Belki kendileri de ödül "aldıkları" için olabilir, bilmiyorum. Ama bu işe artık bir son vermeleri lazım. Ya bu işi edebiyat konjonktürünü iyi bilen ve gelecek nesillere bir kitap değil, bir yazar bırakmak isteyen kişilere bıraksınlar ya da ödüller için boş yere masraf yapmasınlar. Ödüllere değer veren değerlendirmecilerimiz pişirip pişirip 1946 CHP Şiir Ödüllerini savunma olarak kullanmasınlar. Neymiş? Cahit Sıtkı birinci, Attilâ İlhan ikinci, Fazıl Hüsnü Dağlarca üçüncü olmuş. Tamam da, prestijli diye addedilen en az 3 ödül var. Her birini yirmi yıldan hesaplasak, 60 ödülde bir Cahit Sıtkı çıkarmak övünülecek şey mi utanılacak şey mi? Prestij katan ney? Uzun yıllardır sürdürülüyor olması mı, ödülün ismindeki yazar mı (bu savunulamayacak kadar

kötü), ödülü daha önce kazanmış yazarların edebiyatımıza olan katkıları mı? Eğer ortada bir prestij katan bir durum olacaksa bu; ödülü daha önce kazanmış yazarların edebiyatımıza katkıları olmalı. Ancak böyle bir şey olmadığına göre ödül ve yazar ilişkisini daha sağlıklı bir biçimde ele almamız gerekiyor. Genç yazarların gelişimine katkısını sorgulamamız gerekir. Tabi ki, bu durumu yazarlar özelinde değerlendirecekler olabilir. Ama böyle bir değerlendirme bizi doğru sonuca götürmeyecektir. "Oldum" dedirten her ödül, her durum, her övgü genç şairi ilerleten değil, duraksatan şey olacaktır. Sizi yazımın ikinci cümlesindeki "değer bulundu" -cümle olduğu gibi kitaptan alınmıştır- ve ödülü "almak" arasındaki uçurumu düşünmeye davet ediyorum.

Kitaba dönecek olursak; kelimelerden başlamak istiyorum. "Yani", "şu demek ki" anlamında bir kelime. Şiirde son derece rahatsız edici bir kelime. Bunun Türkçesi şu: "Ben olayı anlatmadım, bir de bu cümleden anla anlayabilirsen (!)" İşte kitaptan bir örnek: "Kıyı kenar yaratıklardan olma gecede / O tekinsiz adamlar o tekinsiz elleriyle ararlar bir rahatlamayı / Bir rahatlamayı bir rahatlamayı / Oyuklarının biçimini yani ilkel ölümle (syf.42)." Kıyıyla kenarın aynı anlamda olduğunu söylemem e bilmem gerek var mı? Bu çok bariz bir hata. Eşref Yener'e şunu sormak istiyorum: Sizin şiirinizde "sahi" kelimesi sığınacak bir liman mı? Ne zaman şiirde kurgu bitiyor, alttan sahi kelimesiyle başlayan bir cümle duyguyu başlatıyor. Hep aynı kelime etrafında dönmek açık bırakılmış bir kombiyi andırıyor. İnsan bir süre sonra sıcaaktan patlıyor. Şiir bir fotoğraf değildir. İkisi ayrı birer disiplin. "Baykuşta Yangın Tekrarı"ndaki çoğu şiir fotoğrafa giriyor, ancak çıkamıyor. Bu bana Servet-i Fünûn şiirini hatırlattı. "... sen kıpırtısız gözlerle / sandalyenin bulanıklığı ve ağarmışlığından / iç içe geçmiş kent insanlarından bahsediyor / yuvarlak masaya hasretle bakıyordun..." (syf. 64). Şiirin en önemli vasıfla-

rından biri de basit göstermektir. Kelimelerle o kadar oynanmış ki -hatta bazı yerlerde kelime ithal edilmiş!- okuyucuyu rahatsız etmemesi mümkün değil. Şiirlerin kendi içinde bütünlükten yoksun olması kaçınılmaz son olmuş. Çünkü kelimeler ne ses frekansı vermeye müsait, ne düzen bozmaya ya da düzeni kurmaya müsait. İyi hayaller var -ya da ben öyle ümit ediyorum- ancak okuyucu bir hayale dalmışken o hayalin bir yerinde sözlüğe bakıyorsa hayal bir bütün oluşturamayacaktır. Rüyanın en güzel yerinde uyandırılmak gibi bir şey. Öyküleme tekniğiyle yazılmış birkaç şiir var. Bence kitabın da en iyi yanı burası. Eşref Yener'e tavsiyem bu tekniği daha sık kullanması. "Gece Kadınları" (syf. 44) Eşref Yener'in bu tekniği daha iyi yapacağıının ispatı gibi.

Ödülün isim babası Cemal Süreya ile Eşref Yener arasındaki bir -belki de tek- benzerlik gözüme çarptı. Yazar için ne kadar artıdır, ne kadar eksidir, ne kadar kasıtlıdır, ne kadar tesadüftür bilmem. Cemal Süreya'nın Bir Çiçek adlı şiirinden: Bir gemi bembeyaz teniyle açıklarda... Bu da "Baykuşta Yangın Tekrarı"ndan: esmer bir köy minibüsünde yolları izliyorum... (syf.21).

Zafer Acar

Her Yarışta Birinci Gelen Şair (!) Gülten Akın

“Dudakta Bekletilen Şarkılar”: Cahit Koytak

Şiir ve “Din Dili”: Turan Koç

Enver Ercan’ın Erotik İronik Şiiri

*Modern Zamana Karşı Bir
Melami Şair: Mürsel Sönmez*

*Anlamsızlığı Zorlayan
Anti-Lirik Şiir: Ali Ural*

“Ali K. Metin’in Saf Kan Melez Şiiri

*Cahit Zarifoğlu’na Rağmen
Adem Turan Şiiri*

*Beni Bir de Özlerken Görmelisiniz:
Özcan Ünlü Şiiri*

Bir Tecâhül-i “Arif Şair”: Ahmet Murat

*Bir Hakan Arslanbenzer Ütopyası:
Neo-Epik*

*Hayriye Ünal’ın Köksap Poetikasına
Karşı Şiiri:*

Her Yarışta Birinci Gelen Şair (!) Gülten Akın

Solcu şairler her nedense yarışmaya düşkünler. Kendilerine rakip tutmayı pek sevmekteler. Birileriyle mücadeleden güç alıyorlar sanki. O birileri olmasa yokluğa karışacaklar. Hâlbuki spor müsabakası değildir şiir, bunu unutmuşa benziyorlar. Sanatçı, yarışa girmeden her daim kendini birinci hisseder, hiçbir zaman rakip tutmaz, hele de yüz yılda bir gelen cinstense, kendi iç dinamiğinde bile aşama kabul etmez, kendisiyle bile yarışmaz, çünkü ilk eserinden son eserine dek en mükemmeldir. Ortalama sanatkâr için hastalıklı sayılabilecek bu durum, deha için sağlık belirtisidir.

Gülten Akın 20'li yaşlarının başından 80'lerine dek yarışçı-savaşçı ruhunu korumuş, sonuçta birçok ödüle aday gösterilmiştir. Varlık dergisinin 1955'te açtığı şiir yarışmasında birinci seçilmiş. Jüride Nurullah Ataç, Ahmet Kutsi Tecer, Ziya Osman Saba, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Behçet Necatigil, Sabahattin Kudret Aksal gibi önemli isimler bulunmakta. Yani şair, edebiyata attığı daha ilk adımında iri isimler tarafından alkışla karşılanmış ve birçoğunun aksine unutulmamış, bu başarısını devam ettirmiştir.

Gülten Akın'ın başarı grafiğine bakalım: 1955, Varlık Dergisi Şiir Yarışmasında birincilik ödülü, Teoman Karahun ile paylaşmış; "Sığda" ile 1964 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü; "Maraş ve Ökkeş'in Destanı" ile 1972 TRT Sanat Ödülleri Yarışmasında Başarı Ödülü; "Ağıtlar ve Türküler" ile 1976 Yeditepe Şiir Armağanı; "Sevda Kalıcıdır" ile 1991 Halil Kocagöz Ödülü, Salihli Belediyesi 1992 Dionysos Ödülü; "Seyran" (Toplu Şiirler) ile 1992 Sedat Semavi

Vakfı Edebiyat Ödülü, Memet Fuat ile paylaşmış; Truva Folklor Derneği 1998 Ödülü; “Sessiz Arka Bahçeler” ile 1999 Antalya Altın Portakal Şiir Ödülü; “Uzak Bir Kıyıda” ile 2003 Dünya Gazetesi Yılın Telif Kitabı Ödülü; 2004-23. TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı Onur Yazarı; 2008 Erdal Öz Edebiyat Ödülü. Bununla yetinmedi Gülten Akın, yaşlılığa rağmen şiir zirvesine tırmanmaya devam etti, ya da birileri yukarıdan çekti. Güya Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın vefatı büyük bir boşluk bırakmıştı geride ve bu boşluğu vakit geçirmeden doldurmak lazımdı, en uygun aday Gülten Akın'dı. Bir zamanlar, 1967'den bahsediyorum, Dağlarca Uluslararası Şiir Formu tarafından “Yaşayan En Büyük Türk Şairi” seçilmişti. O tarihte Necip Fazıl 63-4 yaşlarını sürüyor, yani dimdik ayakta. “Çocuk ve Allah”ın şairi Dağlarca ise Necip Fazıl'dan doğmadı, bir uzak evlat babanın önüne geçirilmişti adeta. Benzeri bir senaryoyla 2008'de Milliyet Kitap yarışımıza çıkıyor. Bu unvanın kime verilmesi gerektiğini, yazar, şair, eleştirmen, kültür sanat editörlerinden oluşan tam 50 akl-ı selime bir bir yüksünmeden sormuşlar. Bu muhterem 50 ismi edebiyat tarihine not düşelim: Ahmet Soysal, Ahmet Ümit, Baki Asiltürk, Berrin Karakaş, Beşir Ayvazoğlu, Bırhan Keskin, Cem Erciyes, Deniz Kavukçuoğlu, Egemen Berköz, Elif Şafak, Enver Ercan, Eray Canberk, Eren Aysan, Feyza Hepçilingirler, Füsün Akatlı, Gökçenur Ç., Hasan Ali Toptaş, Hasan Özkılıç, Hızlı Topuz, Hilmi Yavuz, Hulki Aktunç, Hüseyin Alemnardar, İhsan Yılmaz, Konur Ertop, Lale Müldür, Mario Levi, Metin Celal, Metin Kaygalak, Murat Uyurkulak, Murathan Mungan, Müge İplikçi, Namık Kuyumcu, Nazlı Eray, Prof. Dr. Nüket Esen, Orhan Duru, Ömer Türkeş, Özen Yula, Pınar Kür, Selim İleri, Selim Temo, Semih Gümüüş, Sibel K. Türker, Süreyya Berfe, Şebnem İşigüzel, Tahsin Yücel, Prof. Talat Sait Halman, Tuğrul Keskin, Yılmaz Karakoyunlu, Yılmaz Odabaşı, Yusuf Çotuksöken. Bu isimler arasında varlığıyla beni en çok şaşırtan Hilmi Yavuz oldu, nasıl

gelmiş oyuna, diye düşünmeden edemedim. Meselâ Gülten Akın jüride yok. Bir kurgu var çünkü ortada. Ahmet Oktay, bu seçimi gereksiz ve saçma bulmuş; Hilmi Yavuz, bu tip değerlendirmelerin Türkiye’de gerçek bir karşılığı ve itibarı olmadığını belirtirken “bana da bu soru soruldu; ama herhangi bir beyanda bulunmadım, yani kendime oy vermedim,” diyerek adeta günah çıkarmış; mesele hakkında en sağlam cümleleri kuran ise S. Kemal Bayıldıran olmuş: “En büyük şair tanımlaması sakıncalı bir söz. Benim için büyük şair var, şair var, sıradan şair var ve şaircik var. Sezai Karakoç ve Hilmi Yavuz’un olduğu yerde Gülten Akın için ‘en büyük kadın şair’ denilebilir...” Cemal Süreya’nın ölümü ardından sol, sanırım şair yokluğundan Gülten Akın’a sarılmak zorunda kaldı. Hilmi Yavuz onlardan değildi, Sezai Karakoç her daim İslam diyen şairdi, meydan Gülten Akın’a kaldı. Bir deli kuyuya taş atmış 50 akıllı çıkaramamış.

Hadi bunları da geçelim, diyelim ki birileri Gülten Akın ismi üzerinde gündem yaratmak istiyor. Hayır, öncelikle meselelere hüsn-i zanla yaklaşmaya çalışıyoruz, ancak olumlu düşünme gayretlerimizi bizzat şairin kendisi, bu saçma seçme işine destek vermekle engelliyor: “Benden önce bu (en) Dağlarca’ya verilmişti. Ayıptır söylemesi, benden çok daha az oy aldığı halde, kimseden ses çıkmadı. Aslında olay benim umurumda değildi. Değil oy kullananların, seven okurlarımın da umurunda değil, ama sessizliğimi sürdürmem onlara da dünya emek vererek iyi niyetli bir anketi düzenleyen gazete yazarlarına da, ayıp sürdürülmesin diyedir bu imkânı kullanmam. İnsanlar küçücükseler bundan kurtuluş yok. Bunlar çocuklukta olur, geçer sanırdım.” Böylece Gülten Akın da belki de hayatının son yıllarında bir aktiste dönüşüyor. Ona, geçmiş olsun dileklerimizizi iletiyoruz.

Boş verelim magazini ve şiir diyelim ve sözü Necatigil’e bırakalım: “Uzun süre, hayatla doğa arasında tedirgin bir iç dünyanın

duyarlığını dile getiren, sonra objektifini bireysel inceliklerden kit-
le sorunlarına çeviren Gülten Akın," (1993, 26). Doğan Hızlan ise
ilk başlarda Gülten Akın hakkında bizimle benzer belirlemelerde
bulunuyor: "Şiirlerinin çok azında, *Öfke Ağıdı* gibi bir ustadan çok,
bildiri şiiri yazarlara özgü bir nitelik var. Şair ille de şiirsiz de olsa
bir sorunu iletmek için yazmışsa, ayrı bir tür olarak diyeceğimiz
yok ama **bunların şiir katına yükselmediğini de belirtelim.**"
(1996, 50). Aradan üç beş yıl geçtikten sonra Hızlan, kendiyile çe-
leşmek pahasına adeta bir U dönüşü yaparak Gülten Akın hakkın-
daki olumsuz kanaatlerini nesh ediyor: "Günümüz şiirinin özgün
adlarındandır Gülten Akın. **İlk kitabından son kitabına kadar
özgün bir duyarlılığı, toplumcu, gerçekçi bir içeriği her zaman
şiir katına başarıyla getirmiştir.**" (1996, 54). Tabii ki eleştirmen-
lerin fikirleri zamanla değişebilir, yanlışlarından dönmeleri ise
taksire şayan bir davranıştır, fakat burada daha farklı bir durum
olduğunu düşünüyorum: Belki Gülten Akın, daha bir saygınlık
kazanarak dokunulmazlar katına yükseldi; belki Doğan Hızlan'la
samimiyeti arttı, bilemiyorum. Doğan Hızlan, geçmişteki yazısın-
a atıfla, Gülten Akın'a fazla sert yaklaşmış, sanki biraz haksızlık
yapmışım diyerek kendini tashih etse daha bir isabet buyurur,
bizim de kafamızın karışmasını engellemiş olurdu. İslami cami-
anın Mehmet Âkif, Necip Fazıl gibi dokunulmaz şairleri olduğu-
nu soldan birçok yayın organı dile getirmiş, saftirik Müslüman-
lar ise hiç düşünmeden bu dedikodulara inanmıştı. Birçok solcu
şair hakkında olduğu gibi Gülten Akın hakkında da olumsuz bir
yazı okudum diyemem, yaşayan en büyük şair unvanını da aldı
ki, artık kimse onun kılına bile dokunamaz. Solcular, meclis gibi
bol keseden dokunulmazlık dağıtıyor, sonra da akılları sıra İslami
camiayı suçluyorlar.

Bir flash-back yapalım: Gülten Akın ilk şiirini 1951'de Son Ha-
ber dergisinde yayımlamış, ardından Hisar, Türk Dili, Mülkiye

ve Varlık gibi dergilerde kendine yer bulmuş. Mülkiye denilince akla Sezai Karakoç ile Cemal Süreya'nın gelmemesi mümkün değil elbette. Gülten Akın, Ankara Hukuk'ta okurken bu iki Mülkiyeli şairimizle tanışmış, şiir sohbetleri etmiş, bir anlamda II. Yeni'nin doğuşuna şahit olmuştur. Cevat Akkanat, 30.05.2013 tarihli Milli Gazete'deki yazısında, Gülten Akın'ın yaptığı bir konuşmayı konu edinmişti, ondan alıntı yapıyorum: "Bu arada İkinci Yeniciler arasında yaşıtınız Sezai Karakoç var. Onunla irtibatınız oldu mu?" Akın, Sezai Karakoç sorusuna manidar bir cevap veriyor: "- Sezai benim fakülte'deki arkadaşlarımdan biridir. Orada arka bahçede oturur, konuşurduk. Onunla şiire bakışta, ortama bakışta anlaştık. Çözümde anlaşamadık. O başka yolda ilerledi, ben başka... Kardeşim gibi sevdim onu. Daima önemse-dim. Çok güzel şiirler yazdı." Her şeye rağmen Gülten Akın'ın ilk şiirlerinde II. Yeni izlerine rastlarız, bu izler her ne kadar o II. Yeni'ye savaş açsa da devam edecektir. Bunun nedenini, II. Yeni'nin 60'lı yıllarda şiddetli bir Marksist saldırıya uğramasına bağlamak çok da zor değil. Üstelik bu baskıya dayanamadığını düşündüğüm Gülten Akın da sıkı bir sosyalisttir ve kendi kökle-ri sayılan II. Yeni'yle ciddi bir şekilde hesaplaşır. Hesaba çekilen kişilerin hemen hemen hepsi dünya görüşü bakımından sosya-list olmasına rağmen Gülten Akın onları adeta Marksist sanata ihanetle suçlar. "Bakış açısı" kavramına poetik anlamlar yüklediği 1966 tarihli bir yazısında kendisini de tamamen II. Yeni dışına atar: "Ülkemizde İkinci Yeni dediğimiz dönemin kimi ozanını bugün artık hiç anımsamadığımız bir yığın saçmaya iten, bu açısızlıktır," (19). Toptancı olmasa, bu yargıya hiç düşünmeden katılabiliriz. Doğrudur, II. Yeni bir duraklama dönemine girmiş, yasaklı olmaktan çıkan bir Nazım Hikmet okuma furyası başlamış o yıllarda, Marksizm sanatta da yükselişe geçmiş. Peki, Gülten Akın, bu çıkışıyla II. Yeni'den yakasını kurtarabilmiş midir?

Bu soruyu, yine ben cevaplamak istiyorum: “1974 itibariyle II. Yeni’nin öncüleri arasında olmadık isimler sayıyor Bezirci; aynı zamanda II. Yeni’ye katılıp da onca şiir kitabına rağmen bugün birçoğu unutulmuş olan şairleri de sıralıyor: Oktay Rifat, Ercüment Uçarı, Halil İbrahim Bahar, Ali Yüce, Ömer Nida, Seyfettin Başçılar, Gülten Akın, Sıtkı Salih Gür, Faruk Ergöktaş, Kemal Özer, Özdemir İnce,” (Acar, 2013). Asım Bezirci deyip de geçmemek lazım, birçok açıdan eleştirilebilir, fakat sonuçta dönemin nadir eleştirmenlerinden. Gülten Akın’ın kendine doğal olarak öznel yaklaştığını, burada nesnellığe daha yatkın bir eleştirmene kulak vermenin daha doğru olacağını düşünüyorum. 1982 tarihli bir yazısında, Gülten Akın’ın II. Yeni hakkındaki görüşlerine daha bir çimento katarak sertleştirdiğini görüyoruz: “Açıkça belirtmeliyiz ki, bir iki ad dışında toplumcu şiirimiz de Batı’nın temellendirmesinden kendini alamadı. Entelektüel düzey yükseldikçe, bu eğilim arttı. (Bu yanlış entelektüelizm anlayışı da bir belâdır ya neyse..) ‘İkinci yeni’ filan diye adlandırılan dönemde, Batı kökenli kökensiz şiir, altın çağını yaşadı. Bu temellenme de ister istemez biçimde, biçemde kaldı. Batı’nın tarihinden toplumsal ve ekonomik yaşamından yeşeren kendi şiiri, bireyci de olsa, toplumcu da olsa, özü biçimine uygun, kendi kuralları içinde tıkr tıkr işlerken, bizimkinde, iğreti imge süsleriyle, ancak bir yapay biçem (üslup) olabildi. Yaşam biçimindeki farklılık, konuların özleşmesine olanak tanımadı. Biçim, azgın atlar gibi aldı başını gitti taa anlamsızlığa kadar. Anlamı, en kabadayısından, varoluşçu düşünceye dayatılmıştı. İkinci Yeni’nin en yüksek noktası, varlığına değgin bunalımının da başladığı nokta oldu. O noktada tam bir çıkmaza girdi. Halkla şiirin iletişimi tümüyle koptu. Baştan, birkaç yüz de olsa satan şiir kitaplarına dönüp bakan olmadı. Çok açık oturum, çok panel, çok toplantı, yazmalar çizmeler, giden günü bile döndüremediler,” (54-5). Kitapların az

satmasında II. Yeni'nin sorunlu ilk şiir örneklerinin etkili olduğu kesinlikle doğru ve eleştirilerinin çoğunda da haklı Gülten Akın, ilginçtir bu sözlerinden iki yıl evvel 1980'de verdiği bir söyleşide II. Yeni hakkındaki düşünceleri gayet ılımlıydı: "İkinci Yeni biçimsel bir arayıştı. Şiirimizin anlatım olanaklarını geliştirdiği yadsınamaz. 'Bir akımdı' dersek, siyasal kısıtlılığın zorladığı, Batı'ya öykünmenin beslediği bir kaçış akımıydı da demeliyiz," (142). Turgut Uyar'ın o gün için tartışmalara neden olan "Çıkılmazın Güzelliği" başlıklı denemesini Gülten Akın da 1972 tarihli "Akarsu Çıkamaz Tanır mı?" başlıklı yazısıyla eleştirir, II. Yeni'ye karşı neredeyse her fırsatı değerlendirir: "Bence, açmaz, başta da söylediğim gibi, çarkın ezilen, bunun bilincinde olan, ne yazması gerektiğini iyi bildiği halde, yazamayanların çıkamazdır. Bu çıkamazda günlük yaşamın payı kadar, birikimlerin payı vardır. Edinilen yanlış, köksüz ekinle, kendine, değerlerine yabancılaşmanın, kendini küçük görmenin, kurtulma yürekliliğini gösterememenin payı vardır. İkilem içindedirler. Bunu bilirler. Sancısını çekerler. Kurtuluş yolları tıkanmış gibi gelir onlara. Kişisel ve yazık ama büyük tragediyaların şimdiden yitik kahramanlarıdır." (45). II. Yeni ile ilgili gidiş gelişler yaşıyor olmalı ki bahsi geçen "Akarsu Çıkamaz Tanır mı?" yazısıyla aynı tarihte (1972) Edip Cansever, Turgut Uyar; 1973'te ise Cemal Süreya üzerine gayet samimi metinler kaleme almıştır, yani tamamen, daha doğrusu her an bir II. Yeni karşıtı da değildir Gülten Akın. Bugün geldiğimiz noktada, Marksist sanatın çöktüğünü, II. Yeni'nin daha da bir kurulup edebiyata yerleştiğini görüyoruz.

Gülten Akın şiiri iki koldan ilerler: Modern edebiyat ve Halk edebiyatı. Modern yanını II. Yeni'den aldığı belirtmiş olduk, halkla bağlantısı ise doğal bir sürecin sonucu: "Kendimi bildim bileli şiir söylemeye çalışırım. Bu yeteneğin rastlantısal olmadığını sanıyorum. Aile içinde, şiire büyük değer verilmesinin sonucu-

dur. Mânileri, koşmaları ilâhileriyle, şiirli dinsel öyküleriyle, Anadolu halk edebiyatının ortasında kendimi tanıdım. Daha okuma yazma öğrendiğim yıllarda, seçkin edebiyatın ürünleriyle tanıştım. Birçok kişinin lise sıralarında bile okuma olanağı bulamadığını ben çok küçükken okudum. Okuma tutkunuydum çünkü. Bir yerleri kurcalıyordum boyuna. Ankara'ya okumaya giden ya da öğrenimini bitirmiş dayılarım vardı. Eski, bırakılmış bavulları hazine değerindeydi. Yirmilerden, otuzlardan, kırklardan sararmış yeni kalmış kitaplar. Divan edebiyatı antolojisi, yeni şiirimizin ilk antolojisi. Nâzım şiirleri," (146). Böylesi bir karışımından bilgelik doğması mümkün, yer yer doğmuştur da, Doğan Hızlan ermiş, abdal şeklinde nitelendirir Gülten Akın'ı, bazen de II. Yeni ile halk şiiri arasında bir gerilim hattında buluruz: "Ben halk şiirini ne kullanıyorum, ne de yapıyorum. Onun uzandığı kaynağa ben de uzanıyorum. Yoksa, kalıplarını, söylemini almıyorum. Ara sıra bir türkü dizesi belki. O kadar az ki. Üstelik yapı onlardan hem yararlanmış, hem dışlamıştır. Bile isteye." (150).

Bunca itirazına rağmen Gülten Akın'ın 2013'te yayımlanan son şiir kitabı "Beni Sorarsan"da yer alan şu bendi de hâlâ II. Yeni'den kopamadığını gösteriyor:

*"Kaygan yüzey döner ayna
düzenin kustuğu
afiyetle havla kendi kendini
köpekleş köpekleş köpekleş leş"* (2013, 40).

Çizgiselliği göz önünde bulundurarak metinlerarasılıktan bakacak olursak bu bendi, Lorca'ya ("havlardı bir köpek ufku/ İrmaktan çok ötede şimdi"); Sezai Karakoç'a (" Bu köpekler neyi havlıyor hangi kadını"); Cemal Süreya'ya ("Köpekler gizli bir dağı havlar") bağlayabiliriz. Bakalım Lorca bu mısra ile daha kimleri etkileyecek.

Gülten Akın, gereksiz yere kendi şiirini sınıflandırarak daraltır, böylece eleştirmenleri belirlenmiş tek açığa yönlendirmiş olur: “Kırmızı Karanfil ile başlayan dönemde izlek çeşitlenir, genişler. İlgiler, bireysel yaşamı da içine alacak biçimde, tüm yaşam alanlarına, dünyaya yönelir. Toplumcu bir bakış açı-sından deneyimlerden geçerek yeniden toplumsallaşmış bir ozanın dizeleri vardır sonrasında. Göndermeler kimi kez geniş dolayımıdır. Vurgulanan anlamsal birinci anlamdır, yan anlamlarla çoğalmış da olsa.” (164).

Gülten Akın, şiirinin röntgenini çekmeye devam ediyor: “Şiirlerim izleklere göre dönemlere ayrılabilir. İlk üç kitabımda, Rüzgâr Saati, Kestim Kara Saçlarımı ve Sığda’da bireysel izleri, sonrakilerde toplumsal olanı baskın görebiliriz. Bireyseli daha çok, geniş dolayımı atıflarla, yan anlamlardan geçerek sislendirilmiş, birinci anlam gerilere çekilmiş olarak; toplumsal izlekleri ise (Kırmızı Karanfil, Ağıtlar ve Türküler, İlahiler...), anlamı belirginleştirici bir biçim içinde yazdım. Şimdilerde, yeni denemler yapıyorum, kendi dilim içinde.” (175). Şairin bu sözlerine kanmış, evet kanmıştır eleştirmenler.

Onun şiirini, kitapları üzerinden dönemlere ayırmaktansa -bu kestirme, bu matematiksel metot genelde eleştirmeni yandırır,- bileşenleri bakımından incelemek gerektiği kanaatindeyim; çünkü hele de sanatta birdenbire başka bir akıma, üsluba geçmek mümkün değil, illa ki geçmiş edebi alışkanlıklar, refleksler eserde kendine yer bulacaktır. Aslında Gülten Akın da bizimle hemfikir görünüyor bu hususta: “1960'lara kadar bireysel çıkışlı ama kadınlığı dolayısıyla ezilenlerin ortaklaşacağı duyarlılığı şiire getirmeye çalıştım.” (141) “Şunu da belirtmeliyim: İster bireyci, ister toplumcu duyarlılığı yansıtın, her şiirim yaşamdan çıkmıştır,” (141). Buradaki “yaşam” yerine “üslup” yerleştirilirse meramım daha iyi anlaşılacaktır. Gülten

Akın, üslupta, II. Yeni'yi çağrıştırırken özde, görece bu akımın bünyesine aykırı düşünülen –Cemal Süreya'nın “Folklor Şiire Düşmandır” yazısını hatırlayalım- halk geleneğinden beslenir. Sezai Karakoç'ta ise modern şiir ile Osmanlı şiiri izdivacına şahit oluruz. Bu tarz, birbirine uzak karakterlerin bileşimi özgün eserler doğurmuştur.

1972'de yayımlanan “Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı” ile 1979'da kitap bütünlüğü kazanan “Seyran Destanı” Gülten Akın şiirine epik öğeler ekler. “Destana yönelişim, işlediğim konu dolayısıyladır. Konular kendilerine uygun bir biçem, bir de dış biçim edinemezlerse özlüğe yükselemezler. Bir Kurtuluş Savaşımız kesitini, bir iç göç olgusunu başka nasıl anlatabilirsiniz? Seyran Destanı 1974'te başlayarak, parça parça dergilerde yayımlandı. Şu günler destan modasının yaygınlaştığı günler. Zor bir türdür destan,” (142). Bu alıntının sondan ikinci cümlesi üzerine durmak lazım. Destan, ölümsüz bir tür, insanlık tarihinin her döneminde karşımıza çıkar. Biz, millet olarak en son I. Dünya Savaşı ile akabinde Kurtuluş Savaşında büyük trajediler yaşadık, bu trajedilerin ilk destanını Mehmet Akif yazdı, Nazım Hikmet kokusunu aktardı, Dağlarca ve Gülten Akın ise tamamen nostaljide kaldı. Bu ortamda iyi ve kötü destan örnekleriyle karşılaşan Sezai Karakoç şanslıydı, 60'lı yıllarda “Hızır ile Kırk Saat” ve “Taha'nın Kitabı” gibi büyük eserler vererek modern-epiği-destanı canlandırdı. İşte, 70'li yılların destan modasını buraya bağlayabiliriz; çünkü denemeler geleneksel değil, son derece moderndi. Gülten Akın bir bilinçle destanları, zamanın gençlerini dönüştürüp devrimci yapmak için yazmıştır, çünkü uzun şiir, çarpmadan, çaktırmadan insanı yeniden yapılandırmakta kısa şiire göre daha etkilidir. “Kırmızı Karanfil” kitabını şu devrimci mısralarla kapatır Akın:

*"Delikanlılar bulurum
Köpüğü yele veririm, bulutu sevdaya
Kandır alır gelirim
Nur topu bir devrim doğar
Nur topu bir devrim doğar"* (2008, 160).

Gülten Akın'ın, özellikle orta yaş dönemine rastlayan epik şiirlerinde toplumcu-gerçekçiliğin izleri belirginleşir.

Toplumsal meseleleri düzyazı mantığıyla dile getiriyor:

*"Öğütüyor değirmenlerimiz: Gerek gerek gerek
Motor gerek okul gerek su gerek
Radyo gerek asfalt gerek cam gerek
Beylerimiz kadar güç gerek
Ne bir eğsik, ne bir artık.
Tabancalar alıyoruz
Kimin için? Bunu bilmediğimizden
Birbirimizi vuruyoruz"* (2010, 56).

Bu açıklığın hemen ardından II. Yeni ya da sürrealist benzetmelerle karşımıza çıkar şair.

*"Yaşlı bir bedene benzer öfkesi yuvarlak
Konuşkandır, sivri noktelerle dengeler kendini"* (2010, 58).

Şiirinin başlangıç yılları ile son yılları daha bir benzer birbirine. Orta yaş şiirleri adeta bunalımdan sosyalizme kaçış-sığınmış şiirleridir. Onun vazgeçemediği asıl üslubu, ilk ve son dönemi eserlerinde aranmalı: Karşımıza sivri yanları törpülenmiş bir II. Yeni çıkar.

Gülten Akın'ın son yıllarda yayımladığı "Kuş Uçsa Gölgesi Kalır" (2007) ile "Beni Sorarsan" şiir kitapları, bireysel meselelerle yoğrulmuş, hem niceliksel hem niteliksel hacimden yoksun, yeni bir atmosfer yaratmıyor, yalın ile basiti aynı potada eritmeye çalışıyor, fazlalık mısralara yer veriyor; sanırım şair, daha bir

yaşlanıp yorulmuş durumda. Öteden beri bir ideolojinin şairi, şiri-yet bakımından muadili sayılabilecek bir dini inancın şairi kadar sonuna dek duruş sergileyemiyor. İnancın şairleri ilerleyen yaşlarında dünyanın geçiciliği kemiklerine bıçak gibi dayandığı için kutsal davalarına daha bir sarılıp kendilerini maneviyata vermiştir. Ötekilerde dava bilinci, ya zayıflayıp başka alanlara kanalize olmuş ya da yokluğa karışarak yerine bunalım bırakmıştır.

Yine de Gülten Akın'ın her zaman şiirden devrimci beklentileri olmuştur. 1994'te TÜYAP Ankara Kitap Fuarı'nda verdiği söyleşi, onun şiire bakışını özetler: "Şiir, dizelere sıkıştırılmış bir nükleer enerji. Şiir, parçalanacak, patlayacak olan şey. İşte düzeni, egemenleri korkutan şey. Şiir hem haz, hem derinlik, hem sonsuz bir bağımsızlık, bağımsızlık, hem çok ince bir denge, bir iç düzen. Sabır ve coşku," Ne yazık ki Gülten Akın şiiri, adeta Nazım Hikmet şiirine bakılarak yapılmış bu tanımlamaya göre değerlendirilmeye tabi tutulsa, büyük ihtimal düşük not alıp sırafta kalır.

Gülten Akın, biraz da kuşağının şairlerine özenerek poetik metinler üretmeye, söyleşiler vermeye çalışıyor, üzülerək söylemeliyim ki bu metinler buluşlardan değil, ortalama bir şiir bilgisinden doğmuş, üsluptan uzak bir ansiklopedik dille yazılmış, şiirin öz meselelerinden çok yüzeyiyle ilgilenmiş; Sezai Karakoç, Cemal Süreya gibi şairlerin poetikaları yanında onunkiler cılız kalmış, şairleri ele aldığı müstakil metinlerinde ise şerhten öteye geçememiştir. Kaynaklardan beslenerek yazılan ansiklopedik poetikanın en yetkin örneklerini ise İlhan Berk vermiştir. İşte lise ders kitaplarında bile göreceğimiz cinsten klişeleşmiş yaklaşımlar: "Şiir en yalınında en soyutuna dek yaşamla ilintilidir. Anlam dışına düşeni bile. Tüm öteki sanat türleri gibi, onun da gereci hayatın kendisidir... İster coşku içinde, ister soğukkanlı, yaklaşı-

mımız ne türden olursa olsun, durmadan seçme yapıyoruz. Seçiyor ve yeniden düzenliyoruz. Resim yaparken de, nakış işlerken de, mimarsak projemizi yaparken de. Bu seçilmiş ve yeniden düzenlenmiş olan hayat değildir. Bir üründür. Ürünlerimizin gereğine bakarken, onu ayıklarken kullandığımız ölçü, mihenk taşı, bizim 'bakış açımız'dır. Bakış açımız olmadan yaptığımız, bir sanat ürünü, bir şiir sayılmaz," (18). "Bir ideolojik temelden, onun beslediği bir bakış açısından yoksunluğun, genelde insan, özelde sanatçı kişiliğinde yansıması olan boğuntu bizden önce de Batı'da ürünlerini vermiştir," (19).

Bu alıntıların "Şiiri Düзде Kuşatmak"ın seçkin parçalarından olduğunu belirtmeden de edemeyeceğim. Gülten Akın şiirini tanımak adına bir seçkin parça daha: "Cumhuriyet dönemi şiiri, nasıl ki kademin bastı alınamaza, bu iki gözü dolu heybeyi buldu önünde. Divan şiiriyle halk şiiri. Yeni şiiri onlar beslemelidiler. Öyle olmadı pek. Ayrık durumlar kuralı bozmazlar. Genç Cumhuriyetimizin şiiri, öteki üst yapı kurumları gibi Batı'dan temellendi. Daha doğrusu temellenmeye çalıştı. Kesti kendi geleceğiyle, kendi birikimiyle bağını. Divan şiiri anlaşılmazdı eskiydi, güne yanıt veremezdi. Halk geleneği ise, aydın sanatçı kesim için yabancılaşmış, unutulmuş, unutturulması görev sayılan bir uzaklıktaydı," (54). Bu cümlelerin sahibi bir şairi, yaptığı tespitten dolayı değil, bu tespitte katıldığı için tebrik etmek lazım. İşte böyle kimi zaman, Gülten Akın, çekinmeden hakikatleri dile getirmiş, aydınları ve burjuvaziyi hırpalamaya çalışmış: "Türk aydın kesimine, feodal bir kültüre karşı savaş verirken, görünüşte ileri Batı kültürüne, sanatına yaslanmak kolay geldi. Kendi gelen konuğu başımız gözümüz üstüne alıp kabul ettik. Kur-tak sanayi, kur-tak kültür el ele bugünlere dek sürüp gelmiştir ama, bir şey eksik kalmıştır hep. O şey ÖZÜ'dür işin. Yani KENDİ KÜLTÜRÜMÜZ, KENDİ SANATIMIZ. Türkiye'de köklenen

yeni kültürün temeli hiçbir zaman Batı'dan sokulmuş, özenilerek büyütülmüş kentsoylu kültürü olamaz. Kendi geleneğimizi çaresiz kapitalizm öncesi kültür içinden ileri öğeleri seçmeyle oluşturacağız. Gerici öğelere sürekli karşı çıkacağız. Gerici öğelere dayanılarak canlandırılmak istenen yaşam biçimine, kültüre ve sanata da." (29). Gerici sanat acaba kim oluyor, diye düşünmeden edemiyorum. Öte yandan halk kültürümüz nereden bakılırsa bakılsın bilhassa İslamiyet'ten, kalıntılar halinde önceki dinlerden beslenmiştir. İşte bu yüzden dinleri yadsıyan Marksistler paradoksa düşmekten kendilerini alıkoyamazlar, önce Hak'la, sonra halkla barışmalılar. "Şiiri Düzde Kuşatmak"ın önsözüne kulak verelim: "Eski bir ozan geleneğidir sanıldı: Onlar şiirlerini yazsınlar, az konuşsunlar, düze inmesinler. Yok. Bu bir gelenek değil bir kuraldır. Üstelik ozanın da değil. Camdan kulesinde büyüsel oyunlar yaparak kendilerini eğlendiren isteyen kentsoylunun. Kim unutturmaya çalışırsa çalışsın biliyoruz, ülkemiz şiirinin geleneğinde işlevsellik vardır, halk için, hayat için. Bu işlevselliğin bir sonucu da, ozanın neyi niçin, kimin için yazdığını bilmesi, bunun hesabını vermesi. Düze inmesi, bir sis çanı gibi uyarıcı olması da var. Genç ozanlara birikimini açık seçik aktarma görevi de var," (1983, 7). "Anlam aramada bir saptama, bir duruklaştırma isteği vardır. İŞLEV bir edimi, bir diriliği anlatır. Sanatın dirimi İŞLEV'dir. O yüzden toplumcu sanat, dirimi özünde en çok taşıyan sanattır. İşlevinin kapsamı geniştir çünkü," (9). İnanmış bir şair Gülten Akın, bu yüzden en sıradan bir meseleyi yinelese bile duygularıyla yenilemeyi başarıyor.

Görüldüğü üzere birçok solcu şair gibi o da poetikasına Marksizmi çerçeve yapmaya çalışıyor, Hilmi Yavuz gibi edebi eseri –onlara göre yapıtı- üretim-tüketim açısından değerlendiriyor: "Şiir yazma, bir üretim eylemidir. Ozan ise üretimci. Bu üretim eyleminin bir de tüketicisi var: Okurlar. Şiir, kitap ve der-

gi biçiminde somutlaştığında meta (mal) olmuştur. Satılır, alınır. Ürünün metalaşma süreci, bir eyleyicinin daha oyuna girmesini gerektirir ki, bu yayıncıdır. Üç bacaklı sandalyeye benzettiğim bu süreçte her bacak işini gereği gibi yaparsa, üretim oluşur ve sürer. Değilse biter.” (25). Modern eleştiriye göre okur tüketici değil üreticidir, metne yeni anlamlar ekleyerek sonsuzluk aşısı yapar. Marksizim devrimci bir dile dönüşüyor onda: “Bir var ki, şiirde slogan da kullanılır. Atasözü kullanılmıyor mu? Önemli olan, bu hazır gerecin yapıya yedirilmesi, yazılanın şiir değeri taşınması. Üstelik genç ozanın, mitinglerin ‘konulduğu’, sloganların ‘atıldığı’ bir ortamın, bir çağın yaşayıcısı olduğunu unutmamalıyız. Gelecekte çok umutluyum ben. Şiir konusunda da, dil konusunda da. Batı’nın kur-tak kültür ve edebiyat etkilerinin yıkılıp gideceğine, bilgilerin iyi özümlleneceğine, halkın içinden gelen ozanın şiirinde halkın yaşamının soluk alıp vereceğine inanıyorum. Yanlış benimsenmiş, daha doğrusu benimsenememiş yabancı geleneğe arıtacağız şiirimizi. Kendi geleneğimize onurla sahip çıkacağız. Devrimci anlayışta yanlışlığa düşmeyeceğiz,” (62-3). 1977, tam da memleketimizin kaos yaşadığı yıllar, bu kaostan Gülten Akın’ın da payına bir miktar acı düşüyor, oğlu hapse atılıyor, sekiz yıl hapis yatıyor. Şair, ana acısını “İlahiler” (1983) ile taçlandırıyor, diyebiliriz. Bu duygusal zor durumda ilahilerle ilaha mı yaklaşmış oluyor, sorulmalı.

Gülten Akın’ın solculuğu soya çekim değil, bir seçimdir: “Ana yanından soyludur anam. Hoca Nuri Efendi günün medrese eğitimini görmüş, bunu İstanbul’da tamamlamış aydın bir din adamı. “Ulûm-u diniye” öğretmeniyken, Cumhuriyetle birlikte il kitaplığı yöneticiliğine getirilmiş. Sarı atıp şapkayı giyen ilk kişi. Okumaya düşkün. Mevlâna, Yunus tutkunu.” (179). “Babam Halk Partisi’ne karşıydı. 1946 ve sonrasında, Demokrat Parti’nin kuruluşundaki coşkusunu hiç unutmuyorum. Ama 1950’lerden sonra hem coşku-

su söndü, hem umudu,” (188). Gülten Akın, İslami camiadan Sezai Karakoç dışında neredeyse hiçbir şairin adını anmıyor. Bunun nedenin onun katı dünya görüşüne bağlamak hiç de zor değil.

1953’te yayımladığı “Annecik” şiirinde, şiir öznesinin Tanrı’ya inandığını görüyoruz:

*“Hemen yanıma gel şöyle otur
Yalnızlığı Tanrıya bırakalım
Hüzün gecelere mahsustur”* (2008, 21).

İslam memleketlerinde yaşanan kırıma kayıtsız kalmayarak tanıklık ediyor, ölümsüzlük katıyor, belki de tam bu anlarda Gülten Akın, yıllar sonra ata-özüne dönüyor:

*“vardı bir şeyler elbette
o zaman da vardı
ama Afgan şehirleri
masal olmamıştı daha
Iraklı çocuklar, anneleri...
Irak kül, Irak yıkıntı
Ortadoğu yara dünya”* (2007, 11).

Şunun da farkındayım, yukarıdaki bentte Tanrı değil, insan var; ama konu edilen insanın içinde bir Tanrı var. Şairdeki bu duyarlılık görülmeye değer.

Temadan çok, düzyazı mantığıyla ulaştığı konular üzerine yazıyor şiirlerini Gülten Akın. Yüzeyde gezinen fikir, adeta sırtıyor; duygu, fon haline geliyor onun şiirinde, köy-kent düalizmi bir çatışma halinde karşımıza çıkıyor, bu açıdan bir sosyal meseleye dönüşen göç ve gecekondulaşma Marksist bir zihinden geçerek kendine yer buluyor:

YÜKSEK EVDE OTURANLARIN TÜRKÜSÜ

*“Evleri yüksek kurdular
Önlerinde uzun balkon
Sular aşağıda kaldı
Aşağıda kaldı ağaçlar*

*Evleri yüksek kurdular
On bin basamak merdiven
Bakışlar uzakta kaldı
Uzakta kaldı dostluklar*

*Evleri yüksek kurdular
Cama betona boğdular
Usumuzdaydı unuttuk
Topraklar uzakta kaldı
Toprağa bağlı olanlar” (2010, 35).*

Bu sevgili-şiri, ben, Sezai Karakoç’un “Balkon”una nazire diye okumuşumdur hep. İki şiir arasında karşılıklı okuma yapacak değilim, ama şu kadarını söyleyeyim: Çağrışım alanları ile duyarlılık oldukça yakın.

Türkiye’de kadın özgürlüğünün ilk temsilcileri ve savunucularından Şükufe Nihal’den (1896-1973) sonra belki de ciddiye alınan ikinci kadın şairimizdir Gülten Akın, ama şiire kesinlikle daha fazla emek ve gönül vermiş, özel hayatıyla edebiyatın parazzisine malzeme olmamıştır. Onun tam aksine, Batılılaşmayı cinsellik üzerinden algıladığını düşündüğüm Şükufe Nihal ise dönemi için cesur sayılacak ilişkiler kurmuş, Faruk Nafiz, Nazım Hikmet gibi şairlerle aşk yaşamış ve bu ilişkilerle gündemi bir süre meşgul etmiştir. Gülten Akın, adeta poetik bir bilinçle şiirlerinde de cinselliğe uzak durmuştur: “Hem genç bir kadınken, herkes sizin gizlerinizi merak eder. Bu yüzden bugüne kadar

gizlerimi hep sakladım, bunu savundum. Zaten giziniz olmazsa yazamazsınız,” Dişiliği rakkase kıvraklığıyla kullanan bazı günümüz kadın şairleri, pornografik göstergelerle erkeklerin şehvi duygularını kabartmayı ve bu sayede okunur olmayı şiiriyet sandılar. Gülten Akın’ın deyimiyle daha ilk kitaplarıyla gizlerini kaybettiler. Gülten Akın, cinsiyetsiz bir dille yazmış gibi, kadın sorunlarını duygusalığa pirim vermeden anlatmayı başarmıştır.

Aşağıdaki şu mısralar ise cinsellikten öte bir Anadolu kadınının heybetini hissettirir:

*“Bizim erkeklerimiz
Dört mevsim bahar gibidir.
Sevişirken, yeniden doğar gibidir
Al atla savaşa girer gibidir
Güzel olur çocuklarımız”* (2008, 153).

Yeni neslin yazdıkları yanında ne kadar da saf duruyor, onun şiir bütünlüğü içerisindeki belki de en erotik mısralar:

*“Bölüşmek saklamaktan güzeldir
Sevişmek kavgadan”* (2010, 27).

Felsefeden uzak duran şair, felsefenin en çetrefilli konularından “zaman” üzerine çok sevimli, düşündürücü mısralar yazmıştır:

*“geçen aylar, yıllardır belki
çoğunca
zaman yaş koymak iyidir.”* (2013, 50).

İşte, Gülten Akın’ın dillerden düşmeyen ikiliği:

*“Ah, kimselerin vakit yok
Durup ince şeyleri anlamaya”* (2008, 116).

İnternetle birlikte hayatımıza giren sosyal paylaşım siteleri, şairleri böyle ikiliklere hapseder oldu. Eskiden Faruk Nafiz gibi “Han Duvarları”yla, Necip Fazıl gibi “Kaldırımlar”la anılan şairler bu durumdan mustarıpken –çünkü bütün kitaplarıyla anılmak isterler- şimdinin şairleri tanınmak bakımından mısraa kadar düştü.

KAYNAKÇA:

- Akın, Gülten; Kırmızı Karanfil, YKY, İstanbul 2008.*
Akın, Gülten; Uzak Bir Kıyıda, YKY, İstanbul 2008.
Akın, Gülten; Ağıtlar ve Türküler, YKY, İstanbul 2010.
Akın, Gülten; Kuş Uçsa Gölge Kalır, YKY, İstanbul 2007.
Akın, Gülten; Beni Sorarsan, YKY, İstanbul 2013.
Akın, Gülten; Şiiri Düzde Kuşatmak, YKY, İstanbul 1996.
Bezirci, Asım; İkinci Yeni Olayı, Evrensel Basım Yay., İstanbul 2005.
Hızlan, Doğan; Kitaplar Kitabı, YKY., İstanbul 1996.
Necatigil, Behçet; Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, Varlık Yay., İstanbul 1993.

"Dudakta Bekletilen Şarkılar": Cahit Koytak

"OYUN KİŞİLERİ

*oyun kişilerinden biri,
'insan şu vahim yanlışı yapabilir,'
diye fikrini açıkladı ötekilere,*

*'ömrünün yarıdan fazlasını
sözgelimi, iyi bir şair olmak için,
geri kalanını da çok, çok iyi bir şair*

*olduğunu kanıtlamak için harcar
ve geriye şair olarak yaşamaya
pek vakit kalmayabilir."* (106).

[Birçok şairin kaderini özetlemiş Cahit Koytak, biraz da özelleştiride bulunuyor. Özellikle genç şairlerin kulağına küpe olsun için alıntılıyorum bu şiiri.]

"Dudakta Bekletilen Şarkılar"ın alt başlığı ise "Şiir-Roman", Roman'ın son harfini düşürerek okumanın çağrışımsal karşılığı bulunmakta: Roma. Zaten kitabın kapağında da Romalılardan kalma Latin alfabesiyle yazılmış bir taş anıt bulunmakta. Roman ile Roma arasında bağlantı kurmak düpedüz aşırı yorum demeyin, bakın Latinizasyon (Romanizasyon) diye bir terim bile var, Latin alfabesi dışındaki ses sistemlerinin Latin alfabesine çevrilmesini ifade eder. Cahit Koytak'ın, Osmanlı Türkçesinin tartışıldığı şu günlerde böylesi bir atak yapması gerçekten düşünmeye değer. O, her entelektüel gibi Batı medeniyeti karşıtı değil, vahşeti karşıtı. Farkındayım, kitabın içine daha giremedim, kapağın-

daki bir minik ayrıntıya takılıp kaldım, fakat çoğunlukla burnumuzun dibindeki ayrıntılar bizi hakikate ulaştırır. Diyebilirdim, Cahit Koytak roman gibi şiirler yazıyor ve bu ilk anlamla yetinebilirdim, ama Cahit Koytak'ın yüzeyselle ilgilenmediğini iyi bilirim. Ayrıca Koytak kitap boyunca oyuncularını konuşturuyor, aslında bu bir roman değil, tiyatro diyesim gelse de sonuçta farkındayım, en yalın haliyle özlemine çektiğimiz Türkçe şiirlerin şaha kalkışı, ya da bilhassa bu kitap için bir Shakespeare o. "Dudakta Bekletilen Şarkılar" Batı klasikleri ve klasiklerden fırlayan duygular, ete kemiğe bürünmüş kahramanlarla örülmüş adeta: "şah ve mat diyor/hamlet öldü/prensleri lahitlere indirdik/fırtınaları savdık/sis içinde el salladık/hayalet gemilere/gemilerdeki hayaletlere" (22). "Hamlet" in psikolojisi bu dizelere yansımış, hayalet-prens-lahit hepten Batılı göstergeler. " -'Horatio, gördün mü, Horatio," (33), bu defa da Othello ile karşımıza çıkıyor şair. "Virgile ile tilmizi, Floransalı Dante" (132), "kendi ilahi komedyası için/hurda malzemeden döktüğü/meleklerin,/şeytanların/ ve onları aklın ve tenin zamanında/görünür kılan/oyun kişilerinin/gözünü, kaşını,/yanağını boyayan?" (71). Alıntılar sadece Roma'dan değil, sonuçta Roma veya Büyük Britanya ikisi de Latin kökenli medeniyetler. Öte yandan şiir kişisi, Batılı bir mistik kimliğe bürünmüş.

Her zaman olduğu gibi bu kitabında da poetik yaklaşımlarda bulunmuş Koytak, sanatın sanatla alay edişini ironik bir dille ne hoş anlatır, bu arada kendisi de bu mevzunun parodisini yapmış oluyor: "Alay sanatın şeytana borçlanmasıdır./Bu borçlanmada rehin bırakılan da/bazen sözün güzelliği,/bazen zekânın erdenliği,/bazen de, tüm gizlisi saklısıyla/ruhun düpedüz kendisidir.// Sanatın kendi kendisiyle/alay etmesine gelince,/buna da sanatın hileli iflası diyebiliriz./Ama, zevki selim sahipleri için, bunun/ gerçek iflastan hiç mi hiç farkı yoktur./Çünkü bütün işleri za-

ten/hilelidir, sanatın, efendimiz." (52). Yüzlerce yıl evvel Fuzûlî benzeri şeyleri söylemişti, başka yazılarımda da bunu dile getirmiştim, hatırlayalım: "Ger derse ki Fuzûlî güzellerde vefa var / aldanma ki şâir sözü elbette yalandır." Cahit Koytak, klişeden yaratıcı sonuçlara varışının macerasını da anlatmaya çalışıyor: "zaman zaman ikinci el/imgeler kullandığım doğrudur,/insanlığın en aşına yüzlerini/geçirdiğim yüzüme," (114). İlhamı yücelerde aramıyor şair: "Ve 'ağlayın, kardeşlerim, ağlayın,/Tanrı yitik bir keçinin dilinden/Başka dil konuşmuyor benimle!" (122). Peygamber efendimiz dahil birçok peygamberin çobanlıkla da meşgul olması bu mısralar bağlamında manidar.

Şaire uyup gözlerinizi kapatın ve metafizik çarpıntıyla altüst olacağınız şu mısralara kulak verin:

*"Gözlerimi kapatıyorum, ama bu yetmiyor;
Göz kapaklarım ruhumun gözlerini de
örtünler istiyorum;
Çünkü asıl onun gözleri
Azap veren şeyleri gösteriyorlar bana:"* (39).

*"Akılla çepeçevre sırlanmış
Aynalı bir rahmin içinde gidiyor, gidiyoruz..."* (82)

Şair kalp ve akıl arasında tercihte bulunuyor:

*"- 'Bu akıl dediğimiz yaratık,
Hiç tırnaklarını kesmez mi?
Tırnaklarının altını temizlemez mi,
Uçlarını törpülemez mi?'*

*- 'Bütün bunları yapmaması
Daha iyi değil mi, efendimiz?
Çünkü başka türlü, bu gulyabaniyi
Adam sanabilirdik majesteleri?' "* (84).

Yüzünü Batı'ya dönse de şair, sırtını Doğu'ya dayamıştır ve kalbin yanında saf tutmuştur. İşte Batılı düşünürleri de gerektiğinde eleştirmekten geri durmuyor: "Dışa doğru emilmelerde ise,/Nietzsche'de olduğu gibi, büyük inkârlar,/Büyük fikir kılığında büyük fikir kazıntıları,/Büyük duygu infilakları görünümünde büyük tükenişler,/Büyük ıssızlaşmalar ve nihayet/Büyük delilikler ortaya çıkar." (147). Burada, şairden taşan bir merhametin parıldadığını da görüyoruz.

İşte, şairimizi özetleyen iki mısra:

*"Vurulsa, kan yerine
Söz sızar yarasından."* (167)

Cahit Koytak, ezelden vurulmuş bir şair. İspata gerek var mı.

KAYNAK:

Koytak, Cahit; Dudakta Bekletilen Şarkılar, Timaş Yay., İstanbul 2014.

Şiir ve “Din Dili”: Turan Koç

Çalıştığım konu veya kişi hakkında gerekli dokümanlara ulaşıp sıkı okumalar yaparak içsel bir sonuca varmadan yazı masasına oturmuyorum. Bunun için de yılların birikimi ve son kertede yoğunlaşmayı sağlayacak en az bir hafta-on gün gerekiyor. Aksi hâlde yabancılık duygusu yaşar, okura da yansıtırım. Bunun sonucunda ise okur ile aramızdaki güven ortamı zedelenir. Üstelik üzerinde çalıştığım kişi ya da meselenin hakkını verememiş olur, vebal altında kalırım. İnanıyorsak, yaptığımız işin ötesini de düşünmek zorundayız.

Son günlerde 70 kuşağı üzerine kapsamlı sayılabilecek yazılar kaleme aldım. Bu vesileyle, 70 kuşağı hakkında ne söyleyeceğini bilememe tedirginliği yavaş yavaş azaldı bende. Bir bir şairlerden yola çıkarak meselenin daha bir özüne inmeye başladım. Gördüm ki, 70 kuşağına eleştirmenlerimiz önyargıyla yaklaşmış, hatta kör kalmış. Bu körlük, daha ziyade İslami camia şairlerine yönelikti; çünkü onlar Batı ve içimizdeki Batılı güç odakları karşısında durmuş ve kesinlikle herhangi bir komplekse girmemişlerdir. Böyle görmüşlerdir üstatları Necip Fazıl ve Sezai Karakoç'tan.

İşte Turan Koç, Diriliş ve Edebiyat Dergisi tedrisinden geçmiş, Maveria ortamında bulunmuş, İslami camianın 70 kuşağı içerisinde anılan önemli şairlerinden: “Ankara yıllarıydı. Bu arada ben artık Yahya Kemal'den, Mehmet Kaplan'dan okuyorum dergilerden falan, Sezai Ağabeyin şiirlerini okuyordum yine aynı şekilde. Cahit Zarifoğlu ile tanıştım. Şiirin başka bir boyutuyla tanışmış oldum. Tabii Ankara'da öyle güzel bir ortamda bulundum ki, bu ortam

sevgili Nuri Pakdil Ağabeyimin çevresinde onunla hemhal olan, onunla sohbeti olan değerli insanlardan oluşuyordu. ‘Sohbet’i ‘söyleşi’ anlamında kullanmıyorum, ‘sohbette mülâzemet’ vardır derler, yani arkadaşlıkta ayrılmazlık, sürekli birliktelik vardır. Bu birlikteliği mecazla ifade etmek gerekirse, rahmetli ve sevgili Cahit Zarifoğlu’nun ‘Yedi Güzel Adam’ benzetmesini söyleyebiliriz. İşte o güzel adamların semtine düştük, orası benim için ayrıca bir fakülte oldu. Şiirin, edebiyatın, yazının ne anlama geldiğini cidden üst düzeyde derinlemesine kavrama, bilincine erme, hatta vâkıf olma seviyesini elde ettim. Böyle bir ortam benim için büyük bir şans oldu. Nuri Ağabeyden önce ilk olarak alabildiğine sıcak dostlukların olduğu, muhabbetin kaynadığı o çevre ile tanışıyor-sunuz. Bunların içerisinde İsmail Kılıoğlu, Osman Sarı, Osman Nalbant, Şükrü Karatepe, özellikle Akif Ağabey (İnan), Alaeddin Özdenören ilk akla gelen isimlerden. Rasim Ağabey biraz sonradan katıldı. Cahit Zarifoğlu’yu da daha sonraları tanıdım. Onlarla tanışmadan önce Nuri Ağabey’i de bir şekilde tanıdım, hatta kendisini hiç görmeden birkaç defa evine gittik. Tabii bundan sonra Edebiyat Dergisi’ne gidip gelmeye başladım. Katlama, pullama, yapıştırma gibi mutfak işleriyle uğraşıyorsunuz tabii önce ki bu da sizi o çevreye alıştırtıyor. Sonra ‘Ne duruyorsunuz?’ diyorlar, yani sen eşiği geçtin artık, yaz anlamına geliyor bu. Çok korkunç bir an, yaz dedikleri zaman. Yaz demek, uçurumdan atla demek gibi bir şeydir. Bir şeyler öğreniyorsun ama bilinçli bir yazma işi gerçekten zordur. İşte biz de böylece başladık. Benim ilk şiirlerim yayımlanırken, rahmetli Akif Ağabey’in beni öptüğünü, tebrik ettiğini hatırlıyorum. Hoş hatıralar tabii bunlar, bu dönem şiirlerim ise daha çok aruzla serbest arasında bir yerlerdeydi.” (Kırk İkinci, Söyleşi Yapan: A. Ömer Yavuz-M. Derviş Dereli).

İlk eleştirimi yapayım: Az yazıyor Turan Koç. Son yıllarını daha çok akademik yayınlarla geçirdi. Yalnızca üç kitabı var: Kan Gibi

Vakte Düşen, Fetret Zamanları, Ara Dönem. Bunları da daha ziyade gençlik dönemlerinde yazmış. Akademik çalışmalar yapan şairler, şiire pek zaman ayıramıyorlar. Turan Koç da din felsefesi profesörü. Bu minvalde, çok dil bilmesinin de bir getirisi sayılabilecek son derece kıymetli eserler verdi. Şairin dil üzerine düşünmemesi mümkün değildi, bu ilgisi "Din Dili" üzerine çalışmasını sağladı, sanata yakınlığı "İslam Sanatı" nı doğurdu. Evet, birçok insana göre evreni farklı algılayan şairin, şiirinden ödün vererek akademiye özgün katkılarda bulunması takdire şayan bir çabadır. Şairlerin sistem dışı zihin işleyişine, klişelerden kurtulabilmek için ihtiyacı var akademi dünyasının. Üniversiteler ne çekiyorsa malumat-fürüş ortalama zekâlardan çekiyor. Turan Koç, sadece ilahiyatçılar değil birçok entelektüel için de özel bir besin kaynağı. Geleneği yıkıp geçmeden yeni meseleleri irdeliyor, dilimize kazandırılmamış Doğu'dan ve Batı'dan referans değeri yüksek eserlerle irtibatlar kurarak dünya ölçeğinde çalışmaların altına imza atıyor. Bilindiği gibi çok az düşünürümüz, hem Doğu hem Batı dillerine hakim, bu açıdan onu bilhassa son Osmanlı aydınlarına benzetiyorum.

Onun az şiir yazmasının sebebi, Arapçadan çeviri şiirler yapması olabilir mi? Çeviri yapan şairler, çevirdikleri şiirlere imge kaptırırlar, böylece yaratma ihtiyaçlarını azımsanamayacak derecede karşılamış olurlar. Tabii bütün şairleri bu genellemeye dahil edemeyiz, nice büyük şair, yoğun çeviriler yapmıştır, bu bağlamda Baudelaire'nin Poe'dan çevirilerini hatırlatmak yeterli.

Turan Koç, ilk kitabı "Kan Gibi Vakte Düşen" de birçok genç şair gibi üslup arayışına çıkmış, edebiyat ortamında var gücüyle at koşturana Sosyalist-Gerçekçilere değil, II. Yeni'ye, özellikle de Sezai Karakoç ekseninde dönen bir şiire yakın durmuştur. Onun yazmaya başladığı 70'li yıllarda II. Yeni var ile yok arası bir ping-pong masası durumundadır; sadece poetik birikimi yüksek, şiir sanatını önemseyen bir azınlık II. Yeni'yi imkân olarak görmeyi

başarmış. Turan Koç da ilk kitabında II. Yeni üzerinden şiir dili meselesini çözmeye çalışmış.

*“dağda
yitik bir yıldızın uğultusu altında
kurtların ve suyun yüreğine çakılan
ve bizim uykulardan
alınmamıza yardım eden büyüde
gözlerimize tutunma çizgisinde eşyanın
anne karnında yuvarlanan koşudan
bir adam sokaklara gerilmenin direnci
kuşların bile oyulduğu seslerden
büyük camlar ve otomobiller önünde
arıyorsa gölgesini bir adam
bir seveda bu camlara karşı nedir ki” (25).*

Bir takım görüngüler, imge kırıntıları üst üste yığılmış durumda, bu ilk şiirlerinde Turan Koç, daha tam anlaşılammış II. Yeni'ye yaklaşmayı denemiş fakat başarılı olamamış. Daha eskilere gidelim, II. Yeni'nin sorunlu ilk yılları ve sonrasında gelen birçok genç şair, bilindik kelimelerle yazılmış bir Servet-i Fünun'u ya da “sanat şahsi ve muhteremdir” diyen Fecr-i Ati'yi diriltmeye çalışmıştır adeta. Edip Cansever ve Turgut Uyar'da gördüğümüz şekliyle şiirleşemeyen bir özel hayatı büyük gizlilikle anlatmaya çalışmış gibi Turan Koç, halbuki gizlemeden topluma etik ve estetik sınırlar içerisinde bir prototip olarak sunabilirdi. Ama meseleye iyi tarafından bakmayı da denemeliyiz: Genç şair, okuru önemsemeden dil arayışına çıkmakla her sanatkârda bulunması gereken cesarete sahip olduğunu göstermiştir, ya oturduğu yerde çekirdek çitleyerek yazacak ya da düşe kalka yaralar içinde şiirini bulacaktır. Turan Koç, bunlardan ikincisine dâhil olmayı zorlanmadan başarmış, çünkü özel bir duyuşa sahip, nesnelere onun zihninde ötekileşiyor, adeta ya-

bancılık duygusuyla örseleniyor, şairle empati kuruyor, çünkü Müslüman, o yıllar için sadece edebiyat ortamında değil, siyaset ve ticaret alanında da tam bir ötekidir. Eğer, uç noktalarda do-
laşmasaydı, ne aşağıdaki çarpıcı imajlara ne de ikinci kitabında iyice belirginleşen yalınlığa ulaşabilirdi:

"öpülünce türkü olan atlar" (23).

"yıkılır bir gökgürültüsü yuvarlağı" (34).

*"şimdi yağmurla aynı anda
seviyorum toprağı
yüzünün ıslaklığını
tanını*

*şimdi kahvelerin buğulu sıcaklığı
içimizdedir*

çay bardağı kendi sınırları içindedir" (38).

"sana açılmak varken bir yorum gibi sıcak" (41).

"lehimli bir rüzgardı; kelimeler konuşuldu" (48).

"işte yabancı bir sestim; anlamamıştınız" (49).

"yitirdik şimdi gürültüsünü bakışlarının" (66).

"unutkanlıktan yapılmıştık" (87).

"gençtik / tüm duygular ayakta karşıladı bizi" (89).

Yukarıdaki mısraların II. Yeni öğretisinden geçmiş bir şaire ait olduğu apaçık ortada. 50 sonrası iyi şairlerin hemen hepsi II. Yeni'nin imkânlarından yararlanmış; hatta 50 öncesinin yazmaya devam eden Melih Cevdet Anday gibi kimi şairi de bu imkânlarla uzak durmamıştır. Sonuçta şiir, tek başına yazılsa da birçok yeteneğin katkılarıyla oluşturulmuş bir estetiğin ürünüdür. Buna biz, kestirmeden çağın zevki diyoruz. II. Yeni şairleri gibi kelime türetmekten geri durmuyor şair: "beni an, sıkıntılan" (75).

Şiir dili ile din dili arasında yakınlık kurmuştur: "Tabii sanat bir dildir ama önemli olan bu dilin hakikatle buluşan bir dil olması,

mükemmeli ve hakikati ifşa eden, ona tercüman olan ve bizim duyarlılığımızı da hakikatle buluşturmayı amaç edinmiş bir dil olması son derece önemlidir. Bu açıdan baktığımız zaman başta İslam olmak üzere, büyük dinlerin kendilerine özgü hakikat algılarını, doğru bildikleri hususları veya nasıl bir hayat yaşanması gerektiğine ilişkin kanaatlerini dile getiren sanatları vardır. O sanat, o dinin yaşanır kılınmasında, hayata geçirilmesinde veya dinin ilkelerinin doğrudan doğruya hayatla buluşmasında son derece önemli ve öncelikli bir rol icra etmektedir. Bu bakımdan bazı düşünürlerin; eğer bir dinin sanatı yoksa o din büyük bir din değildir, demeye gelen ifadeleriyle karşılaşıyorsunuz. Yani din dediğimiz zaman ister istemez sanatla insanı çepeçevre kuşatan bir dille karşılaşıyorsunuz.” (Söyleşi Yapan: Elif Gönültaş). Hatırlayalım, Sezai Karakoç şiiri de “Kitab-ı Mukaddes”e benzetilmiştir. Turan Koç’un dil yolculuğunda dine varmasını, Sezai Karakoçsuz düşünemeyiz. Turan Koç, din dilini Yunus Emre ile somutluyor: “Müslüman olduktan sonra dindil ile yani Türkçe ile özdeşleşiyor. İşte bu arada bizim eski kültürde dine aykırı gelecek şeylerin ayıklanması söz konusu. Nerede bu netleşiyor? Yunus Emre’nin dilinde... Yunus Emre’nin dili nereden bakarsanız bakın dînî bir dildir.” (Kırk İkinci, Söyleşi Yapan: A. Ömer Yavuz-M. Derviş Dereli).

Bunları söyleyen şairden somut dini göndermelerle dolu şiirler yazması beklenir, fakat öyle olmamış. Dönemin, laik istibdadı, sadece din ile devlet işlerini birbirinden ayırmamış, bilhassa “Varlık” dergisi üzerinden sanata da el atmıştır. Necip Fazıl ve Sezai Karakoç gibi gözü pek pek az şahsiyet dışındaki Müslüman şairler, dini ve mesajlarını alt-metin olarak vermek zorunda kalmış. İlahiyatçı kimliğine rağmen Turan Koç da dini göstergelere neredeyse hiç yaklaşmamış. Bu bakımdan şiirlerini, çağrışım değeri yüksek somut İslami imajlarla buluşturursa kesinlikle daha bir büyütecektir. Ne yazık ki, son yıllara dek İslami

camianın çoğu şairi laik-şiir yazmıştır. Bunu estetik bir gereklilik olarak görmekten vazgeçmeli, dinimizi ve dilimizi daha açık ve rahat yaşamalıyız. Büyük bir kültürel birikime sırtımızı dönmek en çok bize zarar verir. O birikimi, kimse yok edemez, bir gün birileri gelip değerlendirir elbet.

Fakat o, poetik metinlerinde şiirine nazaran kesinlikle daha açık konuşuyor. Bilindiği üzere, günümüzün bir takım sözde entelektüel ve Müslüman şairi, pozitivistlerden etkilendikleri için tasavvufa küçümseyici gözle bakmakta, Necip Fazıl ve Sezaî Karakoç'u da bu açıdan eleştirmektedirler. Turan Koç, tasavvufla sıkı bağlar kurmakta, halk kültürüne daha ziyade tasavvuf aracılığıyla ulanmakta: "Tasavvuf, çok iyi bilindiği gibi, üst düzeyde bir biliş, kavrayış ve sezîş tarzı olduğu kadar, aynı zamanda bir buluş, bulunuş, eriş ve oluş tarzını ifade eder. Bu oluş tarzının toplumla ilgili ve topluma bakan yönü ortak varoluş bilincini talep ettiği gibi, maverâya bakan ya da fizikötesine açılan yönü de bizim mutlak anlamda bağımlı olduğumuz Varlıkla birlikte bulunduğumuz bilincine bir kanal olarak işler. Kısaca, tasavvufun telkin ettiği şuur alanı, kulluk bilincinin uzandığı her şeyi içine alır. Dolayısıyla, böyle bir oluş tarzında insan hem yapayalınızdır, yani fert ve kuldur; hem de çoğuldur, yani ümmetle ve daha ileride bütün var olanlarla bağlantılı ve nihaî anlamda Hakk'a bağımlı bir varlıktır." (Haber Kültür, Söyleşi Yapan: Hamza Toprak). İlhama, İslami camiadaki birtakım Marksist doktrinlerin etkisinde kalmış sanatkârların aksine tamamen geleneksel öğretiler ışığında bakıyor Turan Koç: "ilham vahyin hemen altında, vahyin geldiği yola ayarlı, geleneğimizde çok ayrı bir yeri olan kavramdır. İlhamımızı biz yine Allah'ın bahşettiği önemli bir kavrama ve bir şeye ulaşma yolu, yordamı, hatta aracı olarak kabul edelim." (Kırk İkinci, Söyleşi Yapan: A. Ömer Yavuz-M. Derviş Dereli).

Turan Koç, biraz da yeni Garipçilere hoş bir yanıt veriyor, kibarca yol gösteriyor: “İşte edebiyat aslında odur. O bakımdan edebiyat ciddi bir bilgi kuramıdır, ama mantığı belki çift değerli bir mantıktır. Yani ya - ya da mantığı değil, bir şey ya a’dır, ya b’dir değil, hem a’dır hem b’dir. İşte onu yakaladığınız yerde belki üçüncü bir adım olarak, bizim kendimizi, hayatı, varlığı, varoluşu keşfetme, o anlamda hakîkatin ne olduğuna ilişkin bir yönelişi başlatma durumu oluşacaktır ki edebiyatın işi bu. Eğer bu durursa ne olur, bir ara Avrupa’da öyle bir akım çıktı, mantıkçı pozitivism. Bizim medeniyetimizde ‘el-mecâz kantaratü’l-hakîka’ vardır, yani mecaz hakîkate giden bir köprüdür, mecaz bilgiye ulaştırıyor. Burada şiir ve sanat anlatılıyor diye düşünebiliriz. Ama salt/düz mantık açısından baktığımız zaman, mecaz bir süstür, kaldırıp atarsanız her şeyi doğal dil, bilimin dili ve rasyonalizmin dili çözer. Öyle bir yerde de insan çözülür ve bölünür gibi geliyor. Yani insanın bütünlüğünü koruması için, genel anlamda sanatın, sözlü sanat olarak da edebiyatın -edebî sanatların- mutlaka söyleyeceği bir şeyler olacaktır.” (Kırk İkinci, Söyleşi Yapan: A. Ömer Yavuz-M. Derviş Dereli).

Öte yandan bu poetik bakışını, halk kültürünün nasıl da içimize işlediğini belirterek destekliyor, modern şair görünmek adına gizlemiyor:

*“her şarkıya biraz Leylâ karışır bu ülkede
her gün bir yerimizi gömeriz
ölüm çiçek açar
zaman var ya zaman
anlarınız ki içindeyiz ölümün de doğumun da
anlarınız ki eski bir mührün yazılarını
biz yeni yeni okumaktayız daha” (93).*

Yer yer şiirde sesi önemsemediğinin açık örneklerini veriyor, halk ve Osmanlı şiiriyle ünsiyet kurmuş bir şairin ahenkten uzak durması düşünülemez. Ninni, tekerleme, mani gibi türlerde sesin, anlamın önüne geçtiğini bilmekteyiz:

*"çın çın
yüzün maçınden gelir
bir aydınlık sıçraması gözlerinde
çın çın
içim, dışım ılık
bir yelpaze kadar ancak kapanan gözlerinde
ince parmakların kadar bir gün, ince duyarlığın
çın çın acı çın acı
çın çın
delikanlılığımız" (46).*

Ancak ses, modern bir görünüm ve çağrışım değeri kazanmıştır. Geleneği saplantı haline getirmeyip modife etmeyi başarmıştır Turan Koç, Fuzulî'nin meşhur "Su Kasidesi"ndeki su redifini nasıl da yepyeni bir sese dönüştürüyor:

*"artık gel ve çevir uykularımı su
çatlayan dudaklarımız ucunda
en yalnız bir karaltı su
ya da atlıların önündeki beyaz iplik kümeleri
yıkılan bir dünya su" (52).*

Kerbela'da, çölün ortasında Hz. Hüseyin'in türbedarlığını yapan Fuzulî'yi "Su Kasidesi"ni yazmaya iten ehl-i beytin katledilmesi olmalı. Bence Hüseyin ve hane halkıyla empati kurarak yazmıştır Fuzulî bu şiiri. Suyun değerini susuzluktan ölenler bilir. Düz bakışla, su üzerine böylesine büyük bir şiiri sulak bölgelerin şairlerinin yazması beklenirdi. İşte, Turan Koç da metinlerarasılık (intertextüality) yöntemiyle bizlere Kerbela faciasını

anımsatmak istemiş gibi: “bir karaltı su, atlılar, yıkılan dünya” ifadeleri yaklaşımımızı destekler nitelikte.

Turan Koç, büyük şairlerle şiir üzerinden selamlaşmaktan geri durmuyor. Bu, onun birilerinden bilinçli olarak etkilendiğini, metinlerarasılığı bir imkâna çevirdiğini gösteriyor:

Sezai Karakoç’un “Köpük”üne bir göndermede bulunur:

*“oysa toprak ve su çeker bizi
ölüm çeker” (112).*

Yine Sezai Karakoç’un “Hızır’la Kırk Saat”ini metne davet ediyor:

*“ey ulu hocalar
ah ulu hocalar
sokaklarda korkulacak ne vardı ki
yokluk muydu
yoksulluk mu
bir çiğla mı çatırdardı kaburgalarımız
bu kuşluk vakti
bir urgan mı oturdu
boynun kabaran damarına sürekli
ey ulu hocalar
ah ulu hocalar” (116).*

Yine Sezai Karakoç’un “Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine”sinden direk alıntı bir mısra:

“-AH ESKİ KEMİK, AH ESKİ DERİ” (132).

Onun bu göndermelerinden yola çıkarak diyebiliriz ki, Turan Koç’un en fazla gönül bağı kurduğu şair Sezai Karakoç’tur. Yeri gelmişken belirtelim: Metinlerarasılık, bilhassa 80 kuşağı ile yaygınlık kazanmıştır. Modern şiirimizde bu tekniğin öncüsü bence

Hilmi Yavuz'dur. Modern dedim, bilerekten dedim, çünkü halk ve Osmanlı şiirinde de bu teknik geleneksel yapısıyla vardır ve telmih olarak bilinmektedir. Özgünlük adına kendi içine kapanarak şiir yazan şairler daha hayattayken ölmüşlerdir. Kalıcılık, biraz da çevresindeki şairleri etkileyerek onların şiirlerine de yerleşmek, hatta onlardan kendi şiirine ölümsüzlük aşısı yapmakla mümkün oluyor. İyiyi fark edemeyen kişiler etkilenemez; gönül gözü körler estet olamaz. Biyolojik gözün pek önemi yok, işte Homeros ve Aşık Veysel. Özlü söz: Etkilenmeyen etkileyemez.

Turan Koç'un Doğu'yu ve Batı'yı iyi okuduğuna, şiir bakımından ise Sezai Karakoç'u kavradığına bir defa daha şahit oluyoruz: "Bizim büyük metafizikçilerimiz, mesela İbn-i Sinâ, Mevlânâ, İbn-i Arabî. Bu zâtların metafiziksel konuları anlatırken şiire başvurduklarını görmekteyiz. Yani düşünce varlıkla buluştuğu yerde biraz şiirleşiyor gibi geliyor. Düşüncenin, tefekkürün varlığa açıldığı yerde, ister istemez şiirle karşılaşılıyor. Veya düşünce ile şiir bir noktada birleşiyorlar... Geleneksel şiirimizin merkezi var, yönü var, kiblesi var, hakîkatle olan ilişkisi belli, ahlâkla olan ilişkisi belli, yine başka değerlerle olan ilişkisi belli. Arapça bir kelimedenden yola çıkarsak, "vücûd" vicdanla kavranıyor, vicdan bir bilgi yetisi, vecd de orada doğuyor zaten. Varlıkla temas kurduğumuz yerde vecde gelmemek mümkün değil." (Kırk İkinci, Söyleşi Yapan: A. Ömer Yavuz-M. Derviş Dereli).

"/yalnız biri kâfiyesiz biridir/" (164) diyen şair, doğaçlama gelen bir kafiye ile yazmıştır şiirlerini, yani özel bir çaba sarf etmemiş, halk şiiri saz ozanları gibi, doğal akışlı yarım kafiye ile yetinmiştir: "Bizim edebiyatımız biliyorsunuz biraz âşık edebiyatıdır. Milletimiz de âşık bir millet desem, biraz beylik bir söz gibi gelir. Ancak ninnilerimizde, manilerimizde, özellikle saz şairleri denilen kimselerde böyle olduğumuz görülür. İşte 'Aşk imiş

her ne varsa âlemde' anlayışı halkımızın damarlarına girdi, bir şekilde annelerimizin babalarımızın götürdükleri mevlit merasimlerinde bizi şiirle tanıştırdıklarına inanıyorum. Diğer taraftan nasıl bilinçli başladınız dersenez, geriye döndüğüm zaman yakın akrabalarımından birisi çobanlık ederdi, Karacaoğlan'ın şiirlerini ihtivâ eden kitabı okurdu, eskidiği zaman yenisini alırdı, yanından hiç eksik etmezdi. Yanına vardığımız zaman da ondan çok tatlı şiirler okurdu. İkincisi ben ilkokulu bitirdiğimde, eski yazı ile -eskimiş yazı demiyorum- mevlit okurdum, hâlâ ezberimdedir. Köyde makamlı olarak falan değil tabii de, makamı andıran, ona benzeyen bir mevlit okuma tarzı vardı büyüklerimden duyduğum, ben de o şekilde okurdum. Onun şiirsel duyarlılığımın gelişmesinde bir yerlerde etkisinin olabileceğini herhalde kabul etmek gerekir. Daha sonra şehre geldiğimde, destanlar satın alırdım. Ayrıca o zamanın meşhur türkülerinin yazılı olduğu çeşit çeşit renklerdeki kâğıtlardan alır, cebime koyup onları dağlarda okurdum," (Kırk İkinci, Söyleşi Yapan: A. Ömer Yavuz-M. Derviş Dereli). Yarım kafiyeden yararlanarak ahenk yaratmada ismin "-e, -a; -de, -da" hal ekleri, halk şairlerine de kolaylık sağlamıştır. Doğaçlama şiir yazıp da kafiyeden kaçmak mümkün değil. Bilinçaltımız kafiyelerle doludur.

Turan Koç'un ilk kitabında gördüğümüz bireysel acılarla yüklü şiirlerin yerini, ikinci kitabında nitelikli, örtük de olsa topluma açılan soluklu şiirler alıyor. Keşke diyorum: Yeni soluklu şiirler söylese, çünkü üst düzey bir kültürel donanıma ve şiir bilgisine sahip Turan Koç. Kim bilir, bilinçaltında neler gizliyor, şairin kendisi de bunları merak ediyordur. Bekliyoruz.

KAYNAKÇA:

Koç, Turan; Kan Gibi Vakte Düşen, İz Yay., İstanbul 2014.

Enver Ercan'ın Erotik İronik Şiiri

“DEPREM SENARYOSU

*aletsel büyüklüğü kaç olursa olsun
şok irisi bir artıda
bizim evin zemin kata kadar
ineceği kesin
kapıları bile çalmadan hem de
yüzümün şekli ne hâle gelir o hengâmede
bilemem ama
en günahkâr ben olurum
yıllardır biriken 2-3 ton kitapla
kızım zaten ayrı alem
ikide bir kitapların sonunu düşünüyor:
'bir de yağmur yağarsa... '
benim umurumda bile değil
o anda başıma ha tuğla gibi 'Kitab-ı Mukaddes'
ha iki ciltlik 'Suç ve Ceza'
ne çıkar
hep birlikte yuvarlanıp gideriz o hızla
ta en alt kata kadar
yine de etik bir sorun kurcalıyor kafamı
bana müstahak, tamam da
6 kat dolusu insanın ne günahı var
canları çıkacak kitap okumaktan
saatlerce enkaz altında” (2014, 37-8).*

[17 Ağustos depremi, her kesimden insanı etkilemiştir. Büyük yıkımların, kırılmaların etkisi hemen hissedilmez, maddi-manevi bilançosu bir süre sonra ortaya çıkar. Alınan yaranın sıcaklığı sıcaklığına fark edilmemesi gibi bir şeydir bu, soğuması gerekir. Depremden yaklaşık dört yıl sonra (Yasakmeyve/Sayı 1/Şubat Mart 2003) kaleme alınan ya da yayımlanan diyelim bu anlatımcı (narrative) şiirde depremle ironinin bir aradalığı size ne alaka dedirtmesin. İroni, ölüm gibi ciddi bir meseledir. Ağlarken çılğınca gülmenin gerilimi ironiyi tanımlayacak iyi bir görüntüdür. Şaire göre: “İroni meselesi de karmaşık bir konu; bende ironiyle humour iç içeymiş gibi gelir. Bıyıkaltı gülümsetmek daha çok hoşuma gider çünkü. Aslında her ikisi de sanılanın aksine, saldırı değil savunma biçimidir. Hayata, yaşananlara göğüs gerebilme için.” (2014, 123; Söyleşi Yapan: Bahanur Garan). Bir şairin yaşayacağı deprem de bu şiirdekinden pek farklı olmaz bence. Yasakmeyve’de yayımlandığında okumuş, o gün de bu şiir için olumlu kanaatimi çevremle paylaşmıştım.]

Geçtiğimiz aylarda Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde gerçekleştirilmiş sempozyum metinlerini içeren “Enver Ercan” kitabını okuduğumda şu sonuca vardım: Enver Ercan’ın ciddi bir hastalıkla mücadele etmesi şair ve eleştirmenleri duygusal-laştırmış, şiiri üzerine birkaç kişi dışında ciddiyetle eğilen olmamış, yüceltici beylik sözler edilmiş, daha ziyade editörlüğü ve kişiliği etrafında dönüp durmuş yazılar, halbuki onu editör yapan da geleceğe kalmasını sağlayacak olan da şiiridir. Şiiri, sadece iyi yanlarıyla değil her yönüyle ele alınıp irdelenmeliydi.

Özellikle de editör olması hasebiyle Enver Ercan’ın hem düşmanları çoktur hem dalkavukları, bu yüzden bizim gibi uzağında edebiyat yapan kalemlerin eleştirileri daha nesnel olacaktır, çünkü yakın temaslar eleştirmenlerde görme bozukluğu yapıyor: Sorunlar yaşadığı için yakınındakileri görmeyene hiper-

metrop-eleştirmen, çevresindekilerden başkasını göremeyene ise miyop-eleştirmen diyorum.

80 kuşağı içerisinde bir yere koymak pek kolay değil Enver Ercan'ı, ki bu kuşağın şairleri de benimsemekte zorlandı, zorlanıyor. Kendine has bir şiir yazdığı için mi, değil elbette. Sanki onun ironisi, espri; yalınlığı ise basitlik olarak değerlendirildi. 80 kuşağı şairlerinin çoğu biçimciydi, şiiri yapılan bir şey olarak görüyorlardı. İronik şiirler ise birdenbire öz-yapısıyla gelir, kendisiyle fazla oynanmasına müsaade etmez. Yahya Kemal, Hilmi Yavuz gibi şiiri biçim olarak gören şairlerin şiirleri mermer gibidir, ironiyi merkeze koyanlara, bu iki şair mermer kadar sert ve soğuk gelir, ironinin şairleri ise onlara ciddiyetsiz görünür. Kişilik-zevk meselesi bu. Ama ilginç bir şekilde Enver Ercan, poetikasını Yahya Kemal titizliğine yaklaştırıyor: "...şiirin içinde imgelerle yürümek benim meşrebimde var. Düzyak şiirleri okuyamam bile. Az şiir yazmam bu yüzden aslında. İç dökmek, dert anlatmak benim harcam değil. Yoksa inan her gece beş şiir yazarım rahatlıkla. Şiir demek bir yapı kurmak demek benim için. O yapıyı da beklenmedik sözcüklerle, imgelerle inşa etmek. ... Şiir tercihin bir yapı inşa etmek olunca iş zorlaşıyor ister istemez." (2014, 127; Söyleşi Yapan: Öner Cira-voğlu). Enver Ercan kendi sözlerini yine kendi feshedercesine çelişik konuşuyor: "Hep tembel olduğumu düşünmüşümdür. Belki de içdisiplinimi yeterince geliştiremedim." (Söyleşi Yapan: Murat Tuncer), "Evet, uzun aralıklarla kitap yayımlayan az yazan biriyim. Ama son üç ayda 14 şiir yazmış olmamı nasıl açıklayacağız o zaman. 10 yılda yazdıklarımın fazla." (2014, 122; Söyleşi Yapan: Bahanur Garan). Bence bu son söyledikleri onun şiiriyle daha fazla örtüşüyor.

Popülerliğe adayken beklenen bilinirliği kazanamadı Enver Ercan, belki de okur, ona senden çok var, bize yeni bir tarzla gel dedi, kimlerdi onlar: Garipçiler, Cemal Süreya, Can Yücel vb. Bu

mevzuya Yücel Kayıran da girmiş: “Yeni Yaprak, bul yıllarda Ramazan Üren’in çıkardığı bir dergi idi. Üren, ‘Yeni Garip’ şiir anlayışından söz ederek, Garip şiirini yeniden gündeme getiriyor ve bu doğrultuda yazıyordu kendi şiirini. Cemal Süreya coşku- lu bir destek veriyordu bu poetik girişime. Enver Ercan, poetik bakımdan Cemal Süreya’nın çocuğudur derken, kastettiğim tam olarak bu dönemin Cemal Süreya’sıdır.” (2014, 90). Garip’i çok defa diriltmeye çalışan oldu, sonuç fiyasko. 2000’lerde de bazı dergi çevrelerinde toplanan gençler Garip deyip durdu, bazı 80 kuşağı şairi desteklese de onları, Varlık ve Yasakmeyve’nin başında bulunan Enver Ercan dergide ağırlamadı, hatta kendi ironik-alaycı üslubuna rağmen yayıma aldığı şiirlerle, yüksek edebiyatın yanında yer aldı.

Enver Ercan, izleksel açıdan son derece dar bir şiir dairesi çiziyor, hayatın birkaç alanını bile kuşatamıyor, eskilerin yaptığı gibi onun şiirini kategorize etmek istesek herhangi bir temanın –aşk, ölüm, hüzn vs.- şairi de diyemeyiz, yazdığı şiir hacimsel olarak da buna müsait değil zaten. Daha evvel de belirttiğim gibi Orhan Veli ile çağrışım değeri yüksek olmasına rağmen Asaf Halet’in şiiri de izleksel bakımdan fakirdir. Önemli mi bu, hayır, ama hakkında yazılanları okuduğumda karşımıza hayatı komple kuşatan büyük bir şair dikilmek istendiğini gördüm, edebiyatımız bu tür manipülasyonlara prim vermiyor artık, bilinmeli. Bir de bu yanılmacılar, solcu kardeşlerimiz, halbuki onlardan öğrendik biz, az emekle çok –büyük- şiir olmuyor. Ha, Enver Ercan için büyük editör diyebilirler, bu tartışılabilir. Varlık’a 25 yılını vermiş, Yasakmeyve’yi edebiyatımıza kazandırmış bir şiir işçisi o.

Enver Ercan, şair ataları önemsiyor, onlardan beslendiğini son kitabında rüya şiirleriyle apaçık dile getiriyor: Dağlarca, Oktay Rifat, Sabahattin Kudret, Attila İlhan, Metin Eloğlu, Can Yücel, Cemal Süreya, Metin Altıok, Ece Ayhan. Söyleşisinde bu şiirle-

rin yazılış amaçlarına da değiniyor: “Hepsiyle dostluğum vardı. Şairliklerinin yanı sıra kimlikleriyle de etkilediler beni. Bölüme ‘İnsan rüyalarında büyür’ adını niye verdim sanıyorsunuz? Onların sevecenlikleri, kızgınlıkları, diğer şairlere ve şiire yaklaşımları, zaafı, doğruları-yanlışlarıyla büyüdüm biraz da.” (2014, 122; Söyleşi Yapan: Bahanur Garan). Ama asıl kokteyli Cemal Süreya ve Orhan Veli şiiriyle yapıyor. Bu son kitabı Doğan Hızlan adeta özetlemiş: “İlk kitabı *Eski Yaşam*’la kuşağı içinde, eskilere meydan okumayan, yenilere de şiiriyle yaklaşan bir kimlik göstermiştir. Antoloji ve biyografi kitaplarıyla da gene birçok edebiyatçının yaşamını ve sanatını farklı kuşaklara tanıttı. Yeni kitabı, *Türkçenin Dudaklarını Sen* insan odaklı bir çalışma. Bölümlerden önceki alıntılar, bunu en iyi şekilde gösteriyor: ‘İnsan nedir ki?’ (Max Frisch)/ ‘İnsan rüyalarında büyür’ (William Shakespeare) /İnsan her durumda başka biridir.’ (Cemal Süreya)/‘Herkes nasılsa insan öyledir.’ (Karl Marx)” (Hürriyet, 29 Mart 2014).

Mukallitlere dahil edeceğimi sanmayın Enver Ercan’ı, etkilere açık olmasına rağmen şiir yazarken kendisiyle baş başa buluyoruz, eşyayı yeniden adlandırmaya, şiir geleneğine yaslanıp insanı modern kuramlarla yorumlamaya çalışıyor o: Erotizm bunların başında geliyor. Pornografiye yaklaşmıyor, örtük imgeler sayesinde cinsel içerikli görüngüler erotikleşiyor. Somut manada da erotizmin pornografiden farkı, çıplaklığa rağmen sevişenlerin birbirinin ayıp yerlerini bedenleriyle örtmesidir. Zaten imge, bir kumaş görevi görür erotik şairlerde. Modern şiirimizin daha gerilerine gitmek istiyorum: Yahya Kemal. Vuslat, Nazar (“Gece Leyla’yı ayın ondördü,/koyda تنها yıkanırken gördü/’Kız vücudun ne güzel böyle açık!/Kız yakından göreyim sahile çık”), Endülü’s’te Raks (“Gül tenli, kor dudaklı, kömür gözlü, sürmeli.../Şeytan diyor ki, sarmalı, yüz kerre öpmeli...”), onu da Nedim’e iliştmek hiç de zor değil. Kökleri bilmek, bugünü anlamlandırmak açısın-

dan önemli. Kesinlikle Orhan Veli'deki erotik göstergelerin kaynağı Yahya Kemal'dir. Yıkıcı bir poetikayla gelen Orhan Veli'ye Yahya Kemal'in iltifatlarda bulunması, topun ağzında kendisinin de olmasına rağmen sempatiyle yaklaşması bu yakınlıkla ilgili gibi gelmiştir bana hep. Kadın konusunda bahtsız Ahmet Haşim, erotik şiirler şöyle dursun aşk şiiri bile yazamamıştır, utangaçtır, öyle ki onun için uzak bir beldedir kadın: "Denizlerden/Esen bu ince havâ saçlarıyla eğlensin./Bilsen/Melâl-i hasret ü gurbetle ufk-i şâma bakan/Bu gözlerinle, bu hüznünle sen ne dilbersin! (O Belde). Bu bahislerden sonra diyeceğim şudur: Enver Ercan'ın erotik şiirleri, bakış acısı bakımından Orhan Veli, imgelem bakımından ise Cemal Süreya kaynaklı.

Enver Ercan şiirine yayılmış dikkat çekici nicelikte pata-fizik unsurlar bulunmakta, şair bu anlarda nesneleşirken nesnelere ise özne değeri kazanıyor, bu tekniğin prototipini görmek için pata-fizik öncüsü Alfred Jarry'den bir yüzyıl daha gerilere Edger Allen Poe'ya kadar gitmek lazım, öte yandan mesele materyalizmle de ilgili sanki: "adımlarımıza uyardı bütün sokaklar/evler kenara çekilirdi/birden yağmur.../düşerdi peşimize" (G.H.Ö.Z., 9). "acıyı andıran bir anı artık/odamın şaşkınlığı bundan/düş tutan akşam saatlerine/usul usul damlıyor zaman//gökyüzünde tuhaf bir baş dönmesi" (G.H.Ö.Z., 35). "vapurdan iniyorsun/yokuş mu seni yürüyor/sen mi yokuşu" (S.Z., 12). "bir ilkokul önu çıkıyor yoluna" (S.Z., 13). Şunu da belirtmek isterim ki, eski bir teknik olan pata-fizikle sanat yapmak son derece kolaydır, bundan dolayı zora talip sanatkârlar yakın irtibatlar kurmamayı tercih etmişlerdir.

"Ses" ve "sözcük" göstergeleri, Enver Ercan'ın matrislerine dönüşmüştür, bu açıdan kulağın-işitmenin şiirini yazıyor diyebiliriz, üstelik ahenk için kafiyeden de destek alması bu yargımı destekliyor: "en sevdiğim pencerem yitti/onunla birlikte/cumar-

tesiler, pazarlar, sokaklar yitti/bense günlerdir/yerini yadırgayan sözcük gibi" (G.H.Ö.Z., 21). "soruları rahatlatan bir yanıtı belki/şimdi evde olacak/en güzel/yatıp uyumazdık derdi/ev Türkçesi ışırdı sesinde/dilime dolaştıkça sözcükleri" (G.H.Ö.Z., 34). "gök yüzünü çevir bana/gezinsin tutkunun alevden dili/uçarken çıkardığın o ses var ya/bütün sözcüklerin özeti gibi//tanrı bu geceyi korusun" (G.H.Ö.Z., 37). "/elim sana değse/diniyor gece/saçlarından başlıyorum/günü çözmeye//yüzüm sana değse sürçüyor zaman/daracak odalarda/ben kâfir, sen Müslüman//dilim sana değse/uyaniyor sözcükler" (G.H.Ö.Z., 39). "sesi kalıyor durakta, bir de saçları/günüme yayılan saçları/ bir de sesleniyorum ardından okşar gibi zamanı/yâr saçların lüle lüle" (G.H.Ö.Z., 41). Yıllar sonra "sesiniz kaldı durakta" mısraı ile metinlerarasılık kuruyor: "dün sesiniz kalmıştı durakta/arkanızdan yetişemedim/" (T.D.S., 31). İki şiirin yazılışı arasında geçen onca yılı "dün" diye yorumluyor, burada şair, gerçek zaman ile şiir zamanı arasında bilinçli bir anakronizm yaratıyor. "Sezai Karakoç Kuşağı -İkinci Yeni-" kitabımda ve birkaç başka yerde de mecburiyetten dile getirdiğim gibi üstteki son iki alıntının da zihin işleyişinde Cemal Süreya ve ötesinde Lorca bulunmakta: Lorca "Ne çabuk gidiyorsun sevgilim,/gözlerin de gidiyor mu?"; Cemal Süreya "Şimdi sen kalkıp gidiyorsun ya. Git./Gözlerin durur mu onlar da gidiyorlar./Gitsinler."

Kimi yerde Enver Ercan'ın şiir-kişisi (persona), tasavvufi yönleri olan, ham softalara rahatsızlık verecek kadar kalender meşrep, şathiye söyleyecek kadar kendini Tanrı'ya yakın bulan inançlı biri: "tanrım diyorum sağol/ruh ikizimi sonunda karşıma çıkardın/ama hâlâ yoksun ortada/gerçi sen de haklısın/böyle bir dünya yaratmış olsam/ben de saklanırdım" (T.D.S., 33). Yücel Kayıran meseleyi farklı açıdan ve bence yanlış ele alıyor: "Enver Ercan, öyle sanıyorum ki Alevi-Bektaşî kültüründen

geliyor; 'Geçtiği Her Şeyi Öpüyor Zaman'da , Melulî Baba'nın, 'Muhammet miraca gidirmiş gece / Bizim miracımız yâr kucağıdır' dizelerinin epigraf edilmesi, bir veri..." (2014, 90). Modern eleştiriden birdenbire kopuyor Yücel Kayıran, aslında bir edebi metinden şairin biyografisine, kimliğine ulaşamayacağımızı biliyor elbet. Kayıran sözlerine devam ediyor: "Enver Ercan'ın şiirinde, dinsel kavram ve figürlere yapılan atıf, hatırı sayılır biçimdedir... İkinci örnek yeni kitaptan: 'serum bu, şişede durduğu gibi durmuyor / tam 6 gün / tam 12 saat şıp şıp / su yürüdü damarlarıma / tümör akciğerlere sıçramış / ayaklarım artık sapa sağlam ama / sırat köprüsünden / tekerlekli sandalyeyle geçecek değildik ya'. Bu terimlerde dile gelen dinsellik, Sünni teolojisine bir gönderme içermez ve Ercan'ın şiirinde dile gelen 'tanrı' ifadesi, Âdem'in, İbrahim'in, Muhammet'in tanrısından çok, örneğin Melulî Baba'nın tanrısına yakın bir tanrı kavramına işaret eder." (2014, 91). Yücel Kayıran, Melulî Baba'nın Ehl-i Beyt aşığı bir Müslüman olduğunu bilmeden hüküm veriyor, sanki dinimizin nüanslarından da pek haberdar değil.

Yazımı, Enver Ercan'ın şu çarpıcı, lirik-ironik mısralarıyla sonlandırmak isterim:

*"kızımza zaten büyüyünce
oyuncak bebek olmak istiyor"* (T.D.S., 47).

KAYNAKÇA:

Ercan, Enver; Enver Ercan, Yıldız Teknik Üniversitesi Sempozyum Kitabı, Yasakmeyve Yay., İstanbul 2014.

Ercan, Enver; Geçtiği Her Şeyi Öpüyor Zaman, Varlık Yay., İstanbul 2014.

Ercan, Enver; Sürçüyor Zaman, Varlık Yay., İstanbul 2014.

Ercan, Enver; Türkçenin Dudaklarısın Sen, Varlık Yay., İstanbul 2014.

Modern Zamana Karşı Bir Melami Şair: Mürsel Sönmez

“BETÜL

*beni Meryem gibi doğur
bahar gibi*

*sessiz ninniler söyle bana
ayazlı bir gece parkta bul
titreyen ellerinle kundakla*

*anne görmemiş çocuğum
göğsüne yasla
yeni giysiler al süsle beni*

*karşı kıyının ışıklarına tut
Boğaz'ın sularında salla
sonra kaldır denizi aradan*

*istersen çarmıha ger
istersen uçur beni
yalnız ve yalnız
rüyalarımı doğrular*

*denize açıl sonsuz kulaçlarınla
çılgın dalgalara aldırmadan
aldırmadan vurgunlara anaforlara
Yunus gibi karnında sakla beni*

*sonra bir daha bir daha
kendinden geçip
alnından çiğ taneleriyle
beni Meryem gibi doğur” (2001, 56).*

Ortaya poetika koymamış şairler hakkında yazmak kolay değil, modern şiir dilsiz olduğu için eleştirmenlere kolay kolay sır vermez, modern şair, yepyeni bir dil kurmak amacıyla yola çıkar, Derrida'nın somutladığı türden çokanlamlılık ağı öreyim derken anlamsızlık ağına düşer. Böylesine kakafonik bir dil üzerine akıl yürütüp bir hükme varmak, aşırı-yoruma kaçmamak her babayığidin harcı değildir. Mürsel Sönmez'i poetika yönünden tutuk saymıyorum tabii ki, söyleşilerini unutmuyorum.

80 kuşağı şairi Mürsel Sönmez, ama kendi başına. İhsan Deniz, Osman Konuk gibi bir kısmı da İslami çevreden olan bu kuşağın aksine, Necat Çavuş gibi o da Batı tandanslı entelektüel birikime pek pirim vermiyor, İslam'ı merkezine alıyor. Öte yandan daha ziyade halk şiirinden beslenirken Mürsel Sönmez, 80 kuşağının yüksek zümre edebiyatı peşindeki diğer şairleri, Osmanlı şiirine yönünü dönmüş, halk şiirini küçümsemişlerdir. Tabii olarak Sönmez, Alevi kültüründen beslenen Haydar Ergülen'le tasavvufi halk şiiri üzerinde buluşuyor.

*“şiir yazıyorum yirmi beş yaşında
kentin kıyasına vurmuş bir gecekondu mahallesinde
Halepçe ve Filistin ve Körfez
şair kıvranmaz acıyla öfkeyle saçları darmadağınık
delerek mesafelerin sinir uçlarını
görmez
olur mu
ah benim entelleşmez aklım, duygularım
ah alımda bozulan düzelen coğrafyalar
köşelerine kan bulaşmış aşk davaları”* (2001, 138).

Mürsel Sönmez, şiirini geleneksel öğretilere uygun söylemeyi daha yerli ve doğru bulmuştur. Tasavvufi halk şiiriyle irtibatlar kurduğu için “yazmak” yerine “söylemiş”tir göstergesini kullanıyorum. Zaten unutulmuş şiirlerin kalıntıları sayılabilecek

atasözü, deyim gibi anlaşmayı kolaylaştıran pratik zekâ ürünü ifadeler, bünyesinde barındırdığı hece vezni ile dilin özüne sinmiştir. Bir de televizyon ve radyo aracılığıyla çocukluğunda türkü dinlememiş bir Türkiye vatandaşı olduğunu sanmıyorum. Halk şiiri, biçim ve öz açısından Osmanlı şiirine göre çok daha yaygındır. Şiir denilince ilk başta beyitler değil dörtlükler gelir akla. İşte “Türkü” göstergesi de matrise dönüşmüştür onda:

“oysa benim türkülerim dillere düşmedi daha” (2001, 114).

“gelir akşam

Hüznünü boşaltır gurbet türkülerine” (2001, 118).

, “/radyo açık

Türküler akıyor mecrasında

‘sen bağ ol ki ben bahçende gül olim’/” (2001, 128).

Evet, Mürsel Sönmez, şiirlerini kasmayan, rahat bir dille söyleyecektir. Verili biçim vardır onun elinde: halk şiiri; öz zaten hazırdır: İslam; ötesi: yaşam, ama nasıl bir yaşam: “yaşamak istiyorum varla yok arasını” (2001, 26). Yapmıyor şiiri, bir canlı varlık olarak görüyor: “Şiirlerin de kaderleri var herhalde ki pek tasarlanamıyorlar, ne yazılırken ne de yayımlanırken.” (Yeni Şafak, 18 Eylül 2012). Yine geleneksel bir metotla, bugün buna post-modern diyoruz, poetikasını şiirle anlatmaya çalışmış.

“AYSBERG

ellerini yazdıysam senin

görünmeyen ellerini yazdım

gözlerini yazdıysam görünmeyen gözlerini

saçlarını yazdıysam okşanmayan saçlarını

sesini yazdıysam duyulmayan sesini

seni yazdıysam görünmeyen seni yazdım

görünen tarafınla neydin ki

*seni gördüm tersime döndüm
tersine döndürdüm aysbergi” (2001, 57).*

Metafizik hislerle söylenmiş bu şiir, şairin poetikası olarak okunabilir, ama “yazdım” göstergesi yerine “söyledim” dese daha bir Mürsel Sönmez olurdu, diye düşünüyorum. “tersine döndüm” ifadesi, II. Yeni’nin yeni gerçekçiliğini hatırlattı bana. Zaten şair de beklenenin tersini yaptığını apaçık söylüyor.

Mürsel Sönmez’in şiir ve deneme dilindeki yalınlık üzerinde ustası Nuri Pakdil’in emeğine değinmeden geçemeyiz. Nuri Pakdil, neredeyse bütün eserlerini üslupla var etmiştir, İslami camiada pek görülmeyen cinsten bir dil devrimcisidir, bu bakımdan Nurullah Ataç’ın yanına konumlandırılabilir: Dil, modern edebiyatın nesnesi değil, kendisidir, adeta bir tapınç nesnesidir. Nuri Pakdil, elbette bu tuzağa düşmeyerek topluma mesaj vermekten vazgeçmemiştir. Son dönem İsmet Özel’in durumu, dili nesne olmaktan çıkarıp amaç edinmesi ile ilgili. İşte, Mürsel Sönmez dil meselesinin derinlemesine tartışıldığı Edebiyat Dergisi ve Maveria gibi ocaklarda bulunmuş, modern dille irtibatını biraz da bu vesileyle kurmuş, bir senteze ulaşmıştır. Edebiyat işçisiyken daha sonra ustalarından olmuş, gençleri daha bir şiir, belki de asıl şiir olarak görmüş, onları İslam ahlakı ve sanatıyla işlemeye çalışmıştır. Onun “Kardelen”, “Düşünarı” ve “Bir Nokta” dergilerinin kurucularından olması, meselenin somutluk kazanması açısından kayda değer.

Batılı anlamda bir serbest şiir yazıyor diyemeyeceğim Mürsel Sönmez için, yazması da gerekmiyor, söylemesi yeterli. Bunu, Cevdet Karal, Ömer Erdem, İbrahim Tenekeci, Mehmet Aycı, Şeref Bilsel, Ali Aycıl gibi özellikle 90 kuşağının Dergâh çevresinde bulunmuş şairleri için de söylemek mümkün, bir eksiklik olarak görmüyorum, sadece önemli bir ayrıntıya dikkat çekmek istiyorum. Garipçilerin arzuladığı tarzda uygulanamaz bir serbest

şiire de gerek yok zaten. Serbesti, daha evvel de belirttiğim gibi Osmanlı şiiri süreğinde, yani aruzun kırılışında ve beytin serbest müstezatla bent şekline dönüşümünde aramak gerek. Heceye alışmış bilinçaltının, dilimizin de bu vezne yatkınlığı nedeniyle serbeste geçmekte zorlandığı görülüyor. Mürsel Sönmez, modern heceyi ise bu işin biricik ustası Necip Fazıl'dan kapmuş:

*"Bu zehir, damarda dönen bu zehir"
Umudum var parçalar bu kalbimi
Bu zehir bu zehir sabaha kadar
Çürütür bitirir siori dilimiz"* (2012, 110).

Hecenin 6+5 kalıbıyla söylenmiş bu dörtlükle Necip Fazıl'ın yine 6+5'le yazılmış "Bu Yağmur" şiirine göndermede bulunuyor:

*"Bu yağmur... bu yağmur... bu kıldan ince
Nefesten yumuşak yağın bu yağmur...
Bu yağmur... bu yağmur... bir gün dinince.
Aynalar yüzümü tanımaz olur."*

Mürsel Sönmez, soluklu serbest tarzdaki şiirlerinin arasına yer yer hece vezniyle söylenmiş bölümler koymuş. Bunlardan şairin kendisinin de farkında olmadığını düşünüyorum. Serbesti heceyle besleyen Mürsel Sönmez, şiirinin statik hâle gelmesini engelliyor, şiirde biçimsel bir farklılık yaratıyor.

*"ah! rüzgara yaslanıp kalbimi böldüğümden
ah! ölüme aldırmaııp sürekli öldüğümden"* (2001, 10).

*"gecenin kadehinde ağı dolu içkiler
sunmasın o sakiler uyku girsin içeri
duvarlar gerilmesin çatılar uçmasınlar
üflenmesin odaya baruttan enfiyeler
evli evine gitsin köylü köyüne gitsin"* (2001, 29).

Necip Fazıl gibi o da hecenin 6+5 ve 7+7'li kalıplarını seviyor, ustaca kullanıyor. Çoğu kez şiirdeki hece fark edilmiyor, sadece simetrik görüntü heceyi ele veriyor.

Aruzdaki açık ve kapalı hece sistemi Türkçeye pek uymadığı için şairlerimiz şiirlerinde Arapça, Farsça kelimelerden yararlanmak zorunda kalmıştır. Aruz, dilin ritmine uymadığı için bilinçaltına hece kadar yerleşmemiştir. Nazım Hikmet'in serbest şiirdeki başarısını ve ondan el alan Orhan Veli'nin atak-yıkıcı dilini aruzla ilişkilendirebiliriz. Onlar için aruzdan vazgeçmek kolay olmuştur ama yine de bu iki şairimizin dilinde bir aruz tadını görmek mümkün. Modern şiiri, aruzu kullanan elit şairler zümresinden değil de halkın parmak hesabı yapan, okul görmemiş hece şairlerinden beklemek sanatın doğasını kavrayamamak anlamına gelir.

“uykucuk

*suyun mermeri yalayıp geçmesi gibi
uyku da tutunamıyor gecelerime
bir o yana bir bu yana dönüp duruyor
gece de benimle birlikte*

*sen benim hiç uyuyamadığım uykumsun
acaba bir gün gelip benimle uyur musun” (2014, 27).*

Mürsel Sönmez, duygu ile düşünceyi dertop edip çarpıcı imgeye dönüştürdüğü kısa şiirlerinde ustalığını çok daha açık gösteriyor. Buradan şu sonuca da varabiliriz: Onun uzayan şiirlerinde yer yer yığılmalar oluyor, ama bir sıkıcılık, kopukluk yaratmıyor.

Şairin poetikası, şiirindeki kişiliğinden başka bir şey değildir aslında, bu yüzden biyografisi ile şiirinin biyografisini ayrı ayrı okumak gerektiğini düşünmüşümdür hep. Şiirde, gündelik ya-

şamdaki şaire hiç benzemeyen bir kişi bulmamız olasıdır, hele de metafizik alanlarda gezinen bir şairse bu. Ben de bu nedenle kimi şair gibi şiir yazıldıktan sonra şairliğin sona erdiğine inanmaktayım. Hatta masa başı çalışmasını da dışta tutarsak, diyebilirim ki bir tek ilham anında şairiz. Büyük şairlerin çoğu, romancılardan farklı olarak iliklerine dek hissedilmiş bir empatiyle yazmışlardır, her şiirde aynı ben'le konuşmazlar, ben'lerin toplamından oluşur onların asıl kişiliği, bir diğer deyişle üslubu. İnsanı özünden kavrayarak evrenselliğe ulaşmayı burada aramak gerek biraz da. Kaç Marksist şair, kendini İslam coğrafyasında zulüm görenlerin yerine koyabilmiştir, koyabilirler mi ya da, ama her milletten, dinden insan için bir kalp gibi çarpan birçok büyük Müslüman şair sayabilirim, İslam'ın evrensel boyutuyla ilgilidir bu durum da. Meselâ tarihte hiçbir İslam devleti, gayr-i Müslime zulmetmemiş, hatta hepsi, onların haklarını kendi haklarından daha titizlenerek korumuştur. İşte Mürsel Sönmez dini inanışın, kadim kültürün şairi, merhametle ve aşkla söylemiş şiirlerini: "Ayağa düşmüş bir kavram aşk. Şiirlerim bir tarafa, ben aşkla yazdığım hâlde düzyazılarımda olabildiğince aşktan söz etmemeye çabaladım. Aşka dair meramımı şiire sızdırmaya çalıştım... Bütün bir kainatı kendi cemalini müşahede için Yaratan'ın, o oluşun hamuruna kattığı bir şey aşk. Aşkıyla yarattı, aşkını yarattı; aşkını yaşıyor." (Şairin Hasan Ali Yıldıırım ile söyleşisinden). Bununla birlikte dini gelenekle yeni şekillere bürünen aşk hikâyelerine yönelik eleştirel bakışlarda bulunuyor: "İlahi aşk'-'beşeri aşk' ayrımını da kabullenmiyorum. Aynı zamanda 'Önce Leyla'ya aşık olacaksın, sonra bu Mevla'ya dönüşecek' sözleri de terane. Sevmeyi, bağlanmayı bütün bir 24 saat boyunca

ruh müteyakkız haldeyken yaşamak... Bunu yaşadığınızda bütün bir kainatı sevmeye doğru bir yetkinleşme sürecine gi-

rersiniz. Burada Leyla'dan Mevla'ya bir dönüşüm yok ama külli olan'a bir yöneliş var. Demiştik, aşk imanın ikizidir... Aşk pasifleştiren ve içe kapatan değil kahramanlaştıran, kediyi aslanlaştıran bir keyfiyettir. Bir de, tarihte olduğu gibi büyük ıstıraplar yaşanmadığından büyük doğurganlıklara da rastlanmıyor.” (Şairin Hasan Ali Yıldırım ile söyleşisinden). Açıkçası Mürsel Sönmez'in bu yaklaşımında bir iç tutarlılık görüyor ve yüzlerce yıllık mistik anlatıya darbe indirme girişiminde bulunduğu şahit oluyoruz.

O, davası için şiiri kılıç kalkan yapmış, gözünü kırpmadan araç olarak kullanmıştır, kendisine tapınç nesnesi yapmadığı için kasılmadan rahat söylemiş, yalınlık katına yükseltmeyi başarmıştır.

“CERÎHA (YÂREDİR)

*tek başına bir kerecik
yaşıyorum
kara kırılğan zemininde dünyanın
bir yürüyor
çok düşüyorum” (2001, 49).*

Dava adamının özelliğidir bu, düşe kalka ulaşır hedefine. Ama tutunacak dalı da var:

*“şimdi ayağa kalkıyorum oturduğum kaldırımdan
tutunarak güllerin yaprağına
dağına merhaba” (2001, 86).*

Mürsel Sönmez, her dava adamı gibi geleceğe de inanır, yeis'e yüz vermez:

*“biyografine saygılıyım sevgili ülkem
doğuracaksın güzel çocuklarını” (2001, 76).*

Mehmet Âkif, Nazım Hikmet gibi dava şairleri, hiçbir zaman sanatı mesajın önüne geçirmemiş, somutlamaları ortalama aklın meseleleri daha iyi kavraması için yapmış, artistik mısralardan uzak durmuşlardır. Mürsel Sönmez, bu iki şairimizden değil, sanatından ödün vermeden kendi beni ile halkı temsil etmeyi başarmış. Bu açıdan Necip Fazıl ve Sezai Karakoç'un izinden gidiyor diyebiliriz: "Yaşadığımız karabasanda şair salt mevcudiyeti ve şiire 'takması' ile bizatihi bir işlev sahibidir. Kendisi olarak dolaşıma çıkan ve gerçekten 'ruhun malzemesi' olan şiir; zorbaliğa, ikiyüzlülüğe, sömürüye, kan dökücülüğe, kin tüccarlığına karşı başkaldırı özelliği taşır. Bunu da sessizce, çağın dili olan gösterişçiliğe ve reklama aldırmandan yapar. Sahici şiir sesini göklere duyurabilen, insana bitkiye ve tüm canlılara duyumsatabilen şiirdir. Gürültü sesleri kırıp sessizliği çağrıştırmasıyla da şiir, şairini yanına alarak radarların fark edemediği bir katmanda yürütür işini. Selamı, yani esenliği imler durur. Yüklenen emanetin telaşının üst düzeyde görülebildiği insanlardandır şairler." (Yeni Şafak, 18 Eylül 2012).

Mürsel Sönmez, akıldan vazgeçmiş, adeta duyguyla söylüyor şiirlerini, metafizik alemlerde bir Dante, Goethe aklıyla değil kalple dolaşiyor. "İlahi Komedy"daki Penelope'yi duygudan çok akla yakın bulurum, benzemez Doğu'nun Leyla'sına. Batı felsefesi, son kertede metafiziğin mantıksal çıkarımlarla çözümleneceğini düşünmekle, büyük bir yanılığa düşmüşlerdir. Aslında şiirleriyle Rilke, Batı'yı bu açıdan da uyarmaya çalışmıştır. Biz kalbin düşünme yetisine sahip olduğunu, büyük keşifler yapabileceğine inanan bir toplumuz, kalp-metafiziğine inanıyoruz. Mürsel Sönmez işte bu düzlemde ve kürsüde konuşuyor, böylece, saflık ve yalnlıkta uç noktalara ulaşıyor.

Lirizmi eriyik hâlde şiirin bütünlüğüne yayıyor. Attila İlhan İslami camianın şairi olsaydı, Mürsel Sönmez gibi yazardı belki de, diyeceğim. Bu tezim üzerine düşünülmeli. Bu iki şairin duygu yoğun-

luğu ve şiirlerindeki lirizm benzerlik gösterse de düşüncede farklı mecralarda bulduklarının bilinciyle söylüyorum. Mehmet Âkif ile Nazım Hikmet arasındaki yakınlığın benzeri Atilla İlhan ile Mürsel Sönmez arasında da var. Ayrıca lirazmin yanında, çarpıcı mısra yakalamadaki becerisiyle Mürsel Sönmez bana Cemal Süreya'yı da hatırlatmıştır. Doğrusu Atilla İlhan ile Cemal Süreya da edebiyatımızda iki akraba şair olarak kabul görürler. Öte yandan, metafizik bakımından Cevdet Karal'ın öncülü gibi duruyor Mürsel Sönmez, sözün sınırlarını biliyor, itidali elden bırakmamaya çalışıyor, biraz da toplumsal tepkiden ve değer in ayağa düşmesinden çekiniyor:

“tenzih

Korkarım dile düşürmekten seni

*Kısırlaştır an algıdan, boğan düşünceden
Kabulün ve reddin cüce boyundan*

Yine de:

*'Behey Yunus sana söyleme derler
Ya ben öleyim mi söylemeyince'*

*Bir yerinden tutmak peşindeyim
Peşinde bir cümle nin
Hadsiz bir övgünün
Ve övgü de kör topal” (2012, 29).*

Burada, Yunus Emre ile bir metinlerarasılık aracılığı ile sohbet ediyor, çünkü şiir-zamanı sonsuzluk gibi bir bütündür. Anlık sıçrayışlar yapabilir şair, geçmiş i ve geleceği şimdide yaşayabilir: “şimdi çaresiz bir merak tım” (2012, 51). Şimdideki geçmiş zamanın içkinliğini oldukça başarılı vermiş.

Mürsel Sönmez, belirtmeliyim ki, cesur mısralar söyleyip de tartışmaların odağına yerleşmek istememiştir. Yoksa Hak açısından değil, halk açısından tehlikeli alanlarda gezinmiştir yer yer:

*"Tanrı'm,
İnanılmazsın!"* (2012, 72).

Yalnızca iki kelimelik büyük şiir mi arıyorsunuz, işte, paket halinde ya da yeni nesil daha iyi anlasın için söyleyelim, sıkıştırılmış dosya halinde önünüzde. İroninin gücünü de yanına almış bir şathiye şahit oluyoruz burada.

*"İnkarımı kabul et
Ondaki inancı da"* (2012, 140).

Bu mısralar, farklı zamanlarda yazılmış olsa da tematik bakımdan "Tanrı'm / İnanılmazsın" ikiliğinin devamı gibi duruyor. Mürsel Sönmez, içten yakıyor ağıdını, gözyaşını içe akıtıyor, tasavvuf terbiyesi ile taşkınlığa hayır diyen bir çuş u huruş hali yaşıyor: "Her şey yokluktan yaratılmıştır. Yokluk ise, mahiyetini idrak edemediğimiz bir varlık alanıdır. Görünürlük düzleminde zıtlıklar üzerine kurulmuş bir yapı vardır. Mutlakın cebri altındaki, öncesiz öncedeki öz yeteneğinin gereğini yapar, yani rolünü oynar. Öyle bir var olmadır ki bu yok olmakla yani sonsuzu avlamakla zirvesine ulaşır. Şiir de merkezin çekimine diğer alanlardan daha çok yatkınlık halidir. Bu esnada olan şaire olur öncelikle sonra ise belki okura." (Yeni Şafak, 18 Eylül 2012). Bu bağlamda birçok şiir ve mısra bırakmıştır geride: "Görmek ve asla sobe dememek" (2012, 49). İşte, sobelemektir tehlikeli an. Hallac-ı Mansurlar hakikati sobeledikleri ve bunu beyan ettikleri için zulme uğramışlardır. "Kelimelerden başka oyuncağım olmadı benim" (2012, 51), "Gücüm bitti, oyunum oyuncağım da bitti" (2012, 103). "Oyun ve oyuncak" göstergeleri birer tasavvufi sembol, dünya ve dünya hayatını karşılıyor. Tasavvufi öğeleri genellikle imgenin duygu yönüne gömerek, gizleyerek verse de Mürsel Sönmez, bazen somut göstergelerle tasavvufi göndermelerde bulunuyor. "kendi dikip kendi giyinen melamiyim ben" (2001, 119). Her türlü gösterişten

ve dünyevilikten uzak kalmayı benimsemişlere bilindiği üzere Melami denir, Melamilikte Muhyiddin İbnü-l Arabî'nin "Vahdet-i vücud" görüşünün derin etkileri vardır. Yine "saçlarınız kuşku içindeydiler görmedim" (2001, 73). Osmanlı şiiri mazmunlarından biri olan saç, tasavvufî manada iki anlam ifade etmektedir: hiç kimsenin ulaşamadığı gaybî hüviyet; Hakk'ın zâtı ve kühüdür.

Kalbi düşünüş, zekâ belirtisi çarpıcı mısra söylemekte oldukça mahir Mürsel Sönmez, heyulayı zorlamayı seviyor. Metafizik giren şairlerin çoğunda bu özellik bulunmakta:

*"ağaçlar tüm ağaçlar
sabırla yarıp zamanı
kıyameti mümin gören
sadece onlar"* (2001, 125).

*"gece de doğurur
rahmine gündüzden
tohum düşünce"* (2001, 140).

"ölüm sağlığa yararlıdır" (2001, 153). Meselâ bu mısraı sol veya seküler çevreden biri söylemiş olsaydı, şimdiye dek dillere düşmüş, duvar yazısına dönüşmüş, facebook'ta paylaşılmış, ama tüketilememiş olurdu. Siyasi güce rağmen, İslami camianın şairleri hâlâ okura ulaştırılmadı. Suçlular affedilmeyecektir gelecek nesiller tarafından. İnanıyorum.

Kolay değil elbet, şairlerin de aşktan yorgun düştüğü, estetik duyuştan ürktükleri oluyor:

*"gül
ki güzelleşmesin
yüzün gözyaşlarıyla"* (2001, 102).

Estetik ve etik erginlikle söylemiş bu mısraları şair, görmüş-iliklerine dek hissetmiş.

*“aşkın hüsnünü yazdım
mîrî malı da çalmadım” (2001, 54).*

Mürsel Sönmez, üstatlarından biri, belki de piri olan Şeyh Galip’e hoş bir göndermede bulunmuş. Çok gizli yapılmışsa gönderme, muhatabında bir karşılık bulamayabiliyor, anlaşılın için Şeyh Galip’in en bilindik eseri “Hüsn ü Aşk”ı imgeleştirmiş-tir Mürsel Sönmez.

II. Yeni tarzı mısralar da kuruyor, bu akımın imkânlarından her bilinçli şair gibi yararlanmayı biliyor Mürsel Sönmez:

“CARMEN

*Carmen oynanıyor
kızıl kara ışıklar dökülüyor masalara
rüküş bir ruj geçiyor orta yerde
sahne kalp gibi atıyor
ışıklar zorluyor sınırı
dekor değişiyor konfetiler gibi yaşıyor dağlar
sonra zenci bir ses akıyor mikrofondan
ortalığı Afrika kaplıyor Afrika
beden az dudak biraz en çok kadife
ve çok şekerli kahve
çıldırıyor iskemleler ayaklanıyor masa
ah diyor insan
şu ayrılıklar olmasa
siyah:
takılıp bir dizeye sokaklarda siftinmek
kırmızı:
zor şey delice sevmek” (2001, 69).*

Bu şiir, Yahya Kemal’in “Endülüs’te Raks”ıyla okunduğunda daha bir derinleşip tarihle buluşacaktır:

*“alemdağ caddesinde loto oynayan kızlar
üzüm hevengi gibi bir masa etrafında
tahmin tahmin üstüne sürüyorlar ortaya
rujla yarılmış dudak dişleri kemiriyor
öksüz kalıyor zaman tüm tahminler yatıyor
görünmek için ya Rab!
ne güneşler batıyor” (2014, 107).*

Modern kadına yönelik eleştirilerin ardından şair, ilginç bir pastiş yapıyor. Mehmet Âkif’in “Çanakkale Şehitlerine”sini birdenbire yukarıdaki ironik şiire dahil ediyor ve böylece memleketin geldiği noktada şehit kemiklerinin sızladığı düşüncesine salıveriyor bizi. Hatırlayalım:

*“Vurulup tertemiz alnından, uzanmış yatıyor,
Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!”*

KAYNAKÇA:

Sönmez, Mürsel; Mansur Ahengi, İstanbul Yayınları-Bir Nokta Kitaplığı, İstanbul 2012.

Sönmez, Mürsel; Tütün Küfesi, İstanbul Yayınları-Bir Nokta Kitaplığı, İstanbul 2001.

Sönmez, Mürsel; Üzüm Meseli, İstanbul Yayınları-Bir Nokta Kitaplığı, İstanbul 2014.

Anlamsızlığı Zorlayan Anti-Lirik Şiir: Ali Ural

Üniversite yıllarımda bir arkadaşımın –Nihat Bayram- “Kırık Saz” adlı bir dergi çıkarıyordum, bu vesileyle camiamızın yazarlarını tanımaya çalışıyorduk. Ali Ural’ın kurduğu Şule Yayınları art arda genç şairlerin ilk şiir kitaplarını basıyordu. Geneli 90 kuşağı. Bu bakımdan 90 kuşağının ağabeyi olarak da görebiliriz onu. Benzeri şekilde Enver Ercan, Varlık çevresinde tam da Ali Ural ile eşzamanlı birçok ilk kitap basmıştır. Bu iki şair akrandır da ve ikisinin de az şiiri bulunmakta. Sanırım yayıncılık ve editörlük onların üretimini yavaşlatmıştır. İşte “Kırık Saz”da İbrahim Tenekeci, Vural Bahadır Bayrıl, Ali Ural gibi şairleri tanıtmaya çalışmışım. O dergiler şimdi bende yok, açıkçası neler yazdığımı da merak etmiyor değilim. Hatırladığım kadarıyla Ali Ural’ın “Valiz” şiirini beğenip incelemiştim.

Ali Ural, ilk şiirini 23 yaşında Maver’a’da yayımlamayı başarmış ve Cahit Zarifoğlu’ndan “Sen de bir imza sahibi olacaksın” cümleli bir mektup almış bahtiyar bir şair. Ustalar, onca yılın birikimiyle ötelere bakma becerisi edinirler, bu anlamda onların öngörülerini önemli. Ali Ural’ın şiir, deneme ve çevirileriyle ve dahası editörlüğüyle imza sahibi olduğu tartışılmaz bir gerçek. Zaten bu nedenle kimi zaman eleştirilerimize uğradı. Şiire, kesinlikle yanlış zamanda ara vermiş, 20’li yaşların sonları ile 30’lu yaşlar şiir enerjisinin en zirvede olduğu dönemlerdir. Eskilerin “şiir gençlik işidir” sözü bana hep doğru gelmiştir. Ali Ural, hiçbir zaman o kaçırdığı yılların şiirini yazamayacaktır, şiir ân işidir, ilham geniş zamanlı değildir ve geldiği ân yakalanıp kayda geçirilmelidir. Bu yüzden Ali Ural için “orta yaş

şairi" diyeceğim. Onu suçlamıyorum, bir süre şiir terk etmiş olabilir. Yazmanın da bir kaderi var. 39 yaşında ilk kitabını çıkarmış, bütün gecikmeli şairler gibi savunması son derece klişe: "Her şairin kendine özgü bir taşıma süresi var şiirini dünyaya getirmeden önce. Tanpınar'ın ilk şiir kitabı altmış yaşındayken, Yahya Kemal'in şiir kitapları ise ölümünden sonra yayınlandı." (Varlık, 1276, Söyleşi yapan: İnci Eren). Bu örneklerle Dıranas'ı da ekleyebiliriz. Lakin yoğunluk ya da tembellikle titizliği birbirine karıştırmamalıyız, dönemin şairleri tarafından Yahya Kemal de az yazması nedeniyle eleştirilere uğramıştır.

İlk kitabı "Körün Parmak Uçları"nda şair, İslami göndergelere, kıssalara bolca yer vermiş, bu yönüyle geleneğe yaslanmış ama güncellik kazandırmadan İslam'ın ilk yıllarında yaşıyor-muşçasına yazmış: "ve dönüp arkasına baktı/hayır, taş olmadı gövdesi" (1998, 19), Lut'un karısını ima ediyor bu mısralarla. "kutup yıldızı terk eder yerini/terk eder yerini okçularım". (1998, 30) Uhut'ta okçuların yerlerini terk etmesi nedeniyle Müslümanlar savaşı kaybetmişti, Ural, bunu hatırlatıyor bize. "Revâha'nın oğlunun gözyaşları sığmaz göz çukurlarıma çok gelir/Sâbit'in oğlu Hassan söndürürken cehennemi mısralarıyla" (2013, 11). Dini duyarlılığa sahip şairlerin doğal/pastoral şiir yazmadan edemediğini de biliyoruz. Ali Ural'ın üç şiir kitabında da doğa merkezde yer alıyor, hatta diyebilirim ki insanın önüne geçiyor; güneş, ay, yıldızlar, deniz, göl, dere, balık, kuş –meselâ karabatak, martı-, ağaç, çiçek, kelebek, at gibi göstergeler insanı öteliyor adeta. "sabah serini/derindeki balığı üşütmüştü". (1998, 55) Balıkları, sokakta yatıp kalkan evsizlerden daha çok düşünüyor sanki, hadi aşırı yorum yapıp diyelim, "balıklar" sokak çocuklarını imliyor, ama okur bunu yemez. Bir tablonun hazin durumu bile onu üzebiliyor: "tual yaşlanır, müze sır verir, düşerdi çivi". (1998, 10) Akla sanat eseri mi insan hayatı mı daha önemlidir

sorusunu getiriyor bu mısraı aldığım “Fresk” şiiri. Ali Ural’ın cevabı belli gibi.

İstanbul’da yaşasa da Ali Ural, şiirini 90 kuşağının Ankara’da yaşayan şairleri gibi yazıyor: Yoğun ve boğuk. Bilhassa mısralar uzadıkça yığılma artıyor. Üslubu ilgilendiren bir durum bu. Açılmalı. Mallermé gibi modern şiirin öncü şairleriyle birlikte anlam meselesi tartışmaların merkezine yerleşmiş, Batı’da XIX. yüzyılın sonları ile XX. yüzyılın başlarında gündem yaratmış, Sembolizm-Dadaizm-Sürrealizm gibi birtakım akımların doğmasına vesile olmuştur, iyi de olmuştur. Bu verimin imkanlarından dünya edebiyatı yararlanarak ciddi anlamda değişim yaşamıştır. Bizde ise yeni-eski, kafiye göz için-kulak için gibi biçimsel-yüzeysel tartışmalardan Ahmet Haşim’in “Şiir Hakkında Bazı Mülahazalar” (1926) başlıklı yazısı ile öze inilmiştir. Ahmet Haşim mana sorunsalını, güncelliğini kaybetmeyen bir ciddiyetle ele almış, bu bağlamda birçok tartışmaya noktayı koymuştur. İlhan Berk’in “anlam” üzerine düşünceleri ise Ahmet Haşim’in tespitlerine pek bir şey eklememiş, Batılı şairlerin fikirlerini detaylandırmaktan öteye geçememiştir. II. Yeni’yle birlikte özellikle 60’lı yıllarda “şiirde anlam” meselesi çözüme kavuşmuş görünüyor. Buna rağmen gelen her yeni kuşaktan şairler bir kolaycılıkla ya da bilgisizlik sonucu “anlamsızlık”ı (kapalılık) diriltmeye çalışmışlardır. Bir yere varamamıştır bu girişimler. Ali Ural da anlamsızlıkla şiirini çok anlamlılığa taşımak istiyor, ama hiçbir şey söylemeden mistik görünme, karizma yaratma amaçlı bu sınanmış yöntem hiçbir şairin yüzünü güldürmemiştir: “Gizli Buzlanma”nın şiir kişisi hayatı avucunun içi gibi bilen ancak bu bilgisini kıyıda durarak örtmeye çalışan biri sanırım. Evrenin sırrını keşfetmiş bir dilsiz. Çok şey bilip hiçbir şey söylememenin ağırlığını, sorumluluklarını yerine getirememiş olmanın suçluluğunu, sevdikleriyle arasındaki buzlanmayı fark edişin

hüznünü taşıyor. ‘söyleyecek mi sandın şair söyleyecek bir şey yoksa’ diyerek çözümlenmesini istemediği bir muammanın içine çekiyor muhatabını.” (Varlık, 1276). En nihayetinde her sanat eseri yaşanıp hissedilmiş fikirlerden doğar. Anlamsızlık, şairin ya da şiir kişinin tamamen ortadan kalkıp bütün yükü okura bırakma teşebbüsüdür ki, o zaman “şair ne işe yarar, niçin var” sorusu gündeme gelir. Ali Ural, anlamı ya şiir kişinin karnında saklıyor ya da uzak-çok uzak anlamlarla zihni yok yere yoruyor. Ural’ın son kitabının kapak arkasına aldığı dörtlüğü inceleyelim: “ne çok vakti var suyun küçük adımlarla yürüyor köprüye/budamaya yürüyor kollarını kışın izin veren kim/güneş görmeyen yamaçlarda dumanlı pençesi/ateşle buzun aynı tetiği çektiğini bilirsin” (2013, 20). Birtakım boşluklar, hatta anlatım bozuklukları bulunmakta bu dörtlükte, bilinçli yapılmışa da benzemiyor, yani deneysel bir şey değil, çünkü Ali Ural’ın üslubuna-huyuna dönüşmüş durumda. “küçük adımlarla yürüyor köprüye”, kim, özne belli değil, ama yine de “su” gibi görünüyor; “budamaya yürüyor kollarını kışın”, kim, su mu? “güneş görmeyen yamaçlarda dumanlı pençesi”, kimin dumanlı pençesi, tamlayan eksik. Üstelik bu mısralarda Ural’ın temiz Türkçesini görüyoruz. Öyle şiirleri var ki, öğeler soru bile sorulamayacak kadar belirsiz. Halbuki şair, eksik bırakmak istese bile sözünü, ifade bakımından sorunsuz söylemek zorundadır, okur ise çoğaltacak. Belirsizlik-anlamsızlık metni hadım eder, kısırlaştırır. Ece Ayhan tarzı dil bozmaları, bozulan dilin aslını da hatırlatır okura. İşte sizin o şablonunuzu bozdum der. Okur ise bozulan ile bozulmayan arasındaki gerilimden doğar, ortada bir belirsizlik yoktur, vuran da bellidir vurulan da.

Son kitabında ironi daha fazla kendine yer bulmuş, hin hin gülümsüyor, zekâ dolu, çarpıcı, şairden böylesi mısralar bekliyoruz, gayet yetenekli bu hususta çünkü:

*“yüzümün üstüne kaç yüz düştü
kaç dağcı yuvarlandı aynadan
her katta durdu çağırdılar parmaklarıyla
işaret parmaklarıyla dokundular köleye
her katta bir efendi, hayır efendiler
her katta durdu nefes nefese durdu
sahte İsaları taşımaktan yoruldu göğe” (2013, 38)*

*“git bana yağmur sesi al
marketin rafında en alt katta
üstünde doğal yağmur sesi yazacak
natural rain sounds, okyanus da var
ocean yazıyor üstünde oooşım diye okunur”*

KAYNAKÇA:

Ural, A. Ali; *Körün Parmak Uçları*, İstanbul 1998.

Ural, A. Ali; *Kuduz Aşısı*, Şule Yay., İstanbul 2006.

Ural, A. Ali; *Gizli Buzlanma*, Şule Yay., İstanbul 2013.

Ali K. Metin'in Saf Kan Melez Şiiri

*"Türk kıızı! Hadi evet. Yalçın kayalıklar ol.
Güzelliğini silkele [ ]. Gel. Öyle gel.
Şiir gibi [ ]. Yürü. Yürü gel.*

*Türk kıızı, muhakkak sen. Aşka gel.
Kendine. Edebe gel. Hayata gel.
Toplan. Toparlan. En güzel ellerinle. Gel.
Sahiden gel. Şiire gel. Silkeleyerek. Dünyayı.
Gel." (2014, 94).*

Belki de şiirimizde hiçbir kuşak 90 kuşağı kadar kalabalık olmadı ve çetin bir iç savaştan geçmedi. Öyle ki bu kuşağın hemen hemen bütün şairleri, sadece akranlarıyla değil kendinden önceki ve sonrakilerle de hesaplaşmaktan geri durmadı, ilk başlarda hümanist bir hastalık belirtisi olarak her şeyin merkezine kendi benlerini koyup köksüzlüğü tercih etmişken sonradan bazıları bu yanılgıdan döndü, kendi ustalarını anmaya ve incelemeye başladı, okurları için verimli sonuçlara vardı.

Ali K. Metin'i bir şiir akımına bağlamak mümkün görünmüyor, o, var olan bütün poetik birikimden yararlanmış gibi yazıyor, dil tekniği yüksek, bilhassa mısraları kısa tuttuğu şiirlerde daha rahat yazıyor, şiir içinde de poetik-ironik bir dille yer yer politikaya kadar varan meseleleri irdeliyor: "Manifestolara şiirimizin olmazsa olmaz ihtiyacı/[var] [zira evet] [dır dır] [Türk şiiri] [alo]/[bana mısın] [demiyor]/[turp suyu mu] [acaba]. Yazık." (2014, 61). Şiir için yapılan her şeyi, faydalı buluyor

Ali K. Metin, ne yaptığının bilincinde, sabırla ve tutarlı bir poetikayla diyebilirim ki yüksek sesli dava şiirleri yazıyor. Toplumsal meselelere Marksizm'i iyi kavramış bir anti-emperyalist Müslüman şair olarak bakmakta. Türk olmayı da İsmet Özel etkisiyle mesele ediniyor: "Şiirin Türklükle ilişkisi netameli fakat kaderimizi belirleyecek bir meseledir./Türklerin son 150 yıllık geçmişine, şiirden kurtulmakla şiirini kurmak arasındaki bir mücadelenin tarihi diye bakılabilir." (2014, 71)./"Barbarlık, şiiri Türklükle mayalayan bir öz, bir çekirdek ihtiva eder.//Her Türk, genlerinde mevcut olan barbarlıktan/Fışkırmayı/Kendine bir borç/Bilecek-/Tir.//Öyleyse, aşka ceht etmek bundan böyle/Türklüğün şartları arasında bilinsin/isterim." (2014, 74)./"Barbar, tenha, biz kalın derili Türkler!" (2014, 75). 150 yıllık bu kadim, hatta eskitilmiş meseleyi tartışarak asıl konunun dışına çıkacak değilim.

Şiiri yayararak yazıyor, bütün olarak önemsiyor, çarpıcı mısra yakalama derdine düşmüyor, sanırım tek tek mısraları öne çıkarmak yerine her mısram eşit haklara sahip olmasına, yani mısralar arası demokrasiye inananlardan Ali K. Metin. Çarpıcı mısralardan tamamen beri değil elbette: "Ödünç yaralarla konuşmayı seviyordular" (2006, 10). "Yüzünü şehre bir bıçak gibi sürte sürte" (2006, 18). "Göğsümde pimi çekilmiş bomba gibi/Yürüyordu intikam" (2006, 47). "Üzölmek baba yarısıymış doğru" (2014, 50).

Çoğu kez epik bir sesle ilerliyor Ali K. Metin'in şiirleri, gerçek bir öfkeden doğuyor, plastik durmuyor. "Ahlak ve halk vurgusu üzerinden bakıldığında, şiirimin genel itibariyle epik bir karakter taşıdığı fark edilir. Ne ki epiğı öz veya biçim anlamında bir sabiteye bağlamak doğru değil." (Poetik Haber, Hilmi Karaçalı).

*"Kulaklarım açık, geliyor kan
Oturduğum koltuk, tuttuğum savaşlar
Geliyor sakallarım, geliyor intikam, geliyor namus
Geliyor erkeklik
Yeminlerim, yumruklarım, güm güm gümleyişler
Geliyor saf tutan kelimeler
Caz, nefret ve intikam
Işıyarak boğazımda şahan bir ağrı
Bir rüya, bağıra bağıra bir devrim
Geliyor arkadaşlarım
Geliyor içimde damla damla
Bir hücum"* (2006, 39).

Öyle ki haksızlık karşısında öfke nöbetlerine girmişmişçesine kontrolden çıkar şiir-kişisi (persona), çok sert hatta argoyu da kullanarak siyasaya naralar atar, çekinmez kimseden. Bunu, doğallığın bir karşılığı olarak "barbar"la somutlar: "Fıtratım ha evet bu benim dünyaya ayak uydurmayan barbarlığım" (2014, 13). Bu konuda şair kesinlikle tutarlıdır, çünkü en ilkel dille konuşur şair, bir nevi barbardır. Şairin, 2006 tarihli "Barbar Senfoni" şiir kitabını da düşündüğümüzde "Barbar"ı bir matrise dönüştürdüğü sonucuna varabiliriz. "Barbar, تنها, biz kalın derili Türkler" (2014,75).

Bilindiği üzere dominanttır epik unsurlar, her zaman için şiirin öteki unsurlarını bastırır, yok etmez ama günümüzün epik yazmaya çalışan kimi şairi, epiği erk-eksi sestem ibaret sanıp sözele yöneliyorlar, epiğin içindeki lirizmden kaçıyor. İnsan doğası değişmediğine göre kahraman veya anti-kahramanın ister ilahi isterse beşeri (karşı cinsten biri ya da fikir, dava vs.) mutlaka bir aşkı vardır ve anlatırken lirizmden kaçması düşünülemez. Bahsini ettiğim gözyaşı ya da bohem-aylaklık değildir kesinlikle, duyarlılıktır. Geleneğe uyararak daha doğrusu post-moderne ku-

lak vererek Ali K. Metin de şiir içinde poetika yapıyor: “Şiir dünyadan sorumlu –ludur. Bu itibarlar,/Dildeki şiddetten rahatsız olanlar/[lirizmi yüceleştiren aymazlar]/-lar/-dır.//Dikkat! Şiirin siyasete kapatılması poetik bir sefaletle dalalettir./Bileşik kaplar [misali]: şiirin kalbinde/siyasetin tuttuğu yer neyse,/siyasetin kalbinde de şiirin yeri/O’DUR.//Öte taraftan, lirik şiiri yok etmeye çalışmanın/Abesle iştiğal olduğu unutul –ma –malı.//Kalıpları kırmaya artık başlamak gerekiyor./Bize. Birtakım barbarlıklar. Lamalar. Gerek. Leşiyor.” (2014, 90). Epiği öncelese de şair, liriği yabana atmıyor; çünkü savaşlar bitebilir, barış gelebilir, ama lirizm (aşk) sürekli hayatın her alanında, kılcal damarlarında do-laşmaya devam eder.

İslami camia şiirinin Ankara’sında anlamakta zorlandığım bir Turgut Uyar, Ece Ayhan ve İsmet Özalcilik, azıcık da Cemal Süreyaçılık var. Bunun psikolojik yanı, tarihsel ve jeo-politik süreci irdelenmeli bence: “Cemal Süreya’dan geçiyor Ece Ayhan’a doğru soluk soluyorum./Devletimiz burda ha şaşırıdır abiler!” (2014, 19-20). “Yort tüzükler kapışmak için değil midir zira abiler?” (2014, 21)./“-Ece Ayhan’dan nem alıp İsmet Özel’e gelişt geliyorum.” (2014, 21)./“İkibinlerin başları.-//Of Not Being A Jew şiirleri ültimatom gibi birer/İkişer çıkıp geldiler. Her biri, bize/İsmet Özel’in büyük, gayet büyük selamıydı: Ayrıca/Türk şiirinin dünyaya/Unutulmaz bir selamı idiler./Ahmet Güntan, ham şiirlerle parçalı karşılıklar verdi./Başka daha güzel/Selamlar alıp verildi böyle.” (2014, 86). Bunlarla da kalmıyor Ali K. Metin, metinlerarasılığı (inter-textuality) şiirinin vazgeçilmezine dönüştürüyor adeta, gizli göndermelerle değil, yukarıda olduğu gibi şairlerinin kimliklerini de açık ederek yapıyor: “Cansever’in masası gibi/’masa da masaymış ha’/Bir iki eğri, bir iki doğru/Tatlı kelâm vesair/Ne koyacak daha derken/İnanamazsınız adam/Masaya koydu kendisini” (2006, 9). Edip Cansever’in “Masa da

Masaymış Ha"sı gibi Turgut Uyar'ın "Geyikli Gece"sinde geçen "Her şey naylondandı o kadar" mısraı birçok şairi kendine çekmiştir: "'Her şey naylondandı' çünkü/İşte o kadar/İşte o kadar hızlıydı devrim" (2006, 47). Yine Turgut Uyar'ın kitabına ismi olan "Dünyanın En Güzel Arabistanı" onda şu mısralarla yinelenmiş-yenilenmiştir: "Bir gün dünyanın en güzel arabistanı/Bir gün hep birden gözlerimiz pırl pırl" (2010, 42). Cemal Süreya'nın şiirine de başlık olan "Kan Var Bütün Kelimelerin Altında" mısraı da şairler üzerinde tahrip edici etkiler uyardırılmışsa da Ali K. Metin tarafından eleştiriye uğramıştır: "Her şeyde biri, birden her şeyi/Gören ariflerden olsa idik, veyahut şaire/Yalan sözün yakışmadığını bilmeseydik/Cemal Süreya'ya eşlik ederek/Diyebilirdik:/Kan var bütün kelimelerin altında" (2006, 45). Ali K. Metin'in dört yıl sonra yayımlanan kitabında ise Cemal Süreya'ya karşı muhalif dili yumuşuyor: "altında kan kelimelerin/yavaş yavaş olacak" (2010, 10). Yine İsmet Özel'in dostu Ataol Behramoğlu'nun meşhur "Bir Gün Mutlaka" şiirine de selam çakmayı unutmuyor: "bize hani sakallı/Bir gün diyecekler/'bir gün mutlaka!'" (2010, 13).

Ali K. Metin "Varlığım sevenlerime armağan olsun" (2014, 24), mısraı ise hoş bir parodi örneği.

II. Yeni şiirini yakın takibe almışsa da en fazla Turgut Uyar'dan etkilenmişe benziyor. Turgut Uyar'ın tekrar sanattından yararlanarak dil bozmalarının uç örneği sayılabilecek "Kurtarmak Bütün Kaygıları" şiiri Ali K. Metin'in neredeyse bütün şiirlerini üslup bakımından ele geçirmiş gibi: "Sularsa akmak birgün birgün birgün/Birgün dağlara çıkmak birer birer dağlara çıkmak birgün/Çıkmak çıkmak birer birer birgün dağlara dağlara birgün/Birgün birer birer dağlara/Ah nasıl dağlara birgün/Ey birgün/Çiçek açmak birgün/Dağlara dağlara birer birer dağlara" (Büyük Saat, 2007). Belirtmeden geçemeyeceğim: Sezai Karakoç,

tekrir sanatını spontane yaparken Turgut Uyar ve Edip Cansever biçimci oldukları için plastik şekle sokmuşlardır. Ali K. Metin plastik olana yakın duruyor. Yine de onun şiirinde, tekrar tekniğinin iyi kullanılmadığı yerlere rastlıyoruz, bu, bilinçli bir kusurla imaj yaratmak amacıyla da yapılmış değil: “**Bunu** bazı **ben bilmem mi**/Kaçar gibi **kapadığın kapıları** mesela **bilmem mi**/Yanlış kapılar **kapadığım yanlış kapılar** açtığını/Gözümün yaşı nuru **bunu ben**/Hızlı hızlı ısırganlar **koktuğunu kokladığını** ve/Aramıza bulutların hani birdenbire **girdiğin**/Bir gölge, bir yabancı gibi gelip **girdiğini**/Kurdeşenler döküyorsun hiç **bilmem mi**” (2014, 43). Tekrir sanatının dışına taşan benzer kelime tekrarı şiirin hafızasını daraltarak çağrışım zenginliğini öldürür, metinde sisli bir hava oluşturur. Üstelik Ali K. Metin’in poetikası her modern şairde gördüğümüz gibi çağrışıma dayanır. Turgut Uyar gibi onun da kusursuz şiire kuşkuyla baktığını biliyoruz: “Temiz hatta ‘iyi’ şiire her zaman kuşkuyla bakmış biri olarak şiirim nereden durduğu, hayatla ne tür bağlar kurduğu benim için daima birinci mesele olageldi. Şiirde kat ettiğim yolu şiir yoluyla kat ettiğim yoldan ayrı görmüyorum. Öncelikle bana dokunan, beni evirip çevirecek bir şiir yazmanın telaşında oldum.” (Poetik Haber, Hilmi Karaçalı). “Ustalıktan ve ortalama okuru tatmin etme hevesinden çok zamanın ruhuyla sahici bağlar kurmayı kendime şiar edindim. Bundan ötürü Turgut Uyar gibi acelelikten beslenmeyi ve dilin patikalarından yürümeyi bilhassa önemsemeye çalıştım.” (Poetik Haber, Hilmi Karaçalı). Modern şiir, dil üzerine yoğunlaşır, bazı şairler ise işi abartarak abanır, adeta bir şablonla yazarlar; işte Ali K. Metin, haklı olarak bu tarz kusursuz görünümlü, üniforma giyinmiş soğuk şiire karşı çıkmakta. Dili niçin deneysel kullandığını da açıklıyor: “Benim deneysel unsurlardan yararlanmamsa oyun amaçlı değil, dile gerçeklik arasındaki mesafeyi kaldırma meselesiyle ilgilidir

daha çok. Bundan kastım, dilin ses ve söyleyişle ilgili klişe unsurlarını öteleme çabasıdır. Klişelerin gerçeklikle aramıza bir engel olarak girmesi, başka deyişle dilin imkanlarını sınırlayıcı bir etkene dönüşmesi şiirin temel problemlerindedir. 'Temiz şiir' yazıcılar bunu görmüyor, görseler de dikkate almıyor olabilirler. O zaviyeden bakıldığında güzel söyleme kaygısı söyleneni gözden çıkaracak kerte birinci amaç haline gelebilmekte. Şiirin bugünkü kavgası işin biraz da burasıyla ilgilidir. (Poetik Haber, Hilmi Karaçalı). O, dilin katı kurallarını da hırpalayarak yeni anlamlara ulaşılabilmesine inanmakta ve biçimi öze feda etmeye karşı durmakta. Aslında birçok avangart şair, biçimci bir girişim olan deneyelliği özün önüne koyarken Ali K. Metin amaca-dava ya hizmet için kullanmakta beis görmez: "Her çeşit yeniliğe şapka çıkaranlar, özü umursamayan/biçim hastaları –dır [dır]/ Şiirin varoluş meselelerimizle ilgisini boş verecek olaydık./yenilik saplantısını pek öyle önemsemeyebilir –bilirdik./Dahası imge salatalarıyla beraber deneysel şamataları da/birer karın ağrısı sayar, belki/geçer –geçerdik./Sahiciliğin olmadığı yerde bu kabil karın ağrılarının artması/eşyanın fitratından –dır, diye, diye [düşünüyor]/[-um]. (2014, 82-3). Meseleyi daha bir açar: "Şiirimdeki zihinsel form ve işleyişin 'arayış' edimiyle tarif edilmesi son derece açıklayıcı ve yerindedir. Şiirin düşünceden koparılmayacak kadar dünya görüşümüzle ilişik, nispeten iç içe bir düzlemde durması gerektiğini her zaman savunurum. Ama burada asıl önemlisi sözkonusu düzlemin dünya görüşüyle özdeş mahiyette olmadığını bilmektir. Bağlanma haline tekabül eden hükümler mecellesi anlamında şiirimin adalet, aşk, devrim, halk, Türkiye imgeleriyle nüvelendiğini duymak memnuniyet verici. Ancak bunları imgeler olarak görmemiz oldukça önemli. İmgesel nitelikte oluşlarından ki hiçbiri şiirimde muayyen yargı ve söylemlerle entegre edilmezler. Ayırt edici nokta budur. Aynı

zamanda şiiri bir hakikat tecessüsü olarak temayüz ettiren asli özellik budur. Hakikatin retoriğini yapan şiirle hakikat arayışı üzerine kurulmuş şiirin farkı da burada aranmalı. Daha köke irca edecek olursam, adalet ve aşk imgeleri şiirimdeki nihai hükümler mecellesidir.” (Poetik Haber, Hilmi Karaçalı). Kuşağının bir takım şairlerinin aksine imgeden kaçmayıp güç alıyor, sözel zannı uyandıran yerlerde bile şiiriyetten ödün vermiyor; çünkü şiirin fevkinde. Üstelik sadece imgelerle değil, kesik-eksilteli mısralarla da şiirlerde boşluklar yaratarak okurun ufkunu da metne dahil etmeye çalışıyor, dahası post-modern roman ve hikâye gibi kurmaca metinlerde görülen üst-kurmaca (meta-fiction) tekniğini de şiire uyguluyor, muhatap aldığı okuru yönlendirmeye çalışıyor: “Gözlerimizi kapayalım lütfen ama şimdilik burada güzelim okuyucu/Burada hala gerçeği tam olarak söyleyememe meselesi,” (2014, 14).

Yansıma kelime kullanımıyla okuru dürtmek ve uyandırmak istiyor gibi: “Tıkır da tıkır tıkır da tıkır/İp atlayan halen Türk şiirlerimiz” (2014, 58)./“kahkahaya pat pat patlatırken” (2014, 79)./“Aynalarda şehla bakışlar belki tak tak/Köşeler kuytularda bakan köşeler/Bazı vakit tak tak” (2014, 43). “İki kadeh iki afet iki diyelim tak tak” (2014, 45). Şiirin genelinde ara ara tekrarlayan “tak tak”lar ise bizi Sezai Karakoç’un “Ping-Pong Masası”na götürüyor.

Ali K. Metin’in “İnsanlığım Ol Buyur Gel” soluklu ve son derece lirik şiiri, Sezai Karakoç’un “Lili” şiirinin pastışı –eski dilde zeyl- olarak üretilmiş, taklit düzeyde kalmayıp eser hüviyeti kazanmış, başarılı. Şair, böylece Sezai Karakoç ile bağlarını daha bir kuvvetlendirmiş oluyor: “Feleğe yumruk atıp dirildim/Lili’nin henüz daha söylenmemiş öfkesiydim” (2014, 29). “Lili yalnızlığıyla oturmuş bekliyor/Kuklalar söylemiştir belki bekliyor/Bekleyişinde kurşun gibi yalayan bir merhamet/Beni o

doğuran yalnızlığımı bekliyor/Lili'nin dönüp gelişinden belli/
Kerpiç evler önünde bekliyor" (2014, 30). Ali K. Metin için pastiş
şairi demek mümkün. Gördüğüm kadarıyla şairler olgunluk dö-
nemlerinin ardından Sezai Karakoç'tan bahsetmeye başlıyorlar.
Ali K. Metin de kendini bu kaderden kurtaramamıştır. Çünkü
Ankara'da dar bir edebiyat çevresi bulunmakta ve onlar da fi-
kirsal alışverişte bulunuyor, dolayısıyla birbirlerini etkiliyorlar.
Her şair neredeyse aynı şiire varıyor, farklı mizaçları sayesinde
birbirinden nüanslarla ayrılıyorlar. Yoksa tektip şiir kaçınılmaz
olurdu.

KAYNAKÇA:

Metin, Ali K.; Barbar Senfoni, Ebabel Yayınları, Ankara 2006.

Metin, Ali K.; Pis Kan, Hece Yayınları, Ankara 2010.

Metin, Ali K.; Rövanş, Hece Yayınları, Ankara 2014.

Cahit Zarifoğlu'na Rağmen Adem Turan Şiiri

"Kervan

*işte her Şey bir ıssızlığın içinde yaşanıyor, tınısız
ben gvodemi içimden yaşıyorum
dağılan paracıklarım oluyor, onarıyorum
yıldızlara bakıp da yapıyorum bunu, sözgelimi iki cıvata
birkaç tel parçası, bir televizyon anteni, bir köstebek.*

*sonra otobüsler
Őehirlerarası koşuşturmalar, oteller;*

*oteller ki yarası koparılmış bir yaşamaktır
oteller ki gvodemi ortadan ikiye böldüler hep*

*her neyse, işte her Şey bir ıssızlığın içinde, kendi halinde
ne gitmek ne gitmemek; ne görünmek ne görünmemek
yani herŐey birbirinin içinde, balıklar akvaryumun,
akvaryum odanın, oda benim, bense
uçsuz bucaksız bir kervanın
içinde
akan bir Şeyim*

*başka kimseler yoktur yanımda, döner gelirim ve
kapanırım 'ben' olan evime, günlerce tıktırsız yaşarım, sessiz
yıkandış anılar bulurum orada, aynalar
dededikenleri, sürüngenler, ne güzel ölümler
ne güzel bitmez zaman / uçsuz bucaksız bir kervan
alnımda, topuğumda, parmak ularımda.*

*şimdi anlıyorum herşeyi
herşeyi, evet herşeyi
bu ellerimi
bu bölünmüş gövdemi
bu açılıp kapanmasını kapıların
bu çok seyrek kestirdiğim saçlarımı
günlerce gidip geldiğim
günlerce gidip geldiğimi bu adresleri
sesleri” (Artık Kuşlarını Uçur, 32-34).*

Gençler için usta şairlerin hele de yönlendirici nitelikteyse sözleri hayati önem taşır, bu yüzden Cahit Zarifoğlu gibi ustalık makamına oturmuş sanatkârlar çok düşünüp az konuşur. Cahit Zarifoğlu'nun Maver'a'daki “Okuyucularla” köşesi yaklaşık 10 yıl -70'lerin sonları özellikle 80'li yıllar- genç şairlere hizmet etmiş, gençlerden gelen şiir dolu mektuplara o, hiç yüksünmeden derde derman yanıtlar vermiş, gereken yerde yaraya tuz basmaktan geri durmamıştır. Bu hizmetinin karşılığını, 80 sonrası atağa geçen Müslüman şairler de ömrü yettiğince görmüştür. Zarifoğlu'nun son söyleşileri gözünün arkada kalmadığına ve gelecekte ümit var olduğuna açık kanıttır.

Adem Turan da ilk gençlik yıllarında -yaş 19- Cahit Zarifoğlu'na şiirler gönderip onun sert eleştirilerine uğrayanlardan: Ekim 1979. “Yolladığınız bir tek şiir, bir anlamda mektubunuzdaki satırların mısralarla ifadesi. Ne yazık ki şiir sanatı açısından biraz başarılı tek mısranız bile yok. Çalışmalarınızda belli bir aşamaya gelmeden ideolojik şiir yazmayın. Selamlar.” (Okuyucularla, 154; Ekim 1979). Bu sözler, Adem Turan'ın hevesini kırmamış, onu daha bir kamçulamıştır. İşte üç yılın ardından 1982 itibariyle “Yönelişler”de, Maver'a'da ve süreğinde Yedi İklim gibi önemli dergilerde şiirlerini yayımlamayı başarmıştır o. Cahit Zarifoğlu, eleştirilerinde haklı mıydı acaba, eleş-

tiri nesnesi Şiir olunca soruya tam bir cevap veremiyoruz, ama yeni yan sorucuklar iliştirebiliriz. Adem Turan'ın mektubu son derece saf-duygusal, mektubundaki ideolojik ifadeler orijinal değilse de öfkesi samimi. Bana göre Zarifoğlu Şöyle demeliydi: Saf-duygusalsınız, öfkeniz samimi; duygusallığınızın yerini saf duyarlılık almalı, öfkeniz ise başkalarına ait ideolojiyle değil, iç-selleştirdiğiniz fikirlerle sanattan beslenerek yankılanmalı. Neredeyse her ay dergilerde okuduğum Adem Turan'ı, meselesizlikle yargılamışımdır. Çok az defa İslam aleminin yahut insanlık dramının acılarına sözcülük yapmıştır Adem Turan, Şiirinin merkezine büyük bir amacı koymamıştır. Bireysel durumların acılarını, güzel havalar içerisinde yazmış gibi. Şiir sanatını kavramış, fakat bu defa da çarpıcı mısra yaratmakta sıkıntı yaşıyor, günümüzün facebook ve twitter pratikliğine alışkın genç okuru için pek çekici gelmeyecektir, önemli mi, bilemiyorum, ama gelecek, gençlerdir en nihayetinde. Bunun müsebbibi biraz da "çalışmalarınızda belli bir aşamaya gelmeden ideolojik Şiir yazmayın" diyen Cahit Zarifoğlu değil midir. Genç enerji ertelenip engellenmemeli, doğru yöne kanalize edilmelidir bence. Tekrarlamak isterim: Ne gelecek ne geçmiş Şiir, Şimdi'lik işidir; enerji, anında üretim için kullanılmalıdır.

"Şiir Taşı" Adem Turan'ın yedinci ve yeni Şiir kitabı. Dile kolay, yedi kitap; ama tek kitap gibi. Adem Turan, Şiir için elzem sayılan dil arayışlarına çıkmıyor, halbuki bir dil arkeoloğu olmalıydı. Riskli iniş çıkışlardan kaçınıyor, uçlarda bir deneyselliğe hiç yanaşmıyor, bu garantici tavırları onun Şiirinin çıkmazı haline geliyor. Şiir üzerine düşünüp yazsa, dahası kendi poetikasını çatsaydı, Şiiri çıkmaza girdiği anlarda zorlanmadan çıkış yolu bulurdu.

En başından beri o, hazır-statik üslupla yazıyor bence: II. Yeni'yi anımsatıyor, bilhassa Turgut Uyar, Edip Cansever'deki

gibi yayvan bir şiire kadem basmış. Statik diyorum, dingin demiyorum, çünkü biliyorum ki dinginlikten bir bilgelik doğar. İlk izlenimlerim bu şekilde.

Adem Turan'ın Yedi İklim yayınlarından okura ulaşan "Artık Kuşlarını Uçur" gelecek vadeden başarılı bir ilk şiir kitabı. Bu kitapta, şiiri tanımak amacıyla okumalar yapmış, özellikle de günün şiir zevkini hissetmiş bir şairle karşılaşılıyor. Birkaç adım ileri ya da geri ama burada kalmış Adem Turan, şiirini kanatlandırıp farklı kulvarlara taşıyacak vitamin kaynağı Doğu yahut Batı geleneğinden de beslenmiş benzemiyor, dolaylı bir şekilde haberdar gibi, meselâ Batı'yı II. Yeni, Doğu'yu ise Sezai Karakoç üzerinden tanımuşa benziyor. Bizde, Osmanlı şiiriyle irtibat kurmayanlar irtifa kat edemiyorlar. Modern şiir kurma adına mı şair, kafiyeden kaçmış, diye de kendime sormadım değil. Öyleyse yanlış, düzelmeli. Kültürel zenginlikten yoksun şiirler, yalınlaşma gayretinde bulduklarında yavanlaşırlar.

Adem Turan'da zekânın en olgun hali sayılabilecek ironi, yok denecek kadar az:

*"fakülteciğim, sevgili fareciğim
bırak, güzelliğimi*

kemirme benim" (A. K. Uçur, 38). Cahit Koytak etkisi gözüküyor bu mısralarda.

"ah ben bu kenti dostlar!

dört dönerim hergün bu yok canımla" (A. K. Uçur, 41).

Bu şirin bölümler, onun ironi yapmak konusunda yetenekli olduğu sonucuna da ulaştırıyor bizi. Bilmiyorum, belki Adem Turan da yaratıcı-ironiyi bir gevşeklik, 32 dişi göstererek kahkaha atma sanatı olarak görüyor, dedim ya bilemiyorum, İslami camianın kimi şairinde böylesi bir hastalıklı hal var. Gülmemek,

büyük bir ciddiyet belirtisi zannediliyor, peygamberimizin Őakalar yaptığı unutuluyor. Büyük adamlar, hayatlar ve Şiirler kesinlikle bir yanıyla ironiktir. İlginçtir, Adem Turan Şiirinde, yıkımlar çağında yaşamamıza rağmen gerilim de yok. İroni ile gerilim aşığıdır birbirine.

Hele de Adem Turan'ın "Şiir Taşı"ndaki lirizmi, son yıllarda lirik bir çıkış yaptığını düşündüğüm Nurettin Durman'dakine ne çok benziyor. Tıpa tıpa demiyorum, benziyor yalnızca. Her zaman için doğru etkileşim bereketli sonuçlar doğurur.

KAYNAKÇA:

Turan, Adem; Artık Kuşlarını Uçur, Okur Kitaplığı, İstanbul 2014.

Turan, Adem; Ateşte Yıkanmış Kuşlar, Eabil 2007.

Turan, Adem; Şiir Taşı, Okur Kitaplığı, İstanbul 2014.

Beni Bir de Özlerken Görmelisiniz: Özcan Ünlü Şiiri

“SİMURG KUŞU

*Sana söyledim say yorgun cümleleri
Yastığıma kılıf yap ve üstünde uyu
Alnının çukuruna bıraktığım düşleri
Sıcaklığımla sar gözlerin gibi koru*

*Kaybedilen gitmiştir kalsa da elde hüznün
Bu hüzzam teknesinde yoğur kendini
Bak bu senin gamzen bu senin sesin
Bu da bana kalan yalnız selvi gölgesi*

*Sana verdim say ömrümün kalanını
Aldırma saçım başım perişan pişman
Bir martı gibi kalsam da iskelende
Düşüne uyanan bir simurgum ben” (2009, 32-3).*

[Böylesine sıkı şiirlerin altına imza atan şairin, olmadık za-yıf şiirine rastlamak şaşırtıyor bizi. Özcan Ünlü şiiri, elekten geçirilerek seçmeler şeklinde basılmalıdır diye düşünüyorum, fazlalıklar özün üzerini örter genelde. Aslında şairin kendisi de özeleştiride bulunuyor, sene 2002: “Şiir dilimin oturmaya başla-dığını hissediyorum. Daha önce yazdığım ve çeşitli dergilerde yayımlanan şiirlerimi de sahipleniyorum ama Teslimiyet, sanki biraz daha bana göre... Duyarlılıkları, dize yapılarındaki titizlik... Şiiri bir kışkırtıcı gibi görmeye başladığımda bunu anladım. Yani duyguların, başka duygularla kesişme anında çağrıştırdığı söz dizimleri gibi görmeye başladım dizeleri. Bulutların çarpışma-

sı gibi mesela...” (Söyleşiyi Yapan: Şeref Akbaba). 90 kuşağının karakteristik özelliklerini barındıran yukarıdaki şiirde, imgeler muntazam şekilde sarmal geçişlerle anlamı örüyor, duyguya kaynaklık ediyor. Hecenin ses imkânlarından yararlanılarak oluşturulan ahenk ise gayet başarılı. Tek sorun, simurg otuz kuş demektir, şiirin başlığında “kuş” göstergesi kullanılmamalıydı. Aslında şair de şiirin son mısraında “simurgum ben” diyor, “simurg kuşuyum ben” demiyor, fark etmeden yanlışını düzeltiyor.]

Oldukça erken yaşlarda şiirle tanışan Özcan Ünlü, daha 19’unda Maveria dergisinde şiirini yayımlamayı başarmış, bununla yetinmeyip ilk kitabı Noktaya Şiirler’i (1988) 21, ikinci şiir kitabı Benden Önce’yi (1990) 23 yaşında yayımlamıştır. Kitap yayımlama konusunda biraz acele mi etmiş, diye düşünmedim değil, çünkü kitaplı olma heyecanı, şairleri yanıltabiliyor, zaman içerisinde değişen-olgunlaşan şiir anlayışları nedeniyle şairler bu ilk kitapları reddedebiliyorlar. Edebiyat tarihlerine bakılırsa demek istediğim daha iyi anlaşılacaktır. Peki bütün genç şairler aynı kaderi mi yaşar? Eğer bir edebiyat mahfili içerisinde yer alıyorsa şiirlerini daha çabuk geliştirebilirler elbet, Özcan Ünlü’nün Maveria gibi mühim bir dergiyle irtibat halinde olması avantaj, üstelik ustaları da seçkin isimlerden oluşuyor: “Yunus Emre, Karacaoğlan, Fuzuli, Baki ve ille Şeyh Galib dönemlerinden sonra Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç’u ilk aklıma gelen isimler olarak zikredebilirim.” (Söyleşiyi Yapan: Şeref Akbaba).

90 kuşağının birçok şairi daha ilk şiirlerini yayımlamamışken Özcan Ünlü iki kitap sahibi bir şair konumuna gelmiş. Bir kuşağın şairleri, birbirleriyle ister organik ister sentetik ilişki içerisinde olsunlar, hiç fark etmez, günün zevkini-estetliğini birlikte inşa ederler. Bu anlamda Ünlü’nün kitaplarının 90 kuşağının ilk

kıyırdaşları olarak görülüp değerlendirilmesi gerek. Akranları Cevdet Karal ile Ömer Erdem ilk kitaplarını yayımlama hususunda daha temkinli davranmış, 90'ların en azından ilk beş yılının geçmesini beklemişlerdir. Yazımın başına aldığım şiir her ne kadar 90 kuşağının karakteristik özellikleriyle içkinse de Özcan Ünlü, ayrıksı bir şiir yazıyor diyebiliriz, kendi de bizimle hem fikir: “Şiirlerimin durduğu yer, herhangi bir grubun veya etkinin gölgesinde kalmasın için çalışıyorum. Beğenilsin ya da beğenilmesin kendi şiirimi söylemek istiyorum. Eğer okuyucu ile bu anlamda anlaşabiliyorsam, doğru yoldayım diye düşünüyorum.” (Söyleşiyi Yapan: Şeref Akbaba)

Özcan Ünlü, yer yer pastoral göstergeleri sıralayarak şiiri yaşıyor, bu tekdüzeliğe neden oluyor. Fiillerin ve isimlerin dengeli birlikteliği şart, yoksa hareketsiz, fikirsiz metinler ortaya çıkıyor: “Yonca yüklü bulutlar tepemde/Havada karsümbülü kokusu/Yanardöner ışıltılar içinde yüzüyorum/Kalbime saplanan su oku/Safran tadında güneş/Anadolu orkidesi şakayık/Dilimde allıgelin türküsü/Böğrümde ters lâlesi Kafkas'ın/Başımın altında benekli yılanıyastığı/Ruhumu oyalayan sapsarı emzikotu/Kulağımı çınlatan terli akçaçingırak/Güneşle el ele obrizya bahçesi/Benli süsen ve tuğba ağacı/Kökü gökte ışıklı dallı//Sen bembeyaz zambak tarlası” (2009, 12). Bu tarz bir teknik kusura Cahit Koytak şiirinde de rastlıyoruz. Sıralama, daha ziyade öykü, roman gibi anlatmaya bağlı türlerde görülür, şiire pek yakışmıyor. Görüldüğü üzere bir yerde pastoral görüngüler varsa orada sıfatlar da vardır: “**Bu saf** rengi gecenin **bu son** sessizliği/**Nihavent** iniltisi **kağıttan** nefesimin/**Havı dökülmüş** gülüşler takıyor dudaklarını/**Annem o korkunç** yalnızlığımıza yoldaş/**Ancak o tahammül gösterir harfi bitmiş** dilime” (2009, 25). Sıfatlar şiiri yoran unsurların başında gelir, hele de yukarıdaki bentte olduğu gibi yoğun kullanıldığında boğar. Sıfatları imajlara dönüştürmek gerekir.

Yine de bana, şiirimizde sıfatları en iyi hangi şairimiz kullanmıştır diye sorsalar, Yahya Kemal derim.

Kuşağının diğer birçok şairi gibi gelenekle bağını halk edebiyatı üzerinden kuruyor Özcan Ünlü, şiirlerinde hece veznini, bu veznin bilhassa 7+7=14'lü kalıbını kullanıyor, fakat serbest şiirlerinde hece alışkanlığını sürdürmemeye gayret ediyor. Ayrıca modern göstergelerden uzak duruyor, adeta doğaya sığınıyor, bu dil muhafazakârlığı ise şiirin hayat karşısında bir yanının eksik kalmasına neden oluyor. Özcan Ünlü'nün şiirinde sıkça geçen "darağacı ve çarım" göstergeleri doğrudan bir gerilim hattı yaratıyor. Necip Fazıl'ı hatırlatan bir metafiziğe de yakın duruyor: "Bir mezarın kalp atışı duyuldu" (2014, 46). Şair, keşke bu tarz mısralarla bizi daha fazla sarssa diyoruz.

Son kitabı "Hiç Değilse Bugün"de ana tema "özlem": "Bilir misin/Nedir seni özlemenin Türkçesi" (2014, 50). "Ben seni özlüyorum öç alır gibi kendimden" (2014, 51). "Beni bir de özlerken görmelisiniz" (2014, 9). Modern zamanlarda teknolojik gelişmelerle insan değişmiş, bu tema unutulmaya yüz tutmuştu. Ulaşım ve iletişim kolaylığı özlemek eylemini neredeyse ortadan kaldırdı. Global dünyada özlemi tetikleyecek gurbet diye bir şey de kalmadı. Bu arada platonik aşk da gümbürtüye gitti. Özcan Ünlü, modernizme dur diyen şairlerden: "Sevgi şiirlerine ağırlık vermeyi de sürdürüyorum. Çünkü sevgisiz kaldığımızı ve gidecek de bu anlamda içsel bir yalnızlığa doğru gittiğimizi düşünüyorum." (Söyleşiyi Yapan: Şeref Akbaba).

KAYNAKÇA:

Ünlü, Özcan; *Her Şey Birdenbire, Lamure, İstanbul 2009.*

Ünlü, Özcan; *Hiç Değilse Bugün, Okur Kitaplığı, İstanbul 2014.*

Bir Tecâhül-i "Ârif Şair": Ahmet Murat

"BİR ŞEY KALIR

*toprağı ve suyu seyredişini öveceğim
son cemrelerin dansa kaldırdığı
ablaların için uzaktan sevişini
bir portakal trenini alkışlar bir çocuk
bunu hatırlar şimdi görenler seni
bunu hatırlar görenler şimdi seni
ben de hatırlarım ama usul usul
tok atlar otakta gibi, akşama daha çok var gibi
sonra unuturum bunu, başka şeyleri unuturum
anular gömülüdür zaten ben bir daha gömerim
çocuk olmuşum, hasta olmuşum, deniz olmuşum
yalnız bir sincabım belki
gömdüğü cevizlerine küsen" (1999, 7).*

[Ahmet Murat'ın ilk kitabındaki ilk şiiridir "Bir Şey Kalır". Niçin bu ayrıntıyı vurguluyorum, çünkü bu şiir onun yazacaklarına prototip olmuştur, daha genelleyerek söyleyecek olursak üslubuna attığı ilk adımdır, şiiri bulduğuna dair ilk hissediş. "Kaf ve Rengi"ndeki diğer şiirler daha ziyade bir arayış, kavrayış çalışmalarındır, sonraki yazacaklarının imgesel tohumlarını içerir.]

2009'da Suavi Kemal Yazgıç, Gerçek Hayat'ta yayımlamak üzere minik bir Ahmet Murat dosyası hazırlıyordu, bu vesileyle Ahmet Murat şiirini bana da sormuş, kısa yanıt vermemi ise özellikle belirtmişti, şöyle demişim: "Geride, zamana

dayanabilecek 'saf' şiirler bırakmak arzusunda Ahmet Murat. Az üretmesinin altında sanki bu neden yatıyor. Son yazdıklarında, onun kendine has şiir sentaksı oluşturmak isteği görülmekte. Şairliğin belki de ilk şartı, şairin ne anlattığından çok 'neyi' nasıl anlattığıdır. Ahmet Murat bunun fazlasıyla farkında. 1999'da Yedi İklim yayınlarından çıkan 'Kaf ve Rengi'" adlı şiir kitabındaki bir imaja dönüşemeyen iç içe geçmiş bazı istiareler beni rahatsız etmişti. Dergilerde rastladığım son şiirlerinde belirsizliğin azaldığı ve imajın daha da 'soluk alıp verir' hâle geldiği bir şair dünyasıyla karşılaşmak beni sevindirdi. Ahmet Murat biraz daha şiir dese, 90 kuşağına önemli katkılarda bulunacak ve bu kuşak içerisindeki yerini daha belirginleştirecektir." Dört sene sonra Ahmet Murat'a yine benzeri bir çağrıda bulunacaktım: "İbrahim Tenekeci'nin tanımlamasıyla Ahmet Murat, 'onurlu ve olgun, ince ve derin, abartısız ve içten'. Ben benzeri kelimeleri kullanmak istemiyor, onu samimi bir şair arkadaşımız olarak görüyorum. Ahmet Murat'ın şiirlerinde bir derinlik hissediyoruz, ama o az yazdığı için bu hissedişimiz, somut bir gerçekliğe ulaşmakta zorlanıyor. Mümkünse Ahmet Murat'tan İbrahim Tenekeci'nin ifadelerini karşılayacak düz yazılar ve bol şiirler bekliyoruz." (Tetkikçi, 03.06.2013) Derken İtibar'da şiir üzerine ciddi denemeler kaleme aldı Ahmet Murat, 2014'ü Profil Yayınlarından çıkan "Kalbin Kararı" adlı son derece lirik ve nitelikli, yer yer soluklu bir şiir kitabıyla kapattı. Şimdi daha rahat konuşabiliriz onun hakkında.

O, bilgiyi entelektüel bir uğraş olarak görmüyor, bilgelikle buluşturuyor. İşte tam da bu noktada çok okuyup çok bilen 90 kuşağının kafası karışık şairlerinden ayrılıyor; çünkü kalbi merkeze koyuyor:

"Kalbin Kararı

önce sola, sonra sağa, yine sola
bakan akıldır, kalp uzatmaz.
akıl iki kere ikiye iyice bilir
kalp ikiye inkar edecektir.

insan uykudadır, ölünce uyanır,
günün adamıdır ve karşılanır.
can uyanır ve karar anıdır kalp için:
Allah sürprizdir, rabbül âlemin.

kalbin kararını akıl tartar
bu şuna benzer: akıl esnaftır
şuna da: akıl yaralanır
kalp yaralanmaz çünkü yaradır" (11).

Daha evvel de söylemiştim, tekrarlamak zorundayım: 90 kuşağı şairlerinde moda haline gelmiş bir Turgut Uyar hayranlığı var; bu hayranlık bilhassa onun "Geyikli Gece" şiiri özelinde gerçekleşiyor gibi. "geceyi dolduran kumaş tutuşuyor, o geyik" (1999, 27), "'aşk bir sudur' en güzel arabistanda" (2010, 43) mısralarının şairi Ahmet Murat da bu genellemenin dışında kalamamış: "Turgut Uyarıcıyım diyebilirim. Belki son iki yıldır onu hemen hiç okumadım ama, yine de onu içimden, şiir belleğimden, ritim belleğimden, duyuş belleğimden okumayı sürdürüyorum. Turgut Uyar ve Türk şiiri üzerine konuşurken, bunun mümkün bin yolu olduğunu görüyoruz. Çünkü Turgut Uyar sanki şiiri bitirmek için yazmış, şiirin defterini dürmek için yazmış. Böyle olunca, eline bir dil verilmiş de o dilde o güne kadar şiir yazılmamış ve o dili şiire yatkın ve uyarlı hâle getirmek için üzerinde çalışmak zorunda kalmış gibi yazmış. Dolayısıyla, şiirle büyük bir şey yapmaya çalışmış. Yaratmak gibi bir şey. Bu bakımdan Uyar hakkında herkesin söyleyecek sözü vardır. Çünkü o babadır."

(Söyleşi Yapan: Ertuğrul Rast, Mahalle Mektebi 5). Bazen şairler, soğukkanlı olmayı başaramadıkları için kendi şiirleri hakkında yanlış hükümler verirler, bu yüzden onlara akil kuramcı-eleştirmenler tarafından susmaları salık verilmiştir, ama yine de şairler konuşmayı, okuyucular ise onları dinlemeyi seviyor. Ahmet Murat şiirinin temel anlamda ne özü ne biçimi Turgut Uyar şiiriyle kan uyuşması içerisinde, ama evet biliyorum, birbirine çok yabancı şiirlerin bile benzer tarafları vardır, ki bu da şiir türünün kalın çizgileri –musra, ahenk, söz sanatları vs.- ile ilgili bir mevzu, biz benzerlik ya da farklılıkları ayrıntılarda aramak zorundayız. Ahmet Murat, şiir biçimiyle Yahya Kemal'e çok daha yakın duruyor. 90 kuşağından Dergâh dergisi çevresinde yetişen gençlerin ana damarlarından birinin Yahya Kemal olduğunu da unutmamak lazım.

İlk iki kitabında –Kaf ve Rengi, Bir Şair Bisikletle- pergelin sivri ucu ruha batırılmış hâlde minik daireler çizerek içsel şiirler yazıyordu Ahmet Murat, doğayı ise duyularının somutlaşma alanı seçmişti; daha sonra daireler genişledi, genişledikçe modern yaşamı da çevreler oldu, böylece onun şiirine ironik eleştiri güç kattı. Kendisi de bunun farkında: “Benim kitaplarımda, değişmeyen şeyler ağırlıktadır gerçi ama bir evrim de hissedilir. Giderek içim dışıma çıktı diyebilirim. Ben de dışarı çıktım, güneşe.” (Söyleşi Yapan: Ertuğrul Rast, Mahalle Mektebi 5). Halbuki, en dışsal şiirinde bile Ahmet Murat, kendi iç aleminin manevi güneşinden kopmuyor. Sözlerine şöyle devam ediyor: “Eski şiirlerimde insansız, tarihsiz, asosyal bir dekor olarak doğaya dönmüştüm, belki de kaçmışım. Hilkat meselesi eski bir varoluşçu olan beni çok meşgul ediyordu. Doğanın işleri büyüleyiciydi, benim de onları yakından görme ve tatma fırsatlarım vardı, çünkü kü-çük şehirlerde yaşıyordum. Bir elma bahçemiz vardı ve ben orada sulama, ilaçlama, budama

yaparak fiilen çalışıyordum. İnsana karşı doğa, kültüre karşı doğa, tekniğe karşı doğa, tarihe karşı doğa... Âdemî bir deneyimdi aradığım. Kendimi saf insan, ilk insan, dünyaya henüz gönderilmiş insan gibi duymak istiyordum. Sonra her şey gibi tabiatın da bir fikir olduğunu anlamaya başladım. İnsandan kaçılmıyordu çünkü insan insanın kaderidir. Önceleri ise insan insanın kurdudur diye düşünmekteydim. İstanbul ve oradaki yoğun çalışma temposu da beni doğadan kopardı. Son şiirlerim doğasızdır." (Söyleşi Yapan: Ertuğrul Rast, Mahalle Mektebi 5). Aslında durum şu: Onun şiiri, içten dışa doğru atağa geçti, bir evrim değil bir yayılma söz konusu burada. Diyorum acaba Ahmet Murat, tevazuuyla kendi şiirinin yüksekliğini bilip de bilmemezlikten mi geliyor, ne de olsa derviş meşrep bir şair.

Her mısra ve gösterge üzerine düşünmüş, sağlam, dediğim gibi Yahya Kemal'den el alarak Behçet Necatigil ile Hilmi Yavuz arası bir dille yazıyor, ne gevşek ne fazla sıkı. Manevi yönünü kaybetmemişleri çarpacak bir şiir yazıyor Ahmet Murat, ama sezzat değil:

*"kendime diyorum bazen seni buldum
çekerken ağları sudan" (2004, 7).*

*"ve aşk: içimin çalışkanı, habire onarandır
Benim köpükten ve yanuktan zırhımı." (1999, 18).*

"insansız bir uçak kadar yalnızdım düştüğümde" (2014, 21).

"bir kelimenin pimi elimde olacak" (2014, 39).

"yağmurlar yağmış yağmıştı uzun bir cümle içinde" (2010, 24),

"Tanrı'nın bir bestesini duyuyordum bütün içimle bu doğru" (2010, 24),

"içimde bir müzik, yüzüyor mutmain,

kim koydu ta oraya, onu kim” (2014, 20). Dört yılın ardından müzik, aynı imaj içre oluşmuş, bu, şairin kendini tekrar ettiği anlamına gelebileceği gibi, özü sözü zamanla değişmediği, bir olduğu anlamına da gelir, ayrıca matrisler yaratacağının bir göstergesidir.

*“kimin dili çözülmüş
ki çiçekler uçuşuyor,
kimin, kuşların gizlediği*

köpeklerin inlediği dili.” (2014, 22). Yunusça bir söyleyiş. Çiçekler, Tanrı’nın birere göstergesine dönüşüyor. “Birer yarı dünyalı, bir meyvanın tadıyla insanlaşmak” (2014, 18). Sadece insanlar tebliğde bulunmaz, bir meyvanın tadı da insanı hakikate ulaştırabilir.

*“ben geçerdim kaşık bala gömülüyor gibi ağır
bir çocuğa bir rüya damlıyor gibi hafif
hayır! anlatamadım.”* (2004, 35). Bu mısraların seçkinliği üzeri-

ne İbrahim Tenekeci birkaç defa yazmış, dikkatlerimizi çekmişti; kesinlikle haklı.

“kimsesi kalırken yağmuru ve karı yağmış gök,” (1999, 24). Hissedilmiş ve ustalıkla somutlanmış bir mısra. “dursun ve seyretsin beni çığığım cınlayarak yukarda,” (1999, 26). Hayatın derinliklerine dalarak imge yakalamaya çalışıyor o, soyuta düşmediği müddetçe orijinal sonuçlara varıyor. Klişe üretmemek adına imgeyi ayrıntılarda yakalıyor: “ve uçuşan ve bir iyilik için çarpışan/çiçek tozlarının minik gürültüleri/belki kayıp bile olan gölgeleri;” (1999, 33). “iğde çiçeklerinden sağılmış bu cumartesi” (1999, 35). Bence 90 kuşağının en kendine has imgelem dünyasına sahip şairi Ahmet Murat, bunun sebebi yaşantıyla ilgili, sonuçta imge yaşantıdan bağımsız oluşturulamaz. Belki ileride biyografi yazarları bu meseleyi irdelerler, onlara bırakalım, biz metin merkezli gitmeye devam edelim.

Tasavvuftan beslenen bütün şairler gibi Ahmet Murat'ın da ironiyle arası son derece iyi: "gözlerini kapat, iç dünyanı soğuyacak!" (2014, 13), "ikinci kıtaya başladım yedi kelimelik ilk dize/Saydın yedi işte artık sevgilim değilsin" (2004, 13), okurla kafa bulan bir ironi. "çekirdek aileler hafta içini çitiliyor" (2010, 10), "ayrıca dünya hakkında konuşmaya ve şiire/ trafik mani oluyor bir de" (2010, 23).

Dini-tasavvufi imgeler her daim onun şiirinde yer bulmuşsa da "Kalbin Kararı"nda daha bir göze çarpar hâle gelmiş:

"KALENDER

*kalenderiz, sesimiz çatal, suyumuz karanlık
karanlık ve acı mı? Acı da ne demek?
kaderimiz bir pazarın akşam saatleri
gel Allah'ın zabıtası topla bizi.*

*kalenderiz, sakalsız, taraksız, cascavlak
rabbini tüysüz bir oğlan suretinde gördü Şah
zahit bizi tayin eyleme, ta'n eyleme, tam eyleme
höykürürüz Zebur, kamburumuz Arafat.*

*kalenderiz, cemaat değil, dernek hiç
etkili yakınlarımızı yaktık güne zinde başladık
sesimiz ulaşmaz şükür koca Tanrı'dan gayrıya
zırnuk biziz, halt biziz, biziz hiç." (2014, 12).*

Son şiirlerinde Ahmet Murat, sokak dilini, popüler kültürü de ironiyle kullandı: "Fazıl Say dinlemeye uygun, Hürriyet İK'ya zevk için bakan bir profil/... İkea, seninle Serdar Ortaç paylaştım Face'de" (2014, 45), "Ataların Vikingler miydi lan doğru söyle şimdi" (2014, 47) Bu tarz yavan somut göstergelerin onun yüksek şiirine zarar verdiğini düşünüyorum.

Şiir dilinin her türlü ,imkânından yararlanmaya çalışıyor şair: “sana baktım bir bulutlar, davullar” (2004, 7). İngilizceden yapılan yanlış tercüme gibi bir dil bozması. “sen görmeni istemeyiz” (2014, 43). Kimi zaman ise “sevgilim okurum sen lütfen yabancı mısın kalma ayakta” (2004, 13) şeklinde yığma yaparak da dili hırpalıyor.

Spontane gelişen kafiyeye hayır demiyor ama özel bir yer verdiğini de söyleyemeyiz, ritmi daha çok önemsiyor, hece kalıplarını bozarak modife ediyor, ses benzerliklerinden yararlanmaktan geri durmuyor: “o sincapsız sinbadsız toprak yoksa hep böyle miydi?” (2004, 35) Fakat göze batırıp kulağı rahatsız ederek sağlamıyor ahengi, daha çok bir neyi çağrıştıran iç sesle okurun ruhuna üflüyor.

Metinlerarasılıktan, bir nevi ruhlar-arasılıktan kaçınmıyor, apaçık atalarının isimlerini veriyor: “Bir tereddüdün şiiri” (2010, 9), Peyami Safa’nın “Bir Tereddüdün Romanı”na gönderme; “bat dünya bat iç-sesiyle Atay’ın” (2010, 15), “beni atay’la ve dosto ile büyütmüşler” (2010, 22), Oğuz Atay’ı ve Dostoyevski’yi şair otobiyografisinden şiire buyur ediyor; “Göl Saatleri” (2010, 40) şiirini de Ahmet Haşim’e ithaf etmiş; “tikleriyle oynuyor terasta gabriel usta” (2010, 25), diyerek Gabriel Garcia Marquez’i anıyor; “hızır la kırk birinci saate, soracaklar, var mısın?” (2014, 14), Sezai Karakoç’un “Hızır la Kırk Saat”ine bir gönderme; bir anlamda da onun beslenme kaynakları bunlar. Dahası, “Kalbin Kararı”nın kapağındaki “ilahiler ve neşideler” alt başlığı Hz. Süleyman’ın “Neşideler Neşidesi” adlı kitabına selam çıkıyor. “Aleykümselam” diyelim. Ahmet Murat, hele de neşideler bölümünde Kitab-ı Mukaddes’i hatırlatan bir edayla, Hz. Süleyman gibi, fakat erotiğe kaymadan aşk şiirleri söylüyor, öyle ki, ironiyi uçlara taşıyarak bir İsveç markası olan Ikea’ya bile aşk terennümlerinde bulunuyor: “Seni düşünürken akşam namazı

geçti iyi mi İkea,/Sen her şeyin en iyisine layıksın,/Prens, prenses ve kutu kutu pense sensin." (2014, 43). Bu şiirin bazı yerlerinde Ahmet Murat'ın kan kaybettiğini, ironinin espri düzeyine düştüğüne de şahit oluyoruz.

Kitapları 36, 38, 46, 48 sayfadan oluşuyor, her yeni kitabı bir öncekine göre üç beş sayfa artarak hacim kazanmış, ancak dünya literatürüne göre 40 sayfanın altındaki metinler kitap kabul edilmiyor. Bu notu da düşelim buraya. Literatürün canı cehenneme deme hakkımız da var elbette.

KAYNAKÇA:

Ahmet Murat; Bir Şair Bisikletle, Profil, İstanbul 2010.

Ahmet Murat; Kaf ve Rengi, Yedi İklim Yay., İstanbul 1999.

Ahmet Murat; Kalbin Kararı, Profil, İstanbul 2014.

Ahmet Murat; Kış Bilgisi, Birun Yay., İstanbul 2004.

Bir Hakan Arslanbenzer Ütopyası: Neo-Epik

“BORÇLU BABALAR İÇİN ŞİİR

*Parasızlık yoruyor adamı
Kızdığım kışkandığım süper yavşakları
Unutuyorsun bir anlığına
Mahremdesin borçlu tarafsın*

*Karın giriyor yanına bir tek
Çocukların giriyor
Allah'ın Peygamber'in hiç çıkmadığı yanına
Bir yanın varmış bunu anlıyorsun*

*Tek yanlı kılıyor insanı borç para
Bir de her şeyi kolay gösteren televizyon dizileri
Karanlıkta bir başına oturuyorsun puhu gibi
Parasızsan*

*Karanlıkta bir başına oturan babanı tanımadınsa
Bu şiiri nasıl anlayacaksın
Nasıl anlayacaksın ve nasıl devam ettireceksin
Borçlu borçlu gülümsemeyi bir ömür çocuklarına*

*Zanaat kabiliyet şahsiyet bu üçü
Birdir ve hiç ayrılmazlar biraderim
Emek mahsulü de Allah vergisi de*

Yeter ki baş eğme onun bunun çocuğuna ekabir diye” (Vatan So-
muttur, 101-103).

[Hakan Arslanbenzer, Neo-Epik yazayım derken kendini kayıyor çoğunlukla, serbest bıraktığında ise işte böyle lirik denilebilecek rahat şiirlerle karşımıza çıkıyor, tabii bir yanıyla da under-ground. Öyle ki denemelerini daha bir şiirsel yazıyor, çünkü dilin özündeki şiirden kaçma gereği duymuyor, fakat mesele Neo-Epik şiir olunca, azami dikkatle şiiriyetten kaçıyor.]

Yanlış hatırlamıyorsam 2009'un sonlarıydı, Yedi İklim'de "Fayrap ve Karagöz'ün Son Sayılarından Hareketle 'Hakan Arslanbenzer' ve Bazı Meseleler" başlıklı bir yazı kaleme almıştım. Altı sene olmuş. Tespitlerimde ve öngörülerimde yanılıp yanılmadığımı görmek ve şuan üzerinde çalıştığım metinde tekrara düşmemek amacıyla bahsi geçen yazıma tekrar bir göz attım, doğrusu, değişen bir şeyin olmaması beni şaşırttı; çünkü söz konusu şiirdi ve şiir dünyanın en değişime açık türüydü. Hakan Arslanbenzer, rap rap rap sesine kanıp Neo-epik yolunda ilerlediğini sansa da rahat hazır ol komutundan sonra yerinde say emrine uymuş görünüyor. Arslanbenzer'in şahsıma karşı onca saldırısına rağmen Neo-epik hakkında elimden geldiği kadarıyla nesnel olmaya çalıştım. Hele de o yıllarda dostlarıyla bir yol ayrımına gelmiş, yalnızlaşmıştı. İşte o yazıdan bir parça: "90 kuşağı şairleri, sebebi nedir bilinmez, -buna şiirsel tıkanma diyelim şimdilik- ha bire akım yaratma gayesiyle poetik metinler yayımladılar. Bunların çoğunun yapay, plastik yani sahte bir enerjiden doğduğunu düşünüyorum, zaten sonradan kendileri bile anmaz oldular bu girişimlerini, şimdilerde ise bize unutturmaya çalışıyorlar. Halbuki onlar düzyazılarla değil de poetik bilincin sonucunda kendiliğinden doğan güçlü şiirlerle etkili olmayı denemeli, poetikalarını bu başarılarının ardından yazmalıydılar. Gerçi şiirlerine inansalar böylesi girişimlerde bulunmazlardı. Eskinin sanat erbabı, sanatlarının püf noktalarını ölene dek saklarmış; bu nedenle yeni gelenler ortada herhangi bir formül ya da pusu-

la bulamadıklarından kendi yollarını açmak zorunda kalmış; bugüne kalan şaheserler böyle yaratılmıştır. Şimdilerde şairler, ortaya hiçbir kayda değer ürün koymadan, gelecekte yapmayı tasarladıkları faraza şeyleri, terimler ve esamesini daha önce duymadığımız yabancı isimlerle süsleyip püsleyerek manifesto adı altında bize sunuyorlar. Sanki çok merak ediliyorlar ya. Yine de, çevremdeki arkadaşlarıma da söylemişimdir, bu poetik metinlerin en tutarlısının Neo-epik olduğunu; en azından H. Arslanbenzer birçok şaire unutulmuş bazı önemli şeyleri hatırlattı, bu açıdan bir esinti halinde de olsa akımın etki alanı geniş. Akım demişken soralım, Neo-epik gerçek anlamda bir akım olabilir mi? Şuan için hayır diyeceğim; bu bünyeden güçlü şairler doğana kadar, çok bir zamanı da kalmadı H. Arslanbenzer'in; çünkü bir akımın en fazla 15-20 yıllık ömrü olur; yani genelde akımlar, genç ve yakışıklı ölür. Fütüristler, Dada veya bizim edebiyatımızdaki Garipçiler üzerine birazcık kafa yorsalar, onlar da aynı sonuca varacaklardır. Dergideki gençler, Neo-epik içerisinde kendileri olmanın yolunu aramalılar; onların şiir ve yazılarında bir H. Arslanbenzer sesi duyuluyor, bu yönden yabana atılmayacak eleştiriler de aldılar; o eleştirileri sırf kıskançlığa bağlamamalı; işe, öncelikle H. Arslanbenzer'in sesini öldürmekle başlamalılar. Evet, birçok akranı şair tarafından ve en çok da akım yaratmak isteyen, fakat sonucunda hezimete uğrayanlarca kiskanılıyor Hakan Arslanbenzer, bunun farkındayız; kurucu veya yıkıcı, bir şekilde edebiyat tarihlerince anılacaktır, kanısındayım. İnatla demeyeceğim, inat kısa süreli olur, çabuk geçer; hıncı dolu bir sabırla Neo-epiğin arkasında duruyor; hatta kendini belli sınırlar içerisine hapsederek güçlü şiirler yazmamak pahasına, en azından bu ihtimali en başından reddediyor. Onun şiiri hakkında gelecek zaman eleştirmenlerinin verecekleri hükmü şimdiden tahmin edemesek de, kendimize konuyla ilgili bir takım sorular

yöneltebiliriz: H. Arslanbenzer yetenekli bir şair midir? Onun bütün şiirlerini eleştirel gözle okudum, sorunun yanıtını bulduğumdan emin değilim, Yahya Kemal'in ifadesiyle bu hususta "vehmim var." diyeceğim... H. Arslanbenzer, Neo-epiğe saptırıp kalmasa büyük şiir yazabilir miydi? Ayrıca her şair büyük şiir yazmak zorunda mı? Bana şöyle geliyor: Öncüler; ya yenilik tam olgunlaşmadığından ya da zamanlarının çoğunu işin teorisi ve felsefesine harcadıklarından sarsıcı ürün veremiyor, yahut zaman bulamıyorlar. Sanki epiğin büyük şiirlerini H. Arslanbenzer ve çevresinden uzak yerlerde, sadece ondan azıcık etkilenecek, bu fikri, evrensel şiir birikiminden yararlanıp geliştiren akım dışındaki kişilerde aramalıyız. Çünkü mutlak anlamda Neo-epiğe bağlı kalınarak büyük şiir yazılacağına inanmıyorum. Bu manifestonun şiirle ilgili önemli işaretlerinin yanında ciddi eksikleri var." Bugün, Hakan Arslanbenzer üzerine yeni şeyler söyleyebileceğimi sanmıyorum, aynı şiirde diretiyor o, hatta geçtiğimiz aylarda Profil Yayınlarından bir şiir kitabı çıkardı. Konuşalım.

Bir neo-epik ütopyası içerisinde yaşıyor Hakan Arslanbenzer, ütopya deyişim durduk yere değil, çünkü küçük lokmalar yiyor ama büyük konuşuyor, bakın İtibar'ın (Ocak 2015) son sayısında, nasıl da kendini küçük düşürücü büyük laflar ediyor: "Neo-epik 2001'den sonra akım değeri kazandı ve radyasyon etkisiyle günümüz şiirinin tamamına etki etti." Şaka gibi gerçekten. Türk şiirini kurtardığını sanıyor Arslanbenzer, iyi de sorarlar adama, hangi şiirle kurtardın kardeşim! Epik şiir diye bir tür var, unutmamak lazım, Arslanbenzer, yazılan bütün epik şiirleri neo-epik diye okuyor olabilir. Soğuk veya sıcak, dünya bir global savaşın içerisinde, Ortadoğu'nun durumu ortada, daha birkaç sene evvel Arap Baharı yaşandı, ülkemizde Gezi Olayları çıktı, tüm bunlar doğal olarak şiirin epik damarını harekete geçirdi. İran'da, Arap dünyasında ve ülkemizde da epik şiirler yazılıyor, okuduk.

Bunları neredeyse bütün edebiyat dergilerini ve yerli yabancı şiir çevirilerini takip eden biri olarak söylüyorum. Batı filmlerinin, aynı zamanda Hint, Çin, Japon, Kore filmlerinin yarıdan fazlası savaş veyahut şiddet üzerine. Sanırım Hakan Arslanbenzer'in kafasında, epik ile Neo-Epik'in sınırları belirginlik kazanamamış, kazanamaz da. Sol dergilerin birçoğu Sosyalist-Gerçekçi şiire döndü, bunları o, Neo-Epik diye değerlendiriyorsa diyecek bir şey yok. Aslında kendisi de Sosyalist-Gerçekçilere dahil oluyor, farkında mı bilmem, bakın:

*“Ali İsmail Korkmaz muhtemelen anlaşıya
Mayacağı bir genç çocuktu
Daha yaşı on dokuz
Davası davam değildi ve inançları inancım
Umut ettiklerini umut etmezdim
Korkuları korkutmazdı beni
Severdi annesini ben de annemi severim
Puştça vurdular karanlık
Bir sokakta yattığı yerde
Sopalarla canice
Adice
Nefretimizi sonuna kadar hak edecek biçimde”* (Vatan Somuttur, 78).

Öte yandan Neo-Epik'in radyasyon etkisi doğru ise bunu başkaları söylemeli, dünyada her şeye rağmen hakkaniyetli adamlar var.

Yine 2009'dan bugüne baktığımızda Fayrap'ta geleceğin şairleri diye sunulan birçok genç bugün yok, dergi adeta şair üretilip öğütüyor. Fayrap'ın şiir sayfalarını, birkaç değişmez imza dışında hep yeni isimler dolduruyor, yani Neo-epik'le edebiyat içerisinde varlık gösteremiyor.

Arslanbenzer, bir dönem yıllık çıkardı, her kim “savaş, silah, asker” gibi göstergeleri yalın bir dille şiirinde kullansa, onu

Neo-Epik diye adlandırmaya çalıştı. Bundan dolayı o şahısların bilhassa eleştiriden haberdar olanları, misal Ali Emre tarafından tepkiler aldı. Hakikaten çok çalıştı, bu kadar emek verse bir partiyi meclise bile taşıyabilirdi, Neo Epik için “Dünyaya Saldıran Şair” (152 syf.), “Türkiye’de Kültürel İktidar Solda mı?” (221 syf.) “Neo-Epik Şiir” (396 syf.) adlı kitaplar yazdı. Arslanbenzer, bunca laf-ı güzaf yerine birçok şair gibi önce oturup şiir ardından da kısa ve sıkı bir manifesto yazıp kimseye dikte etmeden kenara çekilse belki daha başarılı olurdu.

KAYNAKÇA:

Arslanbenzer, Hakan; Vatan Somuttur, Profil Yay., İstanbul 2014.

Hayriye Ünal'ın Köksap Poetikasına Karşı Şiiri

T.S. Eliot'a göre şiirde 15-20 yılını doldurmuş şairler hakkında konuşup hükümler vermek edebiyat adına bir gerekliliktir. Eleştirmenler, genelde ilk kitapları yüzeysel olarak ele alır, bazı öngörülerde bulunurlar. Sonraki eleştirmenler için bu minimal yazılar işaret taşı özelliği taşır.

Hayriye Ünal'ın şiiri artık olgunluk yaşlarına erişmiş durumda, birçok dergide ele alındı, solun merkezi dergileri de ona bigane kalmadı, çoğu kez onore edildi, tabii saldırılara da uğramadı değil. Hepsi birer verim olarak önümüzde duruyor. Peki bir sonuca ya da aydınlığa kavuştu mu Hayriye Ünal şiiri, kavuşmadı, bir empresyonist tablo gibi flu hâlde duruyor karşımızda. Onun poetikası ise içerisinde bir kaos barındırıyor, bir çelişkiler yumağı gibi. Bu durum belki de entelektüel birikiminin bir sonucu. Çok okumak, onca filozof, sosyolog, kuramcı ile tanışmak Hayriye Ünal'a zarar vermişe benziyor. Okuduklarını unutamadığı için dönüştürmekte ve poetik anlamda yeni şeyler söylemekte zorlanmış Hayriye Ünal, Türk şiiri için büyük bir özveriyle çalışıyor, bunu kimse inkâr edemez, ama belirtmeliyim ki, çoklukla eski adları yeni terimlerle dile getirmiş, öze inemeyip kabukta kalmıştır. Niçin, çünkü öğrendiklerini unutmayı başaramamış, unutmak diyorum, evet unutmak, geleneksel bir öneridir. Genç şairlere ustalar, binlerce beyit ezberletir, ardından bunları unutmalarını söylerlermiş. Unutmak, bilgiyi yaratıcı bir bilinçaltına atmak demektir. Bilinçte kalan bilgi, sanatkârı taklide itebilir. Bilim adamları için bu söylediklerimin pek geçerliliği yokmuş gibi görünebilir, ama buluş peşindeki her kişi için unut-

mak bir gerekliliktir. Bilim adamları da belli prensipleri yıkmak zorundadırlar. Bu mevzuyu daha evvel yazmıştım, tekrar emenin lüzumu yok.

Hayriye Ünal'ın poetik metinlerini bünyesinde toplayan "Eşikteki Özgürlük/Çoksesli Şiir" adlı kitabı akademik dille kaleme alınmış. O çekici sıcaklıktan yoksun. Keşke makaleye değil de denemeye yakın bir üslupla yazsaydı Ünal, daha samimi ve anlaşılır olurdu. Makalenin karakteristik özelliği nesnellikle, poetik metinlerde gördüğümüz deneme tadındaki öznellik iki farklı uçta konumlanır. Yıkıcı bir poetikanın peşine düşen şairin, sıkıcı kuralların at başı gittiği bir türle yola çıkması ise anlaşılır gibi değil. Belki de felsefi metinler ortaya koymak istiyor, bu yüzden makaleye başvuruyor, ama böyle olsa bile biz, ister bazı poetik meseleleri reddetmek, isterse desteklemek amaçlı olsun kullanılan isim ve terimlerin daha ziyade şiir içerisinden seçilmesi gerekliliğini savunuyoruz. Bu, yazdığımız ve dolayısıyla içerisinde yaşadığımız türe bir saygının göstergesidir. Hayriye Ünal, şairlere nazaran felsefecileri metnine davet etmiş: "Bakhtin'in, 'kaynaşmamış bilinçler çoğulluğu' olarak özetlediği çokseslilik, 'bir başkasının 'Ben'inin bir nesne olarak değil ama bir başka özne olarak olumlanması' ilkesine yaslanır. Böylesi bir eserde 'dünyanın monolojik bütünlüğü parçalanır, ama gerçekliğin o un ufak olan parçaları, kırıntıları hiçbir anlamda (şiirin) bütünlüğü içerisinde doğrudan doğruya birleştirilemez: Bu parçaların her biri özgül bir karakterin bütünlüklü görüş alanının çekimindedir; her biri yalnızca özgül bir bilinç düzeyinde anlamlıdır. Eğer gerçekliğin bu türlü pragmatik bağlantıdan yoksun olan bu kırıntıları, tek ve monolojik görüş alanının bütünlüğü içinde doğrudan doğruya duygusal, lirik veya simgesel anlamda uyumlu şeyler olarak birleştiril(irlerse), o zaman karşımızda bir romantiğin dünyası' bulunur. Çokseslilik zorunlu olarak idealist bir fikrin eserde

kurulmasına hizmet etmez. Bu anlamda örneğin Âkif'in dünyası monolojiktir. Ne var ki onda bu, güce dönüşmüştür. Tıpkı (Dostoyevski'de güçlü yan Çokseslilik iken) Tolstoy'da güce dönüştüğü gibi. Ayrıca Çoksesli tutum, her bir karakteri eşanlı ve kendi yazgı anlayışları içinde kavrayacağı için de, epik karakterin yazgı ve zaman anlayışıyla uyumsuz. Turgut Uyar, 'her şeyi bir arada, yan yana ve karşılıklı etkileşim hâlinde görebilme konusunda' sanatsal kapasiteye sahip olduğu için onu çoksesli diye niteleyebiliriz." (55-56)

Onun belirsizlikle ve bağlantısızlıkla – ya da uzak bağlantı-anlatmaya çalıştığı şiire Turgut Uyar'dan çok, kesinlikle daha çok İlhan Berk yakın dururken daha gerilere gidersek Ahmet Haşim akraba çıkar. Kendi şiirinin dayanaklarını belirlemede, konumlandırılmada zorlanmış Hayriye Ünal. Olur şey değil, demeyin, çünkü şair de olsa insan kendine başkaları kadar dışarıdan bakamaz. Halbuki İlhan Berk'in "anlam-anlamsızlık" meselelerine ne denli kafa yorup bu doğrultuda cesur denemelerde bulunduğu herkesin malumudur. Sezai Karakoç'un "Köpük"ü Hayriye Ünal'ın arayışına rehberlik edebilir; ayrıca anlatmaya çalıştığı çoksesli şiirle Dostoyevski ve Tolstoy'u hiçbir bakımdan örtüştüremedim. Bütünlük konusundaki iddiaları ise su götürür cinsten, şiirinde bunun uzak ve bence başarısız örnekleri var yalnızca. Her kopuk mısra, bir gösterge-kelime olarak düşünüldüğünde şiir, Dadaist bir kopuklukla buluşacaktır. Sonuçta edatlar hariç hemen her kelimenin kendi başına bir değeri-anlamı bulunmakta. Bu yaklaşıma aşırı yorum denebilir belki. Ayrıca mısrada anlamın tamamlanması ile Osmanlı şiirinin genel özelliklerinden biri olan anlamın beyitte tamamlanması arasında pek bir fark yok. Bunları biliyordur, ama dile getirmiyor, olsun yine de bu vesileyle Hayriye Ünal, istemeden de olsa gelenekle buluşuyor, çünkü her avangart gibi geleneğe karşı: "Gelenek, totolojiler ve çelişkilerle

doludur. Öte yandan hızla yuvarlanarak büyüyen bir çığ ne kadar masumsa, gelenek de o kadar masumdur. Dolayısıyla onun vücuduna eklenmeyi peşinen tek kaderi sayan şair için bu vahdet-i vücut, şairi boyun eğmeye götüren bir hüküm olur. Sonsuz artı bir, sonsuzdan bir fazla değildir. Ölülerin seslerini bize duyurarak hizmet sunan, bütün anlamını de böylelikle kazanan bir yapının sonlu bütünlüğünü kavramamız, bunun için şarttır." (200). Fakat kendi de Turgut Uyar gibi bir ölünün sesine kulak vermek zorunda kalıyor. Bu dünyadan göçenler hâlâ seslerini –eser- bizlere duyurabiliyorlarsa onlara, sıradan bir ölümlü muamelesinde bulunmamak lazım. Bir başka yerde ise evvel zaman içinden bize cevap veriyor: "Bense çoksesli şiirin kurucu önermelerini yaşantısal boyut üzerine oturtma peşindeyim. Her ne kadar İkinci Yeniye, Karakoç'a ve diğer önemli şaire büyük bir saygı duysam da kendi yazarlığımı veya şiirimi birine endekslemiyorum." (117). Ama biz, onun peyderpey dile getirdiği sözlerini, bir zamansal bütünlük içerisinde okuduğumuz için ikna olamıyoruz.

Hayriye Ünal daha da açıktan taarruz ediyor, sağlam şiire adeta bir intihar komandosu gibi saldırıyor: "Bir defa yüksek şiir algısının alaşağı edilmesi gerekecektir. Bunun sağduyuya karşı nasıl bir hakaret içerdiğini görebiliyorum. Sağduyu, kararlar alırken daima korunma güdüsü olarak işler... Tabii şair, ilginç bir yaratık türüyse bence de korunmalıdır doğrusu. Özellikle bu tuhaf madun-türün ürettiği, kendilerinin de her nedense 'has şiir' filan gibi herhangi bir gösterileni olmayan içi boş niteliklemlerle andıkları yeteneksizliğin belgesi mahiyetindeki bilinçsiz söz öbeklerinin müzelerde sergilenmesinden yanayım." (62) Hayriye Ünal da bütün bu yazı ve şiirleriyle geleceğe kalmak, geleneğin içinde anılmak istiyor elbette, belki de bunu unutup: "Amaç yıkıcılıktır. Yıkılması gerekenin ne olduğunu belirlemek. İşte bu, edebiyatçının bütün sorumluluğudur. Yıkılacak olanı belirledi-

ğinde yeni kendiliğinden gelir.” (21). Bunlar yüzyıldır duyduğumuz afili laflar, devam ediyor: “Şiir artık sözü bir kalkan olarak kullanıp arkasına geçeceğimiz ve bizi sömüren dünyaya nanik yapacağımız bir korunak olmaktan çoktandır çıktı. Kahramanlık olan şey bu defa sahiden dünyayı kurtarmak. Mümkün veya değil. Şiirse hiç olmadığı kadar başka bir şey olmalı. En az dünya kadar tekinsiz bir şey. Buradan gidilecek poetik patika çoksesli şiirin patikalarından birisi olabilir. Bir kez daha yaşamak şiirin temel prensibi olmalıdır. Bir kez daha doğa yeniden kurulmalıdır. Yerleşik kanuları en çok rahatsız eden tekinsiz hareketlerden birinin, şiirin muhkem noktalarına bir saldırı olan Çoksesli şiirin iddiaları olduğu söylenmelidir.” (24). Gelenekten beslenen sanatkarlar bile biriciklik ile ölümsüz olmuşlardır, bu ayrımı gözden kaçırıyor Hayriye Ünal, biriciklik sadece avangartlara mahsus bir olgu değil. Kimi zaman geleneği övüyor: “Çoksesli demek kabaca birden fazla ses demek değildir. Bir ‘içerik’le dolu olmayan şairin kendi mevhum doluluğundan kurtulması gerekmektedir. Hikmet bile bir doluluk olarak görüldüğü hâlde tam bir boşluk ve kendi içeriğinden vazgeçme hâlidir.” (144). “Şairin dimağı tek başına çalışmaz. İçinde yazmış olduğu dil, edebiyat eserlerinde evrile evrile bir düşünme biçimine dönüşmüştür; denebilirse eğer, dil düşünen bir dimağ gibi çalışmaya başlamıştır. Yazar ve şair her zaman böyle söyleşimsel ortamda üretir. Bu geleneğin ta kendisidir.” (201). Bu sözleriyle şaşırtıyor bizi Hayriye Ünal, geleneksiz de edemiyor. Öte yandan, konuşan somut anlamıyla dil değildir, unutmamak gerekir ki o dili yaratan ya da o dile şiirleri, atasözüne dönüşen, deyimleşen sözleriyle katkı veren ata şairlerimizdir, gelenektir.

Onca poetik metinle aradığı çoksesli şiiri, bilinçakışı –otomasyon- tekniğiyle yazılan “Kaçtır Saymıyorum Ama Oldukça Fazla”da (2010, 15) yakalamışa benziyor Ünal. Sonuçta bir keşif-

ten söz edemiyoruz, yüzyılı aşkın bir süredir varlığından haberdar olduğumuz bilinçakışına çıkıyor çoksesli şiir, kimi yanlarıyla ise post-moderni hatırlatıyor bize. Birkaçı hariç şiirlerinin hemen hemen hepsi birbirine bağlı mısralarla –anjambman- bir bütünlük içerisinde ilerliyor. Yine onun “Gerekli Açıklama” adlı şiir kitabının 5 bölümlük “Sabuklamalar”ı ile İngeborg Bachmann’ın “Marina” adlı romanı arasında üslup bakımından yakınlıklar bulduğumu belirtmeliyim. Hayriye Ünal, post-modern roman ve roman kuramcılarına yakınlık duyduğu ve onları refere ettiği için de eleştirilmiştir. Aslında post-modern roman, şiirseldir ve şiirden beslenir, belki de bu yanıyla Hayriye Ünal’a çekici gelmiş, oradaki şiirselle irtibat kurmuştur. Şairin başka sanat türlerinden yararlanması doğal karşılanmalı, ki bu durum yeni bir şey de değildir edebiyatımızda.

Yine Batılı düşünürlerden yola çıkarak kimi yönleriyle post-modernizmi hatırlatan sonuçlara varıyor Ünal: “Jeff Vail, ‘Güc Kuramı’ adlı yazısında, Deleuze ve Guattari ikilisine dayanarak, hiyerarşik olmayan bir toplum yapısını rizom (köksap) sözüyle betimliyor. Bu amacımızla örtüşen çeşitli anlamları içeriyor. Çoksesli şiirin türünün en heterojen örneği olma iddiasıyla kavramsal denkliği ilgimizi çeken köksap, yapısız ve göçebe oluşun terimleşmesidir. (69) Bu bölüm, onun “Postmodern Stratejiler ve Yöntem Sorunu Üzerine” yazısıyla karşılıklı okunduğunda aralarındaki benzerlikler daha net görülecektir. Şiirin belirsizlik üzerinden gitmesi gerektiğini düşünürken çoksesli şiir ile tek sesli şiirin kurallarını (2011, 80-1) karşılaştırarak bir tablo halinde sıralıyor: Sınırları belli bir şiir çıkıyor ortaya. Öte yandan son zamanlarda sıkça dile getirilen göçebelik, bir yerde kalıcı anlamına gelir ki, geçicilikle eşanımlıdır bence. Göçebe toplumlardan geriye eser kalmamıştır, çadır kumaşı ne kadar dayanabilir ki zamana. Türkler, Uygurlarla yerleşik hayata geçmiş, ciddi

anlamda yazıyla buluşmuş, bu dönemden sonra geleceğe kalacak metinler üretmişlerdir. Dini metinlerdir bunların çoğu, ama unutulmamalıdır ki dini metinler, toplum tarafından kutsiyetlerine binaen daha fazla muhafaza edilmiştir, din ile edebiyat birleşince kalıcılık ihtimali daha da artıyor. Şiir, taş ustalığına-mimariye çok daha yakın bir türdür. İşte Göktürkler bize yalnızca kısmen silinmiş taş yazıtlar bırakmıştır. Çok daha gerilere gidip Eski Yunanlıların şehir hayatına soktukları, şehrin altyapısını oluşturan mermer medeniyetini hatırlayalım. Göçebelik, hiçbir yerde ve hiçbir türe tutunamamak anlamına gelir, bu yönüyle post-modern zihinler tutunamamak eylemine tutunmaya çalışırlar, sonuçta bir şeye tutunmayı başardıysanız post-modern değilsinizdir. Bir göçebeden gezi yazıları bekleyebiliriz ancak.

Hayriye Ünal'ın bazı polemikleri de olmuştu: "Murat Güzel, Dergâh'taki bir yazısında Âdem'in Kızlarından Biri kitabındaki şiirlerin zeminsizliğini vurgulamak amaçlı olarak benim kasıtlı olarak belirsizleştirdiğim özne hakkında hükümler mecellesi tabirine sığınarak şiirsel bir yetkin olmayış hükmü vermeye çalışır." (109). Murat Güzel, yanılıyor, çünkü Hayriye Ünal'ın poetikası ile şiiri arasındaki tutarsızlıkları görememiş, çünkü belirsizlik şiirinden çok poetik metinlerinde var. Üstelik "Âdem'in Kızlarından Biri" kesinlikle belli bir zemin üzerinde yükseliyor.

"Çoksesli şiir poetikası açısından majör edebiyat, uzak durulan bir gerileme biçiminin Deleuze terminolojisindeki adıdır. Örneğin azlık veya azınlık tercihten nefret eder majör edebiyat. Yer ve yurt işaret ederek sürekli bir kırsaldöngüyü önerir. Eve dönüş, kalbe dönüş, vatana dönüş nostaljisini; ileri gidiş, ilerleme ve fetih arzusunun yerine koyar." (62-3). Burada da kendi kuşağının eski büyük ustası İsmet Özel'in "eve dön, şarkıya dön, kalbine dön" emir bildiren mısralarına tepki gösteriyor Hayriye Ünal, oradan ise Orhan Veli'ye sığınıyor adeta: "Yaşamın ve ölü-

mün tek efendisi olmak varken, basit biri olmak; gururla savaşılan biri olmak varken hatalı bir birey olmak; bize dünyaları vadeden bir kurtarıcı olmak varken herhangi bir şair olmak (!) hiç olur mu? “ (68). Bilindiği üzere Garipçiler de şairaneliğe karşıdır ve küçük insanın dertlerini şiire taşımayı kendilerine görev bilmişlerdir. Ama bir başka yerde kahramana methiye düzer Ünal: “Şairin amacı, geleneğin ve geleceğin bir parçası olup tarihte yerini almak değildir, o ne pahasına olursa olsun, yüreğini sıkıştıran burğaçtan kurtulmaya çalışıyordur sadece. Parlak bir zekâyâ sahipse kurtulur ve kurtuluş araçları dünyanın büyük müzesine kaldırılır, şiir olarak. Tıpkı eski paslı bir kılıç gibi. Kahramanın eli değdi ona. Bir saniye sonrasını bile hesaplamayan bir kahraman.” (201).

Bir de şiirin eksikliklerle yazılması gerektiğini ve boşlukları küçük insanın tamamlamasından bahsediyor ki küçük insanda büyük zekâyı ortaya çıkaracak birikim var mıdır, sorusu karşımıza çıkıyor: “yaratıcı dimağ ve poetik söyleyiş; biçimlendirici gücünü, şiirde bir şeyi eksik bırakmakla kazanır.” (63). Hayriye Ünal’ın bu sözleri, Turgut Uyar’ın “Çıkmazın Güzelliği” başlıklı meşhur yazısını şerh ediyor gibi. Daha evvel de belirtmiştim, kusuru Batılı şair ve yazarlar seviyor. Mesela Tolstoy, kardeşinin yazarlığını değerlendirirken ilginç şeyler söyler: “Kardeşim yazarlık için bütün olumlu öğelere sahip de yazarı yazar yapan zaatlardan yoksun.”

Birçok eleştirmenin belirttiği gibi Hayriye Ünal, çalışkan, son derece atak ve çalışmanın doğal sonucu üretken bir şair. Yukarıdaki eleştirilerim daha ziyade onun poetik yazılarına yönelikti, şiiri poetikasıdan daha gerçek, içrek. Çelişkileri var, iyi ki var, eğer şiiri ile poetikası örtüşüyor olsaydı, karşımızda şiirden uzak bir yapı, hayır bir yıkıntı belirecekti. Poetik anlamında ortaya kurucu metinler koyamamış Hayriye Ünal, üstelik kendi şiirini

tanyabildiğini de söyleyemeyeceğim. Dahası ortaya koymaya çalıştığı bu poetikayı onun kendi şiiri de ötelemekte. Bunun nedenini şairin kendisi açıklıyor, Lukas'tan şöyle bir epigraf yapıyor: "Özne ancak içten gelen bir etkiyle harekete geçtiğinde kurucudur –başka bir deyişle, ancak etik özne kurucudur." (135). Evet, Hayriye Ünal'a etki dıştan, yani Neo-epikten geliyor. Çoksesli şiir biraz da Hayriye Ünal'ın Neo-epik geçmişini unutturma girişimi olarak okunmalı, bu yönden de bakmalıyız meseleye: "Diyalojik çokseslilik, ilk olarak kadim epik kavramının boşaltıldığı yeri dolduruyor. Epiğin başlıca üç kurucu ögesi, çoksesli şiirin temel ilkeleriyle çelişmektedir. Bunlar; 1. ulusal epik geçmiş, mutlak geçmiş 2. ulusal gelenek 3. Zamandaş gerçeklikten kopuk olan epik dünya (epik mesafe)dir. Ayrıca epik 'ilkler'in ve 'en iyiler'in dünyasına atıfta bulunur. Oysa çokseslilik için modeller ve ilk örnekler değil kendi-halinde oluşlar belirleyicidir. Epik dünyanın kesinkes reddetmiş olduğu 'açık uçluluk', 'kararsızlık' ve 'belirsizlikler' tam da çok sesliliğin şiddetle gereksindiği konulardır." (75). Evet, Neo-epik'ten kurtulmaya çalışan Hayriye Ünal, kendine yeni bir poetik alan açmayı denedi: Çoksesli şiir. Karagöz çevresindeki eski Neo-epikçiler ise Franco Moretti'nin Modern Epik'ine sırtlarını dayadılar. Bu durum Neo-epik'ten özgürlüğe kaçış gibi görünse de yalnızca başka bir poetik tutsaklığın kapılarını araladı onlara. Sol ve sağ, hiç ayırım yapmadan söyleyebilirim ki, 90 kuşağının hemen her şairi öncülüğe soyunmuş, ama üzerlerine giyinebilecek yeni bir poetika bulamamış, ilk modernlerin eskimiş kıyafetleriyle dolaşmak zorunda kalmış, geleneğe sırtını dayayan, yer yer abalı dolaşan bireysel şairler ise bu sınavdan başarılı çıkmışlardır.

Neo-epik'in ardındaki gizil itici gücün İsmet Özel şiiri olduğu görünüyor, onun şiirine bakılarak yazılmış izlenimi uyardır mıdır bende hep bu poetika; çünkü kaleme alındığında 90

kuşağından hiçbir şair kendi eserini daha ortaya koymamıştı. Çevrelerindeki irili ufaklı birçok savaşa, bireysel acıya ve hırpalanmalara rağmen 90 kuşağı şairleri epiği bile yaşantıda değil İsmet Özel şiirinde aramış, taklide düşmüşlerdir, iliklerimize dek işleyen 28 Şubat zulmünü dile getirememişlerdir mesela. Kıyas için söylüyorum, şu son aylarda, solun ve seküler kesimin dergilerinde Gezi olayları ile ilgili nice metin okuduk. İslami camia, bilhassa cumhuriyet sonrası bilinçaltına yerleşen korku nedeniyle en ağır işkencelere dahi, susarak cevap vermeyi refleks edinmiştir. Taklit edilen İsmet Özel, o epik şiirlerini sol militarist döneminde, kendi yaşantısından doğarak yazmıştı. 90 kuşağının birçok şairi gibi Hayriye Ünal da “Sıla-ı Rahim” gibi şiirleriyle epiğin peşine düşmüştür:

*“Kurşun nasıl ilerlerse insanın etinde yavaş
Beyne saplı mermi çekirdeği nasıl sağ koyar da insanı
Ölür eşinin ardından sırf tasadan bir yaşlı
Ben o kurşunum işte şiirde sende Türkçede yaşayan
Yavaşça öldürmeden ama hep güç katarak
Seni Türkçeyi şiiri kılçıklı yapan eğreti yapan
O benim bendedir yaşamanın da yazmanın da sırrı
Benim ömre bedel gözağrısı kalpağrısı*

AĞLAMAYI BAŞARIRSAN SON KURŞUNU SANA SAKLARIM” (2006, 13).

“Sert Gececek Bu Kış” Hayriye Ünal’ın Neo-epik kitabı olarak okunmalı: uzun şiirler ve kahramanca bir eda. “Darda Bir Aslan” şiiri, soluklu ve son derece lirik, şairin, bir erkek karakter yaratması ve onunla empati kurması takdire şayan, ama karıştırılmamalıdır ki, Hayriye Ünal epik şiirlerini bir erkek duyarlılığıyla değil büyük bir erkle yazmış.

Acı çekmek üzerine müstakil yazılar kaleme almış Hayri-

ye Ünal: “Çoksesli şiir açısından birincil öneme sahip ses acı çekenin sesi, birincil öneme sahip aşama da acının –başka birinin içinde(ymişçesine)- yeniden yapılandırılmasıdır.” (122). Valéry’den destek alarak acı meselesine yaklaşıyor ve önemli sonuçlara varıyor. Acıdan bahsedip de epik şiirin tetikleyicisi savaşlardan bahsetmemek mümkün değil. Bir defa daha çoksesli şiir epikten uzak kalamamıştır.

Hayriye Ünal, dilsel değil daha ziyade tematik bakımdan lirik yazmış, şiirinin içeriğine uygun biçim arayışlarına çıkmamış. Meselâ aşk gibi çekici, içli bir tema ile karşınıza çıkıyor, ama dil bu duyguya uygun bir debi tutturup akıyor, tutuk ilerliyor. Bu mevzuda da insanı soyut düşünmeye iten felsefenin gadrine uğruyor, poetik metinlerinde şiirin biçimini atlıyor adeta. Şiirinde yer yer ahengi de yoklamıyor değil: “Bozgun helâl hâle getirmez” (2010, 37), “Onun adı Mazda olsaydı / Uçurmazdı yolda ama başarılıdır nazda” (2010, 39), “Şark şakıdığı şarkına tıkadı kulağını” (2010, 111). Az olmakla birlikte kafiyeden de yararlanıyor.

Kelimeler gibi birer göstergeye dönüşebilen noktalama işaretlerini neredeyse tamamen şiirden dışlamış, ama kimi yerde dili daha yalınlaştırmak amacıyla kullanabilir, birer imkâna dönüştürebilirdi. Şairin noktalama işaretlerinden uzak duruşunu, bir kısım yaşayan kelimedenden, göstergedenden gereksiz yere kaçmasına benzetiyorum. Genç şairlerin, birçok konuda olduğu gibi noktalama işareti hususunda da bilinçli bir tavır sergileyemediğini, işi el yordamıyla götürmeye çalıştığını görüyoruz. Sevdikleri kimi modern şairin noktalama işareti kullanmaması onlar için yeterli olmuştur.

Hayriye Ünal’ın ilk iki kitabı, dini duyarlılıklarla üretilmiş.

“YEFTAHIN KIZI

Benî İsrail ulularından yeftahın yazgısı
Yazgısına benzer peygamber İbrahimin
İçindeki putları devir çağrısı
Gelmesi yeftaha hayır...

İbrahim niçin delirmedi
Biz deriz ki rabbı mı kendisi mi
Oğlundan çok sevdiği
Biz deriz ki ölümün kokusunu almıştır burnu İbrahimin
Gönülsüz gitseydi dağlara
Deriz ki kör bıçak bile işlerdi
İbrahim ümit taşısaydı
Putları devirmez hamlet olurdu
Ümit olmayınca bu öyküde rastlanmaz trajediye
Çünkü şehvetle azalır çoğalır trajedinin anlamı” (2003, 9-11).

İbrahim kıssası onda farklı zamanlarda da oldukça çarpıcı imaja dönüşüyor: “Kalmış mı boynunda bıçak bilenen oğul” (2006, 117). İslam tarihinden yoğun bir şekilde yararlanıyor: “ama yürümüyor ebrehenin filleri” (2010, 26).

“Şarkıların önemi yoktur ama şarkı söylenir evlerimizde
Helak bir masal sonudur kavmime göre
Arkaik ve ilkeldir her gün görev bellediğim alnımı
yere koyuşlar kavmime göre
Diz kırıp oturmalar kavmime göre
El açıp yüze sürmeler kavmime göre
Çağdaşlarım samirinin kulaklarını yaptılar altın
Burnunu karnını altın
Kilolarca altını eritip su verdiler günlerce
Sonra oturup bir güzel sevdiler gerisini
Ama sustu samirinin gerisi
İnfakın nifaka dönüştüğünü gördük

*Robadan iki elbise reglan kollu iki pardösü
Mevsimlik ceketler kalanını saymayayım
Yetmez olmuştü kimseye helva ve bildircin” (2003, 39).*

*“Mallarım kurtaracak beni demişti lehebin babası
Oğullarım kurtaracak beni” (2003, 28).*

Sonraki kitaplarında Hayriye Ünal, İslami birikimini kullanmaktan vazgeçti, halbuki şairliği ilk bu birikimi sayesinde elde etmişti, şiirinin en önemli besin kaynağından vazgeçti, ama yerine eş değer bir şey koyamadı.

“Âdemin Kızlarından Biri”ndeki “Kemoterapi” şiiri, onun epik şiir denemesine örnek olarak verilebilir:

*“Kamasından kan damlamaktadır
Çöl büyür vay haline içinde çöl saklayanın
Büyüyen bir çöle dönüştü bastığı toprak
Yaya zangoç binini birbirine ekliyor
Bereket tanrısı koçanını açtı deheeeeeeeey
Toprağın kuruluşunu veriyorum sana toprağın kuruluşunu”
(2003, 37).*

Bu şiirin biçimsel özelliği Sezai Karakoç’u hatırlatmakta. Sanırım Turgut Uyar daha sonra dahil olacak Hayriye Ünal’ın sesine.

“Âdemin Kızlarından Biri”nin iç sayfalarında Sahihi Buhari’den ilginç bir epigrafla karşılaşıyoruz: “Her kim koyun ve av köpeği olmayarak, eğlence nev’inden köpek edinir, evinde muhafaza ederse, o kimsenin, her gün işlediği hayrın sevabından iki kırat eksilir.” (2003, 46). Onun sonraki kitaplarında ekseriyetle Batı kaynakları refere edilmekte. Gerçi bu ilk kitabındaki Nietzsche sempatisi, Batı’ya yaklaşacağıının da bir göstergesiydi.

“Bir çocuğun kürek kemiğine ateş edilir mi amrika” (2003, 83). İran İslam devriminde sokaklardan ekranlara yansıyan Farsça söyleyiş: amrika. Şiir öznesi, son derece radikal.

Çarpıcı mısra yakalamada son derece başarılı Hayriye Ünal:

*“Kendimle savaşmam bana hep sadık kalan kendimle
Dilimde her şey söze dönüşürken
Acıya saygı duymayı öğrettim insanlara
İnsanlara öğrettiklerimden davacı değilim
Haklıyla halktan olana
Halkalı köyleyle sûreten güzel halk olmuşa
BİR MÜJDE OLDUM KUNDAKTA AĞLAYANA”* (2010, 47).

“ben diye bir şeye bakıyorum aynada” (2010, 60).

Başka şairlere yönelik göndermeler ya da modern adlandırma ile metinlerarasılık pek yok Hayriye Ünal’da, yine de birkaç tane yakalamadık değil:

“İçtiğimiz mey kırdığımız şişe” (2006, 110).

Hayriye Ünal’ın bu mısraı, Nedim’e ait olan aşağıdaki beyite göndermedir:

*“Ayağın sakınarak basma aman sultânım
Dökülen mey kırılan şişe-i rindân olsun”*

*“Ankara sana dün bir
tepeden baktım a n k a r a”* (2010, 20).

Hayriye Ünal’ ait bu ikilik ise Yahya Kemal’in çok bilinen aşağıdaki mısraına selam çakar

“Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!” (Bir Başka Tepeden)

“Sen gidersin dağlara dağlara dağlarsın bana sorduklarımızla” (2010, 60).

Hayriye Ünal’a ait bu mısra bizi Turgut Uyar’ın aşağıdaki mısralarına götürüyor:

*“Bir gün dağlara çıkmak birer birer dağlara çıkmak bir gün
Çıkmak çıkmak birer birer bir gün dağlara dağlara bir gün
Bir gün birer birer dağlara
Ah nasıl dağlara bir gün
Ey bir gün
Çiçek açmak bir gün
Dağlara dağlara birer birer dağlara”*

“Kan yok kelimelerin altında cemel süreya” (40).

“Kan var bütün kelimelerin altında” diyen Cemal Süreya'ya ironik bir itirazda bulunur Hayriye Ünal, tecahül-i arif sanatıyla mecazı anlamamış gibi yaparak şaşırtmaya çalışır muhatabını. Şöyle der: kelimeleri kaldırıp altına baktım, hani kan yok.

Hayriye Ünal neredeyse ilk kitabından son kitabına dek Nietzsche'den kurtulamamış:

*“Modern bir zerdüştle karşılaştığımda karamsar
Hırkamın bitlerini ayıklıyordum” (2003, 35).*

Hatta Hayriye Ünal, daha sonraki kitaplarında Nietzsche'den aldığı yıkıcı fikirleri İslamiyet'le çatışmasına rağmen kullanmakta bir beis görmez:

*“peşin uyarı: bir ceset manzarası baştan çıkarır beni
Ben deliririm hazdan bir düşünüş karşısında / hızla iniş
Sıfıra yakın seyreden gafil avlanıp dibe vuran
çıldırır beni” (2010, 30).*

Hayriye Ünal'ın eleştiri oklarına II. Yeni de apaçık hedef oluyor, imalarla yapmıyor bunu, dobra dobra dile getiriyor:

*“İkinci Yeni kendini kurtarmakla
Bize bıraktı boğuluşunu toza boğdu da açtığı yolu
Ne komik biz burada biz... yani ben
Ben... ben düşeyazdım kostak çelmelerle” (2006, 23).*

Ne demeli, kesinlikle haklı Hayriye Ünal. Özellikle “kostak” göstergesiyle beni İsmet Özel’e götürdü, çünkü Özel, kullanım alanı daralmış veya kullanımdan düşmüş, okuru ayakkabısına çakıl taşı kaçmışçasına rahatsız edecek cinsten kelimeler kullanmayı sever. Hayriye Ünal’da bu tarz kullanımlar var: “Bu şanlı evlatların hem rahim hem kahir hem kirli hem tâhir” (2006, 55), “Oysa bakın nâçar bir yılan bu öyle kâfir yılan değil / kahrolsun encamı” (2006, 56), “sana hazinesi lebalep bir kent / vereyim beni yükseği çıkar” (2010, 21). İslami camianın 90 sonrası şiirle buluşan birçok genç yeteneği, bu bakımdan da İsmet Özel’i taklit etmişlerdir.

Artık tanımakta zorlandığımız son dönem İsmet Özel şiirine doğru gitmesinden korkuyordum Hayriye Ünal’ın, Allah’tan çokseslilik üzerine kurduğu poetikasını katı bir şekilde şiirine uygulamadı, küçük denemelerle somutlamaya çalıştı. Son kitabı “Şimdi Aşk Ebediyyen Değişir” ile şiirden-şiiriyetten vazgeçmeyeceğini gösterdi bize.

“Gerekli Açıklama” kitabındaki “Kıyas” şiiri ile son kitabı “Şimdi Aşk Ebediyyen Değişir” kitabına sahici bir aşk acısı damgasını vuruyor, seküler duygular giriyor, adeta şiir kişisi, somut bir ikinci tekile sesleniyor:

“erotizmi bulup getirdin bana hediye ettin” (2013, 100), “sen geldin hayvani doğamı bulup getirdin” (2013, 70), diyor. “sana ateşimden bahsedeyim sen beni durdur/ama dur// önce//dişlerinden ruj izimi fırçala” (2013, 32), “öpülmesi için var dudaklarım” (2013, 39), “ve ayaklarımdan bile başlayan şehvetin kat etmesi bir anda/ve beni nazla/ve beni tadarak/tam burada –hiç dert değil yağmalanmak/ve beni kavrama noktasında utanmaktan utanmamaya/tam o anda –bir kahpe oldurarak” (2013, 41), “anlamsız bir yığına benzeyen kendime/ve bir yığından daha sıradan/meme karın bacak kasık ve

kaşlarımı çatarak/hor gördüm azarladım dehşet saçtım kendime” (2013, 45), “çıkarıp bir yeleği fırlatır gibi karşı koltuğa/kirliye karıştırmak/karışmak kirline –kirline senin/terinle yıkanmak isterim” (2013, 52), “bugün üstüme almamaya bir karar verdim/suçtu da seni de üstüme almadan/seni bir kez üstümde görmeden ölmeye yeter sendinsizliğim” (2013, 61).

Hayriye Ünal'ın sol menşe'li avangart dergilerde yazmasını, ilk şiirlerinde gördüğümüz masum-saflığına zarar verdiğini düşünüyorum: “Argonun semantiği dağıtmak işlevi önemli. Dilde biriken, etik'e yapışan fazlalıkları temizleyen, canlı ve yaşayan bir unsurdur argo. Toplumun penceresiz ve ulusal koşullanmalarla çevrelenmiş monadik yapısı içinde şaire kaçış patikaları hazırlar. Mimari mükemmellik, medeniyete ait sağlamlık, yerleşik toplumlara has cimrilik, insan biyolojisine aykırı monogami, monandri gibi özellikleri göçebe ve taşkın niteliğiyle dinamitler, insan doğasına uyuma çağırır.” (Üçüncü Mevki Edebiyat Fanzini, sayı 5). Bunu argo kullanmadan da sağlamak mümkün, edebiyat tarihinden birçok örnekle iddiamızı ispatlayabiliriz. Argoyu şiirden tamamen kovalım, demiyorum; ama argo sınıfına giren cinsel göstergelerden elimizden geldiği kadar uzak durmamız gerektiğini düşünüyorum. Sonuçta bütün klişelere karşı tavır geliştiren Hayriye Ünal biliyordur elbet, argodan daha klişe söz, söz öbekleri mi var.

Sözü daha fazla uzatmak istemiyorum: Hayriye Ünal, İslami camianın ilk ciddi kadın şairi unvanını hak ediyor, kabul ederse tabii.

KAYNAKÇA:

- Ünal, Hayriye; *Âdemin Kızlarından Biri, Birun Yayınları, İstanbul 2003.*
Ünal, Hayriye; *Eşikteki Özgürlük/Çoksesli Şiir, Hece Yayınları, Ankara 2011.*
Ünal, Hayriye; *Gerekli Açıklama, Hece Yayınları, Ankara 2010.*
Ünal, Hayriye; *Sert Geçecek Bu Kış, Hece Yayınları, Ankara 2006.*
Ünal, Hayriye; *Şimdi Aşk Ebediyen Değişir, Pan Yayınları, İstanbul 2013.*

TARANAN KAYNAKLAR:

Akatalpa, Aşkar, Aşkın (e) Hali, Ay Vakti, Ayraç, Bir Nokta, Bireylikler, Cin Ayşe, Cumhuriyet Kitap, Çeviri Edebiyatı, Değirmen, Dergâh, Duvar, dünyabizim.com, Edebiyat Ortamı, Edep, Ekin Sanat, Eliz Edebiyat, Granada, Hacı Şair, H-aykırı, Hece, Hürriyet Gösteri, İtibar, İzafe, İzdiham, Japonya, Karabatak, Karayazı, Kertenkele, Kitaplık, Kitap Zamanı, kaynakmetinler.com, Kubbe Altı, Kum Kuşu, Kurşun Kalem, Kuyudaki Koro, Külliye, Lacivert, Mahalle Mektebi, Masal, Mesele, Milliyet Sanat, Mühür, Natama, Notos, Özgür Edebiyat, Papirüs, Patika, Radikal Kitap, Sabit Fikir, Sahte Vefa, Sıcak Nal, Sincan İstasyonu, Sözcükler, Star Kitap, Şerh, Şiirden, Şiiri Özlüyorum, Şiir Saati, Tasfiye, Temren, tet(k)ikçi blog, Türk Dili Dergisi, Türk Edebiyatı, Uçarı, Ücra, Üçüncü Mevki, Üç Nokta, Varlık, Velespit, Vertigo, Yasakmeyve, 7edi İklim, Yeni Edebiyat Yaprağı, Yenişafak Kitap, Yordam.